

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών

Τμήμα Ανακαίνισης και Αποκατάσταση Κτιρίων

Θέμα Πτυχιακής Εργασίας

« ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΡΑΒΑΣ ΚΥΘΗΡΩΝ »
Ανάδειξη Συνόλου & Υλοποίηση Δικτύου Μνημείων

Σπουδαστής : **Αλέξανδρος Χ. Σούγιαννης**

Καθηγήτρια : **Δέσποινα Λαγογιάννη**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	4
1. Σύντομη περιγραφή του θέματος	6
2. Τα Κύθηρα	8
2.1. Τα Κύθηρα	9
2.2. Ιστορικό Πλαίσιο	10
3. Ο Καραβάς	19
4. Μυθοπλασίες – Μαρτυρίες	25
4.1. Μυθοπλασίες	26
4.2. Μαρτυρίες	27
5. Τυπολογία	32
5.1. Δίχωρο με κατώι και μπότζιο.....	33
5.2. Τρίχωρο με κατώι και μπότζιο.....	34
5.3. Τετράχωρο με κατώι και μπότζιο	35
5.4. Εξάχωρο με κατώι και διάδρομο	36
6. Υλικά – Κατασκευή	38
Υλικά	39
6.1. Σχιστόπλακα	39
6.2. Πωρόλιθος ή πωρί	39
6.3. Ξύλο	40
6.4. Καλάμι	40
6.5. Ασβέστης	40
6.6. Σίδηρο	40
7. Κατασκευή	41
7.1. Θεμελίωση	41
7.2. Εξωτερικοί τοίχοι	41
7.3. Εσωτερικοί τοίχοι	41
7.4. Όψεις	41
7.5. Αρμάρια ή θυρίδες	42

7.6. Δάπεδα	45
7.7. Σκάλες	45
7.8. Αλτάνες	46
7.9. Τζάκι	46
7.10. Φούρνος	47
7.11. Δρόμοι – Καλντερίμια	48
7.12. Λανός	48
7.13. Αποχωρητήρια	49
7.14. Εξώστες	49
8. Δόμηση	50
Π.Δ. (Όροι Δόμησης)	51
Όρια οικισμού Καραβά.....	55
Δασικές Εκτάσεις Καραβά	56
9. Ιστορικά Στοιχεία Δημοτικών Σχολείων	57
10. Ιστορικά Στοιχεία Πατρικής Γεωργικής Σχολής	64
Το κληροδότημα του Δημητρίου Κοσμά Πατρικίου.....	65
11. Τεχνικές Εκθέσεις	73
11.1. Δημοτικό Σχολείο	74
11.2. Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο	82
11.3. Περιβάλλον Χώρος Σχολείων	89
11.4. Πατρική Γεωργική Σχολή	95
11.5. Αναψυκτήριο Πατρικής Γεωργ. Σχολής.	104
11.6. Περιβάλλον Χώρος Πατρικής Γεωργ. Σχολής.....	107
11.7. Πηγή Πορτοκαλιάς	112
11.8. Υλοποίηση Δικτύου Μνημείων	116
11.9. Η διαδρομή σε εικόνες	124
Συμπέρασμα – Επίλογος	146
Γλωσσάριο	147
Βιβλιογραφία	149
Κατάλογος Σχεδίων	
Κατάλογος Εικόνων	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

« ...και άσε να λένε μερικοί πως ονειράτα και πράξη έχουν χωρίσει και δεν ζουν πια μαζί. Δεν θα αξιώθηκαν ως τα Κύθηρα ταξίδι...»¹

Πάνος Φύλλης²

Η καταγωγή μου από τα Κύθηρα και πιο συγκεκριμένα από το βορειότερο ορεινό χωριό του νησιού, τον Καραβά, με παρότρυνε να αφιερώσω την πτυχιακή μου εργασία σε αυτό. Ο οικισμός του Καραβά, παρουσιάζει πολλές ιδιαιτερότητες σε σχέση με τα άλλα χωριά του νησιού. Δεν αποτελείται από ένα συμπαγές οικιστικό σύνολο, αλλά από μικρές συνοικίες διάσπαρτες σε ρεματιές και λόφους. Παράλληλα όμως διαθέτει και ιστορικά κτίρια όπως το Δημοτικό Σχολείο, το Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο καθώς και την Πατρικία Γεωργική Σχολή.

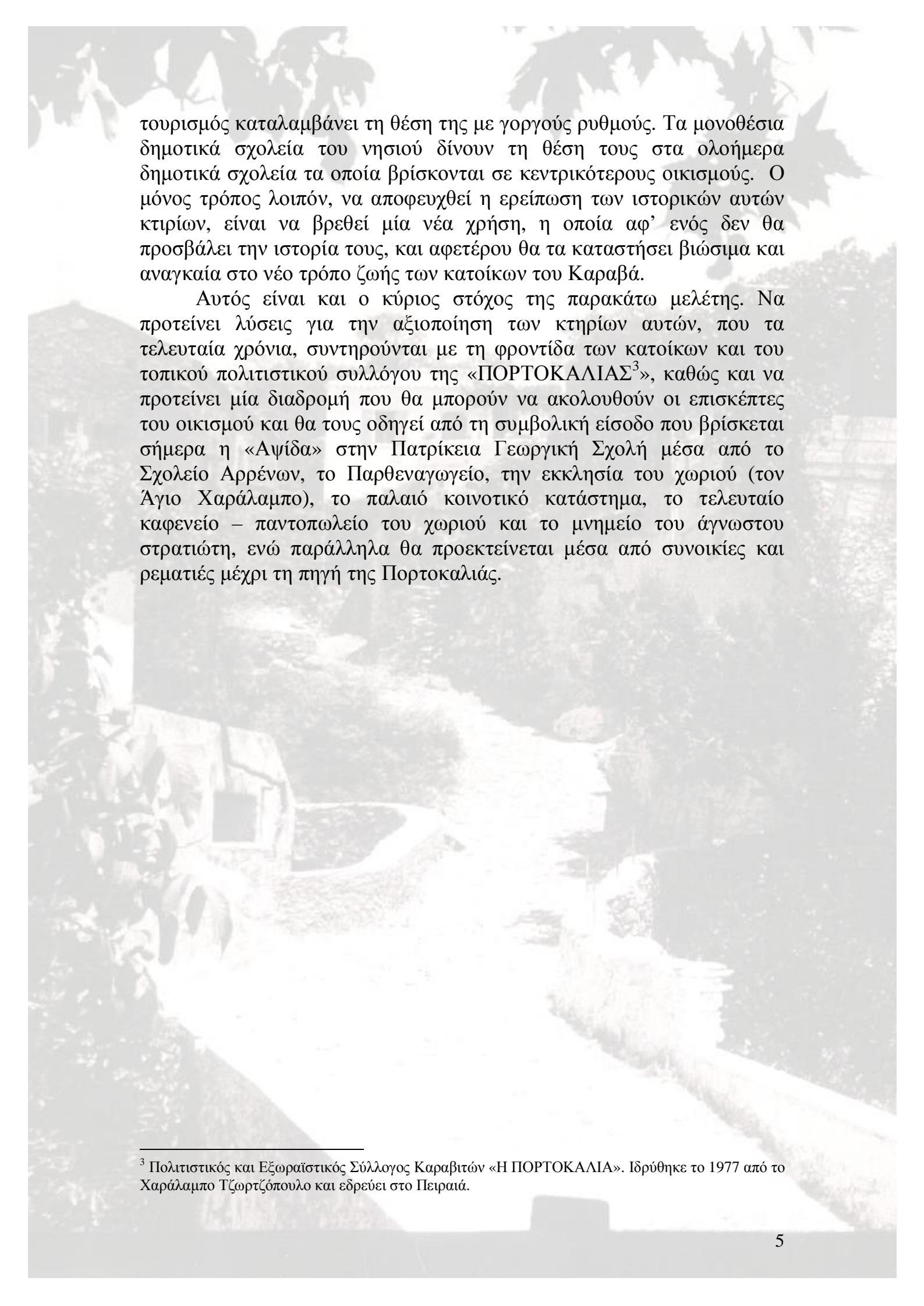

Εικόνα 1 : Αποψη του Καραβά.

Τα χρόνια όμως αλλάζουν και αυτά τα κτίρια εγκαταλείπονται. Η γεωργία έπαψε να είναι η κύρια ενασχόληση των νησιωτών μας και ο

¹ Απόσπασμα από το λογοτεχνικό έργο του Πάνου Φύλλη «Ταξίδι στα Κύθηρα»

² Κυθήριος Λογοτέχνης. Γεννήθηκε το 1921 στα Κύθηρα και πέθανε το 1992.

τουρισμός καταλαμβάνει τη θέση της με γοργούς ρυθμούς. Τα μονοθέσια δημοτικά σχολεία του νησιού δίνουν τη θέση τους στα ολοήμερα δημοτικά σχολεία τα οποία βρίσκονται σε κεντρικότερους οικισμούς. Ο μόνος τρόπος λοιπόν, να αποφευχθεί η ερείπωση των ιστορικών αυτών κτιρίων, είναι να βρεθεί μία νέα χρήση, η οποία αφ' ενός δεν θα προσβάλει την ιστορία τους, και αφετέρου θα τα καταστήσει βιώσιμα και αναγκαία στο νέο τρόπο ζωής των κατοίκων του Καραβά.

Αυτός είναι και ο κύριος στόχος της παρακάτω μελέτης. Να προτείνει λύσεις για την αξιοποίηση των κτηρίων αυτών, που τα τελευταία χρόνια, συντηρούνται με τη φροντίδα των κατοίκων και του τοπικού πολιτιστικού συλλόγου της «ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑΣ³», καθώς και να προτείνει μία διαδρομή που θα μπορούν να ακολουθούν οι επισκέπτες του οικισμού και θα τους οδηγεί από τη συμβολική είσοδο που βρίσκεται σήμερα η «Αψίδα» στην Πατρίκεια Γεωργική Σχολή μέσα από το Σχολείο Αρρένων, το Παρθεναγωγείο, την εκκλησία του χωριού (τον Άγιο Χαράλαμπο), το παλαιό κοινοτικό κατάστημα, το τελευταίο καφενείο – παντοπωλείο του χωριού και το μνημείο του άγνωστου στρατιώτη, ενώ παράλληλα θα προεκτείνεται μέσα από συνοικίες και ρεματιές μέχρι τη πηγή της Πορτοκαλιάς.

³ Πολιτιστικός και Εξωραϊστικός Σύλλογος Καραβιτών «Η ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ». Ιδρύθηκε το 1977 από το Χαράλαμπο Τζωρτζόπουλο και εδρεύει στο Πειραιά.

1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Στόχος της παρούσας εργασίας όπως προαναφέρθηκε είναι αφενός να προτείνει μία νέα χρήση για τα ιστορικά κτήρια του Καραβά, μία λύση που να συμβαδίζει με το νέο τρόπο ζωής των κατοίκων και αφετέρου να εξασφαλίσει μία διαδρομή που θα τα ενώνει μεταξύ τους, συνδέοντας παράλληλα και άλλα σημεία σημαντικής ιστορικής, περιβαντολογικής και αρχιτεκτονικής αξίας στον οικισμό.

Η μελέτη περιλαμβάνει αποτύπωση, περιγραφή και ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης. Διαθέτει ένα πλούσιο κεφάλαιο όπου αναλύονται, η υπάρχουσα αρχιτεκτονική στον οικισμό, τα υλικά που χρησιμοποιούνται και η τυπολογία και πολεοδομία που διαμορφώνονται.

Εικόνα 2: Αποψη της Πατρικίας Γεωργικής Σχολής

Καταγράφονται τα ιστορικά δεδομένα, ιδιαίτερα αυτά που επηρεάζουν την εξέλιξη των παραπάνω στοιχείων στον οικισμό. Η μελέτη, ολοκληρώνεται με προτάσεις. Προτάσεις για την αποκατάσταση και αλλαγή χρήσης των ιστορικών κτιρίων (Πατρίκια, Δηλαβέριο ΠαρθENAΓΩΓΕΙΟ, Δημοτικό Σχολείο), τη δημιουργία ειδικής τουριστικής διαδρομής (με υλικά και τρόπους κατασκευής) αλλά και προτάσεις για τη

γενικότερη ανάδειξη του οικισμού.

Πιο αναλυτικά για τα ιστορικά κτίρια προτείνεται η δημιουργία κλειστής θεατρικής σκηνής, εκθεσιακού χώρου γενικής χρήσης, υπαίθριου αμφιθεάτρου, κατασκευή βοηθητικών χώρων και αποχωρητηρίων, μετατροπή ιστορικού κτηρίου σε χώρο στέγασης τμημάτων Ι.Ε.Κ καθώς και αναψυκτηρίου.

Η σκοπιμότητα και η αναγκαιότητα των παραπάνω προτάσεων πηγάζουν από τα σημερινά πολιτιστικά και εκπαιδευτικά δρώμενα του χωριού. Συγκεκριμένα, η Πατρίκια Σχολή ήδη δέχεται εργασίες για να στεγάσει το νέο ιδρυθέν Ι.Ε.Κ. Κυθήρων. Το συγκεκριμένο κτήριο χρησιμοποιείται κάθε Οκτώβρη για την Πανελλήνια Έκθεση Φωτογραφίας που επισκέπτονται Πανεπιστήμια της

Εικόνα 3: Αποψη του Δημοτικού Σχολείου

χώρας μας και του εξωτερικού εδώ και 5 χρόνια ενώ γίνονται και άλλες εκθέσεις ζωγραφικής κατά καιρούς από ιδιώτες. Τέλος, στα Κύθηρα τα τελευταία χρόνια και ειδικά τους θερινούς μήνες, παρουσιάζεται ένα πλούσιο πολιτιστικό πρόγραμμα με συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις, οι οποίες λόγω έλλειψης υποδομών, στήνονται πρόχειρα σε προβλήτες λιμένων, αλάνες και κάστρα.

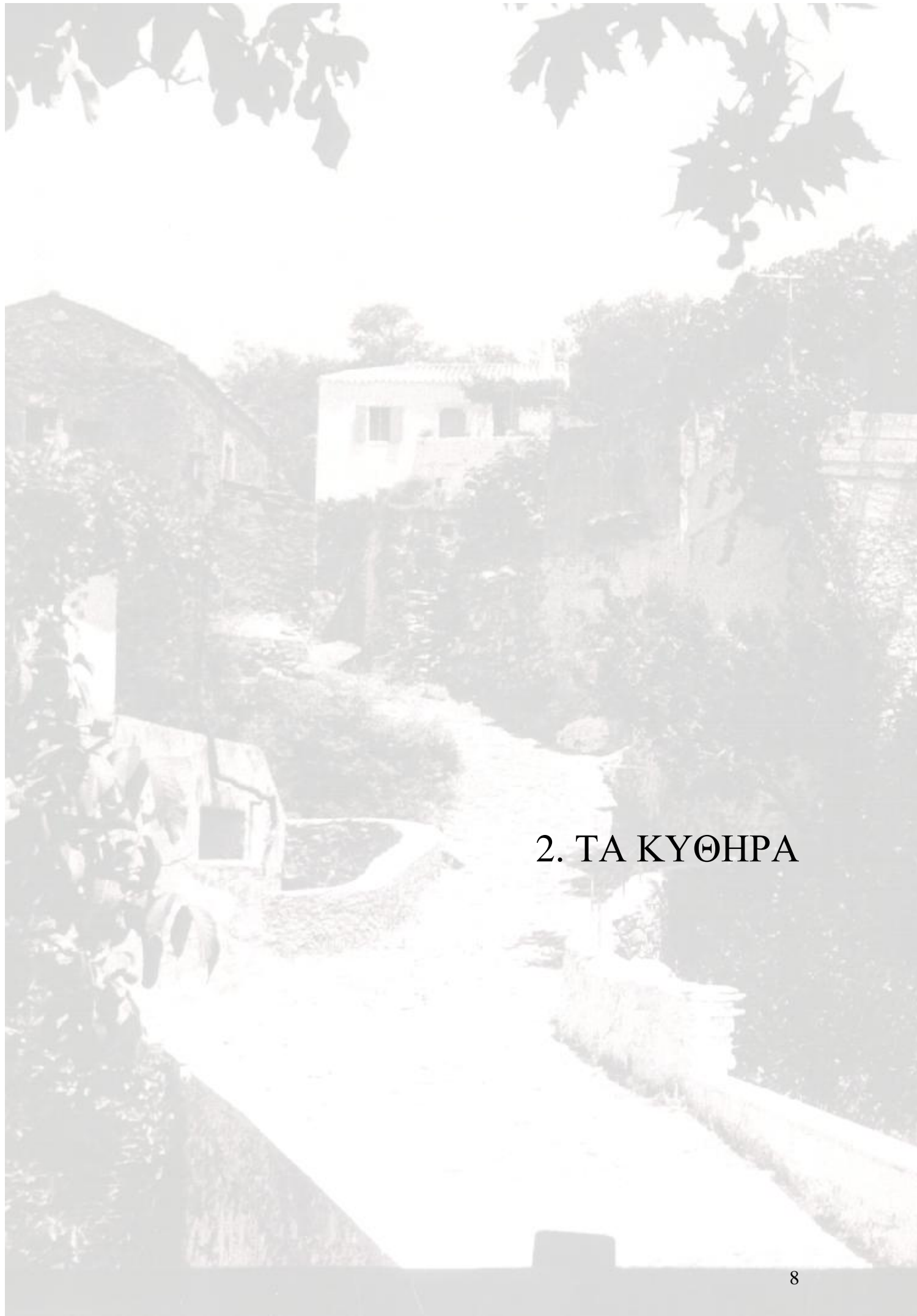
Η πρόταση της παρούσας μελέτης δίνει ένα πολιτιστικό κέντρο για συναυλίες, παραστάσεις και εκθέσεις

καθώς και ένα Εκπαιδευτικό Ίδρυμα που πέραν της στέγασης του Ι.Ε.Κ, θα μπορεί να καλύψει και τις ανάγκες του Ανοιχτού Πανεπιστημίου Κυθήρων καθώς και μεγάλο αριθμό συνεδρίων που τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται συχνά στα Κύθηρα.

Παράλληλα όμως χαράσσει και μία διαδρομή που χρησιμοποιεί παλαιά μονοπάτια που είχαν δημιουργήσει οι κάτοικοι για τις μετακινήσεις τους και η οποία ενώνει τους παραπάνω χώρους και προεκτείνεται στη μοναδικής ομορφιάς ρεματιά καταλήγοντας στην πηγή της Πορτοκαλιάς.

Εικόνα 4: Άποψη του Παρθεναγωγείου

2. ΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

2. ΚΥΘΗΡΑ

«Ο μεγάλος βιγλάτορας του νοτιά, ακροτελεύτια φιγούρα στη κεντρική Μεσόγειο μια σταγόνα Μωριάς στην ανοικτήριμονα θάλασσα : τα Κύθηρα».⁴

2.1. ΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

Τα Κύθηρα είναι το νοτιότερο από τα Επτάνησα, στην είσοδο του Λακωνικού κόλπου, απέναντι από τα ακρωτήρια της Πελοποννήσου Ταίναρο και Μαλαία. Μαζί με τα Αντικύθηρα που βρίσκονται νοτιότερα, αποτελούν επαρχία και ανήκουν διοικητικά στη Νομαρχία Πειραιά του Νομού Αττικής.

Έχει έκταση 278 τετραγωνικών χιλιομέτρων και πληθυσμό κατά την απογραφή του 2001 τους 3.451⁵ κατοίκους.

Στην πύλη του Αιγαίου, πάνω στον πολυσύχναστο θαλάσσιο δρόμο που ενώνει τη Δύση με τα ναυτικά κέντρα της ανατολικής Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας, τα Κύθηρα έγιναν πέρασμα στην πορεία των αιώνων για Κρήτες, Φοίνικες, Έλληνες, Ρωμαίους, Βυζαντινούς, Βενετούς και Άγγλους, που σημάδεψαν ο καθένας με τον τρόπο του, τον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό χαρακτήρα του νησιού.

Η ονομασία «ΚΥΘΗΡΑ» κατά μία άποψη προέρχεται από το ρήμα κύθω ή κεύθω που σημαίνει «κρύπτω εντός μου» - «κρύπτω στη κοιλιά» και κατ' επέκταση «κρύπτω τον έρωτα». Με την ονομασία αυτή συνδέεται και η λατρεία της θεάς Αφροδίτης, η οποία «έκρυπτε τον έρωτα στην κοιλιά». Το νησάκι Αυγό που βρίσκεται έξω από το Καψάλι,

Εικόνα 5: Η γέννηση της Αφροδίτης στα Κύθηρα : Πίνακας του Σάντρο Μποττιτσέλλι 1485

⁴ Απόσπασμα από λογοτεχνικό έργο του Δ. Βασιλειάδη

⁵ Οι πληροφορίες προέρχονται από την ηλεκτρονική διεύθυνση του Δήμου Κυθήρων www.kythira.gr και του Υπουργείου Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης www.ypes.gr

ονομάζεται από πολύ παλιά Χύτρα, λέξη που προέρχεται από την ίδια ρίζα και που στην Ιωνική αναφέρεται ως «Κύθρα».

Κατά μία άλλη άποψη, η ονομασία Κύθηρα προέρχεται από τις σημιτικές λέξεις COUTERED ή COUTERA που σημαίνουν περικεφαλαία, όπως και η λέξη «Σκάνδεια», ονομασία του επιλείου (σήμερα λέγεται Παλαιόπολη) της αρχαίας πόλης των Κυθήρων.

Από παραφθορές της λέξης Κύθηρα, προήλθαν και οι ονομασίες Κυθηραία, Κυθήρη, Κυθουρία, Κυθηρή κ.α. Κατά την αρχαιότητα επεκράτησε η ονομασία «Πορφυρίς» ή «Πορφυρούσα», κατά δε το Μεσαίωνα το νησί έφερε κυρίως το όνομα Τσιρίγο [Cerigo].

2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Εικόνα 6: Ο Άγιος Γεώργιος στο Βουνό

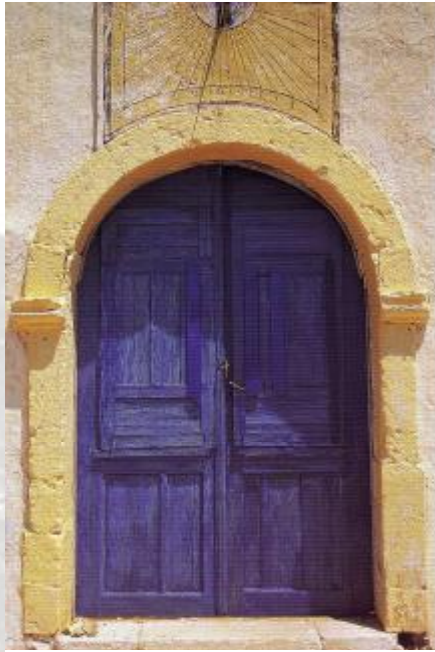
Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα και τις περιορισμένες ανασκαφές στην περιοχή της Παλιόπολης, τα Κύθηρα κατακτήθηκαν αρχικά από τους Μινωίτες, οι οποίοι εποίκησαν το νησί περί το 3.000 π.Χ. και ίδρυσαν τις πόλεις Κύθηρα (σήμερα Παλαιαόκαστρο) και το επίνειο της, τη Σκάνδεια (σήμερα Καστρί ή Παλιόπολη). Οι

πόλεις αυτές, άρχισαν να εγκαταλείπονται στα μέσα του 15^{ου} αιώνα π.Χ., κυρίως από τον επεκτατισμό των Μυκηναίων.

Με την παρακμή του Μινωικού κράτους οι Φοίνικες, λαός εμπορικός με μεγάλη ναυτική δύναμη, ίδρυσαν μικρές αποικίες στη Μεσόγειο και κατέλαβαν και τα Κύθηρα για εμπορικούς σκοπούς. Εισήγαγαν τη λατρεία της θεάς Αφροδίτης, την αλιεία και την κατεργασία της «πορφύρας», του κοχυλιού δηλαδή από την κατεργασία του οποίου εβάφοντο τα βασιλικά ενδύματα και από την οποία το νησί πήρε την ονομασία «Πορφυρίς». Η παρουσία των Φοινίκων στα Κύθηρα φαίνεται να διήρκεσε πολλά χρόνια καθώς η κατεργασία της πορφύρας ήταν πολύτιμη πηγή πλούτου για έναν εμπορικό λαό όπως αυτοί. Στο βορειοδυτικό τμήμα του νησιού υπάρχει τοποθεσία που ονομάζεται «Φοινικιές» και ίσως μαρτυρεί κάποια απώτατη καταγωγή.

Κατά τη περίοδο 1.500 – 1.100 π.Χ. οι Μυκήνες εξελίσσονται σε ισχυρό κράτος κατά δε τη βασιλεία των Πελοπιδών Ατρίδων επεκτείνουν την κυριαρχία τους στα νησιά του Αιγαίου και αφού εκδίωξαν τους Φοίνικες από τα Κύθηρα, τα κατέλαβαν.

Από τον 8^ο αιώνα π.Χ. διαπιστώνονται επαφές των Κυθήρων με τους Αργείους, οι οποίοι τα χρησιμοποιούν στις εναντίον των Σπαρτιατών επιθέσεις τους στη Νότιο Λακωνική.

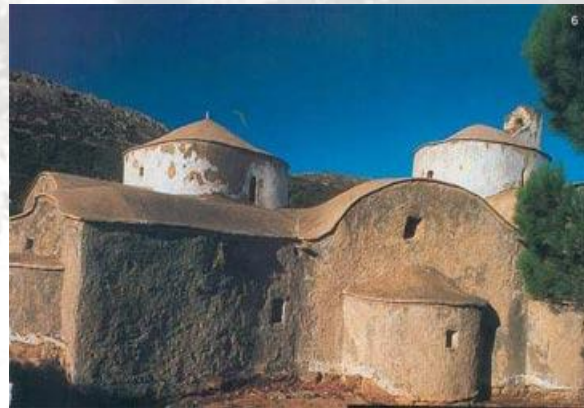
Εικόνα 7: Θύρα με ηλιακό ρολόι Ενετικής περιόδου στον Αβλέμονα

Με τη νίκη των Σπαρτιατών επί των Αργείων στην Θυρεατίδα το 546 π.Χ., όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος, τα Κύθηρα περιέρχονται στον έλεγχο της Σπάρτης, η οποία εγκαθιστά στρατό στο νησί για να εμποδίζει τις πειρατικές επιδρομές εναντίον των παραλίων της Λακωνικής.

Στα χρόνια του Πελοποννησιακού Πολέμου τα Κύθηρα απέκτησαν ακόμη σπουδαιότερη σημασία λόγω της στρατιωτικής τους θέσης. Το 456 π.Χ. ο Αθηναίος ναύαρχος Τολμίδης καταλαμβάνει το νησί και τις απέναντι Βοιές (σημ. Νεάπολη) και δημιουργεί πρόβλημα περικύκλωσης των Σπαρτιατών.

Το 421 π.Χ. με τη Νίκειο Ειρήνη αποφασίζεται τα Κύθηρα να δοθούν πίσω στους Σπαρτιάτες, δεν είναι όμως γνωστό

αν τελικά εφαρμόστηκε ο όρος αυτός, καθώς λίγο αργότερα στην εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία οι Κυθήριοι τους συμπαρίστανται και πολεμούν εναντίον των Σπαρτιατών. Με τη λήξη του Πελοποννησιακού πολέμου πάντως και την ήττα των Αθηναίων, τα Κύθηρα επιστρέφουν στην κυριαρχία της Σπάρτης γύρω στο 410 π.Χ. και παραμένουν μέχρι το 398 π.Χ. που ο Αθηναίος στρατηγός Κόνων, με σύμμαχό του τον Πέρση σατράπη Φαρνάξο, καταλαμβάνουν τα Κύθηρα και εγκαθιστούν αθηναϊκή φρουρά. Οι Σπαρτιάτες επαναφέρουν το νησί υπό την κατοχή τους, γύρω στο 386 π.Χ. και το διατηρούν για αρκετά χρόνια, μέχρι την εμφάνιση των Ρωμαίων.

Εικόνα 8: Ο Άγιος Δημήτριος στο Πούρκο

Στα χρόνια της Ρωμαϊκής κυριαρχίας το νησί έχει χάσει πλέον τη σημασία του, λόγω της εξάπλωσης των Ρωμαίων σε όλη την Ανατολή. Το 21 π.Χ. ο Αύγουστος παραχωρεί τα Κύθηρα στον Γάιο Ιούλιο Ευρυκλή και από τότε μέχρι τη διάδοση του χριστιανισμού, η μοναδική

ενδιαφέρουσα πληροφορία που δείχνει ότι το νησί συνεχίζει να κατοικείται, είναι μία επιγραφή που αναφέρει ότι οι κάτοικοι των Κυθήρων τιμούν τον Αυτοκράτορα Τραϊανό (2^{ος} μ.Χ αιώνας), ως Πατέρα Πατρίδος.

Εικόνα 9: Ερείπια ανεμόμυλου στα Μητάτα

Από την κατάρρευση του Ρωμαϊκού Κράτους και την ίδρυση του νέου Βυζαντινού Κράτους στις αρχές του 4^{ου} αιώνα μ.Χ., το σκηνικό κατοίκησης στο νησί αλλάζει αρκετές φορές, καθώς οι κίνδυνοι από την πειρατεία είναι έντονοι. Η προφορική παράδοση αναφέρει για τουλάχιστον επτά ερημώσεις του νησιού, οι οποίες διαρκούσαν λίγα χρόνια και μετά το νησί κατοικείται εκ νέου, χωρίς να είναι σίγουρο ότι κάθε φορά ερημώνεται τελείως.

Σύμφωνα με το χρονικό του 16^{ου} αιώνα, στον 11^ο ή 12^ο αιώνα, οι πρώτοι κάτοικοι των Κυθήρων, καταγόμενοι κατά πλειονότητα από την απέναντι Πελοποννησιακή ακτή, επιλέγουν κάποιον να τους διοικεί, και ο οποίος υπάγεται στο Δεσπότη της Σπάρτης. Μάλιστα αναφέρεται από τις ίδιες πηγές πως πολλοί από τους πρώτους κατοίκους διώκονται για διάφορους λόγους, ενώ άλλοι ήταν απ' αυτούς που ήθελαν να διαφύγουν την τυραννική εξουσία άλλων περιοχών.

Η τάση αυτή να κατοικούν στα Κύθηρα, έποικοι άλλων περιοχών, οι οποίοι κατέφευγαν σ' αυτά διωκόμενοι για να βρουν προστασία, συνεχίζεται στους επόμενους αιώνες με διαφορετική μορφή και αποτελεί χαρακτηριστικό διαφόρων εποικισμών του νησιού ή σποραδικών αφίξεων, μέχρι και τα τέλη της Αγγλοκρατίας (1865).

Ο πρώτος ονομαστικά αναφερόμενος άρχων των Κυθήρων την εποχή αυτή είναι ο Γεώργιος Παχύς από τη Μονεμβάσια, ο οποίος αναλαμβάνει την αρχή γύρω στα τέλη του 12^{ου} αιώνα, περίοδος πολύ σημαντική για την Κυθηραϊκή ιστορία, καθώς τότε

Εικόνα 10: Εκκλησία Μεσαιωνική Περιόδου στο Λειβάδι

εμφανίζεται πλέον οργανωμένη κατοίκηση στο νησί, το οποίο αρχίζει να αναφέρεται περισσότερο συχνά στις ιστορικές πηγές.

**Εικόνα 11: Εικόσημο
θύρας στη Χώρα,**

Ο Γεώργιος Παχός παραδίδει το νησί στον ευγενή οίκο της Μονεμβάσιας στους Μονογιάννηδες ή Ευδαιμονογιάννηδες, κρατώντας για τον εαυτό του ένα μικρό τμήμα στη περιοχή των Μητάτων. Εκείνη την εποχή υπολογίζεται ότι χτίστηκε η Βυζαντινή πρωτεύουσα του νησιού, ο Άγιος Δημήτριος (σήμερα Παλιόχωρα), στα κτίρια της οποίας και ειδικά στις εκκλησίες είναι έντονη η επίδραση της Μονεμβάσιας. Η ύπαρξη πολλών ναών της ίδιας περιόδου, σε διαφορετικά σημεία των Κυθήρων, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η κατοίκηση σχεδόν σε όλη την έκταση του νησιού γενικεύεται στη διάρκεια των αιώνων αυτών.

Η παρακμή του Βυζαντινού Κράτους, το οποίο κλυδωνίζεται από θρησκευτικές διαμάχες και εσωτερικές έριδες, οδήγησε στην κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους κατά τη Γ' Σταυροφορία (1204) και το διαμελισμό της Αυτοκρατορίας. Σ' αυτή τη διανομή σημαντικό μερίδιο πέφτει στους Ενετούς, οι οποίοι έχουν στα χέρια τους το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου με την Ανατολή, δεν έχουν όμως ευχέρεια να καταλάβουν με δικές τους δυνάμεις τα επιδικασθέντα σ' αυτούς εδάφη και δίνουν το δικαίωμα σε ισχυρούς ευγενείς να τα καταλάβουν για λογαριασμό τους, αλλά ν' αναγνωρίσουν την Ενετική κυριαρχία σ' αυτά.

Τότε εμφανίζονται οι οικογένειες των Ενετών ευγενών Μάρκου Βενιέρη και Ιάκωβου Βιάρου, οι οποίοι φέρονται να καταλαμβάνουν τα Κύθηρα και τα Αντικύθηρα το 1207.

Με την επανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και την εκδίωξη των Λατίνων από την Κωνσταντινούπολη (1261), οι Βυζαντινοί ανακαταλαμβάνουν τα περισσότερα εδάφη από τους Φράγκους. Έτσι μια άλλη ισχυρή Μονεμβασιώτικη οικογένεια οι Νοταράδες, με επικεφαλής τον

**Εικόνα 12: Το σήμα της Ενετικής
Δημοκρατίας που κοσμεί την είσοδο της
Κάτω Χώρας Μυλοποτάμου**

Παύλο Νοταρά, καταλαμβάνει τα Κύθηρα το 1275, των οποίων οι κάτοικοι, σύμφωνα με το χρονικό του 16^{ου} αιώνα, επιθυμούσαν τη Βυζαντινή εξουσία.

Εικόνα 13: Κατοικία στα Κύθηρα

Με τη συνθήκη ειρήνης Βυζαντίου και Βενετίας το νησί επανέρχεται οριστικά υπό τον έλεγχο της δεύτερης το 1302 και οι Βενιέροι που είχαν εκδιωχθεί από τους Μονεμβασιώτες και το Βυζάντιο επανέρχονται στο νησί. Το νησί χωρίζεται σε 24 καράτια (τιμάρια), έξι από τα οποία παίρνει ο καθένας από τους τέσσερις γιούς του Μάρκου Βενιέρη, ενώ αφήνουν την εύφορη περιοχή των

Μητάτων και τη φρουρούμενη περιοχή από το Μανιτοχώρι ως το Καψάλι σε κοινή χρήση. Οι Βενιέροι διαμένουν κατά το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου στην Κρήτη και μόνο ένας απ' αυτούς μένει στα Κύθηρα και τα διοικεί ως τοποτηρητής των υπολοίπων.

Το 1363 ξεσπά στην Κρήτη η μεγάλη επανάσταση εναντίον της Βενετίας, στην οποία μετέχουν ενεργά και πολλοί κρήτες ενετικής καταγωγής. Τότε οι Ενετοί διώχνουν τον Πέτρο Βενιέρη από τα Κύθηρα και αναλαμβάνουν τη διοίκηση του νησιού οι ίδιοι. Λίγα χρόνια αργότερα (1374) οι απόγονοι των Βενιέρων των Κυθήρων, έρχονται σε συνεννόηση με την Ενετική Γερουσία και επιτυγχάνουν να φέρουν εκ νέου υπό την κατοχή τους τα 13 από τα 24 μερίδια των Κυθήρων, ενώ τα υπόλοιπα 11 κράτησε το Ενετικό Δημόσιο για λογαριασμό του. Οι Βενιέροι στην προσπάθειά τους να αυξήσουν τα έσοδά τους από το νησί, φρόντισαν να το εποίκισουν με επαρκή πληθυσμό στρεφόμενοι προς την Κρήτη. Για το σκοπό αυτό έδωσαν γαίες και προνόμια σε οικογένειες που θα ήθελαν να εγκατασταθούν στα Κύθηρα.

Εικόνα 14: Νεοκλασική Κατοικία στο Ποταμό Κυθήρων

Η Ενετική κυριαρχία διατηρείται στα Κύθηρα έξι ολόκληρους αιώνες (1207-1797) με ελάχιστα και ασήμαντα διαλείμματα και ήταν φυσικό να επηρεάσει καθοριστικά όλους τους παράγοντες ανάπτυξης, όπως την αγροτική οικονομία, την κοινωνική διαστρωμάτωση, τη

Εικόνα 15: Οι φυλακές του Κάστρου της Χώρας κατά τη διάρκεια εργασιών

είναι η μεγαλύτερη οχυρωμένη πόλη μέχρι το 1537, οπότε καταστράφηκε ολοκληρωτικά από τον Χαρρείδιν Μπαρμπαρόσα. Το 1502 ανακατασκευάζεται από τους Ενετούς, το κάστρο της Χώρας και μετά από την καταστροφή της Παλιόχωρας, γίνεται η πόλη αυτή πρωτεύουσα του νησιού. Το 1565 χτίζεται το κάστρο του Μυλοποτάμου και λίγο αργότερα Ενετικό Καστέλι στην είσοδο του λιμανιού του Αβλέμονα.

Τον 16^ο αιώνα η κατάσταση στο νησί επηρεάζεται σημαντικά από τις μεταβολές που σημειώνονται στην Ανατολική Μεσόγειο καθώς οι Ενετοί περιπλέκονται σε μακρές πολεμικές επιχειρήσεις με τους Τούρκους, που έχουν σαν αποτέλεσμα τη φυγή μεγάλων ανθρωπίνων μαζών σε ασφαλέστερα μέρη της Δύσης και δεν ήταν λίγοι οι πρόσφυγες, οι οποίοι περνώντας από τα Κύθηρα έμειναν και σχημάτισαν ένα συμπαγή πυρήνα που ενώθηκε γρήγορα με το υπόλοιπο ανθρώπινο δυναμικό του νησιού.

Ενώ όμως οι ομαδικές μετακινήσεις αυξάνουν τον πληθυσμό οι σεισμοί, οι επιδημίες και οι επιδρομές των πειρατών, συντελούν στη μείωσή του.

Από το 1797 τα Κύθηρα περνούν διαδοχικά κάτω από την κατοχή των Τούρκων και Γάλλων. Στα τέλη του 1809 οι Άγγλοι καταλαμβάνουν το κάστρο στη

γλώσσα, την αρχιτεκτονική, την εκπαίδευση, τη θρησκεία και τη διοίκηση.

Κατά την περίοδο αυτή η στρατηγική θέση του νησιού ανάμεσα στην Κρήτη και την Πελοπόννησο αναγνωρίζεται, καθώς βρίσκεται στον εμπορικό δρόμο που ξεκινούσε από τη Μέση Ανατολή και μέσω της Κύπρου, της Κρήτης και της Μονεμβάσιας έφτανε στη Βενετία. Η Παλιόχωρα (Άγιος Δημήτριος)

Εικόνα 16: Η είσοδος του Οσίου Θεοδώρου

Εικόνα 17: Η Βυζαντινή Καστροπολιτεία του Αγίου Δημητρίου (σημερινή Παλιόχωρα)

Χώρα από τους Γάλλους και λίγο αργότερα το 1815, υπογράφεται η Συνθήκη των Παρισίων με την οποία αναγνωρίζεται το Ηνωμένο Κράτος των Ιονίων Νήσων υπό Αγγλική προστασία.

Έτσι οι Άγγλοι θέτουν το νησί υπό την κατοχή τους, την οποία διατηρούν μέχρι το 1864 (όποτε ενώθηκαν όλα τα Επτάνησα με την Ελλάδα), επιφέρουν σημαντικότερες αλλαγές στη

ζωή των κατοίκων και δημιουργούν συνθήκες ασφάλειας και ανάπτυξης. Έχοντας μακρότατη αποικιοκρατική πείρα, επιχειρούν την οικονομική αυτάρκεια του νησιού, παίρνουν τα μέτρα για την αύξηση της παραγωγής, εκτελούν σημαντικά έργα, όπως δρόμους, γέφυρες, υδρευτικά και αποχετευτικά δίκτυα, σχολεία, φάρους κ.α., μερικά από τα οποία είναι σημαντικά για την υποδομή του νησιού ακόμη και σήμερα,

Εικόνα 18: Αποψη της Χώρας από το Κάστρο

ενώ παρέχουν κίνητρα για την μόρφωση και εκπαίδευση των παιδιών.

Η διοίκηση ασκείται από τον Τοποτηρητή (εκπρόσωπο) του Γενικού Αρμοστή της Κέρκυρας με τη βοήθεια Άγγλων υπαλλήλων και αργότερα ντόπιων που αποφοιτούν από τα σχολεία του νησιού. Οι Άγγλοι επιτρέπουν την εκλογή αντιπροσώπων, οι οποίοι συμμετέχουν

στη Βουλή των Ιονίων Νήσων όπου τα Κύθηρα εκπροσωπούνται από τρεις βουλευτές. Τα χωριά αποκτούν σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης από προεστούς που εκλέγονται από τους κατοίκους.

Η ναυτιλία αναπτύσσεται γρήγορα και μαζί μ' αυτή το εμπόριο, καθώς η Αγγλία είναι η σημαντικότερη ναυτική δύναμη της εποχής και τα πλοία που φέρουν τη σημαία των Ιονίων Νήσων, γίνονται δεκτά παντού. Κυθήριοι κατευθύνονται σε πλούσιες περιοχές για να ασχοληθούν με το εμπόριο, κυρίως όπου υπάρχει από παλιά Ελληνική παρουσία, όπως η Ρωσία, η Αίγυπτος και κυρίως η Σμύρνη καθώς οι πολίτες των Ιονίων Νήσων ως Άγγλοι υπήκοοι, προστατεύονται με ειδικά προνόμια.

Η κοινωνική δομή αλλάζει καθώς οι ευγενείς σιγά – σιγά χάνουν τη δύναμή τους και τις περιουσίες τους, ενώ αρχίζει να δημιουργείται αστική τάξη γαιοκτημόνων και εμπόρων. Οι αγρότες αντίθετα παραμένουν καθυστερημένοι οικονομικά και πνευματικά καθώς η ανάπτυξή τους ακολουθεί βραδύτερους ρυθμούς.

Από το 1804 μέχρι το 1814, ο πληθυσμός είναι σταθερός, περίπου 9.000 άτομα, αυξάνει σταδιακά μέχρι το 1826 και φθάνει τα 12.229 άτομα, μέχρι το 1832 παρουσιάζει μείωση (8.550), για να αρχίζει πάλι να ανεβαίνει και να φθάσει τα 14.605 άτομα το 1863.

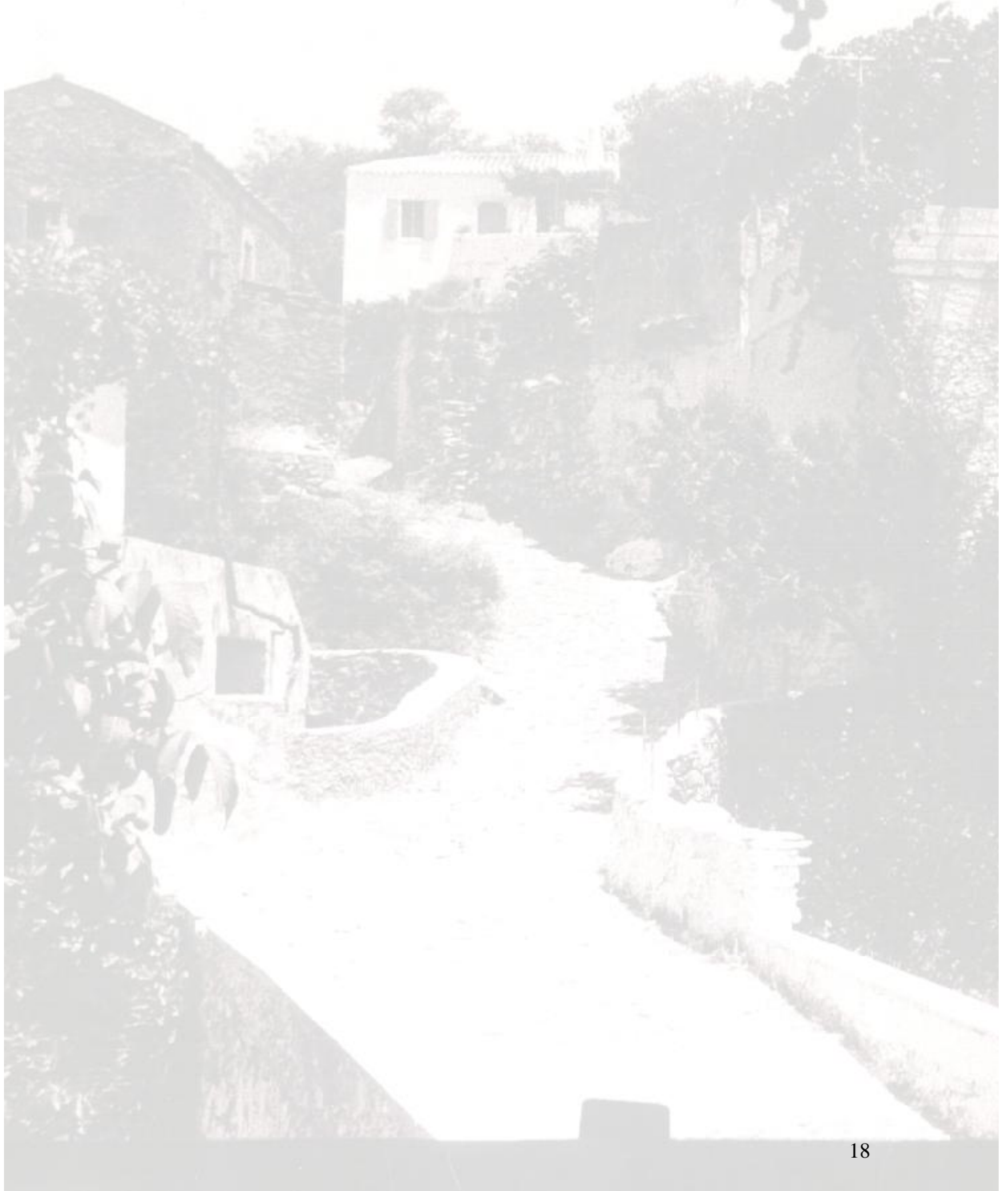
Με το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, δημιουργούνται ομάδες προσφύγων μετά από κάθε νίκη των Τούρκων, κυρίως από την Πελοπόννησο και την Κρήτη, που βρίσκουν καταφύγιο στα Κύθηρα. Οι υπάρχοντες οικισμοί στη Χώρα, το Μυλοπόταμο, τα Μητάτα, τα Λογοθετιάνικα, το Ποταμό κ.α. δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται. Οι νέες τάξεις, η αύξηση του εγχώριου πληθυσμού και η μετακίνηση καταδιωκόμενων Ελλήνων προς το νησί, επιβάλλουν την ανάπτυξη νέων οικισμών, ικανών να εξυπηρετήσουν τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες. Έτσι προστίθενται οικισμοί γύρω από τους παλιούς, που παίρνουν τα ονόματά τους από τους πρώτους οικιστές, ενώ αρχίζουν να αναπτύσσονται οικισμοί σε κοντινές αποστάσεις από τη θάλασσα.

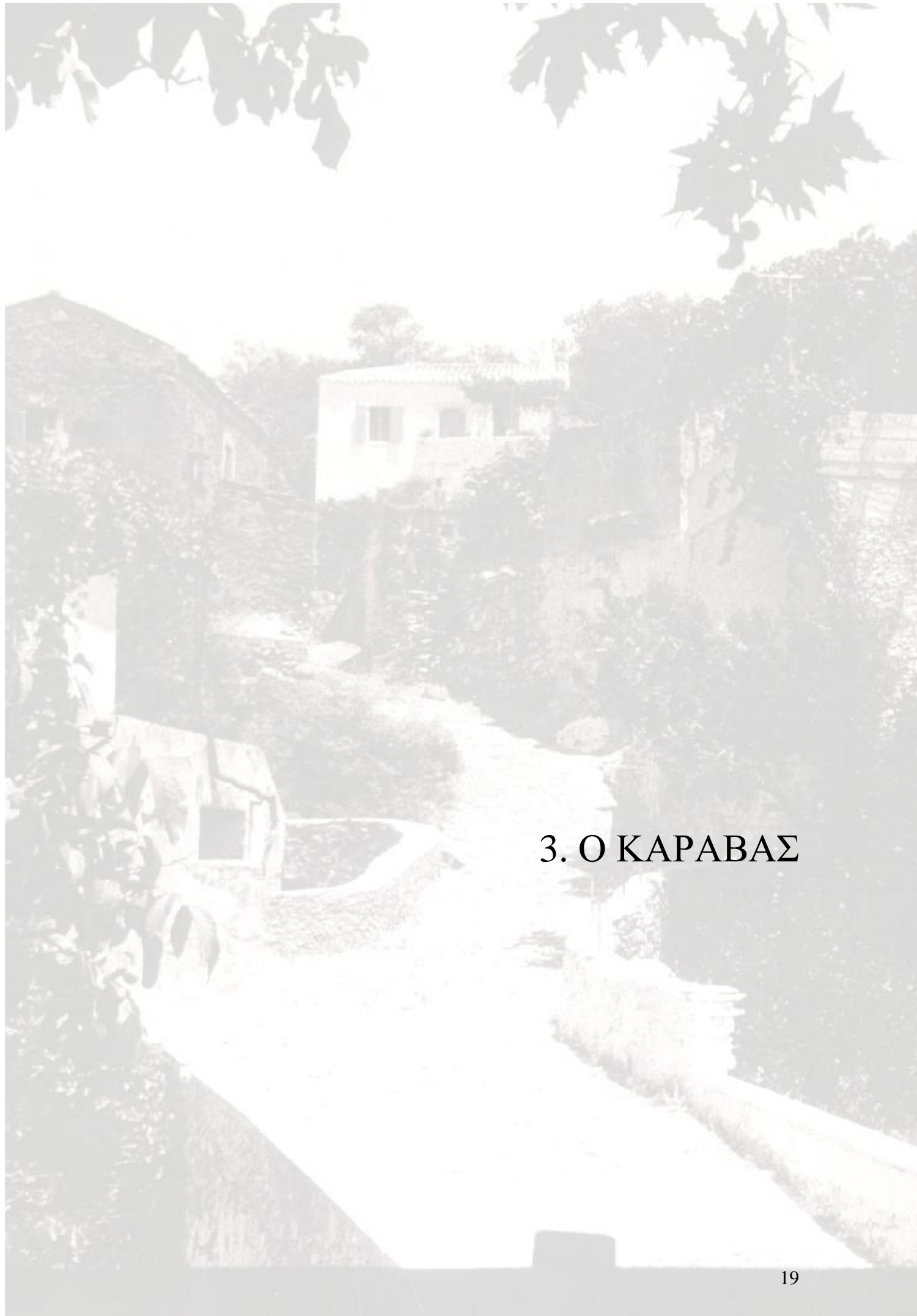
Ένας τέτοιος οικισμός είναι και ο Καραβάς που βρίσκεται στο βορειότερο τμήμα του νησιού, απέχει περίπου δύο χιλιόμετρα από τη θάλασσα και αποτελεί μαζί με τα χωριά Πετρούνι, Γερακάρι, Μπρογγί,

Εικόνα 19: Το Ιερό Προσκύνημα της Αγίας Μόνης

Βουνό και Πλατεία Άμμο το Δημοτικό Διαμέρισμα Καραβά, με έκταση 42 περίπου τετραγωνικών χιλιομέτρων και πληθυσμό 171 άτομα κατά την τελευταία απογραφή του 2001.

3. Ο ΚΑΡΑΒΑΣ

3. ΚΑΡΑΒΑΣ

Ο ΤΟΠΟΣ

Ο Καραβάς αποτελείται από ένα σύμπλεγμα καταπράσινων λόφων, από τους οποίους οι περισσότεροι είναι στολισμένοι με οικισμούς και σκόρπια κεραμοσκεπή σπίτια και γύρω τους ένα στεφάνωμα από ψηλότερα βουνά με θέα τη θάλασσα και τις ακτές της Νότιας Πελοποννήσου.

Στη περιοχή ανακαλύφθηκε στη δεκαετία του 90' μικρός αριθμός τάφων Μυκηναϊκής περιόδου, που όπως πιστεύεται από τους αρχαιολόγους αποτελούν τμήμα αρχαίου νεκροταφείου της ίδιας περιόδου που εκτείνεται μέχρι τις πεδιάδες του φαναριού. Η αρχαία ονομασία του Καραβά είναι «ΠΛΑΤΑΝΙΣΤΟΥΣ», επειδή διαθέτει ρεματιές με άφθονα πλατάνια και πολλοί τον ταυτίζουν με τον Πλάτανο που αναφέρεται στην απογραφή του Καστροφύλακα.

Παρ' όλο που δεν αποκλείεται στην περιοχή να υπήρχαν αγροικίες από παλαιότερες εποχές, που χρησίμευαν σε αγρότες ως δεύτερη κατοικία για τις περιόδους της καλλιέργειας και της συγκομιδής ή σε κτηνοτρόφους που διατηρούσαν ποιμενοστάσια, αφού διέθετε άφθονα νερά, εύφορο έδαφος και προστασία από δυνατούς ανέμους, δεν θεωρείται πιθανή οργανωμένη κατοίκηση πριν τα τέλη του 18^{ου} αιώνα.

Εικόνα 21: Κατοικία στο Καραβά

Η άποψη αυτή ενισχύεται από την απουσία οχυρωματικών κατασκευών που να μαρτυρούν την ύπαρξη μεσαιωνικού οικισμού, αλλά κυρίως από το ότι η περιοχή γειτονεύει με ακτές που χρησιμοποιούσαν οι πειρατές για ορμητήρια στις επιθέσεις τους στα πλοία που διέρχονταν από τα στενά Κυθήρων – Πελοποννήσου και Κυθήρων – Αντικυθήρων. Στους προστατευμένους όρμους της κοντινής Ελαφονήσου και του Πόρτο Κάγιο (ακρωτήριο Ταίναρος) στην

Εικόνα 20: Άποψη της συνοικίας του Αμήρ Αλή

Εικόνα 22: Άποψη της πηγής του Αμήρ Αλή

Μπρογκί, στην κορυφή ενός λόφου με μοναδική θέα σε όλη την περιοχή μέχρι τη θάλασσα και τις απέναντι ακτές, από τον κάβο Μαλιά μέχρι την Ελαφόνησο, σώζονται τα ερείπια ενός κτίσματος (βίγλας), από την περίοδο της Ενετοκρατίας, που χρησίμευε για να ελέγχεται η περιοχή ή ακόμη για επικοινωνία με φωτιές και καπνό. Στον ίδιο λόφο τοποθετείται και η κατοικία του Αμήρ Αλή που αναφέρεται στις μυθοπλασίες παρακάτω. Ήδη από το 1500 υπάρχει η ιστορική μαρτυρία ότι οι Ενετικές αρχές χρησιμοποιούν σκοπούς, τους οποίους επιλέγουν από τον ντόπιο πληθυσμό και ονομάζονται "βιγλάτορες", για την επιτήρηση των ακτών, και για το λόγο αυτό κατασκευάζονται μικρά κτίσματα στις κορυφές ψηλών βουνών, τα οποία ονομάζονται "βίγλες".

Όπως προαναφέρθηκε, τα Κύθηρα αποτέλεσαν χώρο υποδοχής, προσωρινό ή μόνιμο προσφύγων, σε διάφορες ιστορικές περιόδους και ιδίως κατά την Ενετοκρατία από περιοχές που έπεφταν στα χέρια Τούρκων όπως η Κρήτη, η Κύπρος, η Μονεμβάσια κ.α. Λίγο πριν την επικράτηση των Άγγλων στο νησί και ενώ η Ενετική κυριαρχία βαδίζει

Πελοπόννησο και του Ποταμού στα Αντικύθηρα, υπήρχαν μόνιμα αγκυροβόλια.

Αυτή όμως η άποψη έχει και αντίλογο μετά την πρόσφατη δημοσίευση ενός ιστορικού ντοκουμέντου που αναφέρεται στα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Απόσπασμα του κειμένου αυτού αναφέρεται στην παρούσα μελέτη, στο κεφάλαιο των λαϊκών αφηγήσεων - μαρτυριών, όπου καταγράφει πως οι τοπικοί άρχοντες (επί αγγλοκρατίας) υποχρέωσαν τους κατοίκους να γκρεμίσουν τα σπίτια και τις εκκλησίες τους, ως αντίποινα για τη σφαγή 400 τούρκικων οικογενειών.

Πάνω από τον Καραβά, απέναντι από τον οικισμό

Εικόνα 23: Η πηγή της Πορτοκαλιάς

προς το τέλος της, εμφανίζεται ένα νέο ρεύμα προσφύγων το οποίο εγκαθίσταται κυρίως στο βόρειο τμήμα του. Μία μεγάλη ομάδα Μανιατών από την περιοχή των Βάτικων, από το φόβο των τουρκικών αντιποίνων για τη συμμετοχή τους στην εξέγερση του Ορλώφ (1770), διάλεξαν τον πλησιέστερο τόπο που τους παρείχε ασφάλεια και κυρίως την ελπίδα να γυρίσουν γρήγορα στα εδάφη και τα σπίτια που άφησαν. Έτσι εγκαθίστανται αρχικά στις κατοικημένες περιοχές του Ποταμού και των γύρω χωριών, ενώ μία άλλη ομάδα κατευθύνεται προς τον σημερινό Καραβά. Η πρώτη εγκατάσταση γίνεται στην περιοχή Παναγία Δέσποινα (οικισμός Βουνό), απ' όπου αντικρίζουν τα βουνά της πατρίδας τους. Στην απογραφή του 1788 γίνεται πρώτη αναφορά στο όνομα Καραβάς (Parocchia della Beata Vergine a' Carava).

Από τους πρώτους οικιστές του Καραβά αναφέρονται και μερικοί από την Κύπρο οι οποίοι είχαν αρχικά το επώνυμο Φραγκάκης και φθάνοντας μετονομάστηκαν σε Κύπριοι.

Υπάρχουν αρκετά στοιχεία που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει στενή σχέση μεταξύ των Κυθήρων και ιδίως της περιοχής Καραβά με τη Κύπρο. Η αρχική σχέση βρίσκεται στη λατρεία της θεάς Αφροδίτης, η δε περιοχή όπου λατρευόταν κατά την αρχαιότητα η θεά

Εικόνα 25: Αποψη της συνοικίας Μαυρογιωργιάνικα

Εικόνα 24: Ι.Ν. Άγιος Χαράλαμπος

στη Κύπρο, είχε λάβει το όνομα ΚΥΘΡΕΑ. Επίσης υπάρχει οικισμός στα Κύθηρα με το όνομα Κυπριωτιάνικα όπου έχει διατηρηθεί μέχρι σήμερα το επίθετο Κυπριώτης.

Είναι ακόμη γνωστό πως και στην Κύπρο υπάρχει χωριό με το όνομα Καραβάς ενώ το παραδοσιακό τραγούδι του Καραβά των Κυθήρων που

ονομάζεται «Πορτοκαλιά του Καραβά», έχει ακριβώς τον ίδιο σκοπό και περίπου τα ίδια λόγια με παραδοσιακό τραγούδι του Καραβά της Κύπρου.

Οι εποικιστές αυτοί στο σύνολό τους ασχολήθηκαν κυρίως με τη γεωργία που εξασφάλισε τη μοναδική δυνατότητα επιβίωσης τα δύσκολα εκείνα χρόνια. Αν και το ανάγλυφο της περιοχής είναι αρκετά έντονο, το έδαφος καλλιεργείται στη μεγαλύτερή του

Εικόνα 26: Άποψη της Αψίδας στην είσοδο του οικισμού

έκταση, προσδίδοντάς της ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που γίνεται εύκολα αντιληπτό και σήμερα, παρατηρώντας τα γύρω βουνά : «Είναι η δημιουργία γής». Στις πλαγιές των γύρω λόφων έχτιζαν ξερολιθιές παράλληλες με τις υψομετρικές καμπύλες, συνήθως αρκετά ψηλές, στο εσωτερικό των οποίων τοποθετούσαν χώμα δημιουργώντας έτσι λωρίδες καλλιεργήσιμης γης, τα λεγόμενα «σκαλιά» ή «σκάλες» ή «συνάμπελα». Τα συναντάμε και στο υπόλοιπο νησί, όμως εδώ αποτελούν τον κανόνα, φθάνοντας μέχρι τα άγονα βραχώδη «κρωτήρια». Αυτό έγινε κατορθωτό με την τεράστια και πολύχρονη εργασία που κατέβαλαν οι κάτοικοι της περιοχής και τη φύση των πετρωμάτων που είναι σχεδόν παντού σχιστολιθικά. Στα σκαλιά αυτά καλλιεργούσαν κυρίως σιτάρι και κριθάρι ή φύτευαν ελιές, αμυγδαλιές και χαρουπιές.

Εικόνα 27: Η Αγγλική γέφυρα του Λεπιδά

Τα νερά που πηγάζουν στους πρόποδες των γύρω λόφων κυλούν στο μεγάλο λαγκάδι που σχηματίζεται κοντά στο Μπρογκί, διασχίζει όλο το Καραβά και με κατεύθυνση ΒΑ φτάνει στη θάλασσα, στον όρμο της Πλατείας Άμμου.

Στα περιβόλια που έχουν διαμορφώσει στις κοίτες του λαγκαδιού, λόγω της προστασίας που παρέχουν οι γύρω λόφοι από δυνατούς ανέμους, καλλιεργούν μεγάλη ποικιλία λαχανικών, όλες τις εποχές του χρόνου, και ακόμη εσπεριδοειδή, καρυδιές και άλλα οπωροφόρα δένδρα. Μία από τις αγροτικές ασχολίες των κατοίκων είναι και η μελισσοκομία λόγω της πλούσιας και μοναδικής σε ποικιλία ανθοφορίας της περιοχής τους περισσότερους μήνες του χρόνου.

Με την αύξηση της επιφάνειας της καλλιεργήσιμης γης και τη βελτίωσή της, αυξήθηκε η παραγωγή, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν πρόσθετες ανάγκες επεξεργασίας των αγροτικών προϊόντων που δεν μπορούσαν να καλύψουν πια τα πρωτόγονα οικογενειακά μέσα. Έτσι δημιουργήθηκαν δύο ελαιοτριβεία, στα οποία η κίνηση γινόταν με ζώα, που αργότερα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, εγκαταλείφθηκαν και λειτουργούσαν δύο νέα μηχανοκίνητα, τα ονομαζόμενα από τους ντόπιους «εργοστάσια» και τα οποία διατηρούν ακόμη τις μηχανολογικές και κτηριακές τους εγκαταστάσεις αλλά δεν λειτουργούν.

Κατά μήκος της μεγάλης ρεματιάς σώζονται τα ερείπια των πέντε νερόμυλων που λειτουργούσαν με το νερό των πηγών που κυλούσε σ' αυτή και άλεθαν τα σιτηρά που καλλιεργούσαν στις γύρω περιοχές. Των περισσότερων διασώζεται η επωνυμία : Κουταλιανού, Κουρβούλη, Στέκου, Ιταλοβαγγέλη κ.α. Σ' αυτούς το νερό μεταφερόταν σ' ένα κανάλι στο πάνω μέρος ενός ψηλού κτιστού τοίχου και από ένα αγωγό έπεφτε στο «βαγένι» και από εκεί στη λεκάνη της νεροτριβής ή στο μύλο, κινώντας έτσι τις μυλόπετρες που άλεθαν το σιτάρι και το κριθάρι.

Εμπορικά καταστήματα δεν λειτουργούσαν στην περιοχή, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των ηλικιωμένων, εκτός από τα καφενεία που διατηρούσαν και χώρο μπακαλικής για την πώληση ειδών πρώτης ανάγκης. Το πλησιέστερο εμπορικό κέντρο, που διατηρεί τον χαρακτήρα του και ακόμη και σήμερα, ήταν ο Ποταμός σε απόσταση εννιά περίπου χιλιομέτρων.

Η κεντρική συνοικία του Καραβά ονομάζεται Μάρμαρο και είναι κτισμένη σε ύψωμα που δεσπόζει στην περιοχή. Εδώ βρίσκεται η εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους, πολιούχου του Καραβά, τρίκλιτη βασιλική, με υπέροχες τοιχογραφίες και μαρμάρινη επιγραφή που αναφέρει ότι εκτίσθει αρχικά το 1800. Γύρω από την εκκλησία υπάρχουν μικροί κοινόχρηστοι χώροι – πλατώματα, στρωμένοι με σχιστόπλακες και βοτσαλωτά, και σε άμεση σχέση τα τέσσερα παλιά καφενεία από τα οποία σήμερα λειτουργεί μόνο το ένα και ακόμη τα ερείπια του φούρνου και του τσαγγαράδικου. Στο ίδιο ύψωμα και σε μικρή απόσταση βρίσκεται το δημοτικό σχολείο και το παρθεναγωγείο του Καραβά. Τέλος στην ίδια περιοχή λειτουργούσαν δύο «γύφτικα» και ένα σαμαροποιείο.

Εικόνα 28: Τα "Αρικατζία" της Πορτοκαλιάς για τη παραγωγή της τσιπούρας

A faded, sepia-toned photograph of a village street. The street is paved with light-colored stones and runs through a cluster of stone buildings. On the left, there is a large, multi-story stone building. In the center, a white building with dark shutters is visible. The street is flanked by trees and bushes, and the overall scene is bathed in a soft, warm light. The text "4. ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΕΣ - ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ" is overlaid in the center of the image.

4. ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΕΣ - ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

4.1. ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΕΣ

1: αφηγ: Κορωναίου Ρίτσα 58 ετών, Καραβάς

Σ' ένα σπίτι στον Καραβά, πάνω απ' του Αμιργιαλή, λέγανε ότι βγαίνει ένας Αράπης και δίνει ξύλο. Το είχανε βγάλει αυτό, επειδή κάνανε λαθρεμπόριο και λέγανε ότι βγαίνει ο αράπης για να μην πλησιάζει κανείς. Είχε μάλιστα και κρύπτη ανάμεσα στους τοίχους, που κρύβανε τα λαθραία.

Όταν ήμουν μαθήτρια λέγαν ακόμη για τον Αράπη, για να μην πλησιάζουμε.

2: αφηγ: Κορωναίου Ρίτσα 58 ετών, Καραβάς

Ήμασταν με τη μαμά μου κι είχαμε πάει σ' ένα πολύ μακρινό χωράφι, πολύ μακριά απ' τα καλλιεργημένα, σχεδόν ακαλλιεργητο, με αθρίμπες και κάτι χαρουπιές, στην τοποθεσία που λέγεται Φονοσπηλιές. Πήγαμε να μαζέψουμε χαρούπια. Οι φονοσπηλιές είναι ένα φαράγγι στον Καραβά που καταλήγει στη θάλασσα, στο φάρο. Είχαμε πάει λοιπόν στις Φονοσπηλιές κι είχαμε δυο γαϊδούρια να τα φορτώσουμε. Τινάξαμε τις χαρουπιές, η μια ήταν εδώ, η άλλη 30-40 μέτρα πιο πέρα. Μαζέψαμε τα χαρούπια, τα βάλουμε στα τσουβάλια, πήγα να μαζέψω τα γαϊδούρια. Κάθε φορά τα γαϊδούρια φεύγαν από δω, πήγαιναν από κει, χαλάγανε τον κόσμο, όποιος δεν ξέρει από γαϊδούρια δεν μπορεί να καταλάβει τι λέω τώρα. Εκείνη τη φορά όμως κάθονταν ήσυχα. Λέω της μαμάς «Σς», της κάνω με το χέρι σιωπή. Σώπασε κι εκείνη γιατί εγώ από το ρέμα άκουγα κάτι φωνές, όχι φωνές, τραγούδια κι όργανα να παίζουν σα βιολιά και σα μαντολίνα, τέτοια πράματα, αλλά δεν ξεχώριζα λέξη, μπερδεμένα πράγματα. Κάναμε το σταυρό μας, φορτώσαμε τα γαϊδούρια, κάθισαν φρόνιμα και τα φορτώσαμε και ξεκινήσαμε από το χωράφι, βγήκαμε στο δρόμο που πάει για Καραβά και πέρασε σχεδόν μισή ώρα. Δεν είχαμε φτάσει στο χωριό γιατί ήταν πολύ μακριά. Τότε μίλησα της μαμάς. Λέω : «*Μαμά ξέρεις γιατί σου 'πα έτσι;*» «*Κατάλαβα, λέει, κάτι θα είδες*». Λέω : «*Δεν είδα, άκουσα βιολιά, τραγούδια και δεν ήθελα να μιλήσουμε*». Έκανα το σταυρό μου και συνέχισα. Όταν φτάσαμε σπίτι λέω : «*Παναγίτσα μου, τι βαρύς τόπος!*» Λέει η μάνα μου : «*Μα είναι βαρύς τόπος, η Ειρήνη της Σπύραινας, μια μακρινή συγγενής, έπαθε εκεί πέρα και πετιόταν ο γοφός της. Είχε κοιμηθεί σ' αυτό τον τόπο, στις Φονοσπηλιές*»

3: Θεοδωρακάκης Στρατής 75 ετών, Ποταμός

Στις 5 Αυγούστου, την παραμονή του Σωτήρος, λένε εδώ ότι το βράδυ βγαίνουν τα φουστάτα. Τα φουστάτα είναι μια ομάδα φαντασμάτων, τα οποία έχουν όργανα, τύμπανα, κόρνες κλπ. Εμείς βέβαια αποφεύγαμε

να κυκλοφορήσουμε αλλά μέναμε ξάγρυπνοι μήπως και τ' ακούσομε να περνούν από μακριά, αλλά δεν τ' ακούσομε.

4: Σουρή Ευστάθεια 70 ετών, Πλ. Άμμος

Η γιαγιά μου είχε μωρό παιδί. Πήρε το παιδί και πήγε την ώρα που νύχτωνε να μαζέψει τα κατσίκια που είχε εκεί πίσω απ' το Νιοχώρι. Τους φώναξε, τα κατσίκια ακούγανε και πηγαίνανε. Έτσι της φάνηκε. Άκουγε τσάχαλο (φασαρία) ότι ακολουθούσαν τα κατσίκια. Πήρε το δρόμο να γυρίσει, σου λέει έρχονται, μ' ακολουθάνε. Πήγαινε μπροστά με το παιδί νομίζοντας ότι έρχονται τα κατσίκια αλλά δεν ήταν κατσίκια. Από το δρόμο το παιδί άρχισε να κλαίει. Πάνε στο σπίτι το παιδί έκλαιγε, έκλαιγε συνέχεια και πέθανε. Είπανε ότι ήταν ζωάρματα και της το πήρανε το παιδί. Τα κατσίκια δεν γύρισαν πίσω. Αυτό το ξέρω από την ίδια τη μάνα μου. Τότε τα πιστεύανε αυτά και γινόντουσαν και πολλά. Τώρα, Θε μου φύλαγε δεν ακούγονται τέτοια.

5: Φυρού – Σταματάκου 78 ετών, Μητάτα

Ήξερα ότι υπήρχαν νεράιδες, ότι πολλοί τις είχανε δει. Ήταν γυναίκες στα άσπρα ντυμένες. Τις νύχτες τρέχανε στα χωριά κι άμα τις συναντούσες δεν έπρεπε να τους μιλήσεις. Όταν τους μιλούσες κάτι πάθαινες.

6: Διακοπούλου Γιαννούλα 80 ετών, Πλ. Άμμος

Στην Πλατεία Άμμο, στο Γυρισκάρι, καταλήγει μια ρεματιά. Φοβόμαστε να πάμε από εκείνη την πλευρά. Ένας πήγε με τη βαρκούλα του κι αποκοιμήθηκε και τον πήραν οι νεράιδες και τον τρέχανε στη ρεματιά, κόντεψε να πάθει συγκοπή. Του έκαναν ότι έκαναν και τον ξαναπήγαν πίσω. Σηκώνεται και φεύγει. Είδε κι έπαθε να συνέλθει. Αυτός ήταν που μίλησε πρώτη φορά για νεράιδες εδώ. Ήταν γνωστός, ο Αναστάσης Κορωνάιος, ο γερό Πουλάκης. Εγώ το άκουσα από άλλους.

Λέγαν ότι εδώ στις ρεματιές διαβαίνουν οι νεράιδες.

7: Σουρή Ευστάθεια 70 ετών, Πλ. Άμμος

Ήταν μια κοπέλα και είχε πάθει κάτι σα φοβία. Ήταν στην ηλικία της μάνας μου, από κείνη το είχα ακούσει. Έλεγαν ότι πήγε σ' ένα ρέμα να ποτίσει τα ζώα μεσ' το μεσημέρι κι όπως πάτησε μέσα στη λίμνη, έπαθε και λέγανε ότι έτυχε ώρα που πάτησε στο τραπέζι που έτρωγαν οι νεράιδες. Τα 'χασε, την ξωπήρανε κι έλεγε πως βλέπει διάφορα αλλά την πήγαν στους παπάδες και μετά συνήλθε. Έμεινε ανύπαντρη κι έγινε καλόγρια στην Παναγία τη Δέσποινα, στο Βουνό. Ήρθε στα λογικά της.

8: Βαζενίου – Σουρή Άννα 78 ετών, Γερακάρι

Ο άντρας μου με δύο ακόμη χτίζανε στον Αι-Γιάννη, στο Γερακάρι. Ακούσανε ξαφνικά αντρικές κουβέντες. Πάνε να δούνε ποιος ήτανε. Τίποτα. Ο ένας από τους τρεις που δουλεύανε είχε ένα σκυλί. Το σκυλί είχε κουλουριαστεί και δε γάβγιζε. Μετά από λίγο πέθαναν τρεις από το ίδιο μέρος. Είπανε τότε που τους αποχαιρετούσανε γιατί θάφτηκαν σ' αυτό το νεκροταφείο, του 'Αι-Γιάννη.

9: Σουρή Μανώλης 76 ετών, Πλ.Άμμος

Κάποτε σ' ένα ρέμα μέσα από δω ήταν ένας βοσκός, είχε αρμέξει το γάλα του κι είχε βάλει να το τυροκομήσει κι εκείνη την ώρα πήγανε 4-5 άνθρωποι για να τον πάρουνε. Αυτός τους λέει : « *Ναι παιδιά θα έρθω μαζί σας μόνο να τελειώσω αυτό εδώ*». Αυτοί πείστηκαν, κάθισαν εκεί, τέλειωσε αυτός, έπηξε το γάλα και το βαλε σε τουπιά, βουλίθρες. Την ώρα που ετοιμαζόταν να φύγει τους δίνει μια με το γάλα και τους τύφλωσε. Αυτό το είχα ακούσει από τη γιαγιά της γυναίκας μου. Έγινε στο Καλακάθι, όπως πάμε για το Φανάρι.

10: Θεοδωρακάκης Στρατής 75 ετών, Ποταμός

Η Αγία Αναστασία είναι ένα εκκλησάκι μικρό, στο δρόμο για τον Καραβά. Είναι βυζαντινό. Εκεί βγαίνει ένα χόρτο που το λέμε «Αυγουστιάτη» και είναι σε σχήμα σταυρού. Λένε λοιπόν ότι κάποτε ήρθαν οι πειρατές κι ο παπάς λειτουργούσε. Οι πειρατές ερχόντουσαν εκείνη την εποχή και παίρνανε σκλάβους τους ανθρώπους. Δεν τους κλέβανε, γιατί δεν είχαν λεφτά να τους πάρουνε αλλά τους πουλούσανε σκλάβους στην Αφρική. Εκείνη την ώρα λοιπόν βγαίνανε τ' Άγια. Τρέχει ο παπάς σκόνταψε κι εκεί που έπεσαν τ' Άγια, βγήκε ο αυγουστιάτης κι έχει το σχήμα σταυρού. Εκεί που έπεσε το νάμα. Το λένε αυτό το χόρτο αυγουστιάτη γιατί τον Αύγουστο είναι δροσερό, ενώ όλα τ' άλλα χόρτα είναι ξερά. Είναι ένα ζιζάνιο που έχει μια ρίζα τρομερή και βγαίνει παντού αλλά σ' εκείνο το σημείο έχει το σχήμα του σταυρού.

11: Σουρή Μανώλης 76 ετών, Πλ.Άμμος

Έχω ακούσει ότι εδώ, κάτω απ' τον Άι Γιάννη στον Καραβά, είναι ένας πύργος πολύ παλιός κι εκεί έμενε κάποιος, ο οποίος ήθελε, όποιο ζευγάρι παντρευόταν, την πρώτη μέρα του γάμου τη γυναίκα να την πάρει αυτός. Μια μέρα παντρεύτηκε κάποιος στον Καραβά και δεν την πήγε τη γυναίκα του σ' αυτόν και κατέβηκε αυτός να την πάρει μόνος του. Τότε ο άντρας της τον σκότωσε. Εκεί λοιπόν που τον σκότωσε επικαλέστηκε αυτός τον Αμήρ Αλή κι έχει ονομαστεί αυτό το μέρος Αμήρ Αλής και η βρύση κι ο οικισμός από πάνω Μαυρογιωργιάνικα γιατί ο γαμπρός λεγόταν Γιώργης κι είπανε οι κάτοικοι όταν σκότωσε τον

ξένο: « Ωχ ! Ο μαύρο – Γιώργης τι έπαθε !» Από τότε έμεινε η ονομασία Μαυρογιωργιάνικα.

12: Ψιλλιώτη Γεωργία 67 ετών, Καραβάς

Στον Αμήρ Αλή ήταν ένας Τούρκος που κυνήγαγε τις γυναίκες, τις νιόπαντρες κι όταν χτίστηκε ο Αγ. Χαράλαμπος, εξαφανίστηκε αυτός.

4.2. ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

{Απόσπασμα από «ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΤΥΡΑΝΝΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ» του Παναγιώτη Ι. Σουρή ή Τσιτσιλίου (Εκ του Δήμου Ποταμίων) 1898}⁶

«...Και όμως με όλας αυτάς τας σφαγάς οι αφεντάδες έγιναν πλέον αδιάλλακτοι εχθροί των χωρικών, επροσπαθούσαν με κάθε τρόπον φανερόν και κρυφόν να τους βλάψουν, εφρόντιζαν να τους ταπεινώσουν ακόμη περισσότερον, να τους αδυνατίσουν καθολοκρησίαν δια να μην ειμπορούν πλέον να ζητήσουν δικαιοσύνην, παρά να περιορίζονται εις το να τρώγουν ένα κομμάτι κρίθινο ψωμί και να δουλεύουν ως σκλάβοι εις τους αφεντάδες. Τούτο απεδείχθη όταν ήλθε εις τα Κύθηρα ο καλός εκείνος άγγλος τοποτηρητής, ο Μάκφελδ, ο οποίος αγαπούσε τον λαόν και ήλθε με την διάθεσιν να δώσει ότι καλόν ειμπορούσε σε αυτόν. Ο άγγλος αυτός τοποτηρητής, περιοδεύοντας εις τα χωριά έδινε συμβουλάς εις τους χωρικούς δια τα υποστατικά των και τους έδειχνε το καλύτερον τρόπο δια την γεωργίαν και την καλλιέργειαν αυτών. Τούτο όμως δεν άρεσε διόλου εις τους πονηρούς αφεντάδες της χώρας και εσοφίσθησαν να συμβουλεύσουν τον Μακφελδ ν' αγγαρεύση τους χωρικούς δια να κατασκευάσουν δρόμους από την χώραν προς την εξοχήν, παριστάνοντας εις αυτόν ότι τούτο ήτο καλό δια την συγκοινωνίαν του τόπου, πραγματικώς όμως ήθελαν να γεννήσουν την εχθροπάθειαν των χωρικών κατά του αγαθού τοποτηρητή. Ο Μάκφελδ παρεδέχθη ότι ήτο καλόν να κατασκευασθούν οι δρόμοι της εξοχής και έβαλεν εις ενέργειαν έργον, αλλά εις τον ίδιον καιρόν έκτισεν εις τα διάφορα χωρία θολωτά σχολεία δια τα παιδιά των χωρικών και έξέδωκε διαταγήν ότι όποιος από τους χωρικούς δεν στέλνει το παιδί του εις το σχολείον να δουλεύη τέσσερα μεροκάματα παραπάνω από το ωρισμένον δια την αγγαρείαν. Οι χωρικοί επειδή είδαν ότι δεν έπαυε καθ' ημέραν να τους δείχνει με έργα και όχι με λόγια την συμπάθειαν που είχε εις τους πτωχούς, απέκτησαν μεγάλην

⁶ «ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΤΥΡΑΝΝΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ» προς χρήσιν των συμπατριωτών μας υπό ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΣΟΥΡΗ ή ΤΣΙΤΣΙΛΙΟΥ (Εκ του Δήμου Ποταμίων) ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «ΣΦΑΙΡΑΣ» Οδός Κολοκοτρώνη αριθμ. 63. 1898

αγάπη εις αυτόν και τον θεωρούσαν ως προστάτης των κατά των αφεντάδων οι οποίοι τους περιφρονούσαν ως να μην ήσαν άνθρωποι.

Οι αφεντάδες όμως της χώρας έβλεπον ότι οι χωρικοί κακοσυνήθιζαν και ότι μαθαίνοντας γράμματα θα εγίνοντο ισχυρότεροι, εκίνησαν πάντα λίθον και έβαλαν τα δυνατά των να στερίσουν τους εξωμερίτας από τον μόνον ισχυρόν των προστάτην. Και επί τέλους το κατώρθωσαν με χίλια δύο μέσα με πονηρίας και αδιάντροπα ψέμματα, τα οποία έγραφαν εις τον Αρμυστήν της Επτανήσου. Και ούτω ο καλός Μάκφελδ εις τας ημέρας του οποίου οι χωρικοί ανέπνευσαν κάπως ανεχώρησεν από τα Κύθηρα, χωρίς να τελειώση το φιλελεύθερον και χριστιανικόν του έργον, αφού όμως έκαμεν αρκετά ώστε μέχρι σήμερα να τον μνημονεύουν οι χωρικοί.

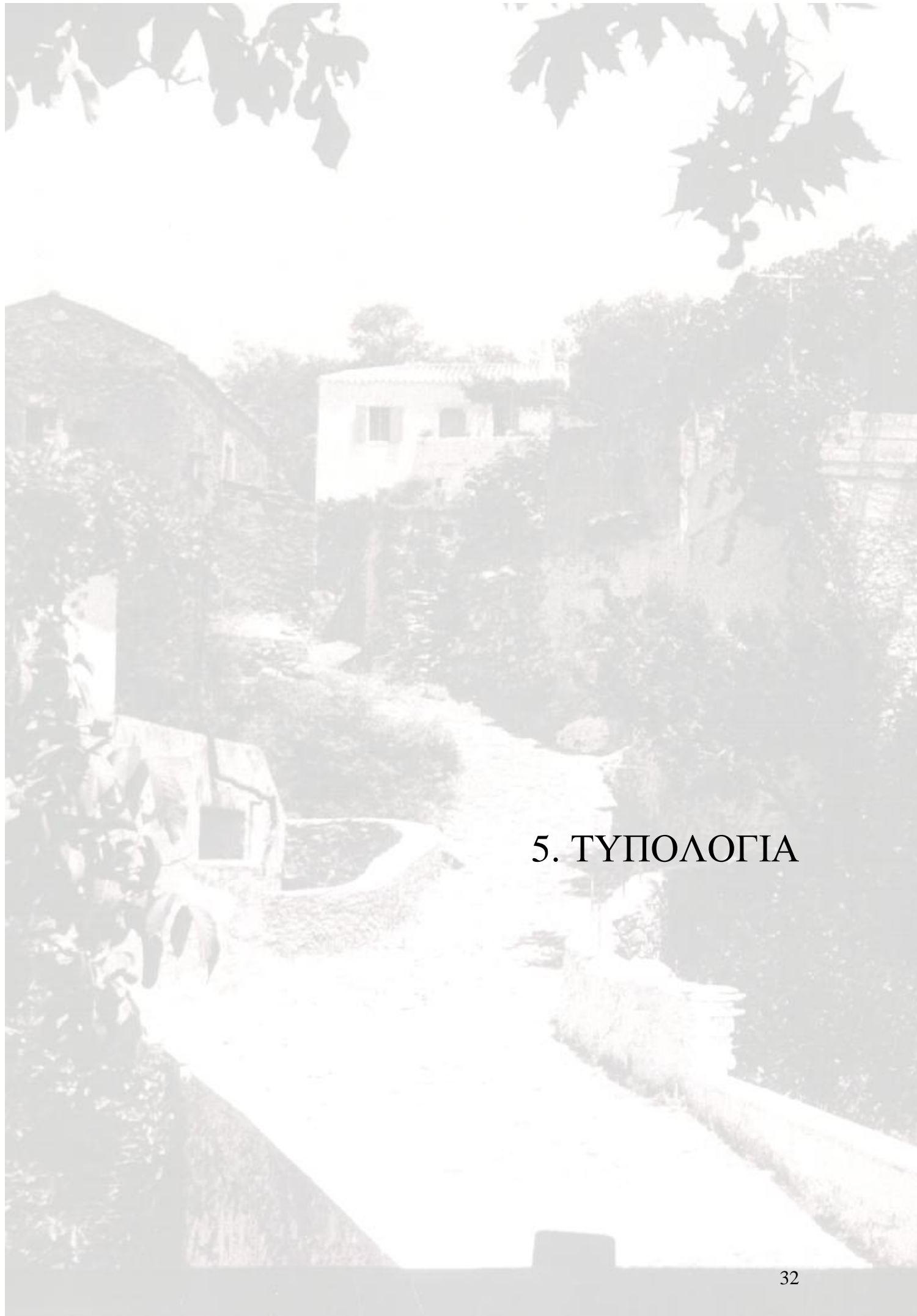
Αφού λοιπόν οι άρχοντες έμειναν μετά την αναχώρησιν του Μακφελδ ελεύθεροι, η πρώτη τους φροντίδα ήταν να κλείσουν τα σχολεία των χωριών και να αρχίσουν πάλιν την παλαιάν τυραννίαν. Κατά το διάστημα δεν της νέας αυτής τυραννίας εδόθη ευκαιρία να φανερωθή όλη η έχθρα των αρχόντων κατά των χωρικών και μάλιστα από μέρους του άρχοντα Γκιούλιου Κασιμάτη εις τον οποίον οι χωρικοί κατά την επαναστάσιν του 1797 εχάρισαν την ζωή. Και πραγματικώς κατά το 1821 όταν οι άλλοι Έλληνες είχαν υψώσει την σημαίαν της ελευθερίας και επολεμούσαν αποφασισμένοι μέχρι θανάτου εναντίον της τυραννίας των Τούρκων, ενώ εις τα Κύθηρα υπήρχεν η χειροτέρα της τουρκικής τυραννίας των αφεντάδων. Τότε οι χωρικοί των Κυθήρων ως Έλληνες και αυτοί, ησθάνοντο άσβυστο μίσος κατά των εχθρών των αδελφών των, των ομοεθνών, των ομοθρήσκων των Ελλήνων και εύρον κάποτε ευκαιρία να φανερώσουν το εναντίον των Τούρκων μίσος των, με σκληρόν βέβαια τρόπον, αλλά δικαιολογημένον από τα μεγαλητέρας σκληρότητας των Τούρκων. Συνέβη δηλαδή τότε τετρακόσiai φαμίλιαι τουρκικαί να φύγουν από την Πελοπόννησον, η οποία είχε ανάψει ολόκληρος από τον απελπισμένον πόλεμον και να έλθουν εις τα Κύθηρα, όπου έμειναν εις σκηνάς τας οποίας έστησαν εις την πεδιάδα της πλατείας Άμμου⁷, πλησίον εκεί όπου σήμερα είναι το μεγάλο φανάρι. Τους Τούρκους αυτούς οι Καραβίταις βέβαια δεν ειμπορούσαν να τους βλέπουν, αφού ήσαν εχθροί άσπονδοι των Ελλήνων και το μίσος προς αυτούς και η αγάπη δια την ελευθερίαν της μεγάλης Πατρίδας τους έφερεν εις το σημείον, ώστε να σφάζουν και τα τετρακόσiai αυτάς φαμίλιας και έπειτα να κάψουν τα κουφάρια εις μίαν μάζαν, η οποία έκαie τρία ημερόνυχτα. Αρχηγοί της σφαγής αυτής ήσαν οι δύο αδελφοί Χρήστος και Γεώργιος Κρίθαραι, οι οποίοι ήσαν ναυτικοί και επολέμησαν εις τον ελληνικόν στόλον κατά των Τούρκων. Οι αρχηγοί αυτού του συμβάματος και οι πρωταίτιοι

⁷ Οικισμός που ανήκει στο Δημοτικό Διαμερίσμα Καραβά και αποτελεί το επίσημο επίνειό του.

ανεχώρησαν με τα πλοία των από την νήσον και έμελλε να τιμωρηθούν απάνθρωπα και σκληρότατα οι άλλοι χωρικοί του Καραβά.

Πραγματικώς έπειτα από ολίγας ημέρας όταν έμαθαν οι άρχοντες την σφαγήν έστηλαν τον Γκιούλιον Κασιμάτη ο οποίος ήτο αστυνόμος τότε, με άγγλους στρατιώτας δια να τιμωρήση τους Καραβίτας. Ο Κασιμάτης αυτός τον οποίον άλλοτε είχε σώση ένας χωρικός δεν εσκέφθη τίποτε άλλο παρά πώς να ευχαριστήση τους συγγενείς του αφεντάδες με τους οποίους είχε το ίδιον αίμα. Αφού λοιπόν έφθασεν εις το χωρίον Καραβά, εσύναξεν όλους τους χωρικούς, άνδρας και γυναίκας και τους ανάγκασε να κρημνίσουν μόνοι των εώς τα θεμέλια, τα σπίτια των και να χύσουν κάτω εις την λαγκαδιά, όλα των τα βαρέλια με το κρασί και τα πιθάρια των με το λάδι. Έπειτα αφού εξεθεμελίωσε και κατέστρεψε καθ' ολοκληρίαν τον Καραβά και έκαμε τους Καραβίτας εώς σήμερα να στενάζουν δι εκείνην την συμφοράν αφού διέταξε τους Άγγλους στρατιώτας και επυροβόλησαν τον δυστυχή αδελφόν του Κυριάκου Ζορμπά και τον εσκότωσαν ενώ έτρεχε εις τον βουνόν δια να σωθή συνέβαλε κατόπιν δέκα τέσσερας τους πλέον καλλίτερος άνδρας του χωρίου και τους έφερεν εις την Χώραν. Τους δέκα τέσσερας αυτούς άνδρας τους εφούρνισαν εις το μέρος Χέρα του Βασιλικού δρόμου, πλησίον εις την Χωραν.

Αυτά έπαθαν οι Καραβίταις από τους άρχοντας. Τέτοια δυστυχία και καταστροφή που δεν ειμπορεί κανείς να φαντασθή και μέχρι σήμερα θα υπάρχη χωρικός από το μέρος εκείνο που να μην ενθιμήται ότι οι άρχοντες εκρέμασαν τους προγόνους τους, ότι κατέστρεψεν το χωρίον τους...»

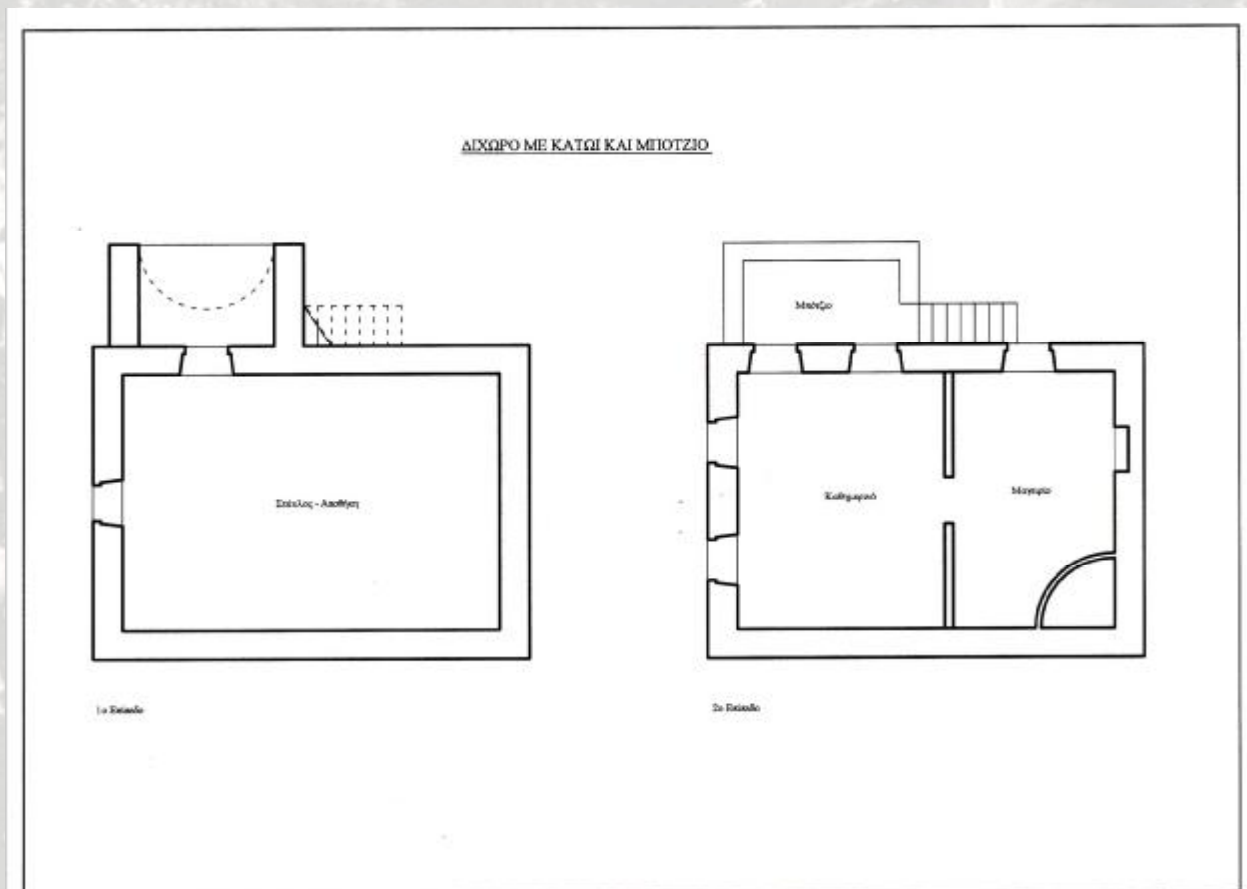

5. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ

5. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ

Οι κατοικίες του Καραβά έχουν πολλές διαφορές στη τυπολογία τους. Αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Οι κάτοικοι του οικισμού προέρχονταν από διαφορετικές περιοχές της χώρας. Πολλά σπίτια κατασκευάζονταν από συνεργεία – γύφτικα⁸ – που επισκέπτονταν το νησί από τη Πελοπόννησο για μεγάλες χρονικές περιόδους και κατασκεύαζαν σπίτια. Σημαντικός παράγοντας αποτελούσε και η οικονομική και κοινωνική τάξη των ιδιοκτητών τους που καθόριζε το μέγεθος κυρίως αλλά και τον εξωτερικό διάκοσμο των σπιτιών. Αν και είναι ιδιαίτερα δύσκολο να ομαδοποιηθούν οι τύποι κατοικιών θα μπορούσαμε να τους κατηγοριοποιήσουμε ως εξής :

5.1) Δίχωρο με κατώι και μπότζιο⁹ :

⁸ Γύφτικα : Συνεργεία μαστόρων από τη Πελοπόννησο που ταξίδευαν σε άλλες περιοχές για μεγάλα χρονικά διαστήματα και αναλάμβαναν την κατασκευή κατοικιών.

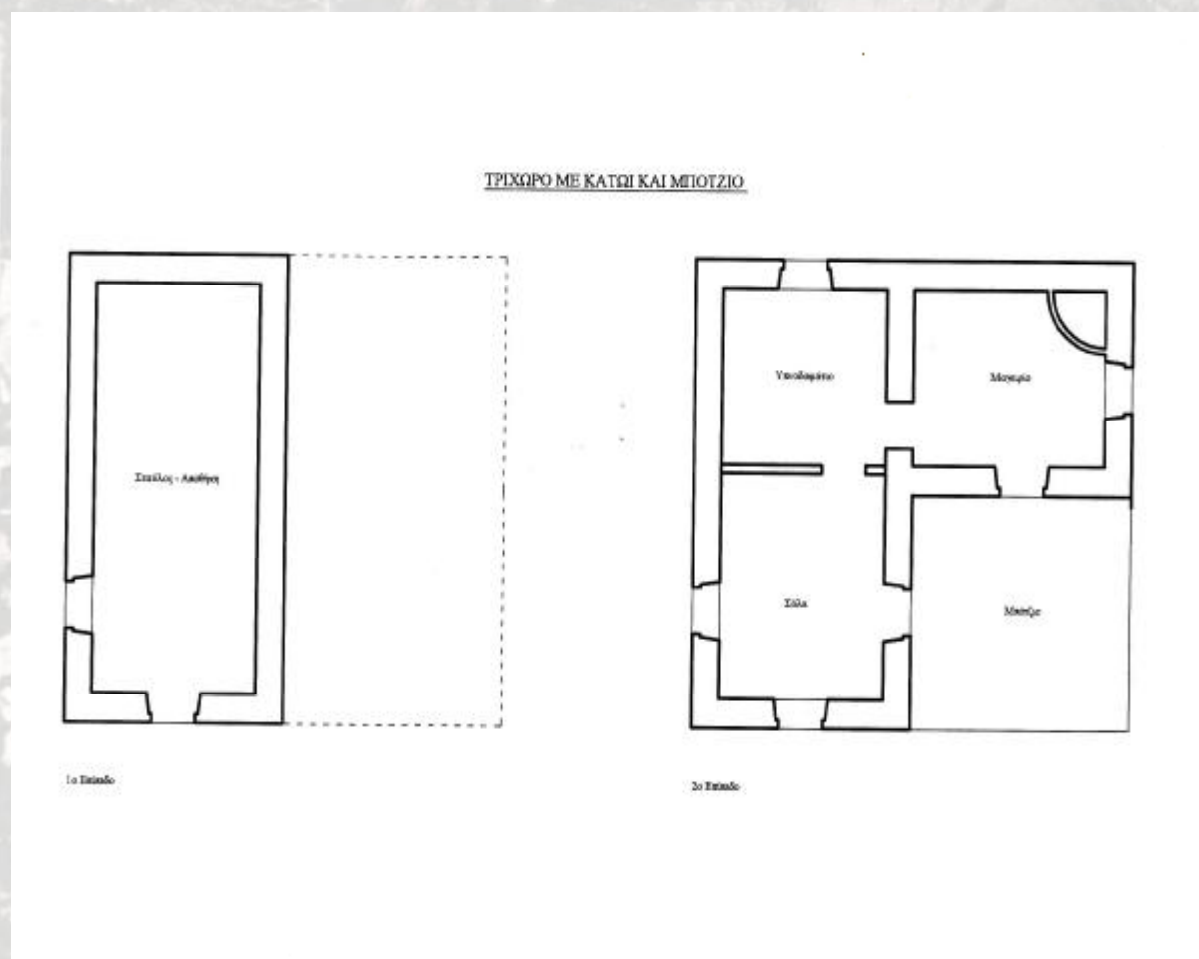
⁹ Μπότζιο : Βενετική προέλευση της λέξης. Στα Κύθηρα έχει διατηρηθεί ως ονομασία της βεράντας, του ηλιακού.

Εγγράφονται σε μία απλή ορθογώνια κάτοψη και αποτελούν τον πλέον απλούστερο τύπο κατοικίας στο Καραβά. Κατασκευάζονται συνήθως σε επικλινές έδαφος και πάντα η στενή πλευρά είναι παράλληλη προς τις υψομετρικές διαφορές. Στη πρώτη στάθμη τοποθετείται ο στάβλος με χαμηλό ύψος κάτω του 2,20 μ με ξύλινη οροφή και ένα στενό άνοιγμα στη στενή πλευρά για φωτισμό και αερισμό. Η είσοδος στο στάβλος γίνεται μέσω στοάς, πάνω στην οποία βρίσκεται το μπότζιο.

Στον επάνω όροφο οδηγεί μία σκάλα στο πλάι του μπότζιου. Ο πάνω όροφος αποτελεί το κύριο μέρος της κατοικίας. Χωρίζεται σε δύο χώρους, ένα μικρό που βρίσκεται το μαγειρείο και έναν μεγαλύτερο που είναι το καθημερινό. Χαρακτηριστικό στοιχείο, προερχόμενο από τη Πελοπόννησο είναι τα δύο συμμετρικά παράθυρα στη στενή πλευρά του καθημερινού.

Η στέγαση του συγκεκριμένου τύπου γίνεται με τρίκλιτη ή σπανίως με τετράκλιτη στέγη κεραμοσκεπή.

5.2) Τρίχωρο με κατώι και μπότζιο :

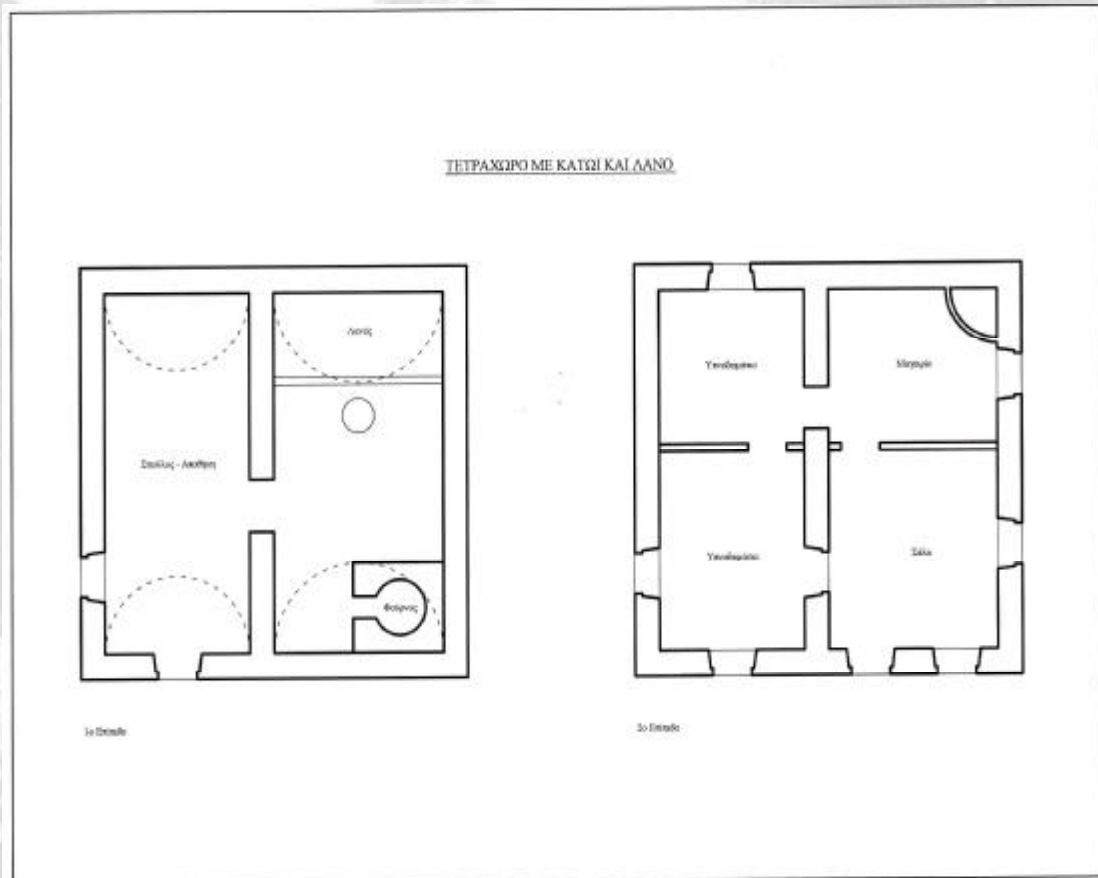

Εγγράφεται σε μία τετράγωνη περίπου κάτοψη και σχηματίζει σχήμα Γ με το τέταρτο τμήμα να συμπληρώνεται από μπότζιο. Διαθέτει

τρεις χώρους, εκ των οποίων ο ένας αποτελεί το μαγειρείο με το τζάκι, ένας χώρος ύπνου, συνήθως ο μεσαίος και η σάλα.

Στη πρώτη στάθμη τοποθετείται ο στάβλος που καταλαμβάνει ένα ορθογώνιο τμήμα κάτω από το δωμάτιο ύπνου και τη σάλα με ξύλινη οροφή, με στόχο να περνάει η θερμότητα από τα ζώα που φιλοξενούσε. Η στέγαση γινόταν με γωνιακή στέγη με τετράκλιτες απολήξεις.

5.3) Τετράχωρο με κατώι και λανό :

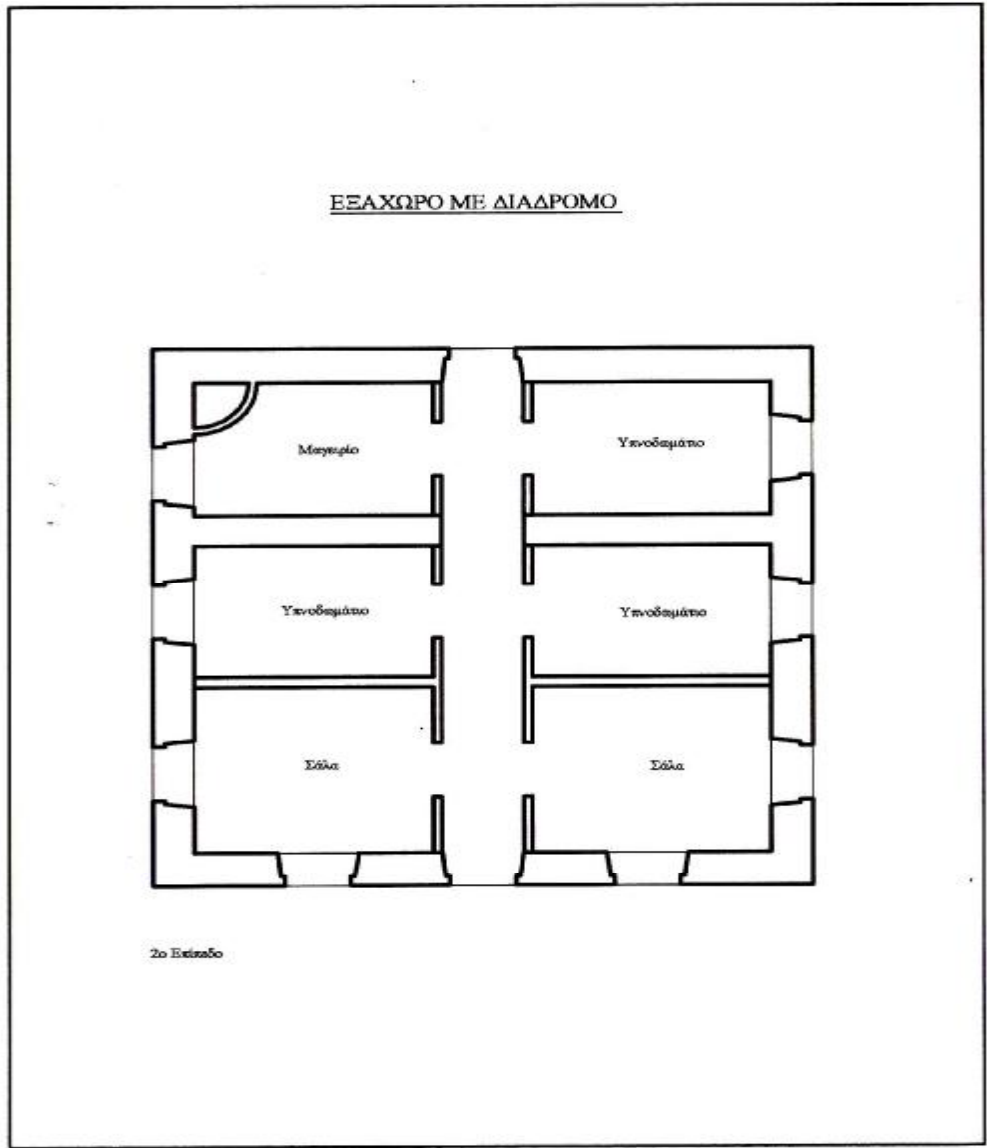
Ανεβαίνοντας οικονομική τάξη, έχουμε το τετράχωρο σπίτι. Μαζί με τον επόμενο τύπο, αποτελούν τα νεοκλασικά κτίρια του οικισμού. Στο πρώτο επίπεδο συνήθως υπάρχουν δύο ορθογώνιοι χώροι με τη στενή τους πλευρά στην όψη που χωρίζονται από φέρουσα τοιχοποιία και επικοινωνούν μεταξύ τους. Ο ένας χρησιμεύει για τη φύλαξη των ζώων ενώ στο δεύτερο βρίσκεται ο λανός και ο φούρνος. Η είσοδος γίνεται μέσω στοάς κάτω από το μπότζιο.

Στο δεύτερο επίπεδο βρίσκεται η κατοικία με είσοδο από το μπότζιο. Η όψη συνήθως είναι συμμετρική. Μέσα στη κατοικία υπάρχουν 4 χώροι. Στο πρώτο που οδηγεί η κεντρική είσοδος, βρίσκεται κάτι σαν προθάλαμος ο οποίος πολλές φορές μετατρέπεται και σε τραπεζαρία, ενώ σε προέκταση αυτού βρίσκεται ο χώρος του μαγειρείου.

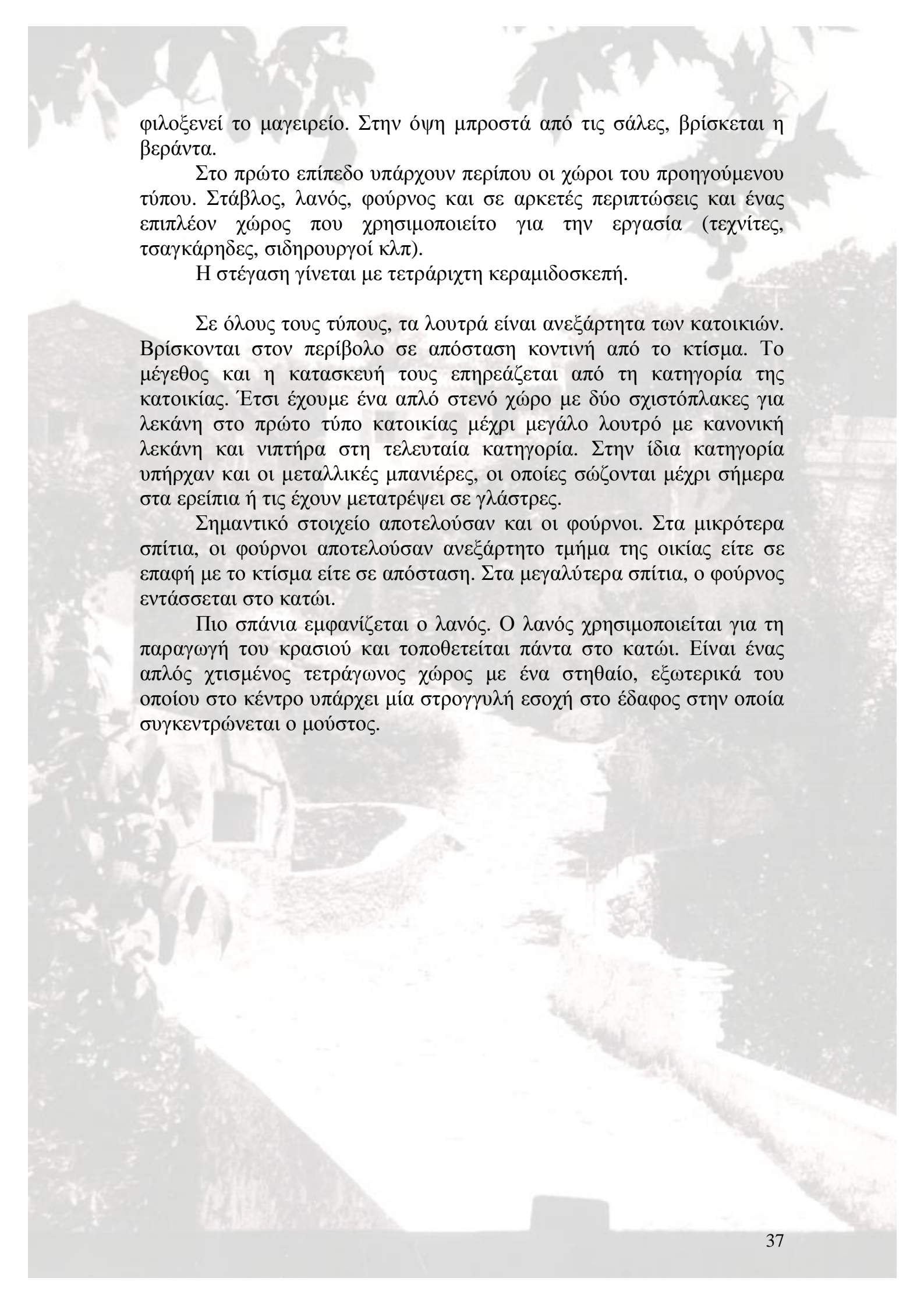
Στην αριστερή πλευρά υπάρχουν οι χώροι μπροστά η σάλα και στο πίσω μέρος το υπνοδωμάτιο.

Η στέγαση γίνεται με τετράριχτη κεραμιδοσκεπή.

5.4) Εξάχωρο με διάδρομο :

Θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε ως τη κατοικία των πλέον οικονομικά άνετων κατοίκων του οικισμού. Είναι πάντα συμμετρικό και τον διαπερνάει ένας διάδρομος από τη μία άκρη στην άλλη. Ο διάδρομος επικοινωνεί με όλους τους χώρους της κατοικίας οι οποίοι διαμορφώνονται δεξιά και αριστερά. Οι μπροστά χώροι φιλοξενούν δύο σάλες ή μία σάλα και μία τραπεζαρία. Οι μεσαίοι χώροι καθώς και ο ένας από τους πίσω αποτελούν τα υπνοδωμάτια, ενώ ένας από τους πίσω

φιλοξενεί το μαγειρείο. Στην όψη μπροστά από τις σάλες, βρίσκεται η βεράντα.

Στο πρώτο επίπεδο υπάρχουν περίπου οι χώροι του προηγούμενου τύπου. Στάβλος, λανός, φούρνος και σε αρκετές περιπτώσεις και ένας επιπλέον χώρος που χρησιμοποιείτο για την εργασία (τεχνίτες, τσαγκάρηδες, σιδηρουργοί κλπ).

Η στέγαση γίνεται με τετράριχτη κεραμιδοσκεπή.

Σε όλους τους τύπους, τα λουτρά είναι ανεξάρτητα των κατοικιών. Βρίσκονται στον περίβολο σε απόσταση κοντινή από το κτίσμα. Το μέγεθος και η κατασκευή τους επηρεάζεται από τη κατηγορία της κατοικίας. Έτσι έχουμε ένα απλό στενό χώρο με δύο σχιστόπλακες για λεκάνη στο πρώτο τύπο κατοικίας μέχρι μεγάλο λουτρό με κανονική λεκάνη και νιπτήρα στη τελευταία κατηγορία. Στην ίδια κατηγορία υπήρχαν και οι μεταλλικές μπανιέρες, οι οποίες σώζονται μέχρι σήμερα στα ερείπια ή τις έχουν μετατρέψει σε γλάστρες.

Σημαντικό στοιχείο αποτελούσαν και οι φούρνοι. Στα μικρότερα σπίτια, οι φούρνοι αποτελούσαν ανεξάρτητο τμήμα της οικίας είτε σε επαφή με το κτίσμα είτε σε απόσταση. Στα μεγαλύτερα σπίτια, ο φούρνος εντάσσεται στο κατώι.

Πιο σπάνια εμφανίζεται ο λανός. Ο λανός χρησιμοποιείται για τη παραγωγή του κρασιού και τοποθετείται πάντα στο κατώι. Είναι ένας απλός χτισμένος τετράγωνος χώρος με ένα στηθαίο, εξωτερικά του οποίου στο κέντρο υπάρχει μία στρογγυλή εσοχή στο έδαφος στην οποία συγκεντρώνεται ο μούστος.

6. ΥΛΙΚΑ
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

ΥΛΙΚΑ

Το κύριο υλικό κατασκευής των σπιτιών είναι η πέτρα, ένα είδος σχιστόλιθου καλής ποιότητας, που αφθονεί στη περιοχή. Είναι ευκολόσπαστος, άριστος στην αρμολόγηση των τοίχων και βοηθάει τον μάστορα σ' όλες τις κατασκευές.

6.1. ΣΧΙΣΤΟΠΛΑΚΑ : Η χρήση της σχιστόπλακας είναι απεριόριστη, από το στρώσιμο του δαπέδου της αυλής και του «μπότζιου»¹⁰, στα στηθαία, τα στεγάδια, τις σκάλες, ως και στην παραμικρή λεπτομέρεια λειτουργικής ανάγκης, όπως στα γείσα που μπαίνουν πάνω από τα κουφώματα, στα τζάκια, τις γούρνες, τα ράφια, τις ζαρντινιέρες κ.α. Οι καλύτερες ποιοτικά σχιστόπλακες εξάγονται στη δυτική πλευρά του νησιού, στη περιοχή «Όχελες» απ' όπου έχουν πάρει το όνομα «Όχελόπλακες». Έχουν σκούρο γκρίζο και μαύρο χρώμα, ικανοποιητική σκληρότητα, φιλντισένια και επίπεδη επιφάνεια και μεγάλες διαστάσεις.

Εικόνα 29: Χρήση σχιστόπλακας σε ζαρντινιέρες

6.2. ΠΩΡΟΛΙΘΟΣ ή ΠΩΡΙ : Ο πωρόλιθος όπως λέγεται, τον χρησιμοποιούν για να κατασκευάσουν πλαίσια σε πόρτες και παράθυρα, φουρούσια για τη στήριξη της φούσκας στα τζάκια, γούρνες για το πότισμα των ζώων, μυλόπετρες κλπ. Η λάξευσή του γίνεται με χαλύβδινο πλατύ εργαλείο, πλάτους 6-7 εκ με δόντια, που ονομάζεται χτένι και η εργασία της λάξευσης «χτένισμα». Τον πωρόλιθο μετέφεραν κυρίως από την Ελαφόνησο με καϊκία, όπου υπήρχαν «πωροκοπεία» και για το λόγο αυτό τα χρησιμοποιούσαν μόνο όπου ήταν απαραίτητο.

Εικόνα 30: Δείγμα χρήσης πωριού σε άνοιγμα

¹⁰ Μπότζιο => ηλιακός, βεράντα επάνω από κατόγι

6.3. ΞΥΛΟ : Το ξύλο χρησιμοποιείται στην κατασκευή της στέγης και του δώματος, στα πατώματα, τα έπιπλα και τα κουφώματα. Συνήθως χρησιμοποιούνται κυπαρίσσια, αγριελιές και βελανιδιές (δρυς), τα λεγόμενα «νιντριά», που υπήρχαν στη γύρω περιοχή, αλλά και ξύλα από ναυάγια που περισυνέλεξαν από τις κοντινές ακτές.

6.4. ΚΑΛΑΜΙ : Το καλάμι είναι υλικό που αφθονεί σ' όλη την περιοχή του Καραβά, κατά μήκος του λαγκαδιού, και το χρησιμοποιούν στην κατασκευή της στέγης και του δώματος κυρίως, και των λεπτών διαχωριστικών τοίχων (τσασμάδων), στο εσωτερικό των σπιτιών.

6.5. ΑΣΒΕΣΤΗΣ : Ο ασβέστης χρησιμοποιείται στο κονίαμα για την τοποθέτηση των κεραμιδιών και την κατασκευή των επιχρισμάτων, όπως επίσης και στο άσπρισμα των τοίχων. Σε περιοχές που υπάρχουν ασβεστολιθικά πετρώματα, κυρίως στις ΒΑ ακτές, σώζονται αρκετά ασβεστοκάμινα για την παραγωγή του ασβέστη.

6.6. ΣΙΔΕΡΟ : Το σίδηρο χρησιμοποιείται ελάχιστα και η χρήση του περιορίζεται στις αμπάρες των θυρών, τα μάσκουλα των κουφωμάτων, τα καρφιά, τα κάγκελα των παραθύρων και τα εργαλεία. Την επεξεργασία του σιδήρου με τη βοήθεια της φωτιάς (σφυρηλάτηση), την έκαναν ειδικοί τεχνίτες, οι λεγόμενοι «γύφτοι», σε εργαστήρια με καμίνι, που τα ονόμαζαν «γύφτικα».

Εικόνα 31: Χρήση του ξύλου και του καλάμιού στη κατασκευή της στέγης

Εικόνα 32: Χρήση του σιδήρου για τα μάσκουλα των κουφωμάτων

Τα υπόλοιπα υλικά, όπως ρεματίσια άμμο που χρησιμοποιούν στο ασβεστοκονίαμα, αργιλόχωμα, κοκκινάτσα και φύκια, βρίσκονται σε

αφθονία στην περιοχή. Σε ειδικές περιπτώσεις για στεγανότητα, χρησιμοποιούν το γνωστό «κουρασάνι»¹¹ ή τη «μπρουτσουλάνα»¹².

7. Τρόποι κατασκευής :

7.1. Θεμελίωση : Αφαιρούν το χώμα και τις σαθρές επιφανειακές στρώσεις του σχιστόλιθου και κατεβαίνουν μέχρι να συναντήσουν γερό πέτρωμα. Κατά την εκσκαφή διαλέγουν σπιστόλιθους με βολικά σχήματα, τους οποίους χρησιμοποιούν κατά την οικοδόμηση. Χτίζουν το θεμέλιο με πάχος μέχρι 1,0 μέτρο, με μεγάλες πέτρες, μακριές, τις οποίες σταύρωναν και έδεναν μεταξύ τους με μεγάλη προσοχή και χωρίς λάσπη, για να στραγγίζει η υγρασία και να μην ανεβαίνει στους τοίχους. Για να αποφύγουν την υγρασία στους υπόγειους ή ημιυπόγειους χώρους που δημιουργούνται λόγω της κλίσης του εδάφους, δεν χτίζουν τους τοίχους των θεμελίων σε επαφή με το σκαμμένο έδαφος, αλλά πιο μακριά, αφήνοντας έτσι ένα κενό ανάμεσα, που λέγεται «κουτούντο» και σκεπάζεται με σχιστόπλακες και από πάνω χώμα ή μένει ανοιχτό και χρησιμοποιείται για διάβαση.

7.2. Εξωτερικοί τοίχοι : Δεν υπερβαίνουν συνήθως τα 60 εκ., εκτός από τους πλευρικούς τοίχους σε καμάρες που φτάνουν και το 1,0 μέτρο. Σαν συνδετικό κονίαμα χρησιμοποιούν τη λάσπη από χώμα, συνήθως χωρίς ασβέστη. Οι πέτρες είναι σχιστολιθικές, κατάλληλες για κτίσιμο, οι δε τεχνίτες τις αρμολογούν με ιδιαίτερη φροντίδα χρησιμοποιώντας μεγάλη ποικιλία μεγεθών για καλύτερη έδραση και σφήνωμα. Επειδή ο σχιστόλιθος με τον καιρό απορροφά νερό σαπίζει και σπάει και το συνδετικό κονίαμα δεν έχει ιδιαίτερη αντοχή, οι τοίχοι σοφατίζονται σχεδόν πάντα, με ασβεστοκονίαμα, σε τρεις στρώσεις [πεταχτό, χοντρό, ψιλό], χωρίς οδηγούς και στη συνέχεια βάφονται με ασβέστη σε λευκό χρώμα ή αποχρώσεις της ώχρας.

7.3. Εσωτερικοί τοίχοι : Τις περισσότερες φορές, είναι φέροντες, οπότε η κατασκευή τους είναι ίδια με αυτήν των εξωτερικών τοίχων. Όταν όμως οι τοίχοι χτίζονται πάνω σε ξύλινο πάτωμα και πρέπει να είναι πολύ ελαφροί ή για να γλιτώσουν χώρο, κατασκευάζονται από «τσασμά» [μπαγδάτι] με δύο καλαμωτές αντικριστά δεμένες πάνω σε κατακόρυφα ξύλα και επιχρισμένες εξωτερικά, με συνολικό πάχος 10-15 εκ.

7.4. Όψεις : Είναι απλές, χωρίς διακοσμητικά ή άλλα εντυπωσιακά στοιχεία, εμφανίζοντας έναν αυστηρό και γραφικό χαρακτήρα. Τα ανοίγματα των σπιτιών κατά κανόνα είναι λίγα και στενά και γενικά στις

¹¹ κουρασάνι => ασβέστης με τριμμένο κεραμίδι

¹² από το ιταλικό porcellana = πορσελάνη

όψεις επικρατούν τα πλήρη. Συνήθως πλαισιώνονται με λαξευμένα πόρινα πλαίσια, που προεξέχουν εσωτερικά και σχηματίζουν τη θέση της προσαρμογής της κάσας, και ειδικά των παραθύρων στην εξωτερική πλευρά έχουν πατούρα [εσοχή], για να πατάνε τα πατζούρια όταν κλείνουν.

Πάνω από τις πόρτες και τα παράθυρα, υπάρχει συνήθως μονολιθικό πρέκι το οποίο λειτουργεί σαν φέρουσα κατασκευή και στηρίζει την από πάνω τοιχοποιία, κατασκευασμένο συνήθως από πορώλιθο ή σχιστόλιθο και σπανιότερα από ξύλινα δοκαράκια πετσωμένα από κάτω και στην όψη με σανίδες. Το υπέρθυρο είναι ευθύγραμμο, τοξωτό ή καμαρωτό στο κατώι και πάντα ευθύγραμμο στο ανώι. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στην αντοχή του υπέρθυρου, οδηγεί συχνά στη διαμόρφωση τυφλού κουφώματος [ερμαρίου], στην εσωτερική πλευρά του τοίχου, ακριβώς πάνω από το άνοιγμα. Κατά κανόνα πάνω από την κύρια είσοδο στο ανώι, υπάρχει φεγγίτης με τζαμιλίκι χωρίς σιδεριά ασφαλείας. Οι εξώθυρες εσωτερικά ασφαρίζονται με αμπάρες που είναι άλλοτε ξύλα χωνευτά στον τοίχο και άλλοτε μεταλλικές ή ξύλινες ράβδοι, διαγώνια στηριγμένες στον τοίχο.

Οι πόρτες είναι ξύλινες νταμπλαδωτές [περαστές] ή είναι φτιαγμένες από σανίδες τοποθετημένες η μία δίπλα στην άλλη και ενώνονται με οριζόντιες τραβέρσες [καρφωτές]. Συχνά οι πόρτες και κυρίως στα κατώγια, δεν έχουν κάσα και στερεώνονται με μάσκουλα. Τα τζαμιλίκια των παραθύρων έχουν πάντα κάσα, είναι δίφυλλα και ανοίγουν προς τα μέσα, τα δε πατζούρια είναι ξύλινα περαστά ή καρφωτά, χωρίς κάσα, στερεώνονται με μάσκουλα και ανοίγουν προς τα έξω πάνω στον τοίχο.

Στα παράθυρα των κατωγιών ή των ισογείων που από ανάγκη βρίσκονται σε χαμηλό ύψος, για λόγους ασφαλείας τοποθετούνται σίδερα οριζόντια και κατακόρυφα, πλεγμένα μεταξύ τους, χωνευτά στο πόρινο πλαίσιο ή στο τοίχο ακριβώς από μέσα.

7.5. Αρμάρια ή θυρίδες ή ντουλάπια : Σε όλους τους χώρους κύριους και βοηθητικούς, συναντάμε κόγχες [τυφλά κουφώματα] στο πάχος του τοίχου, τομής ορθογωνικής και σπανιότερα τραπεζοειδούς, που άλλοτε έχουν ξύλινη κάσα και φύλλα για να κλείνουν και τα ονομάζουν ντουλάπια και άλλοτε όχι και τα ονομάζουν θυρίδες. Όταν οι διαστάσεις τους είναι μικρότερες

Εικόνα 33: Ερμάριο ή Ντουλάπι

από 20 – 25 εκ. ονομάζονται θυρίδες. Οι αποστάσεις τους από το δάπεδο ή το πάτωμα ποικίλουν.

Στέγαση : Ανάλογα με τη χρήση και το μέγεθός τους, γίνεται με δώμα ή με στέγη.

Ο τρόπος στέγασης με δώμα συναντιέται σε χώρους με μικρό άνοιγμα κυρίως «φόσσεσ» [στοές]. Μεγάλες σχιστόπλακες, τα «στεγάσια», γεφυρώνουν το άνοιγμα πατώντας από τοίχο σε τοίχο και πάνω σ' αυτές στρώνεται ένα παχύ στρώμα από μαυρόχωμα, με το οποίο δίνουν την πρώτη κλίση για την απορροή των νερών, πάχους 15-20 εκ., ραντίζεται καλά για να ποτίσει [ρόδωμα] και πατιέται καλά. Αφού στεγνώσει, περνούν δεύτερη στρώση από το ίδιο υλικό ή ειδικό αργιλόχωμα με στεγανωτικές ιδιότητες για να γεμίσουν τα σκασίματα, ραντίζεται πάλι καλά και γίνεται το «κυλίνδρωμα» με ένα κυλινδρικό, βαρύ μάρμαρο, απαραίτητο εργαλείο για τα σπίτια που έχουν δώμα. Όταν οι πλάκες δε φτάνουν σε μήκος για να καλύψουν το άνοιγμα, χτίζουν τους τοίχους να συγκλίνουν προς τα επάνω με το σύστημα της εκφοράς και περιορίζουν έτσι το άνοιγμα.

Παραλλαγή του προηγούμενου τρόπου στέγασης με δώμα και ο πιο συνηθισμένος, είναι η κατασκευή του φέροντος οργανισμού με ξύλινα δοκάρια που ονομάζονται «τράβες» ή «πατέρα», και στηρίζονται σε ειδικές φωλιές που αφήνουν στην εσωτερική πλευρά της λιθοδομής, σε αποστάσεις από 40-60 εκ, ανάλογα με το μήκος του ανοίγματος και τη διατομή των ξύλων. Τα δοκάρια αυτά στους κύριους χώρους είναι αποφλοιωμένοι κορμοί κυπαρισσιών, ξεχοντρισμένοι στην επάνω πλευρά ή πριονιστά ξύλα, ευθύγραμμα με επίπεδες επιφάνειες, σε κανονικές αποστάσεις. Από πάνω στρώνουν κάθετα σανίδες μεγάλου μήκους, πλάτους 25-35 εκ. και πάχους 3 εκ, ή καλάμια [καλαμωτή]. Στους βοηθητικούς χώρους τα δοκάρια είναι ακατέργαστοι κορμοί αγριελιάς ή αμυγδαλιάς ή κυπαρισσιού, με ακανόνιστα συνήθως σχήματα, που τοποθετούνται ελεύθερα και γεφυρώνονται με σχιστόπλακες ή πυκνές και χοντρές βέργες αγριελιάς. Πάνω από τις κατασκευές αυτές τοποθετούν το δώμα με τον ίδιο τρόπο που προαναφέραμε. [πηλορόδωμα-κυλινδρισμός], αφού παρεμβάλουν μία στρώση από φύκια ή «αστοίβες» [φρυγανοειδείς θάμνοι].

Όταν το δώμα χρησιμοποιείται σαν «ηλιακός», περιβάλλεται από χαμηλό στηθαίο, το «ματζιπέτι» και στρώνουν πάνω από το αργιλόχωμα σχιστόπλακες με κουρασάνι στους αρμούς, σχηματίζοντας έτσι ένα γερό δάπεδο. Όταν το δώμα δεν είναι βατό, στο πάνω μέρος μπαίνει μία σειρά οριζόντιες σχιστόπλακες, με μικρή κλίση, που προεξέχουν από τη περασιά του τοίχου για να προφυλάσσεται η πρόσοψη από τα νερά της βροχής και από πάνω μία σειρά πέτρες καλά ταιριασμένες, τα «ξωγύρια», αφήνοντας στα κατάλληλα σημεία τη «τσουρούνα» [υδρορροή]. Αυτή αποτελείται συνήθως από ένα λούκι βυζαντινού κεραμιδιού ή δύο

αντικριστά κολλημένα ή μία οριζόντια σχιστόπλακα και δύο όρθιες στο πλάι κολλημένες με κουρασάνι, σχηματίζοντας έτσι ένα λούκι που εκτοξεύει το νερό μακριά από τον τοίχο. Στο δώμα μιας από τις καμάρες, η υδρορροή είναι κατασκευασμένη από λαξευμένο πωρόλιθο, σε ειδικό σχήμα με οπή στη μέση.

Η κατασκευή του δώματος ειδικά στους κύριους χώρους, απαιτούσε ιδιαίτερη προσοχή και αρκετό χρόνο για να μη διακοπεί η εργασία και σύμφωνα με την παράδοση, έπρεπε να γίνει σε «χάση» του φεγγαριού για να έχει επιτυχία και να μη στάζει το δώμα. Κάθε Σεπτέμβρη αντικαθιστούν την τελευταία στρώση του αργιλοχώματος ή προσθέτουν νέα αφού πρώτα ξεριζώσουν τα αγριόχορτα που έχουν φυτρώσει. Έτσι το πάχος του χώματος φτάνει πολλές φορές να αυξάνει σημαντικά, αυξάνοντας το βάρος της κατασκευής, με αποτέλεσμα να «σελλώνουν» τα δοκάρια.

Σε κανέναν από τους κύριους χώρους των σπιτιών του οικισμού δε σώζεται το δώμα, επειδή εγκαταλείφθηκαν κάποια στιγμή και σταμάτησε η συντήρησή τους, με αποτέλεσμα να εισχωρεί το νερό της βροχής και να σαπίζει τα δοκάρια ή επειδή με το χρόνο εκφυλίστηκε η παράδοση της σχολαστικής συντήρησης και πρόσθεταν μόνο νέες στρώσεις χωρίς να αντικαθιστούν τις παλιές αυξάνοντας υπερβολικά το βάρος, με αποτέλεσμα την κατάρρευση.

Η κατασκευή πάνω σε «βόλτο» [καμάρα], είναι άλλος ένας τρόπος στέγασης που συναντιέται σε φόσες που από πάνω φέρουν ηλιακό, ή σε ισόγειους βοηθητικούς χώρους, διώροφων σπιτιών με κύριους ισόγειους χώρους. Τα βόλτα κατασκευάζονται από σχιστολιθικούς θολίτες, έχουν ημικυκλική ή τοξοειδή διατομή και πολύ λίγα και μικρά ανοίγματα. Πάνω από το βόλτο κατασκευάζεται το δώμα, όπως ακριβώς περιγράφεται παραπάνω.

Επειδή το δώμα είχε την ανάγκη της συχνής συντήρησης και δημιουργούσε τα γνωστά προβλήματα στεγάνωσης, με την πάροδο του χρόνου και σε περιοχές όπως τα Μαυρογιωργιάνικα και γενικά ο Καραβάς, επικράτησε η ξύλινη στέγη. Οι περισσότερες στέγες είναι τρίριχτες με σκουφιά στην Ανατολή ή το Νότο, αλλά υπάρχουν και μονόριχτες και δίριχτες.

Στις τρίριχτες στέγες κατασκεύαζαν τριγωνική υπερύψωση πάνω από τον τοίχο στη μία στενή πλευρά [σ' αυτήν τοποθετούσαν και το τζάκι], το λεγόμενο «κεντρί», στη δε απέναντι που έμπαινε η «σκουφιά», τοποθετούσαν ψαλίδι [ζευκτό], που στήριζαν κάθετα στους δύο μεγάλους τοίχους, πάνω στο οποίο στήριζαν τους «μαχιάδες». Την ενδιάμεση απόσταση από το κεντρί μέχρι το ψαλίδι της σκούφιας, τη μοίραζαν με ενδιάμεσα ψαλίδια συνήθως χωρίς «μπαμπά».

Στις δίριχτες στέγες κατασκεύαζαν κεντριά στους πλαϊνούς τοίχους που συνήθως είχαν το μεγαλύτερο μήκος και γεφύρωναν το άνοιγμα με δοκάρια που τοποθετούσαν κάθετα σ' αυτούς.

Πάνω στα ξύλα της στέγης κάρφωναν καλάμια και από πάνω «κολυμπητά» σε λάσπη με λαγκαδίσια άμμο και ασβέστη, τοποθετούσαν τα κεραμίδια. Στα μεγαλύτερα σπίτια συνήθως κάλυπταν τη στέγη εσωτερικά με ταβάνι από ξύλινες τάβλες και πηχάκια στους αρμούς ή με σχισμένα καλάμια πλεγμένα «ψαθί», που απ' έξω σοφάντιζαν.

Εξωτερικά η στέγη πατάει περιμετρικά πάνω σε προεξοχή του τοίχου. Κοινό χαρακτηριστικό σ' όλες τις μορφές στέγης που συναντώνται στον οικισμό, είναι η μικρή κλίση, προφανώς λόγω της ποιότητας των ξύλων και του τρόπου κατασκευής που χρησιμοποιούσαν και από το φόβο μην αποκτήσουν μεγάλο όγκο και είναι ευάλωτες στον άνεμο.

7.6. Δάπεδα : Στρώνονται συνήθως με σχιστόπλακες ή σκέτο χώμα ή πιο σπάνια με σανίδια. Σε νεώτερες κατασκευές χρησιμοποιούν και πλακάκια από μωσαϊκό με απλά σχέδια ή με εναλλαγή λευκού – μαύρου χρώματος. Με σχιστόπλακες στρώνονται κυρίως οι ηλιακοί. Τα κατώγια έχουν συνήθως δάπεδο από χώμα ή το σχιστολιθικό πέτρωμα του εδάφους. Στα ανώγια το δάπεδο είναι ξύλινο πάτωμα που στηρίζεται πάνω σε τράβες εκτός από τις περιπτώσεις που το κατώ στεγάζεται με βόλτο.

Εικόνα 34: Δάπεδο του Δημοτικού Σχολείου

7.7. Σκάλες : Γενικά είναι συμπαγείς, χτίζονται με πέτρα χωρίς στηθαίο ή κάγκελο και τα πατήματα στρώνονται με σχιστόπλακες. Συνήθως βρίσκονται σε επαφή με τον τοίχο του σπιτιού και σπανιότερα παρουσιάζονται ελεύθερες μέσα σ' ένα πλάτωμα και μόνο για ένα τμήμα τους. Ο χώρος κάτω από τη σκάλα είτε είναι χτιστός εξωτερικά προσαρτημένος στη χρήση εσωτερικά του κατωγιού, είτε είναι ανοικτός οπότε η σκάλα φέρεται σε τοξωτή ή επίπεδη κατασκευή, αποτελώντας έτσι το προστέγασμα για την είσοδο στο κατώ. Σε μερικές περιπτώσεις κάτω από τη σκάλα αφήνεται μικρός ανοιχτός χώρος, ο «κούμος», που χρησιμοποιείται για τη διαμονή του σκύλου. Οι βοηθητικές σκάλες που οδηγούν στο δώμα του φούρνου ή χρησιμοποιούνται για το ανέβασμα της

ξερολιθιάς ενός σκαλιού [συνάμπελου], κατασκευάζονται απλά με σχιστόπλακες οριζόντιες που πακτώνονται στο τοίχο.

7.8. Αλτάνες : Είναι από τα πιο χαρακτηριστικά μορφολογικά στοιχεία στις όψεις των σπιτιών του Καραβά. Έτσι ονομάζουν τις πέτρινες λουλουδιέρες που φέρονται ακανόνιστα από ακανόνιστα σχιστολιθικά φουρούσια ή σχιστόπλακες φυτεμένες στο τοίχο. Τοποθετούνται συνήθως κάτω από παράθυρα ή τα στηθαία των ηλιακών εξωτερικά.

7.9. Τζάκι : Είναι το πιο απαραίτητο και αναγκαίο στοιχείο στο Καραβίτικο σπίτι. Σε αυτό θα μαγειρέψει η νοικοκυρά το φαγητό και θα ψήσει τη τζακόπιτα, ενώ αποτελεί το μοναδικό σώμα θέρμανσης του χώρου.

Πολλές φορές δεξιά και αριστερά στο τζάκι σχηματίζονται πεζούλες για να μπορεί η νοικοκυρά να μαγειρέψει καθιστή, αλλά και για να κάθεται όλη η οικογένεια να ζεσταθεί και να χαρεί τη φωτιά.

Το τζάκι κατασκευάζεται σχεδόν πάντα στη γωνία του δωματίου. Η βάση της εστίας του είναι απλά χτισμένη πάνω στο δάπεδο ή στηρίζεται σε σχιστόπλακα μεγάλου μήκους και πάχους, διαγώνια φυτεμένη στο τοίχο, όταν βρίσκεται σε χώρο με ξύλινο πάτωμα. Η εστία ή «πυροστία» όπως ονομάζεται, περιορίζεται απλά στη γωνία που σχηματίζουν οι εξωτερικοί τοίχοι, υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που ο χώρος της διευρύνεται και παίρνει ημικυκλικό σχήμα «κλέβοντας» από το πάχος των τοίχων. Στα λίγα σπίτια που το τζάκι δεν βρίσκεται στη γωνία, ο εξωτερικός τοίχος προεξέχει ημικυκλικά από την περασιά διαμορφώνοντας με ημικυκλική εσοχή εσωτερικά την εστία του τζακιού.

Εικόνα 35: Τζάκι σε οικία στα Μαυρογιωργιάνικα

Η φούσκα σχηματίζει χωνί που στη βάση του παίρνει τη μορφή χαμηλωμένου ή κοιλόκυρτου τόξου, γεφυρώνοντας δύο πώρινα ή σχιστολιθικά φουρούσια ή στηρίζεται σε πεσσούς απλής μορφής χωρίς διακόσμηση.

Από τη φούσκα προεξέχει συνήθως ράφι από σχιστόπλακα πακτωμένη στους δύο πλευρικούς τοίχους ή ξύλινη τάβλα που στηρίζεται σε μεταλλικά στηρίγματα για να τοποθετούν διάφορα αντικείμενα ή μαγειρικά σκεύη. Κοντά στο τζάκι κρέμονται η κουταλοθήκη, η αλατιέρα με το χοντρό αλάτι, ο λύχνος και παραπέρα λίγο πιο ψηλά η πιατοθήκη. Δίπλα στο τζάκι υπάρχουν αρμάρια [ερμάρια] για το μπουκάλι με το λάδι και σε μερικές περιπτώσεις στον τοίχο της εστίας ή την εξωτερική επιφάνεια τις φούσκας για τα σπύρτα και το προσάναμα.

Οι καμινάδες κατασκευάζονται από σχιστόπλακες ή κεραμίδια ή τούβλα, με σκέπασμα συνήθως μία στρογγυλεμένη σχιστόπλακα, είναι απλές και διακριτικές, στρογγυλής ή τετραγωνικής διατομής και δεν αποτελούν σημαντικό αρχιτεκτονικό στοιχείο.

Επειδή το τζάκι απετέλεσε το σημαντικότερο στοιχείο διακόσμησης στο εσωτερικό του σπιτιού εκτός από τη λειτουργία του, έγινε αντικείμενο ανταγωνισμού που είχε σαν αποτέλεσμα να εμφανίζονται μεν ομοιότητες στον τρόπο κατασκευής, αλλά το καθένα να έχει διαφορετική μορφή και εμφάνιση.

7.10. Φούρνος : Εκτός από το τζάκι, απαραίτητο στοιχείο για τα σπίτια του οικισμού ήταν ο φούρνος, κτίσμα με ορθογωνική κάτοψη, διαστάσεων περίπου 2,0X2,0 μέτρων, συνήθως ανεξάρτητο από το σπίτι αλλά σε μικρή απόσταση.

Το μεσαίο τμήμα της πρόσοψης είναι υποχωρημένο περίπου 25-30 εκ. και στη πλάτη του σχηματίζεται το στόμιο με ημικυκλικό σχήμα. Η βάση του είναι αρκετά ψηλή για να μη σκύβουν κατά το φούρνισμα, και στρώνεται με σχιστόπλακες ή πηλόπλακες, οι οποίες σχηματίζουν μπροστά από το στόμιο υποχώρηση προς τα κάτω για να πέφτουν οι στάχτες και τα κάρβουνα. Πάνω στη βάση χτίζεται ο κυκλικός φούρνος με μικρές σχιστόπλακες ή σπασμένα κεραμίδια και διαμορφώνεται σε θόλο.

Το άνοιγμα του κλείνεται με σχιστόπλακα ή λαμαρίνα ημικυκλικού σχήματος με χειρολαβή. Ο μπροστινός τοίχος πάνω από την υποχώρηση, υψώνεται κατακόρυφα σχηματίζοντας είδος μικρής φούσκας εμπρός από το στόμιο του φούρνου, η οποία στο πάνω μέρος απολήγει σε καμινάδα. Οι πλευρικοί τοίχοι υψώνονται μέχρι τα 2,0 μέτρα περίπου όπου σχηματίζεται μία περιμετρική σειρά από σχιστόπλακες που προεξέχουν 10-15 εκ. και από πάνω για αντίβαρο τοποθετείται το ματζιπέτι ενώ πάνω από το θόλο γεμίζει με χώμα. Δίπλα στο άνοιγμα του φούρνου διαμορφώνονται μικρά ερμάρια ή φυτεύονται οριζόντια στο τοίχο σχιστόπλακες τις οποίες χρησιμοποιούν για ράφια. Το κάτω μέρος του φούρνου ονομάζεται κούμος και χρησιμεύει σαν αποθήκη ή συνήθως για τη διανυχτέρευση του σκυλιού.

Απαραίτητα εργαλεία για κάθε φούρνο ήταν τα φουρνόξυλα και η «μάπα», ένα πανί δεμένο στην άκρη ενός ξύλου, το οποίο έβρεχαν για να καθαρίσουν τις στάχτες από το εσωτερικό του φούρνου και να ρυθμίσουν τη θερμοκρασία πριν φουρνίσουν.

7.11. Δρόμοι – Καλντερίμια : Ο κύριος δρόμος που διασχίζει τον οικισμό, είναι ο δρόμος που οδηγεί στο πλάτωμα μπροστά από τη πηγή του Αμήρ Αλή και από εκεί στο κέντρο του Καραβά το Μάρμαρο με την εκκλησία, τα καφενεία, και τα σχολεία. Από το δρόμο αυτό ξεκινούν λοξά μικρότεροι δρόμοι που στρίβουν και χάνονται σε ανηφόρες και κατηφόρες και οδηγούν στα χωράφια και τα περιβόλια.

Εικόνα 36: Σωζόμενο τμήμα λιθόστρωτου

Όλοι οι δρόμοι είναι στενοί με πλάτος που σπάνια ξεπερνάει τα 2,5 μέτρα και είναι στρωμένοι με σχιστόπετρες [καλντερίμια], απαλλαγμένοι από λάσπη και χώμα. Επειδή στα περισσότερα σημεία έχουν μεγάλη κλίση, για να μη γλιστρούν τα ζώα και οι πεζοί, διαμορφώνονται σε σκαλοπάτια με πέτρες που μπηγόνται κατακόρυφα στη γη διαμορφώνοντας έτσι τα ρίχτια. Περικλείονται συνήθως από τους εξωτερικούς τοίχους των σπιτιών και από ψηλές ή χαμηλές ξερολιθιές.

Οι μοναδικοί κοινόχρηστοι χώροι του οικισμού, είναι μικρές διαπλατύνσεις του δρόμου [πλατώματα], συνήθως σε κάποιο «τρίστρατο», ή με την εισχώρηση του δρόμου στις αυλές των σπιτιών.

Οι εξωτερικές γωνιές των σπιτιών που βρίσκονται σε στένεμα του δρόμου, έχουν ένα σπάσιμο [λοξή απότμηση], σε ύψος περίπου 1,80 μέτρων για να διευκολύνει το πέρασμα.

Τα σκαλούνια είναι σχιστόπλακες φυτεμένες στον τοίχο τις οποίες χρησιμοποιούν κυρίως σαν βοηθητικές σκάλες. Εκτός από τα συνάμπελα και τους φούρνους όπως προαναφέρθηκε, τις χρησιμοποιούν δίπλα από την κύρια είσοδο στο ανώι, όπου έβαζαν διάφορα τρόφιμα τις νύχτες του καλοκαιριού ή το γάλα για να μη κόψει.

7.12. Λανός : Σε όλα σχεδόν τα κατώγια υπάρχει ο λανός ή ληνός για το πάτημα των σταφυλιών. Τον έχτιζαν από πέτρες συνήθως σε εσωτερική

γωνιά του κατωγιού, σε σχήμα ορθογώνιο, σαν στηθαίο, πάνω από το οποίο έστρωναν σχιστόπλακες. Το δάπεδό του είναι επίσης στρωμένο με πλάκες και έχει ρύση στη βάση του στηθαίου όπου υπάρχει τρύπα με υδρορροή. Μπροστά ακριβώς, σκαμμένο στο έδαφος βρίσκεται το «πουλάني» κυκλικής διατομής, η οποία μεγαλώνει προς τα κάτω, όπου έπεφτε ο μούστος. Στην υδρορροή για να συγκρατούν τους «πούρους» και τα «τσαμπούρια», έβαζαν κλωνάρια σπάρτου.

7.13. Αποχωρητήρια : Είναι βοηθητικοί χώροι που συναντώνται σε όλο τον οικισμό. Συνήθως είναι μικροί και στενοί χώροι, κλειστοί από τις τρεις πλευρές, που στο δάπεδο στην απέναντι από την είσοδο πλευρά με δύο ζευγάρια μακρόστενες σχιστόπετρες σταυρωτά βαλμένες, σχημάτιζαν το χώρο της λεκάνης ή κατασκεύαζαν χτιστό κάθισμα με μεγάλη τρύπα στη μέση. Την αποχέτευση του αποχωρητηρίου αποτελούσε σκαμμένος χώρος δίπλα απ' αυτό, τον οποίο γέμιζαν με πέτρες. Σ' όλες τις περιπτώσεις τα αποχωρητήρια αποτελούν ανεξάρτητα κτίσματα που βρίσκονται όμως σε μικρή απόσταση από τα σπίτια.

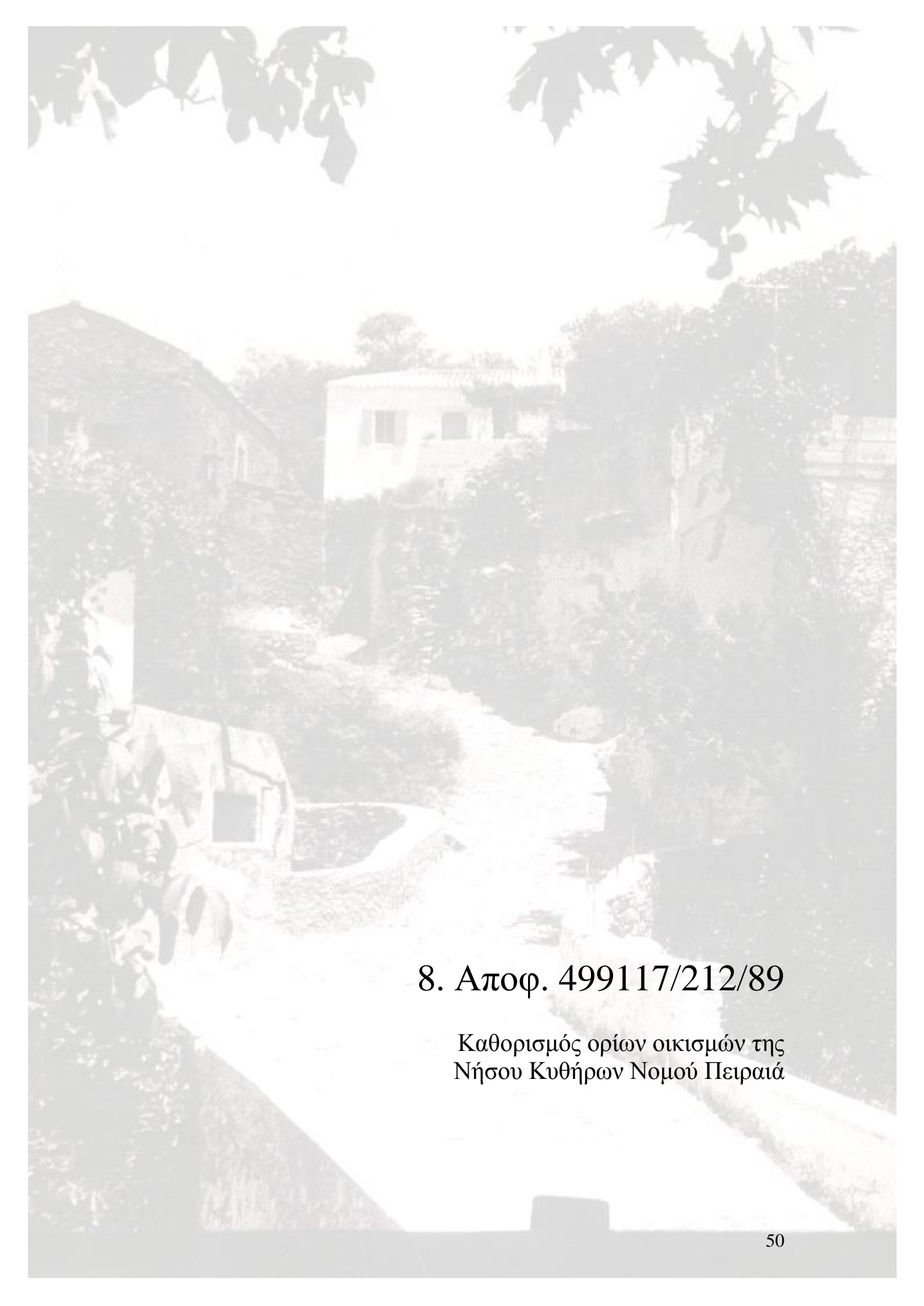

Εικόνα 37: Αποχωρητήριο που σώζεται στα Μαυρογιωργιάνικα

7.14. Εξώστες : Τους συναντάμε σε όλα τα διώροφα σπίτια. Οι διαστάσεις τους δεν ξεπερνούν ποτέ το 0,80 X 1,50. Συνήθως στηρίζονται σε μεταλλικούς δοκούς ή σε πέτρινα φουρούσια χωρίς διακοσμητικά λαξεύματα. Το δάπεδο στην πρώτη περίπτωση είναι ξύλινο ενώ στη δεύτερη μπορεί να είναι μονοκόμματη μαρμάρινη πλάκα.

Εικόνα 38: Υπόλειμμα εξώστη με μεταλλικές βάσεις και ξύλινο δάπεδο.

8. Αποφ. 499117/212/89

Καθορισμός ορίων οικισμών της
Νήσου Κυθήρων Νομού Πειραιά

8. Αποφ. 499117/212/89

Καθορισμός ορίων οικισμών της Νήσου Κύθηρα Νομού Πειραιά.

(ΦΕΚ 390 Δ. της 14.6.1989)

Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ

Έχοντας υπόψη :

- 1) Το Πρ. Δ/γμα της 24.4.1985 ΦΕΚ 181/Δ/3.5.85 «περί τρόπου καθορισμού ορίων οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκους κατηγορίες αυτών και καθορισμό όρων και περιορισμών δόμησής τους».
- 2) Το Πρ. Δ/γμα της 14.2.1987 ΦΕΚ 133/Δ/23.2.87 «περί τροποποίησης του Π.Δ. από 24.4.85 Δ/τος».
- 3) Τη γνωμοδότηση του Υπουργείου Γεωργίας Δ/νση Προστασίας Δασών και Π.Δ. τμήμα αλλαγής χρήσεως Α.Δ. και Δ.Ε. (με αριθμ πρωτ. 77635/3612 και με το αριθμ. πρωτ. Δ/34589 από την Δ/νση Δασών το με αριθμ. πρωτ. 169 από την Δ/νση Δασών Δασαρχείου Πειραιά.
- 4) Τις προτάσεις των ιδιωτών μελετητών μηχανικών, στους οποίους ανατέθηκε η σχετική μελέτη καθορισμού ορίων οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων επαρχ. Τροιζηνίας, κατηγοριοποίησής τους και καθορισμό όρων και περιορισμού δόμησής τους.
- 5) Το δελτίο αρχιτεκτονικής αναγνώρισης του οικισμού που συμπληρώθηκε από τους προαναφερόμενους μελετητές κατά τις υποδείξεις των σχετικών προδιαγραφών ΥΧΟΠ.
- 6) Τις σχετικές αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων στα πλαίσια της τήρησης των συμμετοχικών διαδικασιών.
- 7) Τη γνωμοδότηση του ΣΧΟΠ Ν. Πειραιά όπως διατυπώνεται στο πρακτ. αρ. 10/14.4.89, αποφασίζουμε :

Καθορίζονται τα όρια των παρακάτω οικισμών της Νήσου Κύθηρα του Νομού Πειραιά με στοιχεία από 1 έως 1 εξαιρουμένων των

δασικών εκτάσεων (διαγραμματισμένη ένδειξη) όπως αυτά φαίνονται στα συνοδευτικά της παρούσας σχεδιαγράμματα Π.1 – 1 σε κλίμακα 1:5000 που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της απόφασης αυτής και συνυπάχθησαν βάσει στοιχείων του χάρτη και επί τόπου ελέγχου.

Στους οικισμούς αυτούς επιβάλλονται οι παρακάτω γενικοί και ειδικοί όροι δόμησης. Οι γενικοί όροι δόμησης αφορούν όλους τους οικισμούς, ενώ ειδικοί όροι δόμησης επιβάλλονται ανά οικισμό.

Γενικοί Όροι Δόμησης :

1. Αρτιότητα οικοπέδων.

Για οικόπεδα που εμπίπτουν στο προτεινόμενο όριο του οικισμού, η αρτιότητα ορίζεται σε $E = 600$ τ.μ. Κατά παρέκκλιση άρτια θεωρούνται τα οικόπεδα με όποιο εμβαδόν είχαν κατά την ημέρα δημοσίευσης του από 24.4.1985 Π.Δ/τος (ΦΕΚ 181 Δ/3.5.85).

2. Συντελεστής δόμησης.

Για οικόπεδα που εμπίπτουν στο νέο όριο των οικισμών ο συντελεστής δόμησης των οικοπέδων ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 του από 14.2.1987 Π.Δ. (ΦΕΚ 133 Δ/23.3.1987).

3. Κάλυψη Οικοπέδου.

Το μέγιστο ποσοστό κάλυψης των οικοπέδων ορίζεται σε 70% της επιφάνειάς τους.

4. Ύψος κτιρίων.

Το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος κτιρίων ορίζεται στα 7,50 μ. ενώ στις περιπτώσεις που από τους ειδικούς όρους δόμησης επιβάλλεται κατασκευή στέγης το μέγιστο ύψος της στέγης ορίζεται στο 1,50 μ.

Υπεράνω του μέγιστου ύψους δεν επιτρέπεται καμία κατασκευή εκτός από αυτές που αναφέρονται παρακάτω :

- Καπνοδόχοι, συμπαγή στηθαία μέχρι ύψους 1,20 μ. , αλεξικέραυνα, κεντρικές κεραίες τηλεοράσεων και ραδιοφώνων, ή κατασκευή στέγης εφόσον προβλέπεται από τους ειδικούς όρους δόμησης του οικισμού και οι συλλέκτες της εγκαταστάσεως των ηλιακών συστημάτων οι οποίοι κατά το δυνατόν να καλύπτονται από το συμπαγές στηθαίο. Οι συλλέκτες πρέπει να είναι κλειστού κυκλώματος ώστε το

δοχείο να μην τοποθετείται ψηλότερα από τις συλλεκτικές επιφάνειες.

5. Πριν από οποιαδήποτε κατάτμηση οικοπέδων εντός των ορίων του οικισμού θα πρέπει να θεωρείται το σχετικό τοπογραφικό διάγραμμα από το τμήμα Πολεοδομίας και Π.Ε., της Νομαρχίας ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχεια των κοινοχρήστων χώρων και η δημιουργία νέων κοινοχρήστων χώρων σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 6 του υπό 24.4.1985 Π.Δ/τος. Να εξασφαλίζεται οπωσδήποτε η συνέχεια των υφισταμένων εγκεκριμένων δρόμων του οικισμού.
6. Σε όλους τους οικισμούς εκτός τα στοιχεία των ειδικών όρων δόμησης, ο μανδρότοιχος μπορεί να κατασκευάζεται από πέτρα της περιοχής και μπορεί να μείνει ανεπίχριστη.
7. Οι καμινάδες, χαρακτηριστικό στοιχείο της κυθηραϊκής αρχιτεκτονικής κατασκευάζονται ογκώδεις κατά τα πρότυπα του νησιού.
8. Όλες οι κατασκευές για τις οποίες επιβάλλεται οικοδομική άδεια, ελέγχονται από την ΕΠΑΕ, η οποία κρίνει με τα δελτία αρχιτεκτονικής αναγνώρισης που υπάρχουν για όλους τους οικισμούς.
9. Στους οικισμούς που τα κτίρια καλύπτονται με δώμα, η πλάκα επικάλυψης δεν προεξέχει στους εξωτερικούς τοίχους.
10. Στους οικισμούς που δεν αναφέρεται συγκεκριμένο υλικό κατασκευής εξωτερικών κουφωμάτων, αυτά μπορούν να κατασκευάζονται μεταλλικά μεγάλης διατομής και να είναι βαμμένα.

Κατηγοριοποίηση και ειδικοί όροι δόμησης ανά οικισμό.

ΚΑΡΑΒΑΣ (Κοιν. ΚΑΡΑΒΑ)

2. Οικισμός Καραβά της Κοινότητας Καραβά.

α. Ο οικισμός εντάσσεται στις παρακάτω κατηγορίες :

α1. Α3

α2. Β2

- α3. Γ2
- α4. Δ2
- α5. Ε2

β. Ειδικοί όροι δόμησης :

- Τα κτίρια καλύπτονται με στέγη με βυζαντινά κεραμίδια (ή ρωμαϊκά) κόκκινου χρώματος με κλίση μέχρι 40% και μικρή προεξοχή από τους εξωτερικούς τοίχους.
- Οι όψεις είναι επιχρισμένες σε λευκό χρώμα.
- Οι εξώστες σε πρόβολο απαγορεύονται. Το στηθαίο των παρατσών ή δωμάτων ή εξωτερικών κλιμακοστασίων κατασκευάζονται συμπαγές.
- Το συνολικό ποσοστό των ανοιγμάτων δεν πρέπει να ξεπερνά το 20% των όψεων του κτιρίου.
- Η περίφραξη του οικοπέδου γίνεται με χαμηλό μανδρότοιχο λευκού ή γκρι χρώματος.
- Τα εξωτερικά ανοίγματα έχουν οριζόντιο πρέκι.
- Τα εξωτερικά κουφώματα είναι ξύλινα με καρφωτά εξόφυλλα παραθύρων χρώματος μπλε ή σε άλλο χρώμα που απαντάται στον οικισμό.

Κοινότητα Καραβά

Οικισμός : ΚΑΡΑΒΑ

1. Αλώνι Τζωρτζόπουλου
2. Κορφή Θαλασσινής
3. Διασταύρωση με μονοπάτι προς Διακοπουλιάνικα και δρόμου προς πηγή.
4. Πηγή Κεραμάρι
5. Σπίτι Παν. Τζωρτζόπουλου ή Κουρβούλη
6. Ιδιοκτησία Δημ. Ιωάν. Κορωναίου ή Μελισσοφάγου
7. Αλώνι Κληρ. Παν. Κρίθαρη ή Γύφτου
8. Σπίτι Μαυρογιώργη Γιώργη ή Αμυγδαλιά
9. Σπίτι Κρίθαρη
10. Αποθήκη Γεωργίου Κορωναίου
11. Σπίτι Ευάγγελου Διακόπουλου
12. Σπίτι Ανάργυρου Βαλλή
13. Σπίτι του παπά
14. Αλώνη του Τσαγκάρη ή Κρίθαρη
15. Πύλη Δημοτικού Σχολείου.
16. 1. Κλείνει το όριο (Αλώνη Τζωρτζόπουλου)

13

¹³ Επισυναπτόμενος Χάρτης με τα όρια του οικισμού Καραβά – Δήμου Κυθήρων – Νομός Αττικής

14

¹⁴ Χάρτης με τα όρια του οικισμού Καραβά όπου επισημαίνονται οι χαρακτηρισμένες δασικές ζώνες.
Πηγή :Δασαρχείο Πειραιά Φ.Ε.Κ. 169/2001

9. Περί της ιδρύσεως και λειτουργίας του Διταξίου Δημοτικού Σχολείου Καραβά Κυθήρων¹⁵

Εικόνα 39: Άποψη του Δημοτικού Σχολείου

Το ως άνω Δημοτικό σχολείο αποτελείται εκ δύο κτηρίων τα οποία βρίσκονται στον ίδιο περιβάλλοντα χώρο.

Το εικονιζόμενο ιδρύθηκε και κατασκευάστηκε το 1878 από τους κατοίκους της Κοινότητας Καραβά και λειτούργησε ως Κοινοτικό Δημοτικό σχολείο.

Ως Δημόσιο άρχισε να λειτουργεί από το 1900 περίπου, όταν χωρίστηκε σε τετρατάξιο δημοτικό σχολείο αρρένων και θηλέων.

Με έξι τάξεις λειτούργησε το 1928, όταν έγινε η συγχώνευση αρρένων και θηλέων.

Για την ανέγερσή του υπήρξε η οικονομική αρωγή του εκ Καραβά καταγόμενου ...*(δεν διακρίνεται το όνομα)*... ενώ το 1920 ανακαινίσθηκε με την ενίσχυση του Καραβίτη Δημητρίου Κ. Πατρίκιου. Ο Δημήτριος Κ. Πατρίκιος, απέκτησε μεγάλη χρηματική περιουσία και μέσω της βοήθειάς του, αγοράστηκαν και δένδρα, θρανία, εποπτικά μέσα διδασκαλίας και είδη σχολικού κήπου. Ο σχολικός κήπος ιδρύθηκε το 1920 και είχε έκταση 100 τ.μ. περίπου και περιελάμβανε άνθη και δενδρόφυτα.

Ο σχολικός κήπος ανακαινίσθηκε και επεκτάθηκε κατά 100 τ.μ. περίπου ακόμα βόρεια του σχολείου με ενέργειες και με δικά τους έξοδα, των διδασκάλων Γεωργίου και Μαρίας Κουκούλη.

¹⁵ Το παρόν κείμενο είναι χειρόγραφο και εκτίθεται τοιχοκολλημένο στο εσωτερικό του Παρθεναγωγείου και το υπογράφει η Μαρία Καλογέρου Απρίλιος 1953

Επίσης το σχολείο διαθέτει περίβολο εντός του οποίου έχουν φυτευθεί πεύκα υπό του διδασκάλου εκ Λειβαδίου Κυθήρων Ιωάννου Σεμιτέκολου και αμυγδαλιές, πεύκα και ευκάλυπτοι υπό του διδασκάλου εκ Λογοθετιανικών Κυθήρων Γεωργίου Κουκούλη.

Η μαθητική βιβλιοθήκη ιδρύθηκε το 1905 και περιλαμβάνει 188 τόμους βιβλίων.

Δωρητές και ευεργέτες του σχολείου Καραβά είναι :

- 1) Ο εκ Καραβά Κυθήρων καταγόμενος Παναγιώτης Κυπριάδης.
- 2) Ο εκ Καραβά Κυθήρων καταγόμενος Δημήτριος Κ. Πατρίκιος.
- 3) Ο εκ Προγκί Κυθήρων καταγόμενος Χαρίτος Βενάρδος.
- 4) Ο εκ Καραβά Κυθήρων καταγόμενος Γεράσιμος Γεωργάς ο οποίος εδώρησε 12 εικόνες ανθρωπολογίας σχεδόν φυσικού μεγέθους.

Οι διδάσκαλοι που edίδαξαν εις το σχολείο Καραβά είναι οι εξής :

- 1) Από τους πρώτους διδάξαντες 1880-1905 είναι ο εκ Καραβά Κυθήρων καταγόμενος δημοδιδάσκαλος Δημήτριος Διακόπουλος του οποίου την εικόνα του ανήρτησαν σε φυσικό μέγεθος περίπου τιμής ένεκεν στο σχολείο.
- 2) Από το 1905-1908, ο εκ Τριπόλεως καταγόμενος δημοδιδάσκαλος Λυμπερόπουλος.
- 3) Από το 1909 – 1912 ο εκ της Μάνης δημοδιδάσκαλος Ιωάννης Νικολόπουλος που αργότερα απεβίωσε κατά τους πολέμους 1912 ως έφεδρος ανθυπολοχαγός.
- 4) Το 1912 – 1913 πάλι ο Δημήτριος Διακόπουλος.
- 5) Το 1913 – 1915 ο Γεώργιος Δρουγούτης.
- 6) Το 1915 – 1916 ο εκ Γυθείου Κωνσταντίνος Μανωλάκος.
- 7) Το 1916 η δημοδιδασκάλισσα Μαρία Σταύρου.
- 8) Το 1917 πάλι ο Κωνσταντίνος Μανωλάκος.
- 9) Το 1913 έως το 1921 ο εκ Λειβαδίου Κυθήρων Ιωάννης Σεμιτέκολος.
- 10) Το 1921 ο Κωνσταντίνος Ρεντιώτης.
- 11) Το 1922 έως το 1935 πάλι ο Ιωάννης Σεμιτέκολος (μετά την Αριστίνα Παπαδοπούλου από το 1928 – 1938)
- 12) Το 1926 έως το 1938 ο εκ Καραβά Κυθήρων δημοδιδάσκαλος Πάνος Διακόπουλος.
- 13) Το 1937 – 1942 η εκ Γυθείου δημ/λίσσα Μαρία Καλογέρου.
- 14) Το 1941 – 1947 ο εκ Λογοθετιανικών Κυθήρων δημοδιδάσκαλος Κουκούλης.
- 15) Το 1942 – 1944 ο εκ Καραβά Κυθήρων δημοδιδάσκαλος Γεώργιος Αρ. Διακόπουλος.
- 16) Το 1942 η δημοδιδασκάλισσα Αικατερίνη Σιγάλα.
- 17) Το 1948 η εκ Μυλοποτάμου Κυθήρων Παναγιώτα Πλεύρη.

18) Το 1950 για δύο μήνες ο εκ Κυθήρων (Χώρα) Σπυρίδων Αυγερινός (Μάϊος – Ιούνιος).

19) Το 1945 – 1953 πάλι η Μαρία Καλογέρου.

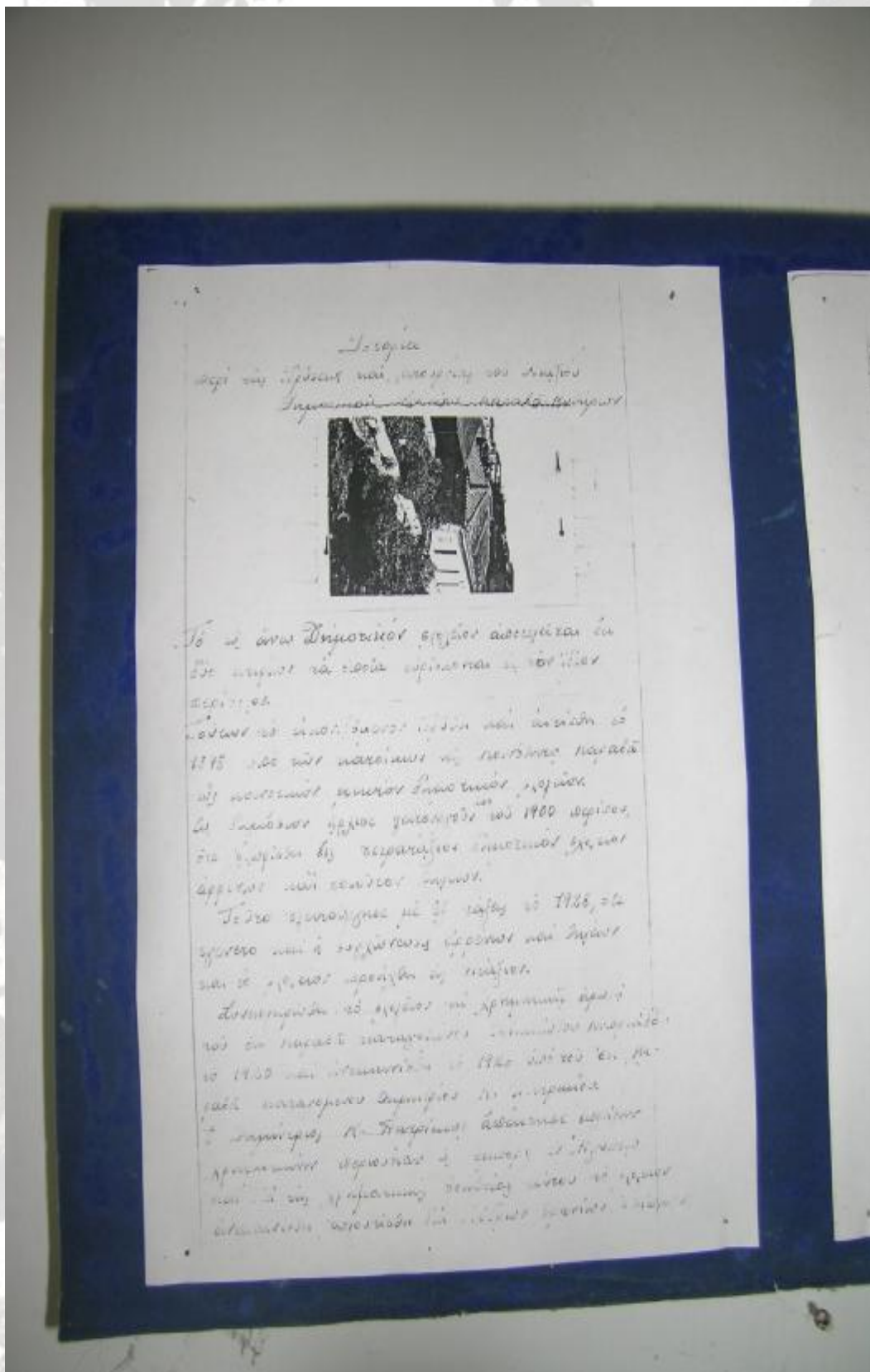
20) Το 1950 – 1953 ο δημοδιδάσκαλος Γεώργιος Κουκούλης.

21) Η εκ Ποταμού Κυθήρων καταγόμενη δημοδιδασκάλισσα Κούλα Χλαμπέα εργάστηκε τον Ιούνιο του 1954.

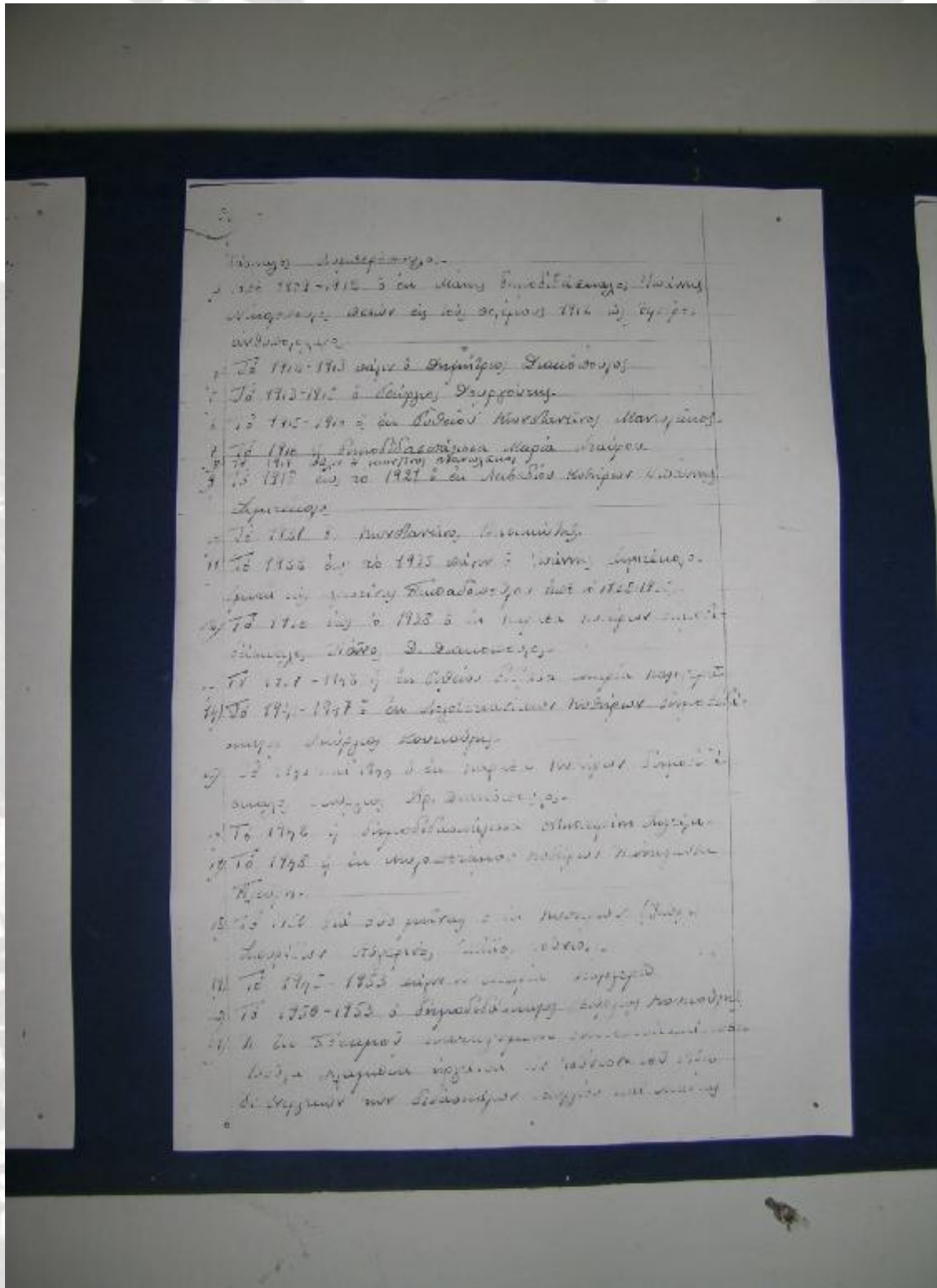
Με ενέργειες των δασκάλων Γεωργίου και Μαρίας Κουκούλη συγκεντρώθηκαν χρήματα από την Αμερική και την Αίγυπτο μετά την απελευθέρωση του 1940 και αντικαταστάθηκε η στέγη του υπόστεγου, επισκευάστηκαν τα αφοδευτήρια και μερικώς το διδακτήριο.

Με ενέργειες των ίδιων, ο Χαρίτος Βενάρδος από το Προγκί Κυθήρων δώρησε την εξάτομον ιστορία του Ελληνικού έθνους του Παπαρρηγόπουλου.

Εν Καραβά την 27^η Απριλίου 1953
Μαρία Καλογέρου

Εικόνα 40: Σελ. 1 Χειρόγραφου Μαρίας Καλογέρου 1953

Εικόνα 22: Σελ 3 Χειρόγραφου Μαρίας Καλογέρου 1953

10. ΠΑΤΡΙΚΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΡΑΒΑ ΚΥΘΗΡΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το παρακάτω κείμενο έχει μεταφερθεί αυτούσιο από τα πρακτικά του συνεδρίου «ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ – ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ και έχει συνταχθεί από τη Καλυψώ Μιχαλακάκη¹⁶ – Η πνευματική – πολιτισμική και κοινωνική συμβολή τους» 19^{ος} αιώνας – 1953

Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών
Πρακτικά Συνεδρίου (Κεφαλλονιά 7-9 Μαΐου 2004)
Υπεύθυνος Σύνταξης του τόμου Γεώργιος Ν. Μοσχόπουλος
Αργοστόλι 2007

¹⁶ Καθηγήτρια Γυμνασίου Φαλήρου – Καταγόμενη εκ Κυθήρων

ΤΟ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΟΣΜΑ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

Καλυψώ Μιχαλακάκη

Εικόνα 44: Οι σπουδαστές της Πατρικίας
Γεωργικής Σχολής το 1937

Στα Κύθηρα τον 19^ο αιώνα, παρατηρούνται έντονα ρεύματα μετανάστευσης. Οι μετανάστες από τους νέους τόπους εγκατάστασής τους εξακολουθούν να συνδέονται με τον γενέθλιο τόπο, συνεισφέροντας στο μέτρο των δυνατοτήτων τους. Κατά τον επόμενο αιώνα το ενδιαφέρον των μεταναστών στρέφεται προς ενίσχυση της γεωργίας. Παράλληλα δημιουργούνται νέες ευεργεσίες και κληροδοτήματα

προς τη γενέθλια γη. Επίσης δωρητές κατά τον 20^ο αιώνα προσπαθούν να δημιουργήσουν κατάλληλη εκπαιδευτική υποδομή στην πατρίδα τους. Δύο είναι τα αντιπροσωπευτικά παραδείγματα, του Μαρίνου Κοργιαλένιου Κεφαλονίτη, τραπεζίτη στο Λονδίνο, που ιδρύει γυμνάσιο στο Αργοστόλι, και του Βασιλείου Σιβιτανίδη, εμπόρου της Αιγύπτου, που συστήνει επαγγελματική σχολή Τεχνών και Επαγγελμάτων στην Καλλιθέα Αττικής¹⁷.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και το κληροδοτήμα του Κυθήριου μετανάστη της Αλεξάνδρειας Δημητρίου Κοσμά Πατρικίου, που σκοπό είχε την οργανωμένη γεωργική εκπαίδευση στο νησί των Κυθέρων. Βέβαια, ιδιαίτερο ρόλο έπαιξε σ' αυτήν την προσφορά και η ανάπτυξη της γεωργίας στην Αλεξάνδρεια, το τόπο που είχε ο ίδιος μεταναστεύσει. Η Αίγυπτος υπήρξε πάντα χώρα γεωργική. Κυριαρχούσε η καλλιέργεια δένδρων, κράμβης, κουκιών, βάμβακος και τυροκομίας. Ιδιαίτερη ανάπτυξη είχε η βαμβακοκαλλιέργεια. Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι στα 1860 τα εκκοκκιστήρια της Αιγύπτου ήταν κυρίως

¹⁷ Εφημ. Ημερησία, Αφιέρωμα : « Οι Έλληνες ευεργέτες του 19^{ου} αιώνα », Αθήνα 2004

ελληνικά. Οι πρώτες γεωργικές μεταρρυθμίσεις άρχισαν με την κυβέρνηση του Μωχάμετ Άλη. Ο ίδιος βρήκε βοηθούς στα σχέδιά του Έλληνες μετανάστες, οι οποίοι ανακάλυψαν είδη βάμβακος και συνετέλεσαν στην καλλιέργειά τους και την εμπορική τους αξιοποίηση. Έτσι η συμβολή των Ελλήνων στην αιγυπτιακή γεωργία υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική και ειδικά στην βαμβακοκαλλιέργεια¹⁸.

Ο κυθήριος μετανάστης Δημήτριος Πατρίκιος έζησε την περίοδο 1860 – 1930. Γεννήθηκε στον Καραβά των Κυθήρων και από μικρό παιδί μετανάστευσε στην Αίγυπτο. Κατά το διάστημα αυτό και συγκεκριμένα την περίοδο 1870 – 1920, η εξαγωγή βαμβακιού στην Αίγυπτο ελεγχόταν από ελληνικές

Εικόνα 45: Η Πατρίκια Γεωργική Σχολή (άγνωστη χρονολογία)

εταιρείες, τουλάχιστον κατά το 50%¹⁹. Γνωρίζοντας την αξία της γεωργικής εκπαίδευσης από την Αίγυπτο, όπου ήταν βαμβακέμπορος, θέλησε να στρέψει την κυθηραϊκή νεολαία στη γεωργία για την οργανωμένη αξιοποίηση της κυθηραϊκής γης και την αντιμετώπιση της μετανάστευσης. Για το σκοπό αυτό με διαθήκη του, στις 2 Ιουνίου του 1928, κληροδότησε 9000 λίρες Αγγλίας για ίδρυση και λειτουργία σχολής, με σκοπό τη διδασκαλία ελληνικής, αγγλικής, γαλλικής γλώσσας και δένδροκομίας στο χωριό του, τον Καραβά Κυθήρων.

Στον ελληνικό χώρο η γεωργική εκπαίδευση ξεκίνησε με την ίδρυση πρότυπης Γεωργικής Σχολής από τον Καποδίστρια στην Τίρυνθα, στο Ναύπλιο το 1845. Η δε δημοτική γεωργική εκπαίδευση ξεκίνησε από την εποχή της Αντιβασιλείας του Όθωνα. Η Αντιβασιλεία του Όθωνα την περίοδο 1833 – 1835, αναδιοργάνωσε και τον γεωργικό σταθμό της Τίρυνθας. Με Νόμο του 1920, διατυπώνεται η άτυπη εξειδίκευση σε συγκεκριμένους κλάδους της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. Το σκεπτικό της θέσπισης αυτού του νόμου βρίσκεται και στη λειτουργία ανάλογων σχολών στην Ευρώπη. Από το 1920 μέχρι το 1929, η γεωργική εκπαίδευση, όπως και όλη η επαγγελματική, είναι ιδιωτική. Με το νόμο 4397 του 1929²⁰, το κράτος αναλαμβάνει τομείς που μέχρι τότε ήταν αντικείμενο ιδιωτών και τους συστηματοποιεί. Το 1931 ιδρύθηκε η Πατρίκια Γεωργική Σχολή Καραβά Κυθήρων, που στηρίχτηκε στο

¹⁸ Αθ. Γ. Πολίτου, ό.π.

¹⁹ Ευθ. Θ. Σουλογιάννης, Η θέση των Ελλήνων στην Αίγυπτο, Β' έκδοση, Δήμος Αθηναίων, Αθήνα 1999, σ. 144.

²⁰ Αλ. Δημαράς, Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (Τεκμήρια Ιστορίας), Β' Τα', 1895 – 1967, ΕΚΔ, Εστία, σς. 171 – 173.

κληροδότημα του κυθήριου μετανάστη Δημητρίου Πατρίκιου. Αντίστοιχη γεωργική σχολή είχε ιδρυθεί το 1906 στην Κεφαλλονιά από το κληροδότημα του μεγαλέμπορου Παναγή Βαλιάνου με το όνομα : «Βαλλιάνειος Γεωργική Σχολή Κεφαλλονιάς». Άλλα πρακτικά γεωργικά σχολεία ιδρύθηκαν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, από τα οποία άλλα δεν λειτούργησαν ποτέ ή λειτούργησαν πολλά χρόνια μετά την ίδρυσή τους. Η γεωργική μετεκπαίδευση των δασκάλων θεσμοθετήθηκε το 1929 με το νόμο 3600. Επιπλέον τότε ιδρύθηκαν κατώτερα γεωργικά σχολεία στις αγροτικές περιοχές για τους μαθητές που δε θα συνέχιζαν στη Μέση Εκπαίδευση. Η Ανώτατη Εκπαίδευση με πρακτικό προσανατολισμό απασχόλησε τους ειδικούς σε όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα²¹.

Το κληροδότημα του Δημητρίου Κοσμά Πατρίκιου έδωσε μία άλλη μορφή στην γεωργική εκπαίδευση των Κυθήρων. Η τοπική κοινωνία αναγνωρίζοντας αυτή του την προσφορά, φιλοτέχνησε την προτομή του Ευεργέτη στον εξωτερικό χώρο της σχολής.

Εικόνα 46: Προτομή του Δημητρίου Κοσμά Πατρίκιου που κοσμεί το προαύλιο χώρο της Γεωργικής Σχολής

Η διαθήκη του Πατρίκιου όριζε με αυτά τα χρήματα του κληροδοτήματος να αγοράσουν χρεόγραφα του ελληνικού Δημοσίου και να κατατεθούν στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας. Στη συνέχεια οριζόταν η συνενόηση της Εθνικής Τράπεζας και του προέδρου της Κοινότητας Καραβά ώστε με αυτούς τους τόκους να αγοραστεί έκταση κοντά σε νερό στη θέση Τσιγκούρα και συγκεκριμένα πάνω από το γεφύρι Λεπιδά πηγαίνοντας προς τον κεντρικό δρόμο Ποταμού. Η σχολή θα είχε πρακτικό αγρονόμο που θα δίδασκε δενδροφυτεία. Όριζε να ανατεθεί η διοίκηση της Πατρικίας Σχολής σε τριμελή Επιτροπή,

²¹ Ι. Κανδήλα, Η Αβερώφειος γεωργική σχολή Λάρισας, Διδακτορική διατριβή, Μάιος 2001, σς. 114-118.

αποτελούμενη από τον εκάστοτε Πρόεδρο του Καραβά και από τον πρόεδρο του τότε Δήμου Ποταμού και δύο άλλα μέλη εκλεγμένα από τους συγχωριανούς, εκ των οποίων ο ένας εκ των πλησιέστερων εκ πατρικής γραμμής συγγενών του διαθέτη. Επίσης κληροδότησε 500 λίρες Αγγλίας στο χωριό του Καραβά με σκοπό να αγοραστούν χρεόγραφα από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας και από αυτά το ήμισυ των τόκων να χρησιμοποιείται για σχολικά είδη του Δημοτικού σχολείου Καραβά. Τα άλλα μισά από αυτούς τους τόκους να δίνονται ως χρηματικά βραβεία στους άριστους μαθητές.

Στην Επιτροπή της Εκκλησίας του Καραβά Άγιος Χαράλαμπος κληροδότησε 300 λίρες Αγγλίας με σκοπό από τους τόκους των χρεογράφων να αγοράζεται αλεύρι για τους φτωχούς. Στην Κοινότητα του χωριού Ποταμού Κυθήρων κληροδότησε 1000 λίρες Αγγλίας με τον ίδιο τρόπο μέσω της Εθνικής Τραπέζης με σκοπό να χρησιμοποιηθούν οι μισοί τόκοι για τα σχολικά είδη και καλλωπισμό του ελληνικού σχολείου και τα άλλα μισά για χρηματικά βραβεία σε τέσσερις μαθητές και δύο μαθήτριες. Το παραπάνω ποσό των 1000 λιρών θα ήταν κατατεθειμένο στην Εθνική Τράπεζα του Ποταμού υπό την επίβλεψη του κατά καιρούς Κοινοτικού Προέδρου με τους συμβούλους του. Στην Επιτροπή της Εκκλησίας Ιλαριωτίσσης Ποταμού Κυθήρων κληροδότησε 150 λίρες για αγορά δύο εικόνων μεγάλου μέγεθος Κοσμά και Δαμιανού και της Αγίας Άννης. Το υπόλοιπο του κληροδοτήματος όριζε να διατεθεί όπως η Επιτροπή κρίνει.

Στην Επιτροπή της Μονής Μυρτιδίων Κυθήρων κληροδότησε 150 λίρες, προκειμένου να χτισθεί ξενώνας από δύο ορόφους, ο οποίος θα διαθέτει δύο δωμάτια ισόγεια και δύο στον επάνω όροφο, για να χρησιμοποιείται στα πανηγύρια ως κατάλυμα για τους προσκυνητές στην μνήμη του. Στην Κυθηραϊκή Αδελφότητα κληροδότησε 500 λίρες Αγγλίας για αγορά χρεογράφων τους τόκους των οποίων να διαθέτει όπως κρίνει καταλληλότερα. Επίσης κληροδότησε διάφορα ποσά στην ελληνική Κοινότητα της Τάντας, στο Μπενάκειο Ορφανοτροφείο, στο Φιλόπτωχο Κυριών στην Αλεξάνδρεια, στο Αντωνειάδειο Γηροκομείο, στην ελληνική Φιλαρμονική, στην Εταιρεία των πρώτων βοηθειών, στην ελληνική κοινότητα Αλεξανδρείας για ίδρυση και συντήρηση μιας κλίνης με το όνομά του στο ελληνικό νοσοκομείο για νοσηλεία ομογενών κατά προτίμηση Κυθηρίων. Στην Ελληνική Κοινότητα Αλεξανδρείας για βοήθεια αριστευόντων φτωχών μαθητών. Εκτελεστής της διαθήκης οριζόταν η σύζυγός του Μαρία Γιαναγκά από το Τσεσμέ Μικράς Ασίας²². Το πνεύμα της ευεργεσίας του διαθέτη εκτείνεται σε πολλά επίπεδα, όπως προς την πατρίδα του, για την εκπαίδευση, την εκκλησία καθώς και προς τον τόπο εγκατάστασής τους στην Αίγυπτο.

²² Βλ. Διαθήκη Δημητρίου Κοσμά Πατρίκιου, Αλεξάνδρεια 1928 και Ευθ. Θ. Σουλογιάννης, Η Ελληνική Κοινότητα Αλεξανδρείας 1843 – 1993, Ε.Λ.ΙΑ., Αθήνα 1994, σς. 290.

Στο Φύλλο της Κυβερνήσεως με τον αριθμό 347, του 1939²³, οριζόταν η σύσταση του Ιδρύματος με την επωνυμία «Πατρίκια Σχολή». Το άρθρο 2 του Διατάγματος όριζε τον σκοπό της Διαθήκης. Πόροι της Πατρίκιας Σχολής θα ήταν τα ετήσια έσοδα του διαθέτη Δ. Κ. Πατρίκιου, το αντίτιμο από την πώληση των προϊόντων, κληροδοτήματα και δωρεές. Σύμφωνα με το άρθρο 20, το Ίδρυμα θα έφερνε κυκλικά την επιγραφή «Πατρίκια Σχολή Καραβά Κυθήρων 1931». Επιπλέον το άρθρο 21 όριζε πάνδημο μνημόσυνο στη μνήμη του Δημητρίου Κοσμά Πατρίκιου, την 1^η Κυριακή μετά την 26^η Σεπτεμβρίου στον Ιερό Ναό του Αγίου Χαραλάμπους Καραβά Κυθήρων²⁴. Με πρόσφατη Απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών το έτος 1999 (10/12/1999) σε έγγραφό του με τον τίτλο « Διορισμός ex officio μέλους της Διοικητικής Επιτροπής του Ιδρύματος Πατρίκια Σχολή», αποφάσιζε ως Πάρεδρο τον Ιωάννη Τζωρτζόπουλο, πρόεδρο του Τοπικού Συμβουλίου του Διαμερίσματος Καραβά Κυθήρων²⁵. Σε μεταγενέστερη Απόφασή του το ίδιο Υπουργείο, σε σχετικό έγγραφο με τίτλο «Έγκριση εκλογής και διορισμού των μελών της Διοικούσας Επιτροπής του Ιδρύματος με την επωνυμία Πατρίκια Σχολή», όριζε ως λοιπά μέλη της Επιτροπής τους κυρίους : Εμμανουήλ Κουμέσο κάτοικο Καραβά Κυθήρων και Δημήτριο Πατρίκιο ως τον πλησιέστερο συγγενή, μέλη που είναι και σήμερα.

Ο συνταξιούχος γεωπόνος Γ. Καλλίγερος, που είχε διατελέσει γεωπόνος διορισμένος από το Υπουργείο Γεωργίας στο νησί των Κυθήρων, και αργότερα γεωπόνος στην Πατρίκια Γεωργική Σχολή Καραβά Κυθήρων, μας πληροφορεί ότι από το 1934, που χτίστηκε η γεωργική Σχολή μέχρι το 1957, λειτουργούσε ως φυτώριο μόνο, τα έξοδα πλήρωνε το ίδρυμα και τα φυτάρια δίνονταν στο κόσμο με ένα τυπικό ποσόν, όχι για κέρδος.

Ο κυθηραϊκός τύπος της εποχής προέτρεπε τους κυθηρίους να συμβάλλουν στη καλή λειτουργία της Σχολής. Συγκεκριμένα αναφέρεται : «...Συνιστώμεν προς τους συμπατριώτας να συντελέσουν στην ευόδωσιν της λειτουργίας της. Να επωφεληθούν από τα φυτάρια και να εφοδιαστούν με τα δενδρύλλια της, ώστε να αποκτήσουν πολλά και καλά δένδρα και να ενισχύσουν τη σχολή οικονομικώς. Να στέλνουν τα παιδιά τους να εκπαιδευθούν...»²⁶. Μέχρι τότε (1958), η γεωργική εκπαίδευση μεταδιδόταν μέσα από τα μεταβατικά σχολεία. Σύμφωνα με αυτά, ο συγκεκριμένος γεωπόνος συγκέντρωσε ανά χωριό των Κυθήρων ομάδες νέων οι οποίοι ενδιαφέρονταν για την γεωργία. Κατόπιν σχετικής ανακοινώσεως της Κοινοτήτάς τους, πήγαιναν από χωριό σε χωριό και

²³ Φ.Ε.Κ. 29/8/1939, αρ. φ. 347, σς. 2329-2335.

²⁴ Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, εν Αθήναις 29 Αυγούστου 1939.

²⁵ Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Οικονομικών, Γεν. Διεύθυνση Δημ. Περ. και Εθνικών Κληροδοτημάτων, Αθήνα 10/12/1999.

²⁶ Εφημ. Κυθηραϊκή δράσις «Πατρίκεια γεωργική σχολή», 31/5/58, αρ.211, σ.1.

τους εκπαίδευαν στον εμβολιασμό και στο κλάδεμα. Η εκπαίδευση αυτού του είδους δεν ήταν καθόλου οργανωμένη, με την έννοια ότι δεν υπήρξε μόνιμη έδρα ανάλογου σχολείου. Συγκεντρώνονταν γύρω στους δέκα μαθητές και με αρχηγό τον γεωπόνο πήγαιναν σε αγροτικές εγκαταστάσεις, λιόφυτα. Σε κάθε χωριό κάθονταν δύο ημέρες, τρεις ημέρες και έκαναν πρακτικά μαθήματα, με εστιασμό στο κλάδεμα, και στο σκάλισμα. Το κράτος φρόντιζε τα παιδιά να παίρνουν κάποιο ημερομίσθιο.

Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι η διαμονή των μαθητών στηριζόταν στη φιλοξενία των κατοίκων των χωριών όπου και εκπαιδεύονταν.

Ο εμβολιασμός γινόταν σε μεγάλη κλίμακα και κυρίως στα χωριά Μητάτα και Βιαράδικα, βασικά σε βερικοκιές και δαμασκηινές. Αλλά και κατά μήκος του κεντρικού δρόμου εμβολιάζονταν αγλαδιές. Αυτή την περίοδο αγλάδια και βερίκοκα στέλνονταν στην απέναντι ξηρά, την Νεάπολη Βοιών και στην Αθήνα. Στην φάση αυτή της γεωργικής εκπαίδευσης στα Κύθηρα το Υπουργείο Γεωργίας έστειλε ένα γεωπόνο και ένα γεωργοτεχνίτη για ξεκίνημα. Αυτά τα μεταβατικά σχολεία είχαν ισχύσει από το 1938²⁷. Από το 1957 και με ενέργειες του τότε Μητροπολίτη Κυθήρων Μελέτιου Γαλανόπουλου (1956-1969)²⁸, η Πατρίκιος γεωργική σχολή εντάχθηκε στο Υπουργείο γεωργίας. Στη νέα αυτή περίοδο λειτουργίας της η Σχολή (1958-1971) παρείχε εποχικές γεωργικές εκπαιδεύσεις με ειδικευση στην μελισσοκομία, ξυλουργική, τυροκομία, δένδροκομία, οικοδομικές εργασίες, ελαιοκομία. Φοιτούσαν μαθητές από ολόκληρο το νησί των Κυθήρων καθώς και από την απέναντι Λακωνική Νεάπολη και Ελαφόνησο.

Οι εκπαιδεύσεις εναλλάσσονταν και οι μαθητές έμεναν στη σχολή καθώς και οι εκπαιδευτές σε δωμάτια κάτω από την σχολή όπως όριζε ο διαθέτης. Οι ηλικίες των μαθητών ήταν κυρίως μεταξύ των 12-18 ετών. Οι ξένες γλώσσες που όριζε με την διαθήκη του ο Πατρίκος δεν διδάχτηκαν ποτέ. Η γεωργική αυτή εκπαίδευση πιθανόν να είχε σκοπό να αποτρέψει τους νέους κυθηρίους από την εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση, όπως μας αναφέρει και η εφημερίδα Κυθηραϊκή Ένωσις, το 1932²⁹. Το ίδιο ακόμα επιβεβαιώνεται και από την κυθηραϊκή εφημερίδα Κυθηραϊκή Δράση αργότερα το 1937³⁰. Λόγω του μικρού κόστους που συνεπαγόταν λειτούργησε για ορισμένους ως λύση εκπαίδευσης προς αποφυγήν εξετάσεων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά και αποφυγή εξόδων για την υποχρεωτική διαμονή τους στη Χώρα

²⁷ Προφ. Μαρτυρία, συνταξιούχου γεωπόνου Γ. Καλλίγερου.

²⁸ Γ. Κάππος, Το ποιμαντικό και κοινωνικό έργο του Μητροπολίτη Κυθήρων Κυρού Μελετίου Γαλανόπουλου 1956-1969, Πανελλήνιο Συνέδριο Κυθηραϊκών Μελετών, 19-23/9/2001.

²⁹ Εφημ. Κυθηραϊκή Ένωσις, «Πατρίκια Σχολή εν Καραβά», 10/11/1932, αρ.9,σ.4.

³⁰ Εφημ. Κυθηραϊκή Δράσις, Ο ρόλος της Πατρικίου Γεωργικής Σχολής επί της γεωργικής εξελίξεως της νήσου, 15/11/1937, αρ.φ. 18, σ.3.

την πρωτεύουσα των Κυθήρων, όπου έπρεπε να πληρώσουν οι μαθητές των χωριών για τη διαμονή τους διότι υπήρχε έλλειψη καθημερινής συγκοινωνίας από χωριά προς τη πρωτεύουσα Χώρα. Έτσι, τα παλιότερα χρόνια στα Κύθηρα μέχρι να μπου οργανωμένα λεωφορεία, οι μαθητές με ασθενή οικονομική βάση αποκλείονταν από την Μέση εκπαίδευση. Ο σημερινός μελισσοκόμος Βαγγέλης Διακόπουλος από τον Καραβά που είχε φοιτήσει στην Πατρίκια γεωργική σχολή αναφέρει ότι ήθελε να πάει στο Γυμνάσιο Κυθήρων. Ο πατέρας του δεν είχε την οικονομική δυνατότητα να πληρώσει τη διαμονή του στη Χώρα που ήταν το Γυμνάσιο κι έτσι φοίτησε στη γεωργική σχολή που ήταν στο χωριό του³¹. Έτσι λοιπόν το ενδιαφέρον για την γεωργική Σχολή κατά την περίοδο 1957-1972, υπήρξε έντονο, από τους νέους των Κυθήρων. Όπως παρατηρούμε σε πίνακα του Υπουργείου Γεωργίας καταγράφεται η παρουσία ειδικοτήτων τεχνικού και υπηρετικού προσωπικού, μαθητών και εργατών που εργάζονται στο κτήμα γύρω από τη σχολή, κατά την διάρκεια του έτους 1958. Τα παρακάτω στοιχεία συγκροτήθηκαν από το ημερολόγιο εργατών της πρακτικής σχολής Καραβά Κυθήρων, έγγραφο του Υπουργείου Γεωργίας του Κεντρικού Ταμείου Γεωργίας και Δασών³².

Υπουργείο Γεωργίας Κεντρικό Ταμείο Γεωργίας και Δασών
 Ημερολόγιο Εργατών Πρακτικής Σχολής Καραβά

Μήνες	Τεχν.Προς.	Υπηρετ.Προς.	Μαθητ.-Εργατ.
Φεβρουάριος 1958	Τεχνίτης	Μαγείρισσα Καθαρίστρια	11 μαθητές 7 εργάτες
Μάρτιος 1958	Αρχιτεχνίτης Τεχνίτης	2 εργάτριες φρόντιζαν παιδιά	9 εργάτες
Μάρτιος 1958			14 μαθητές
Απρίλιος 1958	3 Τεχνίτες		
Απρίλιος 1958	Ειδικός τυροκόμος Τεχνίτης μελισσοκομίας	Μαγείρισσα	19 μαθητές
Μάϊος 1958	Ειδικός τυροκόμος Τεχνίτης	Μαγείρισσα Καθαρίστρια	24 μαθητές

³¹ Προφορική μαρτυρία Βαγγέλη Διακόπουλου.

³² Αρχείο Πατρίκιας γεωργικής σχολής Καραβά Κυθήρων.

	μελισσοκομίας		
Μάιος 1958	1 Αρχιτεχνίτης 2 τεχνίτες		
Ιούνιος 1958	Αρχιτεχνίτης Τεχνίτης		3 εργάτες
Ιούλιος 1958	Αρχιτεχνίτης Τεχνίτης		5 εργάτες
Αύγουστος 1958	Αρχιτεχνίτης		4 εργάτες
Σεπτέμβριος 1958	Αρχιτεχνίτης		3 εργάτες
Οκτώβριος 1958	Αρχιτεχνίτης		2 εργάτες
Οκτώβριος 1958	Αρχιτεχνίτης		3 εργάτες
Δεκέμβριος 1958	Αρχιτεχνίτης		4 εργάτες

Αρχείο της Πατρικίας Γεωργικής Σχολής Καραβά Κυθήρων

Από το 1972 όμως και μετά λειτούργησε ως φυτώριο. Το ενδιαφέρον μειώθηκε, όταν άρχισε η συγκοινωνία να οργανώνεται στο νησί. Το Υπουργείο Γεωργίας πλήρωνε το φυτώριο και φύτευαν οι μαθητές τα δενδρύλλια, τα χρήματα από την πώληση των οποίων πήγαιναν στο Ίδρυμα. Αλλαγή στο ενδιαφέρον προς τη Σχολή παρατηρήθηκε με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976, (Ν.309/1976)³³, σύμφωνα με την οποία καταργήθηκαν οι εισαγωγικές εξετάσεις που ίσχυαν για την εισαγωγή στο γυμνάσιο. Από τότε παρατηρήθηκε απουσία ενδιαφέροντος κυθηρίων νέων για την Πατρικία Σχολή. Έκτοτε λειτούργησε ως φυτώριο και κατόπιν έκλεισε. Σήμερα υπάρχει το κτήριο της το οποίο επισκευάστηκε με χρήματα του Δήμου Κυθήρων και των κατοίκων του χωριού Καραβά Κυθήρων και χρησιμοποιείται για εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας.

Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω τον πρόεδρο του Δημοτικού Διαμερίσματος Καραβά, κ. Γιάννη Τζωρτζόπουλο, για τα στοιχεία που μου έδωσε να μελετήσω για το παρόν θέμα.

³³ Σπ. Ευαγγελάτος, Ελληνική Εκπαίδευση, τόμ. Β', 20^{ος} αιώνας, β' έκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999

A faded, sepia-toned photograph of a village street. The street is paved with light-colored stones and runs through the center of the frame. On the left, there are several stone buildings, some with small windows. On the right, there are more buildings and trees. The overall scene is a quiet, rural village street.

11. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

A photograph of a village street with stone buildings and a white path. The scene is captured from an elevated perspective, looking down a narrow, light-colored path that winds through a cluster of traditional stone buildings. The buildings have varying heights and some have small windows. The path is bordered by low stone walls and is flanked by lush greenery and trees. The overall atmosphere is peaceful and rural. The text '11.1. ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ' is overlaid on the lower part of the image.

11.1. ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

11.1. ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (Αρ.Σχεδ.Ε.Υ.1,2,3,4,5 &Ε.Π.1,2,3,4,5) ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

1.Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης

1.1. Γενική Περιγραφή

Το Δημοτικό Σχολείο Καραβά, βρίσκεται στην είσοδο του χωριού από την επαρχιακή οδό Ποταμός – Καραβάς. Η πρόσβαση γίνεται μέσα από τον προαύλιο χώρο του σχολείου, συνολικής επιφάνειας 1689 τ.μ. ο οποίος συνορεύει με τον κύριο οδικό άξονα του οικισμού. Η κάλυψή του είναι περί τα 162 τ.μ (21,30X7,65) και περιλαμβάνει έναν όροφο σε δύο επίπεδα. Το μέγιστο εξωτερικό ύψος μαζί με τη στέγη βρίσκεται στην πλευρά του δρόμου και είναι 6,55 μ. Ο κατακόρυφος φέρων οργανισμός του αποτελείται από λιθοδομή πάχους μέχρι 80 εκ. Το δάπεδο καλύπτεται από κεραμικά πλακίδια επάνω σε πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος, ενώ η στέγαση γίνεται με τετράριχτη κεραμοσκεπή ύψους 1,40 μ. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1878. Ο περιβάλλοντας χώρος είναι διαμορφωμένος σε αναβαθμίδες που επικοινωνούν με κλίμακες. Το μεγαλύτερο μέρος του περιβάλλοντα χώρου είναι σήμερα καλυμμένο από σχιστόπλακες. Στον ίδιο χώρο βρίσκεται και το Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο που εξετάζεται παρακάτω.

Εικόνα 47: Αποψη της ανατολικής πλευράς του σχολείου

1.2. Ιστορικό

Εικόνα 48: Αποψη της νότιας πλευράς του σχολείου

Το κτίσμα αποπερατώθηκε το 1883 με προσωπική εργασία πολλών κατοίκων και την χρηματική ενίσχυση του Παναγιώτη Θ. Κυπριάδη. Αν και η διαρρύθμισή του δεν άλλαξε έκτοτε, οι εργασίες συντήρησής, που πραγματοποιήθηκαν το 1997 από την τότε Κοινότητα Καραβά,

αλλοίωσαν τα εσωτερικά του χαρακτηριστικά. Η μεγαλύτερη ζημιά επικεντρώνεται στην αφαίρεση του φρέσκου της οροφής, ένα από τα ελάχιστα δείγματα της τέχνης αυτής στο νησί και κυρίως στον οικισμό (σώζεται ένα δείγμα αυτής της τέχνης του ίδιου καλλιτέχνη σε οικία στην οικία του Χαράλαμπου Κουντουρόγιαννη). Ο δημιουργός του έργου ονομαζόταν Δημήτριος Κύπριος. Εξίσου σημαντική ζημιά είναι και η καταστροφή της θεατρικής σκηνής που κοσμούσε την νοτιοανατολική πλευρά του κτίσματος, κατασκευασμένη από ντόπιο ξυλουργό πιθανότατα το 1945. Το κτίριο προσεγγίζει μορφολογικά την νεοκλασική αρχιτεκτονική. Χωρίζεται σε βάση, κορμό και στέγη. Η κύρια είσοδος περιβάλλεται από 2 κίονες οι οποίοι στηρίζουν ένα αέτωμα. Νεοκλασικά δείγματα έχουμε ελάχιστα στον οικισμό του Καραβά, ωστόσο παρατηρούνται σε μεγαλύτερο βαθμό στα υπόλοιπα χωριά του νησιού. Μόνο το Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο, ακολουθεί αυτήν τη μορφολογία.

2. Γενική Τεκμηρίωση

2.1. Κτηριολογική Ανάλυση

Το κτίσμα όπως προαναφέρεται διαμορφώνεται σε έναν όροφο με δύο επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο, υπάρχει αίθουσα επιφάνειας 87,11 τ.μ. και καθαρού εσωτερικού ύψους 4,05 μ. η οποία ήταν η αίθουσα διδασκαλίας. Η πρόσβαση γίνεται μέσω δύο εισόδων από τον προαύλιο χώρο. Στο δεύτερο επίπεδο περιλαμβάνονται τρεις χώροι. Η αποθήκη (επιφ. 18,38 τ.μ), το μαγειρείο (επιφ. 6,78 τ.μ.) και ο προθάλαμος (επιφ. 4,14 τ.μ.). Το δεύτερο επίπεδο βρίσκεται 70 εκ ψηλότερα του πρώτου. Αποτελούσε το διαμέρισμα φιλοξενίας των εκάστοτε δασκάλων που δίδασκαν στο σχολείο στο παρελθόν, ενώ

Εικόνα 49: Άποψη της κύριας εισόδου του σχολείου

σήμερα χρησιμοποιείται ως αποθηκευτικός χώρος για τον εξοπλισμό των εκδηλώσεων που γίνονται στον περιβάλλοντα χώρο. Η μοναδική πρόσβαση στο χώρο γίνεται από είσοδο προς τον προαύλιο χώρο, η οποία

επικοινωνεί με τον προθάλαμο. Το μαγειρείο και η αποθήκη επικοινωνούν μέσω του προθάλαμου.

2.2. Μορφολογική Ανάλυση

Πρόκειται για ένα σχεδόν ορθογώνιο παραλληλόγραμμο κτίσμα τοποθετημένο επάνω σε ένα επικλινές έδαφος και στεγασμένο με τετράριχτη κεραμοσκεπή. Οι αναλογίες των πλευρών του είναι 1 προς 3. Οι δύο κύριες όψεις (νότια και δυτική), διακοσμούνται με αρκετά στοιχεία όπως αετώματα, κίονες, ακροκέραμα, κορνίζα κλπ. Αντίθετα οι δύο άλλες πλευρές, δεν παρουσιάζουν κανένα διακοσμητικό στοιχείο. Η κύρια είσοδος τονίζεται με δύο κίονες αριστερά και δεξιά που στηρίζουν ένα αέτωμα. Οι γωνίες που συνορεύουν με τον δρόμο, καλύπτονται από γωνιόλιθους. Στη βάση της στέγης υπάρχουν ταινίες ζωοφόρου και οδοντωτή ταινία, πάνω στην οποία τοποθετούνται ακροκέραμα. Τα ανοίγματα έχουν τοξωτή στέγαση και περιβάλλονται από λαξευτούς λίθους (πωρί ή πωρόλιθος), χαρακτηριστικό στοιχείο στον οικισμό.

Εικόνα 50: Αποψη της δεύτερης εισόδου του σχολείου

2.3. Κατασκευαστική Ανάλυση

Τα κατακόρυφα φέροντα στοιχεία αποτελούνται αποκλειστικά από ημιλαξευτή λιθοδομή και τα οριζόντια από ξύλινη στέγη. Η φέρουσα λιθοδομή έχει πάχος από 65 εκ μέχρι και 80. Εσωτερικά ελάχιστα είναι τα κάθετα μη φέροντα στοιχεία. Παρατηρούνται μόνο στο καμαράκι και χωρίζουν το προθάλαμο από το μαγειρείο και την αποθήκη. Το δάπεδο του κτίσματος καλύπτεται από κεραμικά πλακίδια χρώματος γκρι, μαύρου και άσπρου. Το δάπεδο στο καμαράκι καλύπτεται με πατητή τσιμεντοκονία χρώματος γκρι.

Όλα τα ανοίγματα του κτίσματος πλαισιώνονται από λαξευτούς πωρόλιθους, οι οποίοι είναι εμφανείς στην εξωτερική πλευρά του κτίσματος και έχουν τοξωτή στέγαση. Όλο το κτίσμα καλύπτεται με

Εικόνα 31: Άποψη του εσωτερικού του σχολείου και της θέσης που βρισκόταν στο παρελθόν η θεατρική σκηνή

ξύλινη τετράριχτη στέγη με ελληνορωμαϊκό κεραμίδι. Εσωτερικά ο σκελετός της στέγης δεν είναι εμφανής καθώς καλύπτεται από ψευδοροφή η οποία τοποθετήθηκε το 1997 κατά τη διάρκεια εργασιών συντήρησης του κτίσματος όπου και αφαιρέθηκε το ένα από τα δύο μοναδικά φρέσκο που υπήρχαν σε κτίσματα του οικισμού. Τα κουφώματα είναι όλα ξύλινα εκτός από το παράθυρο του μαγειρείου,

το οποίο έχει αντικατασταθεί με νέο από απλό σίδηρο. Όλα τα κουφώματα έχουν χρώμα κυανό. Οι κίονες που πλαισιώνουν τη κύρια είσοδο είναι κατασκευασμένοι από οπλισμένο σκυρόδεμα ενώ όλα τα διακοσμητικά στοιχεία κατασκευάστηκαν από κοινό σοφά με τη παλαιά τεχνοτροπία. Εξωτερικά τα επιχρίσματα έχουν το χρώμα της ώχρας. Ωστόσο οι γωνιόλιθοι, τα λίθινα πλαίσια των ανοιγμάτων, οι κίονες καθώς και το μεγαλύτερο μέρος της ζωοφόρου έχουν λευκό χρώμα. Τέλος στη ζωοφόρο υπάρχει και μία ταινία γαλάζιου χρώματος.

Το κτίσμα είναι συνδεδεμένο με όλα τα δίκτυα κοινής ωφέλειας ενώ εσωτερικά διαθέτει τις απαραίτητες εγκαταστάσεις ηλεκτρολογικές και υδραυλικές που μέχρι σήμερα κάλυπταν τις ανάγκες της λειτουργίας του.

2.4. Κατάσταση Διατήρησης

Σε γενικές γραμμές η κατάσταση διατήρησης του κτίσματος κρίνεται καλή. Η στέγη που είχε αντικατασταθεί το 1997, από άποψη σκελετού δεν εμφανίζει αστοχία, ωστόσο η τοποθέτηση των κεραμιδιών (τα οποία αφαιρέθηκαν και επανατοποθετήθηκαν από την παλαιά στη καινούργια) δεν ήταν ικανοποιητική με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται αποκολλήσεις. Οι λιθοδομές βρίσκονται σε άριστη κατάσταση όπως και τα επιχρίσματα. Ρωγμές και αποκολλήσεις παρατηρούνται στα διακοσμητικά στοιχεία των όψεων και κυρίως στη βάση της στέγης άλλα περιορίζονται σε μικρή έκταση. Σε καλή κατάσταση βρίσκονται τα δάπεδα, τα επιχρίσματα των όψεων καθώς και τα κουφώματα.

2.5. Συμπεράσματα

Το συμπέρασμα που βγαίνει από τα παραπάνω στοιχεία είναι ότι οι φθορές του κτίσματος οφείλονται αποκλειστικά στο χρόνο και στη

λανθασμένη συντήρηση που έγινε τα τελευταία χρόνια. Οι επισκευές που έγιναν το 1997, μάλλον προκάλεσαν περισσότερη ζημιά απ' ό τι πρόσφεραν στο κτήριο. Η απουσία πλάγιων ρωγμών στις τοιχοποιίες αποδεικνύει την ευστοχία της θεμελίωσης ενώ δεν παρουσιάζονται φαινόμενα αποκόλλησης των λιθοδομών ή απόκλισης από τη κατακόρυφο.

3. Σύνθεση – Πρόταση των επεμβάσεων

3.1 Στόχοι και σκοπιμότητα της επέμβασης

Τα Κύθηρα είναι ένας τόπος όπου μεγάλο μέρος της τουριστικής του βιομηχανίας τα τελευταία χρόνια βασίζεται στις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Ωστόσο απουσιάζει μία κλειστή θεατρική σκηνή. Η ιδέα γεννήθηκε από την θεατρική σκηνή που υπήρχε εσωτερικά στο κτίσμα μέχρι την επισκευή του 1997 όπου και αφαιρέθηκε. Η λειτουργία του ως δημοτικό σχολείο έχει σταματήσει από τότε και αποκλείεται η επαναφορά της στο μέλλον. Γι' αυτό προτείνεται να μετατραπεί σε θεατρική σκηνή χωρητικότητας 96 θεατών. Η χρήση αυτή δεν περιορίζεται μόνο σε θεατρικές παραστάσεις αλλά μπορεί να φιλοξενεί και συνδιαλέξεις, ομιλίες, απονομές, μουσικές παραστάσεις κλπ. Παράλληλα το παλαιό διαμέρισμα των δασκάλων του σχολείου μπορεί να στεγάζει καμαρίνια και κυλικείο για την εξυπηρέτηση των ηθοποιών και των θεατών.

3.2. Αρχές της επέμβασης

Δεν προτείνεται η αλλοίωση του κτίσματος. Θεωρείτε σκόπιμη η διατήρηση των όψεων ως έχουν. Προτείνονται εργασίες συντήρησης των διακοσμητικών στοιχείων ή ανακατασκευή τους καθώς και ανατοποθέτηση των κεραμιδιών της στέγης. Εσωτερικά προτείνονται περιορισμένες αλλαγές της διαρρύθμισης ώστε να εξυπηρετεί τη χρήση που προτείνεται.

3.3. Γενική περιγραφή της πρότασης

Βασικός στόχος της επέμβασης είναι η διατήρηση του ύφους του κτίσματος με εσωτερικές αλλαγές που θα ικανοποιούν τη νέα χρήση. Ο χώρος διδασκαλίας μετατρέπεται σε θέατρο και η θεατρική σκηνή τοποθετείται στη βόρεια πλευρά. Από εκεί κατασκευάζεται άνοιγμα για να επικοινωνεί με τα καμαρίνια που τοποθετούνται στο υπνοδωμάτιο. Το

μαγειρείο μετατρέπεται σε κυλικείο, το παράθυρο του οποίου θα χρησιμεύσει για την πώληση των προϊόντων του. Ο προθάλαμος παραμένει ωστόσο ένα τμήμα του παραχωρείται στο καμαρίνι για τη κατασκευή wc.

3.4. Προτεινόμενες επεμβάσεις

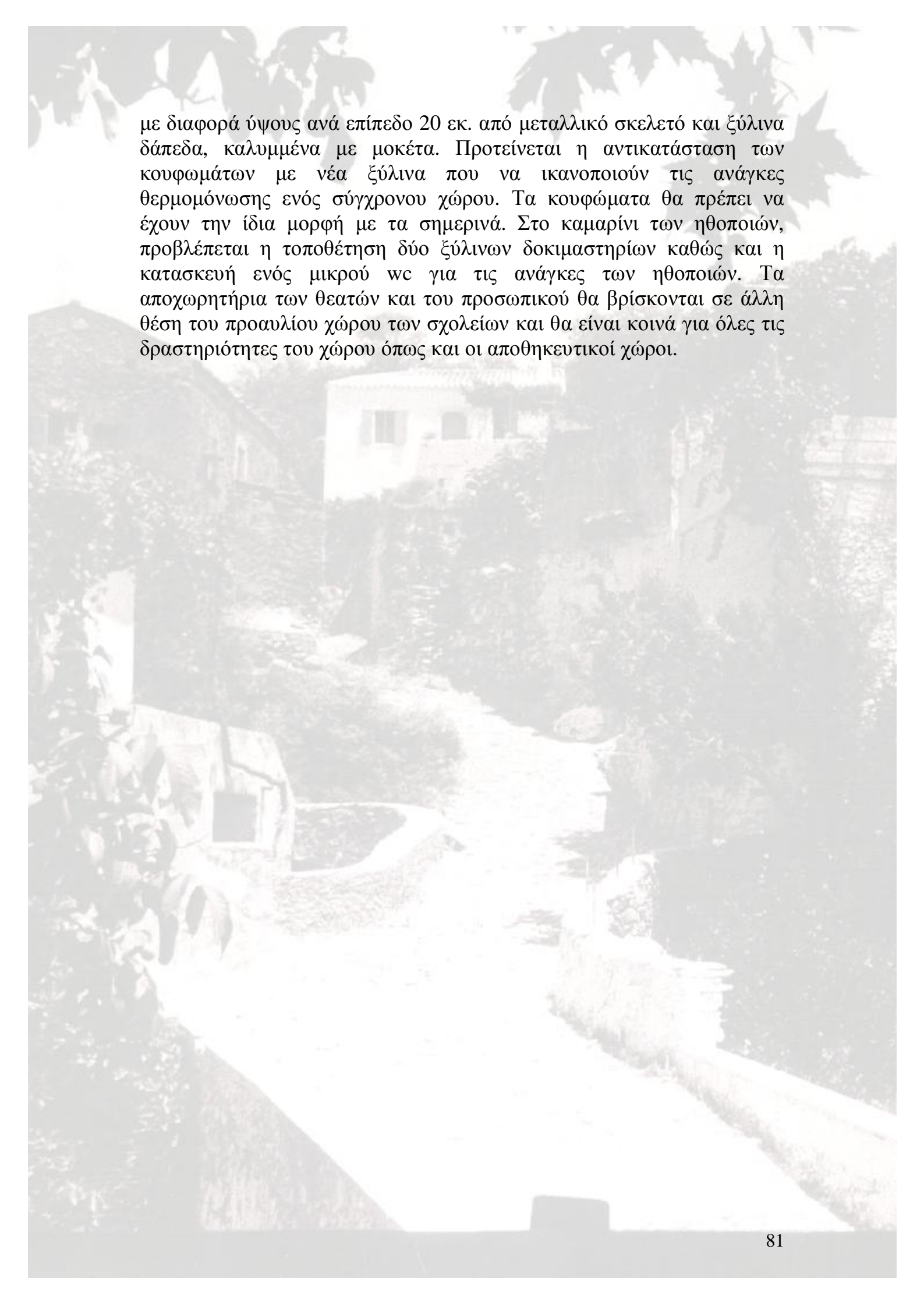
Εξωτερικά, προτείνεται η ανακατασκευή των διακοσμητικών στοιχείων και η επανατοποθέτηση των κεραμιδιών. Για την πρώτη προτείνεται η λεπτομερής αποτύπωση των διακοσμητικών στοιχείων στη βάση της στέγης και η καθαίρεσή τους. Έπειτα θα ανακατασκευαστούν με τη σύγχρονη μέθοδο, χρησιμοποιώντας σοβά και κοτετσόσυρμα, στη μορφή που έχουν σήμερα. Για το δεύτερο προτείνεται η προσεκτική απομάκρυνση των κεραμιδιών. Εκεί θα διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητα της μόνωσης, η οποία ενδεχομένως να αντικατασταθεί από πηλόχαρτα όπως στις σημερινές στέγες και η επανατοποθέτηση των κεραμιδιών τα οποία θα κολληθούν με λάσπη ειδικού μίγματος τσιμέντου, κόλλας πλακιδίων και άμμου.

Εικόνα 52: Αποψη του εσωτερικού του σχολείου

Εσωτερικά προτείνεται η διάνοιξη θύρας που θα ενώσει τη θεατρική σκηνή με τα καμαρίνια. Η διαφορά ύψους θα καλυφθεί από σκαλιά. Η διάνοιξη της θύρας θα γίνει σε δύο φάσεις. Πρώτα από τη μία πλευρά του τοίχου θα απομακρυνθούν οι λίθοι στο ύψους του πρεκιού ώστε να τοποθετηθεί εγκιβωτισμένο οπλισμένο σκυρόδεμα με αναμονές που θα συνδεθούν αργότερα με το υπόλοιπο μισό

στην άλλη πλευρά της τοιχοποιίας. Προτείνεται η αντικατάσταση της ψευδοροφής με νέα στην οποία θα φιλοτεχνηθεί ξανά το σχέδιο του παλιού φρέσκου. Μάλιστα, το διάστημα αυτό που συντάσσεται η παρούσα εργασία, γίνονται προσπάθειες ανεύρεσης του σχεδίου της οροφής. Τα σχέδια του Δημητρίου Κύπριου, έχει βρει και φυλάξει κληρονόμος του, ο οποίος κατοικεί σήμερα σε άλλο οικισμό του νησιού. Με αφορμή τη παρούσα εργασία, ο τοπικός σύλλογος του οικισμού, ερευνάει το αρχείο του κ. Κύπριου ώστε να ταυτίσει το έργο με τις λίγες εναπομείναντες φωτογραφίες της οροφής. Τα δάπεδα δεν προτείνεται να αντικατασταθούν, ωστόσο να γίνει σωστή συντήρηση με λείανση και επικάλυψη με διάφανο προστατευτικό υλικό. Για τη καλύτερη οπτική επαφή των θεατών με τη σκηνή, προτείνεται η κατασκευή έξι επιπέδων

με διαφορά ύψους ανά επίπεδο 20 εκ. από μεταλλικό σκελετό και ξύλινα δάπεδα, καλυμμένα με μοκέτα. Προτείνεται η αντικατάσταση των κουφωμάτων με νέα ξύλινα που να ικανοποιούν τις ανάγκες θερμομόνωσης ενός σύγχρονου χώρου. Τα κουφώματα θα πρέπει να έχουν την ίδια μορφή με τα σημερινά. Στο καμαρίνι των ηθοποιών, προβλέπεται η τοποθέτηση δύο ξύλινων δοκιμαστηρίων καθώς και η κατασκευή ενός μικρού wc για τις ανάγκες των ηθοποιών. Τα αποχωρητήρια των θεατών και του προσωπικού θα βρίσκονται σε άλλη θέση του προαυλίου χώρου των σχολείων και θα είναι κοινά για όλες τις δραστηριότητες του χώρου όπως και οι αποθηκευτικοί χώροι.

11.2. ΔΗΛΑΒΕΡΕΙΟ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (Αρ.Σχεδ. Ζ.Υ.1,2,3,4 & Ζ.Π.1,2,3,4) ΔΗΛΑΒΕΡΙΟ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟ

1.Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης

1.1. Γενική Περιγραφή

Το Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο του Καραβά, στον ίδιο χώρο με το Δημοτικό Σχολείο του χωριού. Η πρόσβαση γίνεται μέσω του κοινού προαυλίου χώρου ο οποίος είναι διαμορφωμένος σε κλίμακες και με τη σειρά του επικοινωνεί με τον κεντρικό οδικό άξονα του οικισμού, στην είσοδό του. Το κτίσμα έχει διαστάσεις 12Χ9 και μέγιστο ύψος 7,10 μ. Είναι ισόγειο και έχει εσωτερικό καθαρό ύψος 4,95 ενώ διαθέτει και στέγη ύψους 1,34 μ. Ο κατακόρυφος φέροντας οργανισμός αποτελείται από ημιλαξευτή λιθοδομή πάχους 60 εκ. Η στέγη είναι τετράριχτη με ελληνορωμαϊκά κεραμίδια. Η κατασκευή του χρονολογείται το 1929, κάτι που αναγράφεται και στη μαρμάρινη επιγραφή στην είσοδο του σχολείου.

Εικόνα 53: Αποψη της βόρειας πλευράς του Παρθεναγωγείου

1.2. Ιστορικό

Εικόνα 54: Αποψη της νότιας πλευράς του Παρθεναγωγείου

Όπως προαναφέρθηκε, το κτίσμα κατασκευάστηκε το 1929. Το κόστος της ανέγερσης ανέλαβε ο Ευστάθιος Κ. Δηλαβέρης εις μνήμην της μητρός του Ζαφειρείας Δηλαβέρη. Το κτίσμα κατασκευάστηκε στη μορφή που έχει σήμερα. Έκτοτε δεν έχει δεχθεί εκτεταμένες εργασίες συντήρησης. Το κτίσμα είναι καθαρά νεοκλασικό. Τα μορφολογικά στοιχεία των όψεών του ταιριάζουν εν μέρει με του

Δημοτικού Σχολείου σε πιο πλούσιο βαθμό. Το κτίριο είναι μοναδικό στον Καραβά. Αν και υπάρχουν αρκετές κατοικίες με νεοκλασικά

στοιχεία, το συγκεκριμένο κτίσμα είναι το μοναδικό που μπορεί να χαρακτηριστεί αποκλειστικά νεοκλασικό.

2. Γενική Τεκμηρίωση

2.1. Κτηριολογική Ανάλυση

Ο εσωτερικός χώρος του κτίσματος χωρίζεται σε 4 τμήματα. Το μεγαλύτερο μέρος επιφάνειας 57 τ.μ. περιλαμβάνει την αίθουσα διδασκαλίας. Στην ανατολική πλευρά του κτίσματος υπάρχουν δύο συμμετρικά γραφεία επιφάνειας 9,35 τ.μ. έκαστο για τη διεύθυνση και τη γραμματεία. Τέλος ανάμεσα στα δύο γραφεία υπάρχει προθάλαμος επιφάνειας 7,40 τ.μ για την επικοινωνία των τριών χώρων με τη κεντρική είσοδο. Το κτίσμα διαθέτει δύο εισόδους. Η κύρια βρίσκεται στην ανατολική πλευρά και οδηγεί στον προθάλαμο ενώ η δεύτερη είναι μικρότερη, βρίσκεται στη δυτική πλευρά και οδηγεί στην αίθουσα διδασκαλίας.

2.2. Μορφολογική Ανάλυση

Το κτήριο έχει τετραγωνική κάτοψη. Είναι ένα συμπαγές φαινομενικά κτίσμα που καλύπτεται από τετράριχτη κεραμοσκεπή. Οι αναλογίες των πλευρών του είναι 3:4. Μεγάλη προσοχή έχει δοθεί στις όψεις του. Η ανατολική όψη (πρόσοψη), διαθέτει όπως είναι φυσικό τη πιο πλούσια διακόσμηση. Η κύρια είσοδος βρίσκεται σε προεξοχή από την κύρια τοιχοποιία, όπου οδηγεί συμμετρική διπλή κλίμακα παράλληλη με την παρειά του τοίχου. Την είσοδο πλαισιώνουν πεσσοί που στηρίζουν ζωοφόρο και αέτωμα χωρίς εσωτερικά διακοσμητικά στοιχεία. Δεξιά και αριστερά υπάρχουν συμμετρικά από τρία παράθυρα, τα οποία επίσης πλαισιώνονται από πεσσούς και στηρίζουν ζωοφόρο. Η βάση της στέγης διακοσμείται από ακροκέραμα κάτω από τα οποία και άλλη ζωοφόρος με οδοντωτή ταινία. Οι γωνίες του κτίσματος καλύπτονται από

Εικόνα 55: Άποψη της κύριας εισόδου του Παρθεναγωγείου

ίδιους πεσσούς με των παραθύρων αλλά σε μεγαλύτερο μέγεθος. Η βάση του κτίσματος τονίζεται με ημικυκλικούς μακρόστενους λίθους κάτω από τους οποίους τοποθετούνται λαξευτοί πορώδεις λίθοι. Η στέγη καλύπτεται με ελληνορωμαϊκά κεραμίδια.

2.3. Κατασκευαστική Ανάλυση

Εικόνα 56: Άποψη της δυτικής πλευράς του Παρθεναγωγείου

Η θεμελίωση γίνεται στο έδαφος με την προέκταση των λιθοδομών στο έδαφος και η διαπλάτυνσή τους μέχρι και στο ένα μέτρο. Η θεμελίωση είναι προσεγμένη και αποτελείται από λαξευτούς λίθους. Οι φέρουσες λιθοδομές αποτελούνται από ημιλαξευτούς λίθους πάχους 60 εκ. Το δάπεδο καλύπτεται από κεραμικά πλακίδια χρώματος γκρι, μαύρου και λευκού που σχηματίζουν γεωμετρικά μοτίβα. Η στέγη έχει ξύλινο σκελετό και δεν είναι ορατή από το εσωτερικό, αφού καλύπτεται με ξύλινη ψευδοροφή. Τα ανοίγματα είναι στενά και ψηλά. Τα κουφώματα είναι ξύλινα. Οι κλίμακες είναι καλυμμένες με πατητή

τσιμεντοκονία ενώ στις ακρογωνίες των σκαλιών είναι τοποθετημένες μεταλλικές λάμες. Όλα τα διακοσμητικά στοιχεία των όψεων είναι κατασκευασμένα σύμφωνα με τον παλιό τρόπο από σοβά και κοτετσόσυρμα. Το κτίσμα διαθέτει μόνο ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις.

2.4. Κατάσταση Διατήρησης

Οι κάθετες φέρουσες διατάξεις καθώς και τα επιχρίσματα βρίσκονται σε άριστη κατάσταση. Φθορές εμφανίζονται στα κουφώματα τα οποία έχουν αποκολληθεί από την θέση τους. Σε άριστη κατάσταση βρίσκεται η θεμελίωση, τα δάπεδα και η ψευδοροφή του εσωτερικού καθώς και τα διακοσμητικά στοιχεία των όψεων. Αντίθετα όμως η στέγη απαιτεί επεμβάσεις καθώς έχουν αποκολληθεί κεραμίδια και έχουν φυτρώσει αγριόχορτα.

2.5. Συμπεράσματα

Το συμπέρασμα που βγαίνει από τα παραπάνω, είναι ότι παρ' όλο την ελλιπή συντήρηση του κτίσματος, η ποιοτική κατασκευή του, το διατηρεί σε καλή κατάσταση σήμερα. Οι ζημιές στην στέγη οφείλονται καθαρά στο χρόνο και στη συγκέντρωση πευκοβελόνων από τα πεύκα που περιβάλλουν το κτίσμα.

3. Σύνθεση – Πρόταση των επεμβάσεων

3.1 Στόχοι και σκοπιμότητα της επέμβασης

Στην ευρύτερη περιοχή του Καραβά τα τελευταία χρόνια υπάρχουν αρκετοί ζωγράφοι και γλύπτες που έχουν αγοράσει παλαιά κτίσματα, τα έχουν αναπαλαιώσει και κατοικούν σε αυτά. Έτσι δημιουργείται σταδιακά ένα ρεύμα πολιτισμού, αφού προσελκύουν και άλλους καλλιτέχνες και συχνά πλέον διοργανώνουν εκθέσεις γλυπτικής και ζωγραφικής χρησιμοποιώντας την αίθουσα διδασκαλίας της Πατρίκιας Γεωργικής Σχολής. Ωστόσο η συγκεκριμένη αίθουσα θα μετατραπεί άμεσα σε ΙΕΚ από το Δήμο και γι' αυτό κρίνεται σκόπιμη η δημιουργία ενός νέου χώρου που θα μπορεί να στεγάζει κάθε είδους εκθέσεις έργων τέχνης.

Εικόνα 47: Αποψη των ανοιγμάτων του Παρθεναγωγείου

3.2. Αρχές της επέμβασης

Η επέμβαση που προτείνεται, περιορίζεται στη συντήρηση του κτίσματος, την αντικατάσταση της στέγης και των κουφωμάτων και την γενική ανανέωσή του. Οι χώροι θα παραμείνουν ως έχουν και θα στεγάσουν την αίθουσα εκθέσεων, το γραφείο διοίκησης καθώς και έναν αποθηκευτικό χώρο. Θεωρείται απαραίτητη η διατήρηση των

διακοσμητικών στοιχείων στις όψεις ως έχουν λόγω της μοναδικότητας του κτίσματος στον οικισμό.

3.3. Γενική περιγραφή της πρότασης

Η αίθουσα διδασκαλίας που είναι και ο μεγαλύτερος χώρος διαμορφώνεται σε αίθουσα εκθέσεων έργων τέχνης. Προτείνονται μετακινούμενα ξύλινα στοιχεία που θα τοποθετούνται στο κέντρο της αίθουσας για την έκθεση των έργων. Το σημερινό γραφείο διευθύνσεως θα στεγάζει το γραφείο της διοίκησης, που θα προγραμματίζει και θα διαχειρίζεται την αίθουσα. Το γραφείο της γραμματείας μετατρέπεται σε προσωρινό αποθηκευτικό χώρο για τη φύλαξη έργων τέχνης. Ο προθάλαμος μένει ως έχει.

Εικόνα 58: Αποψη του χώρου διδασκαλίας του Παρθεναγωγείου

3.4. Προτεινόμενες επεμβάσεις

Εικόνα 59: Αποψη του χώρου διδασκαλίας του Παρθεναγωγείου

Προτείνεται η προσεκτική απομάκρυνση των κεραμιδιών. Εκεί θα διαπιστωθεί και η κατάσταση διατήρησης του σκελετού της στέγης και η ανάγκη η μη αντικατάστασής του. Θα επανατοποθετηθούν τα ίδια κεραμίδια τα οποία θα κολληθούν με λάσπη ενώ η ξύλινη επιφάνεια θα καλυφθεί με πισσόχαρτο. Στην περίπτωση ανακατασκευής και του ξύλινου σκελετού, προτείνεται η κατασκευή περιμετρικού δοκαριού από οπλισμένο σκυρόδεμα μικρού

πάχους για την καλύτερη έδραση της στέγης στην τοιχοποιία.

Παράλληλα προτείνεται και η αντικατάσταση των κουφωμάτων με ίδιου σχεδίου ξύλινα κουφώματα. Τα δάπεδα θα πρέπει να συντηρηθούν με ενδεχόμενη λείανση και επικάλυψη με διάφανο προστατευτικό υλικό.

Τα χρώματα που προτείνονται είναι ίδια με τα σημερινά. Οι μεγάλες επιφάνειες των όψεων στο χρώμα της ώχρας. Οι πεσσοί και τα λοιπά διακοσμητικά στοιχεία σε λευκό χρώμα και τα κουφώματα σε γαλάζιο.

A faded, sepia-toned photograph of a village street. The street is paved and runs through the center of the image. On the left, there are stone buildings, some with small windows. On the right, there are more buildings and trees. The overall scene is a typical village street with traditional architecture.

11.3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

1. Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης

1.1. Γενική Περιγραφή

Τα δύο κτίρια του δημοτικού σχολείου και του παρθεναγωγείου, βρίσκονται σε κοινό χώρο επιφάνειας 1689,00 τ.μ. Η έκταση αυτή, βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο του κύριου πυρήνα του οικισμού. Η είσοδος στο χώρο γίνεται από την επαρχιακή οδό Ποταμού - Καραβά, στο ύψος της ασίδας.

Εικόνα 60: Η είσοδος του προαυλίου χώρου των σχολείων

Λόγω των μεγάλων υψομετρικών διαφορών, όλη η έκταση έχει διαμορφωθεί σε 10 επίπεδα με τη χρήση αναβαθμίδων. Στο πρώτο επίπεδο βρίσκεται το Δηλαβέρειο Δημοτικό Σχολείο ενώ στο ψηλότερο σημείο βρίσκεται το Παρθεναγωγείο.

Στο τρίτο επίπεδο, υπάρχουν τα αποχωρητήρια του χώρου, τα οποία κατασκευάστηκαν το 1997 σε αντικατάσταση των παλαιών, που βρίσκονται λίγα μέτρα πιο πέρα. Τα αποχωρητήρια έχουν επιφάνεια 12,00 τ.μ. και χωρίζονται σε δύο wc ανδρών – γυναικών. Το κτίσμα έχει τετράγωνη κάτοψη και στεγάζεται με τετράριχτη κεραμιδοσκεπή.

Στο δεύτερο επίπεδο βρίσκεται το στόμιο της στέρνας του χώρου, στην οποία συγκεντρώνονταν τα όμβρια ύδατα από τη στέγη του δημοτικού σχολείου.

Ο φωτισμός του χώρου γίνεται από φωτιστικούς στύλους με διπλά φωτιστικά στρογγυλών καλύπτρων από πλαστικό, τα οποία είχαν τοποθετηθεί το 1992.

1.2. Κατασκευαστική Ανάλυση

Τα επίπεδα διαμορφώνονται με αναβαθμίδες από λιθοδομή που σε πολλά σημεία φθάνουν και τα 5 με 6 μέτρα ύψος. Η περιφράξη του χώρου γίνεται επίσης με λιθοδομές οι οποίες στα χαμηλά επίπεδα, που

διαμορφώθηκαν προγενέστερα, έχουν πυραμιδοειδή απόληξη, ενώ στα ψηλότερα που είναι μεταγενέστερα έχουν επίπεδη απόληξη αλλά και μικρότερο ύψος. Οι λιθοδομές των αναβαθμίδων, καλύπτονται από σοβά ο οποίος ασβεστώνεται κάθε χρόνο μέχρι σήμερα.

Εικόνα 61: Τα δύο πρώτα επίπεδα του χώρου

Οι επιφάνειες των δαπέδων, διαφέρουν ανά επίπεδο. Στα δύο πρώτα επίπεδα μέχρι το 1997, υπήρχε σκυρόδεμα το οποίο μετά καλύφθηκε από σχιστόπλακες. Το τρίτο επίπεδο καλύφθηκε κατά το ήμισυ με το ίδιο υλικό ενώ το υπόλοιπο διατήρησε το φυσικό έδαφος. Στα υπόλοιπα επίπεδα, το έδαφος καλύπτεται με χώμα, εκτός από μία ταινία πλάτους 1,50 μέτρων γύρω από το

Παρθεναγωγείο, ένα τμήμα που χρησιμοποιείται για πίστα σε διάφορες χοροεσπερίδες και όλο το τμήμα στο πίσω μέρος του δημοτικού σχολείου, που καλύπτονται από σκυρόδεμα.

Όλες οι κλίμακες, είναι κατασκευασμένες από σκυρόδεμα, με μεταλλικά ακρογώνια, ενώ σε όλα τα επίπεδα υπάρχουν και πεζούλες, επίσης από σκυρόδεμα.

1.3. Κατάσταση Διατήρησης

Ο προαύλιος χώρος εμφανίζει μία εικόνα εγκατάλειψης. Η μόνη συντήρηση που πραγματοποιείται γίνεται από το πολιτιστικό σύλλογο της περιοχής, που διοργανώνει κάθε Αύγουστο, το ετήσιο πανηγύρι του χωριού.

Ωστόσο η φθορά του χρόνου δεν αντιμετωπίζεται με απλά ασπρίσματα και καθαρισμούς της άγριας χλωρίδας.

Οι ρίζες των πεύκων, η διάβρωση του εδάφους από το νερό και ο χρόνος, έχουν προκαλέσει σοβαρές ζημιές στις λιθοδομές των αναβαθμίδων, οι οποίες εμφανίζουν έντονες ρωγμές και σε αρκετά σημεία και αποκλίσεις από τη κατακόρυφο.

Εικόνα 62: Τα σημερινά αποχωρητήρια των σχολείων

Εικόνα 63: Άποψη του χώρου που προτείνεται η κατασκευή του υπαίθριου

Παράλληλα, πρέπει να σημειωθεί και η διαφορετικότητα του κάθε επιπέδου. Επειδή η διαμόρφωση και η μετέπειτα ανασκευές έχουν γίνει σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, παρουσιάζονται πολλές διαφορές στη μορφολογία και τα υλικά που έχουν χρησιμοποιηθεί.

1.4. Συμπεράσματα

Η χρήση που προτείνεται στα δύο ιστορικά κτίρια του χώρου μετατρέπει το «συγκρότημα» σε ένα κέντρο πολιτισμού. Έτσι και ο χώρος θα πρέπει να αξιοποιηθεί και να αναδειχθεί ανάλογα. Στα παραπάνω πρέπει να σημειωθεί και η μοναδική θέα όλου του χώρου όπου έχει ανατολικό προσανατολισμό και ατενίζει όλο το κανάλι μεταξύ των Κυθήρων και του Κάβο Μαλέα.

2. Σύνθεση – Πρόταση των επεμβάσεων

2.1. Στόχοι και σκοπιμότητα της επέμβασης

Βασικός στόχος των επεμβάσεων, θα είναι να αναδείξει την αξία και την ομορφιά του χώρου. Η μετατροπή του συγκροτήματος σε ένα χώρο πολιτισμού, επιβάλλει επεμβάσεις, όπως τη διαμόρφωση υπαίθριου χώρου εκδηλώσεων καθώς και τη πρόβλεψη προσβάσεων για τα άτομα με κινητικά προβλήματα.

Εικόνα 64: Άποψη του χώρου που διεξάγονται οι θερινές χοροεσπερίδες

2.2. Αρχές της επέμβασης

Βασικές αρχές της επέμβασης είναι να διατηρηθεί αναλλοίωτη, η μορφολογία του χώρου και γι' αυτό δεν θα επηρεαστούν τα επίπεδα που υπάρχουν σήμερα. Παράλληλα επιχειρείται η δημιουργία μίας ομοιομορφίας στο χώρο. Γι' αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα σημερινά υλικά με διαφορετικό τρόπο και σε διαφορετικά σημεία.

2.3. Γενική περιγραφή της πρότασης

Εικόνα 55: Αποψη των επιπέδων από το ψηλότερο σημείο του χώρου

Προτείνεται η συντήρηση των λιθοδομών που διαμορφώνουν τις αναβαθμίδες καθώς και η ανακατασκευή τους σε σημεία όπου οι φθορές χαρακτηρίζονται μη αναστρέψιμες.

Προτείνεται η διαμόρφωση ενός υπαίθριου θεάτρου, το οποίο θα έχει ως φόντο της σκηνής, όλη τη θέα του χώρου. Το θέατρο θα προορίζεται για λίγο κόσμο με μόλις τέσσερα επίπεδα καθισμάτων.

Ακόμη, για να εξασφαλιστεί η συνέχεια της προτεινόμενης διαδρομής του οικισμού, χαράσσεται η πορεία αυτής μέσα από το χώρο των σχολείων, η κατασκευή του οποίου αναλύεται παρακάτω.

Ακόμη, προτείνονται λύσεις για την όσο το δυνατόν ευκολότερη πρόσβαση σε όλα τα επίπεδα του χώρου, με τη δημιουργία ραμπών για ΑΜΕΑ. Επειδή οι υψομετρικές είναι πολύ μεγάλες, σε πολλά σημεία, οι ράμπες αυτές θα κατασκευαστούν εξωτερικά από το χώρο των σχολείων στη νότια πλευρά, σε γειτονική έκταση. Μεταξύ των επιπέδων που οι διαφορές στα ύψη είναι μικρές, προτείνονται ράμπες εντός του χώρου.

Τέλος προτείνεται η ανακατασκευή των αποχωρητηρίων στην ίδια θέση αλλά με διαφορετική κάτοψη και συνολική επιφάνεια 22,30 τ.μ. Το νέο κτίσμα θα περιλαμβάνει και πάλι δύο wc ανδρών – γυναικών αλλά και δύο wc ανδρών – γυναικών για άτομα με αναπηρίες. Η μελέτη των αποχωρητηρίων, γίνεται σύμφωνα με τις διαστάσεις που επιβάλλονται από τον Ε.Ο.Τ.

Εικόνα 66: Αποψη του Παρθεναγωγείου και της κλίμακας που οδηγεί σε αυτό

2.4. Προτεινόμενες επεμβάσεις

Για τη συντήρηση των λιθοδομών που διαμορφώνουν τις αναβαθμίδες προτείνονται συγκολλήσεις των ρωγμών με ενέσεις ρητίνης αλλά και gunite, το οποίο θα καλυφθεί με σαγρέ σοβά λευκού χρώματος.

Οι επιφάνειες του υπαίθριου θεάτρου θα καλύπτονται από σκυρόδεμα, με τη μόνη διαφορά ότι επιφάνειά του θα «χτενίζεται» και θα πλένεται με συρμάτινη βούρτσα πριν στερεοποιηθεί τελείως, έτσι ώστε να παρουσιάζει μία όψη φυσικού βράχου και να είναι εμφανή τα αδρανή που περιέχει. Το ίδιο σύστημα θα χρησιμοποιηθεί και για όλες τις

Εικόνα 67: Αποψη του Παρθεναγωγείου από χαμηλότερα επίπεδα

υπόλοιπες επιφάνειες που προτείνεται να διαστρωθούν με σκυρόδεμα και σημειώνονται στο σχέδιο Δ2.

Η προτεινόμενη διαδρομή θα έχει συνέχεια μέσα στο χώρο. Η διάστρωσή της στα επίπεδα σημεία, θα είναι ίδια, όπως και στο υπόλοιπο μήκος της, δηλαδή λιθόστρωτο. Ωστόσο για να τονιστεί από τις υπόλοιπες διαμορφώσεις του χώρου, θα προστεθεί δεξιά και αριστερά μία

ταινία σκυροδέματος το οποίο θα επεξεργαστεί σύμφωνα με τη παραπάνω μέθοδο.

Οι ράμπες ΑΜΕΑ στο εσωτερικό του χώρου, θα κατασκευαστούν από μεταλλικό σκελετό και κουπαστές, ενώ τα δάπεδά τους θα καλύπτονται από ξύλινες σανίδες που θα επαλειφθούν με ειδικά στεγανωτικά υλικά. Οι υπόλοιπες ράμπες που θα βρίσκονται εκτός του χώρου των σχολείων, θα καλυφθούν με βιομηχανικό δάπεδο λείας επιφάνειας και χρώματος, ανάλογο με εκείνο του φυσικού εδάφους.

Τα νέα αποχωρητήρια θα κατασκευαστούν από φέρον οργανισμό οπλισμένου σκυροδέματος και θα στεγαστούν με τετράριχτη στέγη ρωμαϊκών κεραμιδιών. Οι εξωτερικές επιφάνειες θα επικαλυφθούν με σοβά στο χρώμα της ώχρας, ενώ οι εσωτερικές επιφάνειες θα καλυφθούν από πλακίδια πορσελάνης.

11.4. ΠΑΤΡΙΚΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (Αρ.Σχεδ. Θ.Υ.1,2,3,4,5,6 & Υ.Π.1,2,3,4,5,6) ΠΑΤΡΙΚΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

1.Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης

1.1. Γενική Περιγραφή

Το κτίσμα της Πατρικίας Γεωργικής Σχολής βρίσκεται στη θέση Πορταδέλα του οικισμού Καραβά, σε απόσταση 100 μέτρων από τον Ι.Ν. Αγίου Χαραλάμπους του χωριού. Το κτίσμα αναπτύσσεται σε οικόπεδο συνολικής επιφάνειας 9.347,00 τ.μ, η πρόσβαση του οποίου γίνεται μέσω της κεντρικής οδού του Καραβά που είναι επέκταση της Επαρχιακής Οδού Ποταμού – Καραβά. Το κτίσμα έχει κάλυψη 172,80 τ.μ., περιλαμβάνει δύο ορόφους (ισόγειο και ημιπόγειο), έχει μέγιστο ύψους 9,30 μ και συνολικό όγκο 1593 μ³. Η κάτοψή του είναι ορθογωνική με αναλογίες πλευρών 1 προς 3 (23,90 X 7,20).

Εικόνα 68: Αποψη της ανατολικής πλευράς της σχολής

Τα κατακόρυφα φέροντα στοιχεία του κτίσματος είναι από φέρουσα λιθοδομή πάχους 60 εκ, ενώ τα οριζόντια στοιχεία αποτελούνται από οπλισμένο πλάκες οπλισμένου σκυροδέματος. Η κατασκευή του χρονολογείται στο 1934. Ο περιβάλλον χώρος διαμορφώνεται σε αναβαθμίδες λόγω της μεγάλης κλίσης του εδάφους. Στο ψηλότερο σημείο υπάρχει δεξαμενή νερού, επιφάνειας 51,20 τ.μ. ενώ την εποχή που λειτουργούσε η Γεωργική Σχολή, οι αναβαθμίδες χρησιμοποιούνταν ως φυτώρια και θερμοκήπια. Σε απόσταση 15 μέτρων βρίσκεται και δεύτερο κτίσμα επιφάνειας 58,64 τ.μ. που μελετάτε ξεχωριστά και στο οποίο βρίσκονται τα αποχωρητήρια της σχολής και αποθηκευτικός χώρος.

Εικόνα 69: Αποψη της δυτικής πλευράς της σχολής

1.2. Ιστορικό

Εικόνα 70: Αποψη της νότιας πλευράς της σχολής

Όπως αναφέρεται αναλυτικά στο ιστορικό της Σχολής, το κτίσμα κατασκευάστηκε το 1934. Από τότε δεν έχει γίνει καμία απολύτως αλλαγή, τροποποίηση ή αλλοίωση των κτηριολογικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών του, γεγονός που αποδεικνύεται εύκολα και από τις φωτογραφίες της εποχής.

Σε σύγκριση με τα υπόλοιπα ειδικά κτίρια του οικισμού και ειδικά με τα άλλα εκπαιδευτικά κτίρια, η Πατρική Γεωργική Σχολή, είναι μοναδική. Η μορφή της πλησιάζει περισσότερο σε βιομηχανικό κτίριο. Παρ' όλο που κατασκευάστηκε μόλις 5 χρόνια μετά το Παρθεναγωγείο, είναι ξεκάθαρο ότι ακολούθησε ένα

δικό του ρυθμό και μία άλλη τεχνοτροπία.

2. Γενική Τεκμηρίωση

2.1. Κτηριολογική Ανάλυση

Το κτίσμα διαμορφώνεται σε δύο ορόφους (ημιυπόγειο και ισόγειο) επιφάνειας 172,80 τ.μ. έκαστος.

ΙΣΟΓΕΙΟ

- α) 2 αίθουσες διδασκαλίας 44,25 τ.μ. έκαστη (οι οποίες ενώνονται ή χωρίζονται από ξύλινη αναδιπλούμενη θύρα.
- β) 1 αποθήκη επιφάνειας 11,68 τ.μ.
- γ) 1 γραφείο επιφάνειας 11,68 τ.μ.
- δ) 2 ημιυπαίθριοι χώροι (προθάλαμοι) επιφάνειας 8,96 τ.μ. έκαστος.

ΗΜΙΥΠΟΓΕΙΟ

- α) 1 αίθουσα εργαστηρίου 43,36 τ.μ.
- β) 1 προθάλαμος 17,99 τ.μ.

γ) 1 κατοικία 65,49 τ.μ. (Χολ, λουτρό, αποθήκη, κουζίνα, 2 υπνοδωμάτια)

Εσωτερική επικοινωνία των δύο ορόφων δεν υπάρχει. Το ισόγειο έχει δύο εισόδους δεξιά και αριστερά μέσω των ημιυπαίθριων χώρων. Στις δύο στενές πλευρές του κτίσματος υπάρχουν κλίμακες που οδηγούν στο ημιυπόγειο εξωτερικά. Το ημιυπόγειο χωρίζεται ακριβώς στη μέση. Στην ανατολική του πλευρά υπάρχει είσοδος που οδηγεί στον προθάλαμο και από εκεί στο εργαστήριο. Παράλληλα στο εργαστήριο υπάρχει και δεύτερη έξοδος στη βόρεια πλευρά. Το υπόλοιπο μισό του ημιυπόγειου, διαμορφώνεται σε κατοικία. Έχει είσοδο από τη δυτική πλευρά του κτίσματος και όπως αναφέρεται και παραπάνω περιλαμβάνει 2 υπνοδωμάτια, κουζίνα, χολ, λουτρό και αποθηκευτικό χώρο.

Σε γενικές γραμμές, το κτίσμα χωρίζεται σε τομείς οι οποίοι δεν έχουν άμεση επικοινωνία μεταξύ τους. Το ημιυπόγειο χωρίζεται στα δύο, ενώ η αποθήκη και το γραφείο του ισογείου δεν έχουν άμεση επικοινωνία με τις διδακτικές αίθουσες.

2.2. Μορφολογική Ανάλυση

Πρόκειται για ένα λιτό ορθογώνιο κτίριο. Διαμορφώνεται σε τετράπλευρη κάτοψη με αναλογία πλευρών 1 προς 3 περίπου (23,90 X 7,20) με μέγιστο ύψος 9,20 μέτρων. Την νότια πλευρά του ισογείου στεγάζει προεξοχή του δώματος από οπλισμένο σκυρόδεμα. Από το κτίριο απουσιάζουν οι καμπύλες που είναι βασικό στοιχείο της αρχιτεκτονικής στον οικισμό αλλά και στο νησί γενικότερα. Η νότια όψη του ισογείου είναι σχεδόν ανοιχτή από συνεχή και μεγάλα ανοίγματα. Αντίθετα η ανατολική και δυτική όψη έχει ελάχιστα ανοίγματα, κυρίως θύρες. Στη βόρεια όψη του ισογείου υπάρχουν μικρά ανοίγματα σε μεγάλο ύψος, ενώ στο ημιυπόγειο που δεν έχει άλλες δυνατότητες φωτισμού, τα ανοίγματα αν και συμμετρικά με του ισογείου έχουν μεγαλύτερο ύψος. Τέλος από το κτίσμα απουσιάζουν πλήρως διακοσμητικά στοιχεία.

Εικόνα 71: Η είσοδος του διαμερίσματος της 'Α στάθμης

2.3. Κατασκευαστική Ανάλυση

Εικόνα 72: Η προτομή του Δημητρίου Κοσμά Πατρικίου

δάπεδα καλύπτονται από μωσαϊκά πλακίδια, με γεωμετρικά μοτίβα χρώματος γκρι, λευκό και μαύρο. Εξωτερικά τα επιχρίσματα έχουν χρώμα μπεζ ή ανοιχτής ώχρας.

Η θεμελίωση γίνεται επάνω στο φυσικό έδαφος σε βάθος περίπου 60 εκ. Λόγω της μεγάλης κλίσης του εδάφους στην περιοχή αλλά και του σχιστολιθικού εδάφους, αναζητείται σταθερό έδαφος για την καλύτερη έδραση της θεμελίωσης, η οποία αποτελείται από λιθοδομή πάχους 70 και άνω εκατοστών. Τα κατακόρυφα φέροντα στοιχεία αποτελούνται από λιθοδομές ημιλαξευτών λίθων. Οι εσωτερικές τοιχοποιίες αποτελούνται από συμπαγείς οπτόπλινθους πάχους 10 εκ. Το μεσοπάτωμα και το δώμα είναι κατασκευασμένα από πλάκες οπλισμένου σκυροδέματος.

Τα κουφώματα είναι ξύλινα, χωρίς σκούρα, μπλε χρώματος. Τα

2.4. Κατάσταση Διατήρησης

Το κτίσμα διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση. Παρ' όλη την περιοδική χρήση του, συντηρείται επαρκώς με αποτέλεσμα να μην παρουσιάζει σοβαρές ζημιές. Οι μεγαλύτερες φθορές παρουσιάζονται σαν ρωγμές στα επιχρίσματα, τα οποία σε ορισμένα σημεία του ημιυπόγειου, έχουν αποκολληθεί από την υγρασία. Κατά τα άλλα, το κτίσμα βρίσκεται σε άριστη κατάσταση.

2.5. Συμπεράσματα

Το συμπέρασμα είναι ότι διαθέτουμε ένα καλοσυντηρημένο κτίσμα, το οποίο αναζητάει χρήση. Οι υγρασίες του ημιυπόγειου, στο σημείο που βρίσκονται οφείλονται στη μη λειτουργία του χειμώνα και είναι γενικό φαινόμενο όλων των κτιρίων του νησιού. Επίσης αντικατάσταση απαιτούν τα κουφώματα, όχι γιατί, αντιμετωπίζουν

προβλήματα φθοράς, αλλά επειδή είναι παλαιά χωρίς μόνωση και προστασία. Το κτίριο, δεν απαιτεί εκτεταμένες εργασίες αποκατάστασης, παρά μόνο αλλαγές στη διαρρύθμισή του για να ικανοποιεί τη προτεινόμενη λειτουργία.

3. Σύνθεση – Πρόταση των επεμβάσεων

3.1 Στόχοι και σκοπιμότητα της επέμβασης

Στόχος είναι να αλλάξει η διαρρύθμιση του κτίσματος, έτσι ώστε να μπορεί να στεγάσει επιτυχώς τη λειτουργία του Ι.Ε.Κ. Κυθήρων. Η πρόταση αυτή δεν γίνεται τυχαία, καθώς το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας έχει ήδη από το Σεπτέμβριο του 2006, ιδρύσει το παραπάνω Ι.Ε.Κ, το οποίο αναμένεται να λειτουργήσει άμεσα στο συγκεκριμένο κτήριο με τμήματα Πληροφορικής και Δικτύων, Ανθοκομίας και Μελισσοκομίας. Παράλληλα εκφράζεται η θέληση των πανεπιστημιακών του νησιού, τους θερινούς μήνες να στεγάζονται οι δραστηριότητες του Ανοιχτού Πανεπιστημίου Κυθήρων, το οποίο υφίσταται από το 2000 και περιορίζεται αποκλειστικά στη διεξαγωγή επιστημονικών συνεδρίων. Το συγκεκριμένο κτίσμα παρουσιάζει ορισμένες δυσκολίες επικοινωνίας των χώρων του, ωστόσο με ορισμένες αλλαγές και προσθήκες, θα μπορεί να στεγάσει ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Εικόνα 73: Αποψη της ανατολικής πλευράς της σχολής

3.2. Αρχές της επέμβασης

Το κτίσμα όπως αναφέρεται και στην παράγραφο 1.2. δεν συμβαδίζει με την τοπική αρχιτεκτονική. Το μέγεθος, ο όγκος του ο οποίος είναι αισθητά μεγαλύτερος από το μέσο όρο, η αρχιτεκτονική των όψεών του και η κατασκευή του παρουσιάζουν κραυγαλέες διαφορές από την αισθητική του οικισμού. Ωστόσο δεν παύει να είναι ένα ιστορικό κτίριο, που έχει αποτυπωθεί με τη συγκεκριμένη εμφάνιση στο μυαλό των κατοίκων και αποτέλεσε στο παρελθόν χώρο εκπαίδευσης και βελτίωσης του γνωστικού επιπέδου τους. Από τις μαρτυρίες ηλικιωμένων που θυμούνται την κατασκευή του αλλά και φοίτησαν σε αυτό, μου

Εικόνα 64: Εσωτερική άποψη του διαμερίσματος

αναφέρουν ότι ήταν κάτι νέο για τον οικισμό. Ήταν ένα μικρό πανεπιστήμιο όπως το αποκαλούσαν που τους έδωσε τη δυνατότητα και τη γνώση να εκμεταλλευτούν τη γη με καλύτερα αποτελέσματα. Έτσι κρίνεται σκόπιμο να μην αλλοιωθεί η μορφή του, η οποία διατηρείται ίδια από το 1934 που κατασκευάστηκε. Θεωρώ ότι οποιαδήποτε προσπάθεια προσαρμογής του στο χαρακτήρα του οικισμού, θα προσβάλει τη μνήμη των κατοίκων και θα το βλάψει αντί να το αναδείξει. Παράλληλα, όμως στη νέα του χρήση, θα δεχθεί νέους ανθρώπους, οι οποίοι σίγουρα θα απαιτούν μία πιο μοντέρνα

αισθητική και κάτι το διαφορετικό από ένα απλό βιομηχανικό κτίριο.

Έτσι η επέμβαση έχει ως αρχή αφενός την διατήρηση του σημερινού όγκου του κτιρίου αλλά και των γενικών γραμμών στις όψεις, αλλά παράλληλα και την προσθήκη ενός εκσυγχρονιστικού και μοντέρνου τόνου. Αυτοί είναι οι στόχοι της προτεινόμενης επέμβασης που αναλύονται παρακάτω.

3.3. Γενική περιγραφή της πρότασης

Βασικός στόχος της πρότασης είναι να εξασφαλιστεί η ικανοποιητική επικοινωνία των εσωτερικών χώρων και ορόφων του κτίσματος. Στη πρώτη στάθμη, προστίθεται στη νοτιοανατολική πλευρά νέος χώρος συνολικής επιφάνειας 142,0 τ.μ. Ο χώρος αυτός θα κατασκευαστεί μέσα στο έδαφος έτσι ώστε να μην αλλοιώσει τον όγκο του κτιρίου. Στο χώρο αυτό θα τοποθετηθεί αμφιθέατρο με επικλινές δάπεδο καθαρής επιφάνειας 112 τ.μ και χωρητικότητας 120 ατόμων, αποθήκες υλικού (36,30 τ.μ.) και καθαρισμού (7,95 τ.μ.), wc προσωπικού (5,75 τ.μ.) καθώς και τα αποχωρητήρια των σπουδαστών και των ατόμων ΑΜΚ (32,30 τ.μ.) και οι μηχανολογικές εγκαταστάσεις θέρμανσης του κτίσματος (λεβητοστάσιο 20,40 τ.μ και δεξαμενή καυσίμων 27,45 τ.μ.). Ο υπάρχον χώρος της Α' στάθμης αλλάζει διαρρύθμιση. Διατηρώντας τις φέρουσες τοιχοποιίες, η σημερινή κατοικία, διαμορφώνεται για να στεγάσει τις διοικητικές υπηρεσίες (32,75 τ.μ.) του ιδρύματος καθώς και

το εσωτερικό κλιμακοστάσιο (13,77 τ.μ.) που θα συνδέει τις δύο στάθμες. Παράλληλα ο διάδρομος της κατοικίας διατηρείται για να ενώσει τα γραφεία της διοίκησης, το κλιμακοστάσιο, το αμφιθέατρο, τα λουτρά καθώς και το εργαστήριο υπολογιστών με την έξοδο και μεταξύ τους. Ο προθάλαμος του εργαστηρίου υπολογιστών μετατρέπεται σε χώρος ευρυζωνικής διασύνδεσης (17,99 τ.μ.) ώστε οι σπουδαστές να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στο δίκτυο για την εκπόνηση εργασιών. Το αμφιθέατρο, θα φωτίζεται από 6 φεγγίτες πυραμιδοειδούς απόληξης στην οροφή, οι οποίοι θα διαθέτουν ηλεκτρικές περσίδες για να ρυθμίζεται η ένταση του φωτισμού. Παράλληλα προτείνεται και ανεξάρτητη έξοδος για το αμφιθέατρο – έξοδος κινδύνου στη βορειοανατολική πλευρά του κτίσματος.

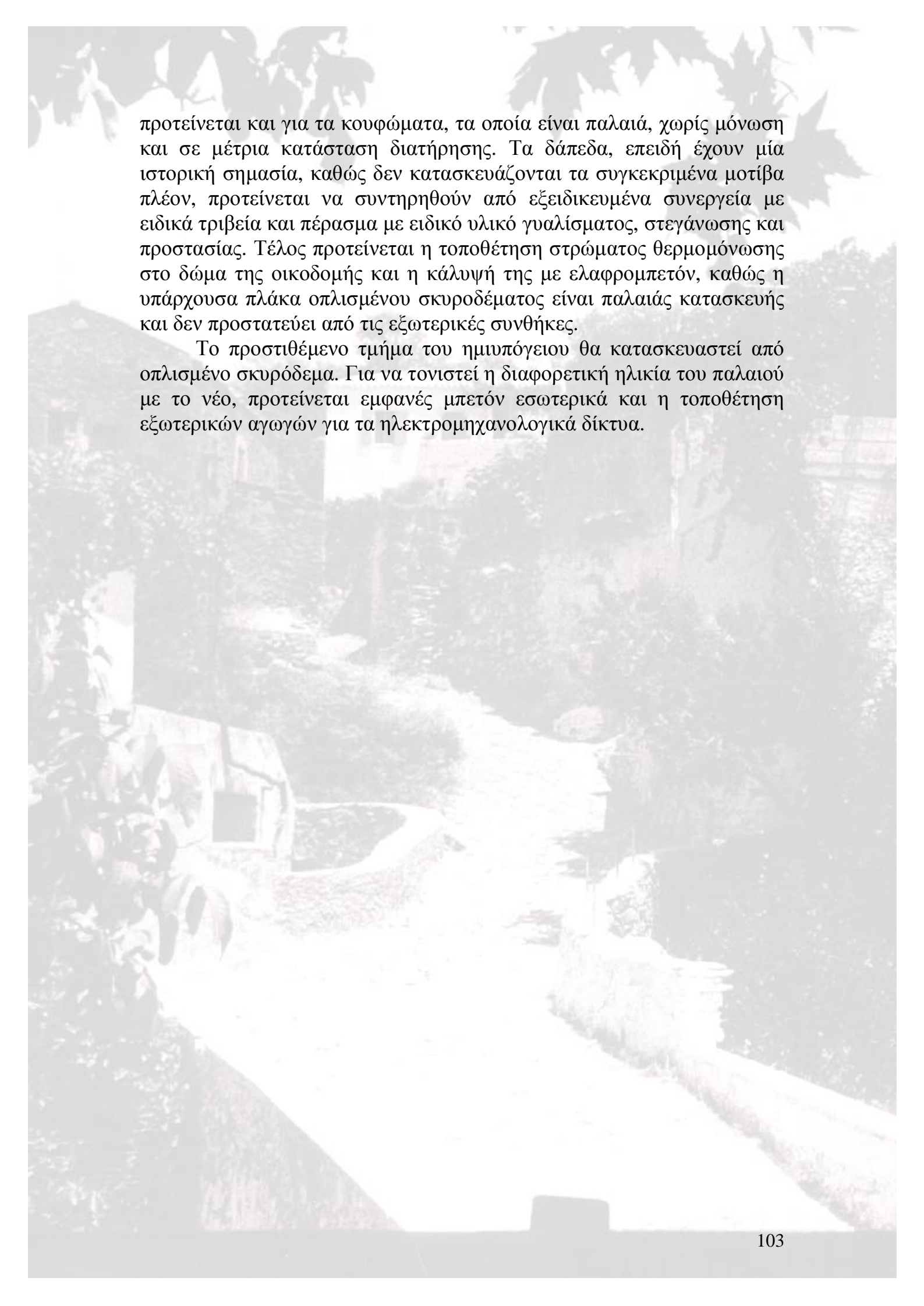
Εικόνα 75: Εσωτερική άποψη του διαμερίσματος

Η Β' στάθμη δέχεται λιγότερες μετατροπές. Ο βοηθητικός χώρος στη νοτιοδυτική πλευρά αποτελεί την απόληξη του εσωτερικού κλιμακοστασίου (17,99 τ.μ.). Η κύρια αίθουσα χωρίζεται στα δύο, διαμορφώνοντας δύο αίθουσες διδασκαλίας (44,25 τ.μ. έκαστη), από ξύλινα χωρίσματα τα οποία θα μετακινούνται σε περιπτώσεις εκδηλώσεων. Ο δεύτερος βοηθητικούς χώρους στα βορειοανατολικά μετατρέπεται σε βιβλιοθήκη (11,90 τ.μ.).

Αν και δεν είναι εφικτό σε όλες τις περιπτώσεις, έχει γίνει πρόβλεψη για τις μετακινήσεις των ατόμων με αναπηρία. Και στις δύο στάθμες, υπάρχουν ράμπες μετακίνησης ενώ για την επικοινωνία των δύο επιπέδων προτείνεται εξωτερική ράμπα από ξύλο και μέταλλο.

3.4. Προτεινόμενες επεμβάσεις

Οι προτεινόμενες επεμβάσεις, περιορίζονται κυρίως στο μη φέροντα οργανισμό. Επειδή, η νέα χρήση του κτηρίου απαιτεί νέες εγκαταστάσεις και δίκτυα σε συνάρτηση με την παλαιότητα των επιχρισμάτων, προτείνεται η καθαίρεση και ανακατασκευή τους στο σύνολο του κτίσματος. Παράλληλα, συνολική αντικατάσταση

προτείνεται και για τα κουφώματα, τα οποία είναι παλαιά, χωρίς μόνωση και σε μέτρια κατάσταση διατήρησης. Τα δάπεδα, επειδή έχουν μία ιστορική σημασία, καθώς δεν κατασκευάζονται τα συγκεκριμένα μοτίβα πλέον, προτείνεται να συντηρηθούν από εξειδικευμένα συνεργεία με ειδικά τριβεία και πέρασμα με ειδικό υλικό γυαλίσματος, στεγάνωσης και προστασίας. Τέλος προτείνεται η τοποθέτηση στρώματος θερμομόνωσης στο δώμα της οικοδομής και η κάλυψή της με ελαφρομπετόν, καθώς η υπάρχουσα πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος είναι παλαιάς κατασκευής και δεν προστατεύει από τις εξωτερικές συνθήκες.

Το προστιθέμενο τμήμα του ημιυπόγειου θα κατασκευαστεί από οπλισμένο σκυρόδεμα. Για να τονιστεί η διαφορετική ηλικία του παλαιού με το νέο, προτείνεται εμφανές μπετόν εσωτερικά και η τοποθέτηση εξωτερικών αγωγών για τα ηλεκτρομηχανολογικά δίκτυα.

11.5. ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ
ΠΑΤΡΙΚΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

1. Γενική Περιγραφή

Εντός της έκτασης της Πατρικίου Γεωργικής Σχολής, βρίσκεται κτίσμα που στεγάζει σήμερα τα αποχωρητήρια της σχολής και μία αποθήκη. Το κτίσμα που είναι κατασκευασμένο από φέρουσα λιθοδομή και πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος. Η νέα πρόταση αξιοποίησης της σχολής, ακυρώνει τη χρησιμότητα του συγκεκριμένου κτίσματος για το οποίο προτείνεται μία νέα.

Εικόνα 76: Το σημερινό κτίσμα των αποχωρητηρίων και της αποθήκης

Δεδομένου ότι η Πατρίκια Γεωργική Σχολή προτείνεται να μετατραπεί σε ένα σύγχρονο εκπαιδευτήριο, θεωρείται αναγκαία η ύπαρξη ενός χώρου χαλάρωσης και ενδιαίτησης για τους φοιτητές. Γι' αυτό προτείνεται η δημιουργία ενός snack – café, στη θέση του σημερινού κτίσματος.

2. Σύνθεση – Πρόταση της Επέμβασης

2.1. Αρχές της επέμβασης

Βασικός στόχος είναι η σύνθεση που θα προταθεί, να διατηρήσει τη φυσιογνωμία του σημερινού κτίσματος αλλά και να εναρμονίζεται πλήρως με τη προτεινόμενη λύση για το κτίσμα της σχολής. Γι' αυτό επιλέχθηκε ένα ορθογώνιο κτίσμα, στις διαστάσεις του σημερινού χωρίς διακοσμητικά στοιχεία και με πολλές γυάλινες επιφάνειες.

2.2. Γενική περιγραφή της πρότασης

Η προτεινόμενη λύση περιλαμβάνει δύο επίπεδα. Το πρώτο θα είναι ημιυπόγειο και θα έχει επιφάνεια 23,40 τ.μ. Θα χρησιμεύει ως αποθηκευτικό χώρο του καταστήματος. Η πρόσβαση θα γίνεται εξωτερικά από κλίμακα και εσωτερικά με το παρασκευαστήριο με ανελκυστήρα προϊόντων.

Η δεύτερη στάθμη, θα έχει επιφάνεια 94,85 τ.μ. Θα περιλαμβάνει το παρασκευαστήριο (9,15 τ.μ), wc ανδρών – γυναικών, μπάρα και χώρο

ανάπτυξης καθισμάτων. Η Δυτική – Νοτιοδυτική πλευρά που βλέπει στο λαγκάδι και στη σχολή, θα κλείνει από μετακινούμενους υαλοπίνακες, οι οποίοι θα μπορούν να ανοίγουν τους θερινούς μήνες και να μετατρέπεται σε υπαίθριο χώρο σερβιρίσματος.

Εικόνα 77: Άλλη άποψη του κτίσματος των αποχωρητηρίων και της αποθήκης

Το κτίσμα θα κατασκευαστεί από σκελετό οπλισμένου σκυροδέματος. Τα εξωτερικά επιχρίσματα θα είναι στο χρώμα της ώχρας ενώ οι σκελετοί των κουφωμάτων θα έχουν χρώμα πράσινο ανοιχτό. Τα ανοίγματα της Ανατολικής πλευράς θα διατηρηθούν στο ίδιο

μέγεθος και σημείο με τα σημερινά.

A faded, sepia-toned photograph of a rural village street. The street is paved with light-colored stones and runs through the center of the image. On the left, there are several stone buildings, some with small windows. On the right, there are more buildings and lush greenery, including trees and bushes. The overall scene is peaceful and depicts a traditional village environment.

**11.6. ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ
ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ**

ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (Η.Υ.1 & Η.Π.1) ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

1.Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης

1.1. Γενική Περιγραφή

Η Πατρίκια Γεωργική Σχολή περιβάλλεται από ιδιόκτητη έκταση συνολικής επιφάνειας 9.347,00 τ.μ. Η έκταση αγοράστηκε το 1933 από το κληροδότημα του Δημητρίου Κοσμά Πατρικίου, μετά την αποτυχημένη απόπειρα ανεύρεσης οικοπέδου στη θέση Λεπιδά.

Η έκταση συνορεύει βόρεια με το ρέμα Πορταδέλας, δυτικά με αγρούς, νότια με αγρούς και κατοικίες και ανατολικά με τη δημοτική οδό Καραβά – Πλ.Άμμου, από όπου γίνεται και η είσοδος στο χώρο.

Εικόνα 78: Πανοραμική άποψη του περιβάλλον χώρου της Π.Γ.Σ.

Στην έκταση υπάρχουν το διώροφο κτίριο της Γεωργικής Σχολής, το ισόγειο κτίσμα των αποχωρητηρίων και της αποθήκης, η μαρμάρινη προτομή του ευεργέτη Δημητρίου Πατρικίου, καθώς και μία ανοιχτή δεξαμενή νερού, που βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο, τροφοδοτείται από τα νερά της βροχής μέσω των από πάνω δρόμων και χρησιμεύει ακόμη και σήμερα για την άρδευση των αγρών.

Οι μεγάλες υψομετρικές διαφορές, οδήγησαν και εδώ στη διαμόρφωση επιπέδων με τη χρήση αναβαθμίδων. Συνολικά, η έκταση χωρίζεται σε 8 επίπεδα περίπου. Τα επίπεδα από το ύψος της σχολής και πάνω προς βόρεια, χρησιμοποιούνταν για κίνηση, ανάπαυση και γενικά τη διέλευση του κοινού. Αντίθετα, η υπόλοιπη έκταση χρησιμοποιείτο για τις καλλιέργειες του εκπαιδευτικού ιδρύματος. Οι εκτάσεις αυτές, εκχωρούνται σήμερα σε ιδιώτες που ακόμη τις καλλιεργούν. Στις ψηλότερες υπάρχουν καρποφόρα δένδρα, ενώ στα χαμηλότερα επίπεδα καλλιεργούνται οπωροκηπευτικά.

1.2. Κατασκευαστική Ανάλυση

Η διαμόρφωση των επιπέδων, γίνεται με αναβαθμίδες από λιθοδομές μεγάλου ύψους και πάχους μέχρι και το 1 μέτρο. Το έδαφος δεν έχει κανενός είδους επιστρώσεις ούτε στους διαδρόμους κυκλοφορίας. Την έκταση διαπερνάει χωμάτινος δρόμος που οδηγεί από την είσοδο της έκτασης στην Β' Στάθμη της σχολής. Μεταγενέστερα, στα ψηλά επίπεδα της έκτασης κατασκευάστηκε κλίμακα από οπλισμένο σκυρόδεμα που οδηγεί στο χώρο.

1.3. Κατάσταση Διατήρησης

Εικόνα 79: Η είσοδος του χώρου

Ο χώρος διατηρείται σε αρκετά καλή κατάσταση. Όλες οι λιθοδομές, βρίσκονται σε άριστη κατάσταση, αφού οι αγροί δεν σταμάτησαν σχεδόν ποτέ να καλλιεργούνται και να καθαρίζεται ο χώρος. Οι σπάνιας ομορφιάς κήποι που χαρακτήριζαν στην έκταση αυτή όσο λειτουργούσε η σχολή, έχουν εκλείψει.

1.4. Συμπεράσματα

Ο περιβάλλον χώρος της Π.Γ.Σ. βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση και δεν απαιτεί επεμβάσεις σε κανένα σχεδόν σημείο. Ωστόσο, η χρήση που προτείνεται για τη Π.Γ.Σ., αλλάζει τα δεδομένα του χώρου για τον οποίο θα πρέπει να προταθούν κάποιες επεμβάσεις που θα τον καταστήσουν ικανό να συμβαδίσει με τη νέα χρήση της σχολής.

2. Σύνθεση – Πρόταση των επεμβάσεων

2.1. Στόχοι και σκοπιμότητα της επέμβασης

Όπως προαναφέρθηκε, η νέα χρήση της Π.Γ.Σ, δημιουργεί κάποιες νέες ανάγκες τις οποίες πρέπει να καλύψει ο περιβάλλον χώρος της σχολής.

2.2. Αρχές της επέμβασης

Η Πατρίκια Σχολή, ήταν εξαρχής μία γεωργική σχολή. Αυτό συνεπάγεται την ύπαρξη αγρών, ολόγυρά της για τις καλλιέργειες που έκαναν οι σπουδαστές για πρακτική άσκηση. Στόχος της πρότασης, είναι να μην επηρεαστεί σημαντικά, από τις αλλαγές που προτείνονται, η εικόνα του περιβάλλοντος χώρου. Σε αυτό προστίθεται η ανάγκη και από τη νέα χρήση του κτιρίου, για αγρούς που θα χρησιμεύουν και πάλι για τη πρακτική άσκηση των σπουδαστών του τμήματος Ανθοκομίας του ΙΕΚ.

Εικόνα 80: Άποψη των αγρών

2.3. Γενική περιγραφή της πρότασης

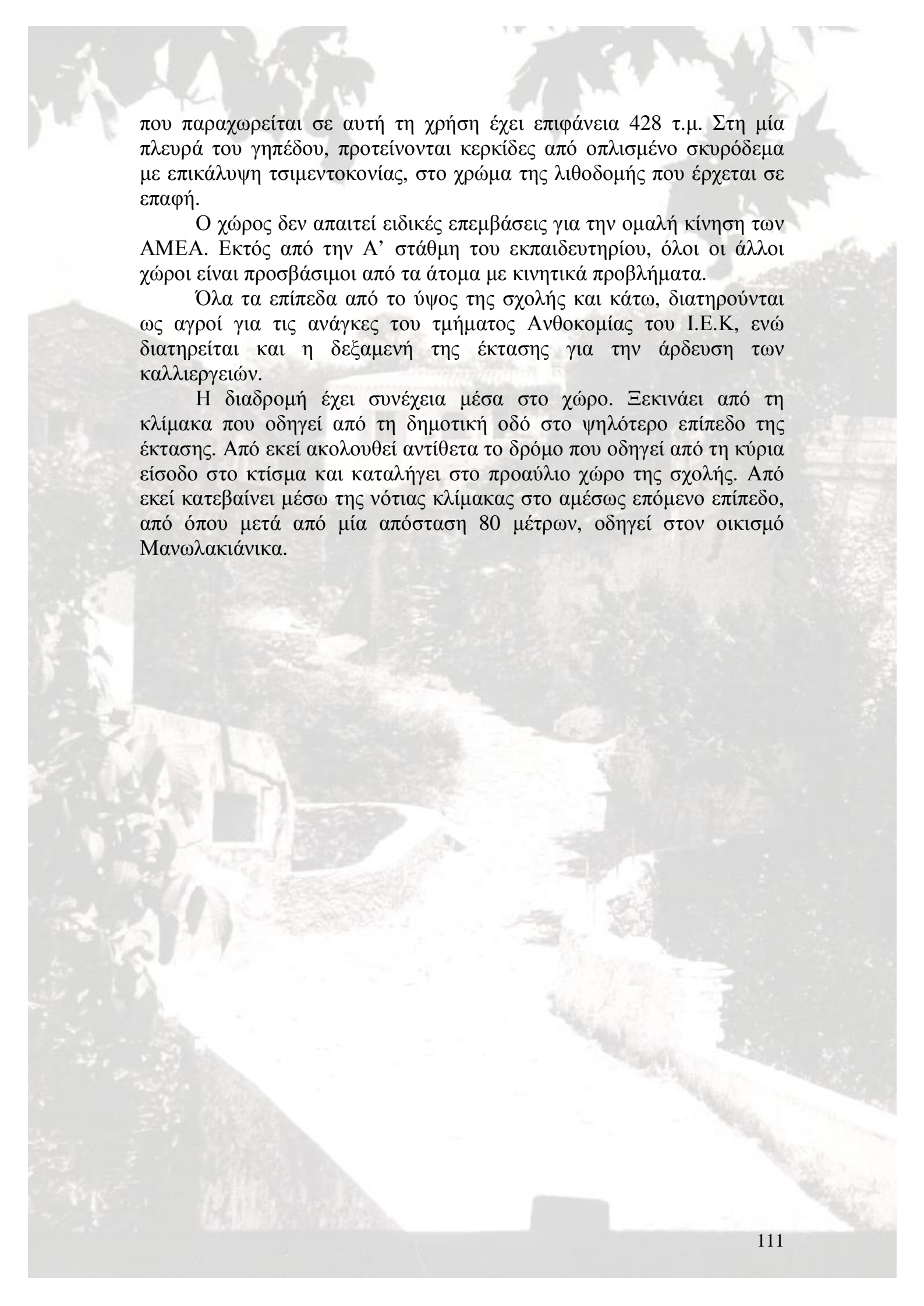
Συνοπτικά, προτείνονται η δημιουργία χώρου στάθμευσης, χώρου άθλησης των σπουδαστών, πρόβλεψη για ΑΜΕΑ, η χάραξη της τουριστικής διαδρομής και η διατήρηση αγρών για εκπαιδευτικούς λόγους.

Εικόνα 81: Άποψη του κήπου της σχολής

Ο χώρος στάθμευσης αφορά αποκλειστικά αυτοκίνητα και όχι λεωφορεία. Ο χώρος στάθμευσης τοποθετείται στη νότια πλευρά του δεύτερου επιπέδου από πάνω προς τα κάτω (Αρ. Σχ. Η.Π.1). Ο χώρος στάθμευσης θα έχει επιφάνεια 708,00 τ.μ. Δεν προτείνεται κάποιου είδους επίστρωση της επιφάνειας του χώρου και διατηρείται η επιφάνεια του φυσικού εδάφους.

Στο άμεσο επόμενο, προς τα κάτω, επίπεδο, διαμορφώνεται σε γήπεδο καλαθοσφαίρισης. Ο χώρος

που παραχωρείται σε αυτή τη χρήση έχει επιφάνεια 428 τ.μ. Στη μία πλευρά του γηπέδου, προτείνονται κερκίδες από οπλισμένο σκυρόδεμα με επικάλυψη τσιμεντοκονίας, στο χρώμα της λιθοδομής που έρχεται σε επαφή.

Ο χώρος δεν απαιτεί ειδικές επεμβάσεις για την ομαλή κίνηση των ΑΜΕΑ. Εκτός από την Α' στάθμη του εκπαιδευτηρίου, όλοι οι άλλοι χώροι είναι προσβάσιμοι από τα άτομα με κινητικά προβλήματα.

Όλα τα επίπεδα από το ύψος της σχολής και κάτω, διατηρούνται ως αγροί για τις ανάγκες του τμήματος Ανθοκομίας του Ι.Ε.Κ, ενώ διατηρείται και η δεξαμενή της έκτασης για την άρδευση των καλλιεργειών.

Η διαδρομή έχει συνέχεια μέσα στο χώρο. Ξεκινάει από τη κλίμακα που οδηγεί από τη δημοτική οδό στο ψηλότερο επίπεδο της έκτασης. Από εκεί ακολουθεί αντίθετα το δρόμο που οδηγεί από τη κύρια είσοδο στο κτίσμα και καταλήγει στο προαύλιο χώρο της σχολής. Από εκεί κατεβαίνει μέσω της νότιας κλίμακας στο αμέσως επόμενο επίπεδο, από όπου μετά από μία απόσταση 80 μέτρων, οδηγεί στον οικισμό Μανωλακιάνικα.

11.7. ΠΗΓΗ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑΣ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (Αρ. Σχεδ. Κ.Υ.1. & Κ.Π.1.) ΠΗΓΗ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑΣ

1. Ανάλυση Υπάρχουσας Κατάστασης

1.1. Γενική Περιγραφή

Η πηγή της πορτοκαλιάς, βρίσκεται στη ρεματιά του Αμήρ Αλή. Αποτελεί μία από τις πολλές πηγές του Καραβά με τη μόνη διαφορά ότι παράγει σιδηρόνερο.

Γύρω από τη πηγή έχει διαμορφωθεί ένα επίπεδο που καλύπτεται σήμερα με οπλισμένο σκυρόδεμα. Στο χώρο αυτό υπάρχει ένα μωσαϊκό τραπέζι με δύο πάγκους από οπλισμένο σκυρόδεμα, ενώ περιμετρικά στο χώρο υπάρχουν πεζούλες. Το στόμιο της πηγής, διακοσμείται με ένα μαρμάρινο κεφάλι λέοντα. Δίπλα στο χώρο της πηγής, υπάρχουν εγκαταλειμμένες εγκαταστάσεις που παρήγαγαν τη τσιπούρα, τα λεγόμενα αρικατζία.

Εικόνα 82: Η πηγή της Πορτοκαλιάς

1.2. Ιστορικό

Εικόνα 83: Η επιγραφή που αναφέρει το δωρητή της διαμόρφωσης του χώρου

Το μόνο που γνωρίζουμε για το χώρο αυτό, προέρχεται από τη μαρμάρινη επιγραφή που βρίσκεται στο στήθαιο, στη πλευρά του ρέματος και αναφέρει ότι η διαμόρφωση του χώρου έγινε με δωρεά του Κρίτωνος Δηλαβέρη το Μάιο του 1960.

Το όνομα Πορτοκαλιά, προέρχεται από ένα θρύλο. Ο θρύλος υποστήριζε ότι πριν από λίγα

χρόνια λίγα μέτρα πιο κάτω υπήρχε μια πορτοκαλιά, που παρήγαγε τόσα πορτοκάλια που αρκούσαν για τις ανάγκες των κατοίκων και περίσσευαν για να εξάγουν στην Ελαφώνησο και τη Νεάπολη Λακωνίας.

1.3. Συμπεράσματα

Η πηγή της Πορτοκαλιάς, αποτελεί ένα μνημειακό στοιχείο για τον οικισμό. Από εκεί, οι κάτοικοι έπαιρναν νερό για τα σπίτια τους. Εκεί οργάνωναν τσιμπούσια με γλέντια και μπουγελόματα την άνοιξη. Δίπλα στη πηγή, συγκεντρώνονταν κάθε Νοέμβριο για να παράγουν την τσιπούρα και πολλά άλλα. Σε συνδυασμό με αυτά έχουμε και μοναδικής ομορφιάς φυσικό περιβάλλον, που προσελκύει χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο. Αν και η διαμόρφωση του χώρου δεν έχει γίνει σύμφωνα με τη τεχνοτροπία της περιοχής, κρίνεται σκόπιμο, οι επεμβάσεις να είναι ελαφρές και να μην αλλοιώσουν έντονα την εικόνα του χώρου.

Εικόνα 84: Αποψη του χώρου της πηγής

2. Σύνθεση – Πρόταση των επεμβάσεων

2.1 Στόχοι και σκοπιμότητα της επέμβασης

Εικόνα 85: Άλλη άποψη του χώρου της πηγής

Στόχος είναι να συντηρηθεί ο χώρος και να ενταχθεί αρμονικά στην προτεινόμενη διαδρομή.

3.2. Αρχές της επέμβασης

Βασική αρχή των επεμβάσεων είναι να διατηρηθούν τα κομμάτια που προκαλούν μνήμες στους κατοίκους. Αυτά είναι το μωσαϊκό τραπέζι, το κεφάλι του λέοντα στη πηγή, οι πεζούλες και τα αρικάτζια.

2.3. Προτεινόμενες επεμβάσεις

Η προτεινόμενη διαδρομή θα τερματίζει στην αρχή της κλίμακας που οδηγεί στη πηγή. Για τις επιφάνειες του χώρου, προτείνεται η διάστρωσή τους με οχελόπλακες³⁴. Παράλληλα, κρίνεται σκόπιμη η συντήρηση των ξερολιθιών που διαμορφώνουν τις αναβαθμίδες γύρω από το χώρο της πηγής, οι οποίες έχουν εγκαταλειφθεί πολλά χρόνια με αποτέλεσμα να αποκλίνουν από τη κατακόρυφο και να παρουσιάζουν έντονα σημάδια αποδιοργάνωσης. Για τα αρικατζία³⁵ προτείνεται η συντήρηση των δομικών τους στοιχείων και η κατασκευή αντιγράφων του μεταλλικού εξοπλισμού που θα τοποθετηθούν στη θέση τους.

Εικόνα 86: Τα "Αρικατζία"

³⁴ Οχελόπλακες : παράγονται από τη περιοχή Οχέλες βορειοδυτικά των Κυθήρων. Σχιστολιθικό πέτρωμα που χρησιμοποιούσαν σε όλο το νησί για τη διάστρωση αυλών και γενικά εξωτερικών χώρων. Με οχελόπλακες έχει διαστρωθεί όλη η διαδρομή του λαγκαδιού που οδηγεί από τον Αμήρ Αλή στη Πορτοκαλιά.

³⁵ Αρικατζία : χώρος και εξοπλισμός για τη παραγωγή της τσιπούρας

A photograph of a village street with stone buildings and a path leading uphill. The scene is captured from a low angle, looking up a dirt path that winds through a hillside. On the left, there are several stone buildings, some with small windows. On the right, there are more stone walls and buildings, some partially obscured by trees and bushes. The path is made of dirt and leads towards a white building with a tiled roof in the distance. The overall atmosphere is rustic and traditional.

11.8. Υλοποίηση Δικτύου Μνημείων

ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (Αρ. Σχεδ. Α3 & Α1) ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

1. Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης

Ο τύπος διάταξης του Συστήματος των Διαδρομών στον οικισμό είναι η Γραμμική³⁶. Σε κάθε σημείο του οικισμού οδηγεί μόνο μία οδός. Τον οικισμό διαπερνάει η επαρχιακή οδός Ποταμού – Καραβά η οποία προεκτείνεται βόρεια στη Πλ. Άμμο και Βορειοανατολικά στην Αγία Πελαγία. Από την κεντρική αυτή οδό ξεκινούν οι δευτερεύουσες που οδηγούν σε υπόλοιπα σημεία του οικισμού, ενώ υπάρχουν πολλές

Εικόνα 87: Τμήμα λιθόστρωτου που διασώζεται

γειτονιές που οι κάτοικοι μετακινούνται μόνο πεζοί, μέσω μονοπατιών. Οι κύριες και δευτερεύουσες οδοί του οικισμού είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι ίδιες εδώ και πολλά χρόνια. Όπως φαίνεται και σε φωτογραφίες από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, η πλειοψηφία των οδών αυτών καλύπτονταν με λιθόστρωτα. Τα λιθόστρωτα αποτελούσαν τεχνικές επικάλυψη των οδών, αντιμετωπίζοντας έτσι τη διάβρωση των οδών από τα όμβρια ύδατα. Μετά τη 3^η δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, η άγνοια και η αλλαγή των τρόπων ζωής των κατοίκων οδήγησε στην επικάλυψη των περισσότερων οδών με σκυρόδεμα και αργότερα με άσφαλτο. Λίγα είναι τα τμήματα των λιθόστρωτων που διασώζονται σήμερα, και βρίσκονται σε οδούς που λόγω του μικρού πλάτους ή των έντονων κλίσεων δεν μπορούσαν να εξυπηρετήσουν την κυκλοφορία αυτοκινούμενων οχημάτων.

Οι έντονες υψομετρικές διαφορές, η δυναμική ανάπτυξη του οικισμού, η έλλειψη ρυμοτομίας και η έλλειψη εναλλακτικών διαδρομών για κάθε σημείο

γειτονιές που οι κάτοικοι μετακινούνται μόνο πεζοί, μέσω μονοπατιών. Οι κύριες και δευτερεύουσες οδοί του οικισμού είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι ίδιες εδώ και πολλά χρόνια. Όπως φαίνεται και σε φωτογραφίες από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα, η πλειοψηφία των οδών αυτών καλύπτονταν με λιθόστρωτα. Τα λιθόστρωτα αποτελούσαν τεχνικές επικάλυψη των οδών, αντιμετωπίζοντας έτσι τη διάβρωση των οδών από τα όμβρια ύδατα. Μετά τη 3^η δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, η άγνοια και η αλλαγή των τρόπων ζωής των κατοίκων οδήγησε στην

Εικόνα 88: Τμήμα μονοπατιού που χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα

³⁶ Η γραμμική διάταξη χαρακτηρίζεται από το ότι ένας μόνο δρομος οδηγεί απο ενα σημειο σε ενα άλλο. Βιβλ. «Αποκατάσταση και Επανάχρηση Ιστορικών Κέντρων και Συνόλων – Μιχαήλ Ε. Νομικός – σελ. 28

του οικισμού, οδήγησε τους κατοίκους στο να δημιουργήσουν στη καθημερινότητά τους και μονοπάτια που καθιστούσαν τις μετακινήσεις τους πιο σύντομες και πιο ξεκούραστες. Τα μονοπάτια αυτά δεν αποτελούν κέντρα κοινωνικών ή εμπορικών δραστηριοτήτων και είναι στη πλειονότητά τους χωμάτινα, ωστόσο εξοικονομούν χρόνο και ενέργεια στους κατοίκους και χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα.

1.1. Καλντερίμια ή Λιθόστρωτα

Τα καλντερίμια ή λιθόστρωτα ήταν ένα αναγκαίο έργο για την ζωή και λειτουργία του οικισμού. Λόγω των μεγάλων κλίσεων σε όλες τις διαδρομές του οικισμού, το καλντερίμι, αποτελούσε μοναδική λύση, αφού κατασκευαζόταν με ντόπια υλικά που αφθονούν στη περιοχή ενώ και η κατασκευή του ήταν εύκολη και γρήγορη. Το λιθόστρωτο, εμπόδιζε τη διάβρωση των οδών από τα νερά των βροχών, που λόγω των έντονων κλίσεων, δημιουργούν πολλές φορές χείμαρρους.

Εικόνα 89: Τμήμα Λιθόστρωτου στα Μανωλακιάνικα

Τα υλικά που χρησιμοποιούνται είναι σχιστόλιθοι, βότσαλα ή ασβεστολιθικές πέτρες (ποταμίσιες ή από παραλίες) διαστάσεων από 18X18 εκ έως και 5X5 εκ. Το υπόστρωμα ήταν κοινό χώμα ή πυλόχωμα το οποίο στρωνόταν σε πάχη ανάλογα με την μορφολογία του υπεδάφους.

Εικόνα 90: Τμήμα λιθόστρωτου διαμορφωμένου σε κλίμακα

Οι πέτρες τοποθετούνται σφηνωτά ή μία δίπλα στην άλλη με τυχαία σειρά και μέγεθος. Τα κενά γεμίζονταν με το ίδιο υλικό το οποίο κατέβρεχαν για μερικές μέρες μέχρι να κάτσει και να σφίξει. Όταν η διαδρομή έπρεπε να μετατραπεί σε κλίμακα λόγω μεγάλων κλίσεων, χωριζόταν σε μεγάλα σκαλιά με πατήματα έως και 2 μέτρων, όπου τοποθετούνταν στα ρίχτια λαξευτοί λίθοι ορθογώνιων σχημάτων. Το

υπόλοιπο πάτημα της κλίμακας καλυπτόταν με τον ίδιο τρόπο. Το χώμα ανάμεσα στους λίθους, ρίζωνε από τη βλάστηση και οι ντόπιοι καθάριζαν τα χόρτα. Ωστόσο οι ρίζες βοηθούσαν στην περαιτέρω σύσφιξη των λίθων με αποτέλεσμα να γίνεται ιδιαίτερα ανθεκτικό. Λιθόστρωτα διασώζονται σήμερα μόνο στην ευρύτερη περιοχή της εκκλησίας, όπου οι διαδρομές είναι στενές και με μεγάλη κλίση μη ικανοποιώντας τη κυκλοφορία των οχημάτων. Ορισμένα τμήματα επίσης διασώζονται ακόμη στις συνοικίες των Κοριανικών και των Μαυρογιωργιανικών.

1.2. Βοτσαλωτά

Τα βοτσαλωτά αποτελούσαν διακοσμητικά στοιχεία εξωτερικών δαπέδων. Στο Καραβά μπορούσε κανείς να τα βρει στο προαύλιο χώρο του Αγίου Χαραλάμπου καθώς και στις αυλές πολλών σπιτιών. Ο τρόπος κατασκευής τους ήταν λίγο πιο περίπλοκος από εκείνον των λιθόστρωτων. Τα βότσαλα προμηθεύονταν από τις κοντινές παραλίες της Πλ.Άμμου, των Φούρνων ακόμη και της Φυρρής Άμμου στη Πελαγία που έχουν πιο έντονο πορφυρό χρώμα. Η κατασκευή περιελάμβανε

Εικόνα 91: Τμήμα βοτσαλωτού στη πλαϊνή είσοδο του Αγίου Χαραλάμπου

τέσσερα στάδια. Στο πρώτο οριοθετούσαν το χώρο ο οποίος θα στρωνόταν με βοτσαλωτά. Ο χώρος γέμιζε με στεγνό κοσκινισμένο χώμα ανακατεμένο με κουρασάνι, η επιφάνεια του οποίου στρωνόταν με τη βοήθεια κυλίνδρου. Επάνω στο χώμα χαράζανε το σχέδιο του βοτσαλωτού με τη βοήθεια ενός αιχμηρού αντικειμένου. Τα σχέδια ποικίλουν όπως μαργαρίτες, ρόμβοι και άλλα μοτίβα. Επάνω στο σχέδιο τοποθετούσαν τα βότσαλα. Αυτά είχαν συνήθως μικρές διαστάσεις με στρογγυλά πλακουτσωτά σχήματα σε διάφορα χρώματα ανάλογα με το επιθυμητό αποτέλεσμα. Τα βότσαλα τοποθετούνταν προσεκτικά σφηνωτά το ένα με το άλλο κάθετα στο υπόστρωμα. Όταν η επιφάνεια ήταν πολύ μεγάλη, χωριζόταν σε πλαίσια διαστάσεων το μέγιστο 2Χ2 και κατασκευαζόταν σε τμήματα. Μετά την ολοκλήρωση της τοποθέτησης των βότσαλων στο σχέδιο, ανακάτευαν το πυλόχωμα με το κουρασάνι³⁷ δημιουργώντας ένα στεγνό χαρμάνι με το οποίο γέμιζαν τα κενά ανάμεσα στα βότσαλα. Το τελικό στάδιο περιελάμβανε την σταδιακή κατάβρεξη του βοτσαλωτού και το καθαρισμό της λάσπης με τη βοήθεια ενός

³⁷ κουρασάνι [horasan] : το αμμοκονίαμα από τρίμματα πήλινων αγγείων ή κεραμιδιών, χρησιμοποιείται για στεγανώσεις κυρίως δεξαμενών

σφουγγαριού. Το νερό εισχωρούσε σταδιακά στο στεγνό χαρμάνι και το υγροποιούσε. Μετά τη φυσική ξήρανσή του το δάπεδο ήταν έτοιμο. Η ανθεκτικότητα των έργων αυτών είναι εντυπωσιακή ακόμη και σήμερα.

Εικόνα 92: Τμήμα βοτσαλωτού στη κεντρική πλατεία

Δυστυχώς όμως και αυτή η σημαντική κληρονομιά δεν δέχθηκε τον απαραίτητο σεβασμό από τους ανθρώπους του 20^{ου} αιώνα. Η άγνοια οδήγησε στη κάλυψη των έργων αυτών με μπετόν ή άλλου είδους δάπεδα. Το μοναδικό δείγμα που σώζεται μέχρι σήμερα βρίσκεται στην νότια πλευρά του Ι.Ν. Αγίου Χαραλάμπους. Εκεί διασώθηκε ένα τμήμα καθώς τις ημέρες που καλύπτονταν με μπετόν, έτυχε να βρίσκεται στο νησί μία ομάδα φοιτητών της Αρχιτεκτονικής του ΕΜΠ, που εξήγησαν στους κατοίκους το καταστροφικό αποτέλεσμα των

εργασιών τους και τους έπεισαν να σταματήσουν.

2. Πρόταση – Σύνθεση της Πρότασης

2.1. Στόχοι και Σκοπιμότητα της Επέμβασης.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η πρόταση ενός δικτύου, το οποίο θα διαπερνάει τον οικισμό, μίας διαδρομής η οποία θα περνάει από κάθε σημείο που κρίνεται ιδιαίτερου ενδιαφέροντος (αρχιτεκτονικό, κοινωνικό, ιστορικό, φυσικό κλπ). Τη διαδρομή αυτή θα μπορούν να ακολουθούν οι επισκέπτες του οικισμού. Αποστολή της είναι στο τέλος, ο επισκέπτης, να έχει αποτυπώσει στο μυαλό του, όλες τις εικόνες που συνθέτουν τον όρο «Καραβάς». Η διαδρομή αυτή θα χρησιμοποιεί αρκετά από τα υπάρχοντα μονοπάτια στον οικισμό, τα οποία θα ενώνει σε ένα ενιαίο δίκτυο.

2.2. Αρχές της Επέμβασης.

Η βασική αρχή της προτεινόμενης επέμβασης, είναι ο σεβασμός στο χαρακτήρα του οικισμού. Η διαδρομή που προτείνεται έχει σαν στόχο να αναδείξει τον οικισμό και τα στοιχεία του και όχι να τον προσβάλει. Γι' αυτό θα πρέπει να κατασκευαστεί σύμφωνα με τη κλίμακα της περιοχής, με υλικά που χρησιμοποιούσαν στο παρελθόν για τη κατασκευή οδών και χωρίς περιττά διακοσμητικά στοιχεία.

2.3. Προτεινόμενες Επεμβάσεις.

Η διαδρομή θα ξεκινάει από το Ελαιοτριβείο του Λεπιδά (όπου προτείνεται η κατασκευή χώρου στάθμευσης λεωφορείων και οχημάτων) και καταλήγει στη πηγή της Πορτοκαλιάς. Διαδοχικά η διαδρομή περνάει από : την Αγγλική Γέφυρα Λεπιδά – τμήμα της ρεματιάς του Λεπιδά – την Αψίδα Εισόδου του Καραβά – το προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου και του Παρθεναγωγείου – τη κεντρική πλατεία του Καραβά (Ι.Ν. Αγ. Χαράλαμπος, Κοινοτικό Γραφείο, παλαιά καφενεία) – το Άγαλμα του Αγνώστου Στρατιώτη, το προαύλιο χώρο της Πατρικίας Γεωργικής Σχολής – τη γειτονιά των Κοριανίκων – τμήμα της ρεματιάς του Αμήρ Αλή (κάτω από τη συνοικία των Μαυρογιωργιανίκων) – τη συνοικία του Αμήρ Αλή. Το συνολικό μήκος της προτεινόμενης διαδρομής είναι περίπου 2 χλμ.

2.4. Κατασκευαστικές Προτάσεις.

Όπως αναφέρεται και παραπάνω η διαδρομή που προτείνεται θα πρέπει να εναρμονίζεται με τη φιλοσοφία του οικισμού. Γι' αυτό δανείζεται τη μορφή των λιθόστρωτων, τα οποία κινδυνεύουν να εκλείψουν από αυτόν. Ο σύγχρονος τρόπος κατασκευής λιθόστρωτων με φυσικούς λίθους περιγράφεται παρακάτω. Παράλληλα όμως υπάρχουν και τμήματα της διαδρομής τα οποία περνούν από δρόμους και προαύλιους χώρους, που διαθέτουν ήδη επιστρώσεις με άλλα υλικά. Σε αυτά τα τμήματα προτείνεται η οριοθέτηση της διαδρομής με δύο ταινίες από «χτενισμένο» σκυρόδεμα και κάλυψη του εσωτερικού με λιθόστρωτο. Έτσι η διαδρομή θα εξασφαλίσει τη συνέχειά της. Το πλάτος της διαδρομής θα κυμαίνεται μεταξύ 1,50 και 2,00 μέτρων. Όπου οι υψομετρικές διαφορές επιβάλλουν τη κατασκευή κλιμάκων αυτές θα κατασκευάζονται σύμφωνα με τον τρόπο που περιγράφεται παρακάτω.

Ακόμα προτείνεται η επίστρωση της κεντρικής πλατείας και του προαυλίου χώρου του Αγίου Χαράλαμπου με βοτσαλωτά σύμφωνα με τη τεχνική που περιγράφεται παρακάτω.

Τέλος σε όλα τα σημαντικά στοιχεία της διαδρομής θα τοποθετείται ειδική σήμανση, δείγμα της οποίας επισυνάπτεται στο κεφάλαιο των σχεδίων. Η σήμανση θα περιλαμβάνει χάρτη της διαδρομής που θα σημειώνεται η θέση που βρίσκεται ο επισκέπτης, συνοπτική περιγραφή του αξιοθέατου ενώ θα αναφέρεται και η επόμενη στάση.

2.4.1. Λιθόστρωτα

Ο σύγχρονος τρόπος κατασκευής λιθόστρωτων είναι ίδιος με τον παραδοσιακό, ωστόσο αλλάζουν ορισμένα από τα υλικά που χρησιμοποιούνταν στο παρελθόν. Το χαρμάνι που χρησιμοποιείται ως υπόστρωμα για την εξομάλυνση του εδάφους και την τοποθέτηση των λίθων αποτελείται από μίγμα τσιμέντου, άμμου και κόλλας πλακιδίων. Οι λίθοι επιλέγονται τυχαία και προέρχονται από παραλίες και ρεματιές. Οι λίθοι αυτοί «χώνονται» στο υπόστρωμα, το οποίο είναι σε στεγνή μορφή και τοποθετούνται προσεκτικά έτσι

Εικόνα 93: Σφήνωμα λίθων για τη κατασκευή του λιθόστρωτου

ώστε να σφηνώνουν μεταξύ τους. Το έργο καταβρέχεται ωστόσο υγροποιηθεί το υπόστρωμα αλλά με αργό ρυθμό. Αφού ξηραθεί φυσικά το υπόστρωμα και σταθεροποιηθούν εν μέρει οι λίθοι παράγεται νέο

Εικόνα 94: Τοποθέτηση λαξευμένων ορθογώνιων λίθων για τη διαμόρφωση κλίμακας

χαρμάνι το οποίο περιλαμβάνει λιγότερο τσιμέντο, άμμο και κουρασάνι ή απλή μπογιά ώχρας ή καφέ για την απομίμηση του χρώματος. Με το χαρμάνι αυτό γεμίζονται τα κενά ανάμεσα στους λίθους και καταβρέχεται ώστε να γίνει συμπαγές. Το λιθόστρωτο καθαρίζεται με ένα σφουγγάρι και αφήνεται να ξηραθεί από τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος. Όταν ξηραθεί, το λιθόστρωτο είναι έτοιμο. Στα σημεία

που υπάρχουν κλίμακες, τοποθετούνται λαξευτοί λίθοι ορθογώνιων σχημάτων οι οποίοι

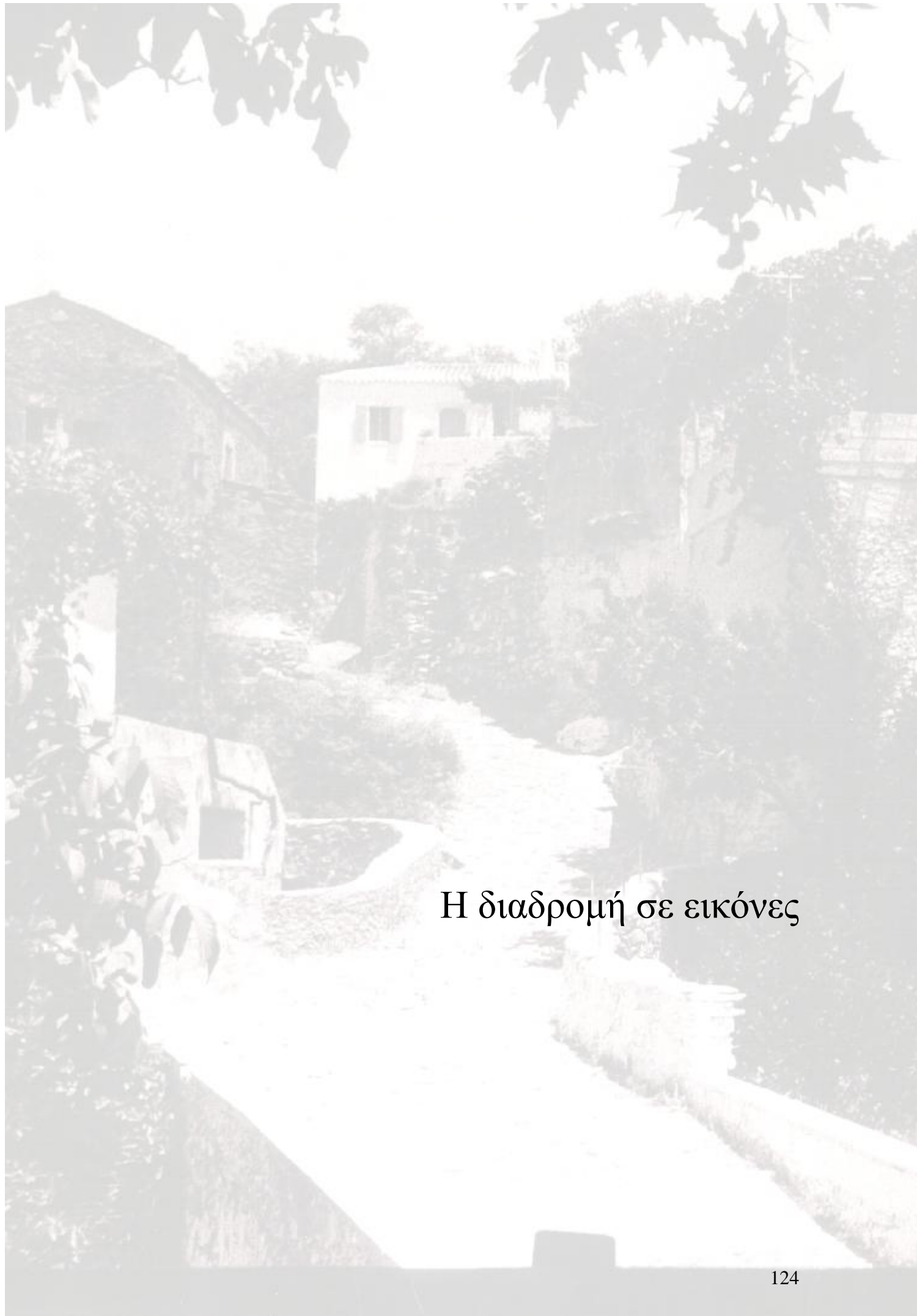
σταθεροποιούνται με τη βοήθεια τσιμεντοκονιάματος. Όταν οι υψομετρικές διαφορές είναι έντονες, τότε το έδαφος διαμορφώνεται σε

κλίμακες μεγάλου πατήματος με κλίση προς τα κάτω. Τα ρίχτια κατασκευάζονται με λαξευμένους ορθογώνιους λίθους και τα πατήματα γεμίζουν με το λιθόστρωτο.

2.4.2. Βοτσαλωτά

Και εδώ ο τρόπος κατασκευής βοτσαλωτών σήμερα δεν διαφέρει πολύ από το παραδοσιακό. Η επιφάνεια που πρέπει να καλυφθεί με βοτσαλωτά, χωρίζεται σε πλαίσια τα οποία γεμίζουν με στεγνό χαρμάνι αποτελούμενο από τσιμέντο, άμμο και κόλλα πλακιδίων. Η επιφάνεια εξομαλύνεται με τη βοήθεια ενός αλφαδιού. Επάνω χαράζεται το επιθυμητό μοτίβο και ξεκινάει η τοποθέτηση των βότσαλων. Τα βότσαλα πρέπει να είναι μικρού μεγέθους, πλακουτσωτά και στρογγυλά σε διάφορα χρώματα. Η μόνη διαφορά από τα λιθόστρωτα είναι ότι αφού καταβρεχτεί προσεκτικά το παραπάνω στάδιο δεν γεμίζονται τα κενά μεταξύ των βότσαλων, καθώς έχουν μικρό μέγεθος και ο τρόπος τοποθέτησής τους, δεν αφήνει μεγάλα διαστήματα ανάμεσά τους.

Στις περιπτώσεις όπου διασώζονται κάτω από μεταγενέστερα δάπεδα, βοτσαλωτά παλαιότερων ετών, απαιτείται προσεκτική απομάκρυνση των καλύψεων. Αυτή πρέπει να γίνει με μικρά εργαλεία λάξευσης και όχι από ηλεκτρικά κρουστικά. Αφού απομακρυνθεί ο μεγάλος όγκος των επικαλύψεων, θα πρέπει να καθαριστούν τα υπολείμματα με τη χρήση μαλακιάς συρματοβουρτσας. Τέλος θα πρέπει το έργο να αφεθεί για ένα διάστημα στο φως του ήλιου ώστε να απομακρυνθεί η υγρασία του εδάφους. Αφού γίνει αυτό, τότε κρίνεται σκόπιμη η επικάλυψή του με διάφανο προστατευτικό υλικό, το οποίο θα το στεγανοποιήσει και θα αναδείξει τα χρώματα των βότσαλων. Το υλικό αυτό δεν θα πρέπει να είναι κοινό λούστρο και να γυαλίζει την επιφάνεια, αλλά ειδικό υγρό που απορροφάτε από τα βότσαλα και δεν αλλοιώνει την εμφάνισή τους.

Η διαδρομή σε εικόνες

Εικόνα 7

Εικόνα 8

Εικόνα 3

Εικόνα 4

Εικόνα 5

Εικόνα 6

Εικόνα 7

Εικόνα 8

Εικόνα 9

Εικόνα 10

Εικόνα 11

Εικόνα 12

Εικόνα 13

Εικόνα 14

Εικόνα 15

Εικόνα 16

Εικόνα 17

Εικόνα 18

Εικόνα 19

Εικόνα 20

Εικόνα 21

Εικόνα 22

Εικόνα 23

Εικόνα 24

Εικόνα 25

Εικόνα 26

Εικόνα 27

Εικόνα 28

Εικόνα 29

Εικόνα 30

Εικόνα 31

Εικόνα 32

Εικόνα 33

Εικόνα 34

Εικόνα 35

Εικόνα 36

Εικόνα 37

Εικόνα 38

Εικόνα 39

Εικόνα 40

Εικόνα 41

Εικόνα 42

Εικόνα 43

Εικόνα 44

Εικόνα 45

Εικόνα 46

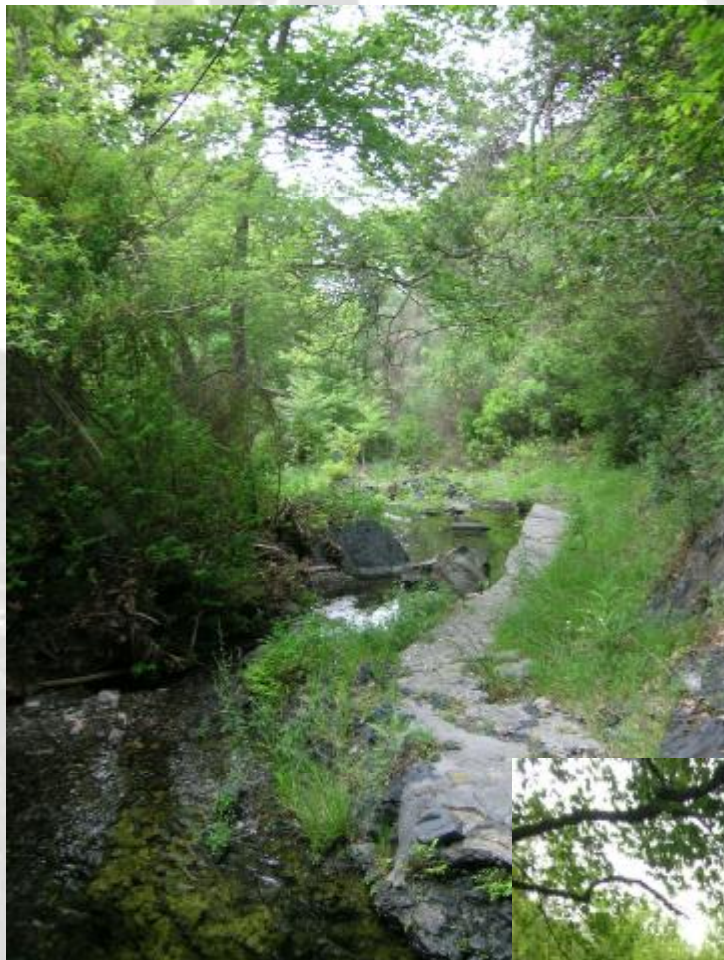
Εικόνα 47

Εικόνα 48

Εικόνα 49

Εικόνα 50

Εικόνα 51

Εικόνα 52

Εικόνα

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η χώρα μας είναι προικισμένη με μία πλούσια αρχιτεκτονική, ιστορική, πολιτιστική και φυσική κληρονομιά. Αυτό είναι κοινός αποδεκτό απ' όλους. Το ερώτημα είναι σε τι θα τα χρησιμοποιήσουμε όλα αυτά αλλά και πως θα τα εξελίξουμε.

Η τεράστια αρχιτεκτονική και μνημειακή μας κληρονομιά απαιτεί πόρους για να διασωθεί και δυστυχώς οι πόροι αυτοί δεν περισσεύουν. Ο μόνος τρόπος λοιπόν, είναι να ανακαλύπτουμε νέες χρήσεις για τα μνημεία αυτά, έτσι ώστε η διάσωση και η συντήρησή τους από τώρα και στο μέλλον να είναι βιώσιμη και να αποδίδει έσοδα. Όχι απαραίτητα στο κράτος αλλά τουλάχιστον για τη κάλυψη των δικών τους εξόδων. Αυτή είναι η φιλοσοφία που ακολούθησαν πολλές χώρες του εξωτερικού πριν πολλά χρόνια και αποδίδει. Στην Ελλάδα δεν το έχουμε ακόμη συνειδητοποιήσει ωστόσο γίνονται ήδη κάποια δειλά βήματα. Θα πρέπει να γίνει φιλοσοφία και να δοθεί μεγάλη προσοχή, καθώς τα ευρωπαϊκά προγράμματα που απομένουν, πρέπει να εκμεταλλευθούν προς αυτή τη κατεύθυνση.

Γλωσσάριο

Αλτάνα [ιταλ.*altana*] : χτιστή γλάστρα, παρτέρι για λουλούδια, συνήθως σε εξώστη ή κρεμαστή σε παράθυρο, περιβολίστρα

Αμπάρα [ιταλ.*barra*] : μοχλός στήριξης εξώθυρας ή παραθυρόφυλλου

Ανώι [ανώγι] : το ανώγειο, το άνω πάτωμα του σπιτιού

Αρικατζία : εξοπλισμός παραγωγής της τσιπούρας

Αρμάρι [λατ. *Armarium*] : ερμάρι, τεχνητό κοίλωμα στο τοίχο, τυφλό άνοιγμα στο τοίχο που τοποθετούνται διάφορα αντικείμενα

Αστοιβή : είδος μικρού αγκαθωτού θάμνου, αφάνα, φρύγανο

Αχερόσπιτο : αχυρώνας, αποθήκη άχυρων και άλλων ζωοτροφών

Βοκολιά ή βοκολέα ή βουκολιά ή βουκολέα : στάβλος βοδιών, περίκλειστος χώρος

Βόλτο [ιταλ.*volta*] : καμάρα, καμπυλωτή οροφή, αψίδα, στοά

Γκλαβανή [γκλάβα] : καταρράχτης [σκάλα εσωτερική από τον ένα όροφο στον άλλο]

Καρνάγιο : ναυπηγείο

Κατώι [κατώγαιον] : ισόγειο

Κατώφλι : το κάτω μέρος του ανοίγματος της πόρτας

Κοκκινάτσα : κοκκινόπηλος, κόκκινο χώμα

Κουρασάνι [*horasan*] : το αμμοκονίαμα από τρίμματα πήλινων αγγείων ή κεραμιδιών, χρησιμοποιείται για στεγανώσεις κυρίως δεξαμενών

Κουτούντο : το κενό που αφήνεται εξωτερικά, ανάμεσα στο τοίχο και το χώμα για να μην επηρεάζεται από την υγρασία

Κρωτήρι [ακρωτήριο] : βραχώδες και άγονο έδαφος συνήθως κοντά στη θάλασσα

Κύλιντρας [κύλινδρος] : κυλινδρικό μάρμαρο με το οποίο έστρωναν και πάταγαν το πηλό στα δώματα

Λανός [ληνός] : πατηρήρι σταφυλιών

Μάσκουλο [ενετ. *Mascolo*] : στρόφιγγα [μεντεσές] σε πόρτα ή παράθυρο

Ματζιπέτι [ματσιπέτι] : στηθαίο δώματος ή πεζούλας

Μπότζιος [ιταλ. *bozza*] : εξώστης σπιτιού [ταράτσα] όπου καταλήγει πέτρινη σκάλα

Μπρουτσουλάνα [ιταλ. *Porcellana*] : πορσελάνη

Νταμιζάνα [ενετ. *Damegiana*] : μεγάλο δοχείο γυάλινο μεταφοράς υγρών

Νιντρί [δρυς] : βελανιδιά

Πάτερο [πατερός – πάτος] :δοκός ξύλινος οροφής

Πουλάνι [υπολήνιο] : χώρος κάτω από την οπή εξόδου του μούστου από το λανό [πατητήρι]

Πουνέντες : ισχυρός δυτικός άνεμος

Σκαλούνι [ιταλ. *Scalene*] : σκαλοπάτι, πλάκες οριζόντια πακτωμένες στο τοίχο για το ανέβασμα

Στρίποδο [τρίποδο] : στήριγμα για τάβλες του κρεβατιού

Συνάμπελο [συν+αμπέλι] : τοίχος σε κεκλιμένα εδάφη για τη στήριξη του χώματος και τη δημιουργία καλιεργήσιμης λωρίδας γης [αναβαθμίδα]

Τράβα : δοκάρι ξύλινο

Τσουρούνα [τσουρούνας] : η οπή που τρέχει το υγρό, υδρορροή

Φόσα [ενετ. *fossa*] : στοά, θολωτή [καμαρωτή] είσοδος

Χερόμυλος [χειρόμυλος] : χειροκίνητος λίθινος μύλος για το άλεσμα της φάβας ή του πλιγουριού

Χτενιά [χτένι] : εργαλείο πλατύ από χάλυβα, 6-7 εκ με δόντια για το πελέκημα των ποριών

Βιβλιογραφία

- Παναγιώτη Τσιτσιλίας, "Η ιστορία των Κυθήρων" - Αθήνα 1993
- Χρύσα Α. Μαλτέζου, "Βενετική παρουσία στα Κύθηρα" - Αθήνα – 1991
- Δέσποινα Μ. Δαμιανού, "Λαϊκές αφηγήσεις – Μύθοι και παραμύθια των Κυθήρων" - Αθήνα 2005
- Ματζαρόγλου Πρόδρ., "Κύθηρα – το νησί της Ουράνιας Αφροδίτης"
- Πετροχείλου Μιχαήλ [Μετάφραση], "Εντυπώσεις από τα Κύθηρα των Περιηγητών : J. Spon et G. Wheler, D'O. Daper J.P. Bellaire, O. Riemann Cbr. Buondelmonti, P. Coronelli, A.G.Saint Sauveur, Henri Belle, Gerard de Nerval" - Αθήνα 1979
- Δημ. Α. Κόμη, "Κυθηραϊκό Λεξικό" - Αθήνα 1996
- Αρφαράς Μιχάλης, "Το δίπατο λαϊκό Νισύρικο σπίτι" - Αθήνα 1982
- Σπ. Στάθη, "Κυθηραϊκή Επιθεώρησις" - Αθήναι 1923
- Ιωάννης Κασιμάτης, "Από τη παλαιά και σύγχρονη Κυθηραϊκή ζωή" - Αθήνα 1978
- Χαράλαμπος Κρίθαρης, "Κυθηραϊκά Αφηγήματα" - Αθήνα 1987
- Π. Μιχελή, "Το Ελληνικό Λαϊκό Σπίτι" - Αθήναι 1977
- Παναγ. Ι. Σουρής ή Τσιτσιλίας, "Τα μαρτύρια των χωρικών και τυραννία των αρχόντων" - Πειραιάς 1898

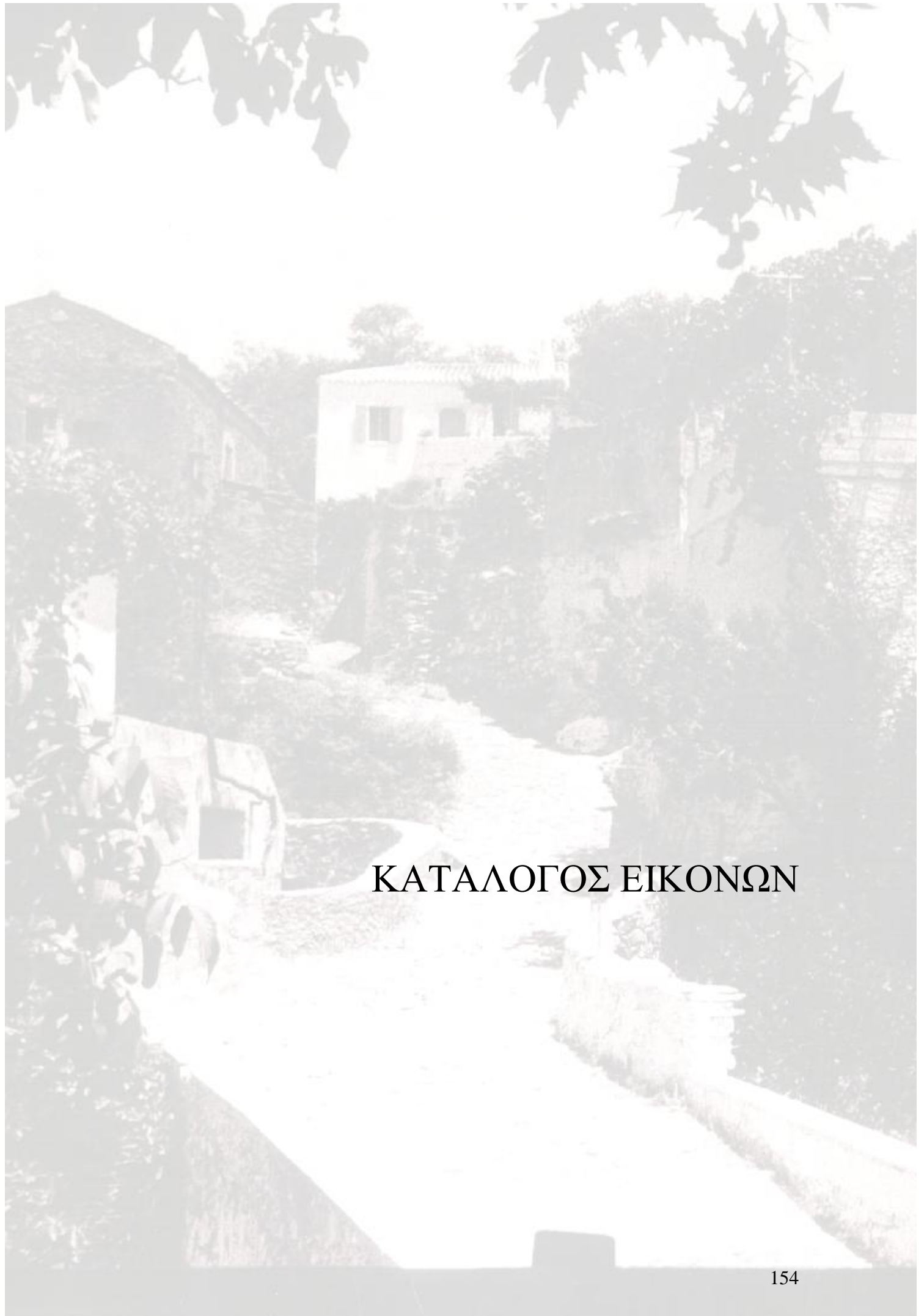

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΑΡ. ΣΧΕΔ.	ΕΡΓΟ	ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ	Κλίμακα
A1	Χάρτες Οικισμού	Υπάρχουσα Κατάσταση	1:1000
A2	Χάρτες Οικισμού	Συνοικίες - Γειτονιές	1:1000
A3	Χάρτες Οικισμού	Πρόταση Διαδρομής	1:1000
B1	Χώρος Στάθμευσης	Κάτοψη – Τομή	1:100
Γ1	Αψίδα Εισόδου	Κάτοψη – Όψη	1:50
Δ1	Περιβάλλον Χώρος Σχολείου	Υπάρχουσα Κατάσταση	1:100
Δ2	Περιβάλλον Χώρος Σχολείου	Πρόταση	1:100
E.Y1	Δημοτικό Σχολείο	Κάτοψη Ισογείου - Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
E.Y2	Δημοτικό Σχολείο	Κάτοψη Στέγης - Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
E.Y3	Δημοτικό Σχολείο	Τομή – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
E.Y4	Δημοτικό Σχολείο	Όψεις – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
E.Y5	Δημοτικό Σχολείο	Όψεις – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
E.Π1	Δημοτικό Σχολείο	Κάτοψη Ισογείου – Πρόταση	1:50
E.Π2	Δημοτικό Σχολείο	Κάτοψη Στέγης – Πρόταση	1:50
E.Π3	Δημοτικό Σχολείο	Τομή – Πρόταση	1:50
E.Π4	Δημοτικό Σχολείο	Όψεις – Πρόταση	1:50
E.Π5	Δημοτικό Σχολείο	Όψεις – Πρόταση	1:50
Z.Y1	Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο	Κάτοψη Ισογείου – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Z.Y2	Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο	Κάτοψη Στέγης – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Z.Y3	Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο	Τομή – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Z.Y4	Δηλαβέριο Παρθεναγωγείο	Όψεις – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Z.Π1	Δηλαβέριο	Κάτοψη Ισογείου – Πρόταση	1:50

	Παρθενναγωγείο		
Z.Π2	Δηλαβέριο Παρθενναγωγείο	Κάτοψη Στέγης – Πρόταση	1:50
Z.Π3	Δηλαβέριο Παρθενναγωγείο	Τομή – Πρόταση	1:50
Z.Π4	Δηλαβέριο Παρθενναγωγείο	Όψεις – Πρόταση	1:50
Z.Λ.1	Περιβάλλον Χώρος Σχολείων	Νέα Αποχωρητήρια	1:50
H.Υ1	Πατρίκια Γεωργική Σχολή (Περιβάλλον Χώρος)	Υπάρχουσα Κατάσταση	1:200
H.Π1	Πατρίκια Γεωργική Σχολή (Περιβάλλον Χώρος)	Πρόταση	1:200
Θ.Υ1	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Κάτοψη Α' Στάθμης – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Θ.Υ2	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Κάτοψη Β' Στάθμης – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Θ.Υ3	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Κάτοψη Δώματος – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Θ.Υ4	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Τομές – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Θ.Υ5	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Όψεις – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Θ.Υ6	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Όψεις – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Θ.Π1	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Κάτοψη Α' Στάθμης – Πρόταση	1:50
Θ.Π2	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Κάτοψη Β' Στάθμης – Πρόταση	1:50
Θ.Π3	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Κάτοψη Δώματος – Πρόταση	1:50
Θ.Π4	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Τομές – Πρόταση	1:50
Θ.Π5	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Όψεις – Πρόταση	1:50
Θ.Π6	Πατρίκια Γεωργική Σχολή	Όψεις – Πρόταση	1:50
I.Υ1	Αναψυκτήριο	Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50

Ι.Π1	Αναψυκτήριο	Κατόψεις – Πρόταση	1:50
Ι.Π2	Αναψυκτήριο	Τομές, Όψεις - Πρόταση	1:50
Κ.Υ.1	Πηγή Πορτοκαλιάς	Κάτοψη – Υπάρχουσα Κατάσταση	1:50
Κ.Π.1	Πηγή Πορτοκαλιάς	Κάτοψη - Πρόταση	1:50
Λ1	Προτεινόμενη Διαδρομή	Λιθόστρωτο – Κάτοψη, Τομή	1:20

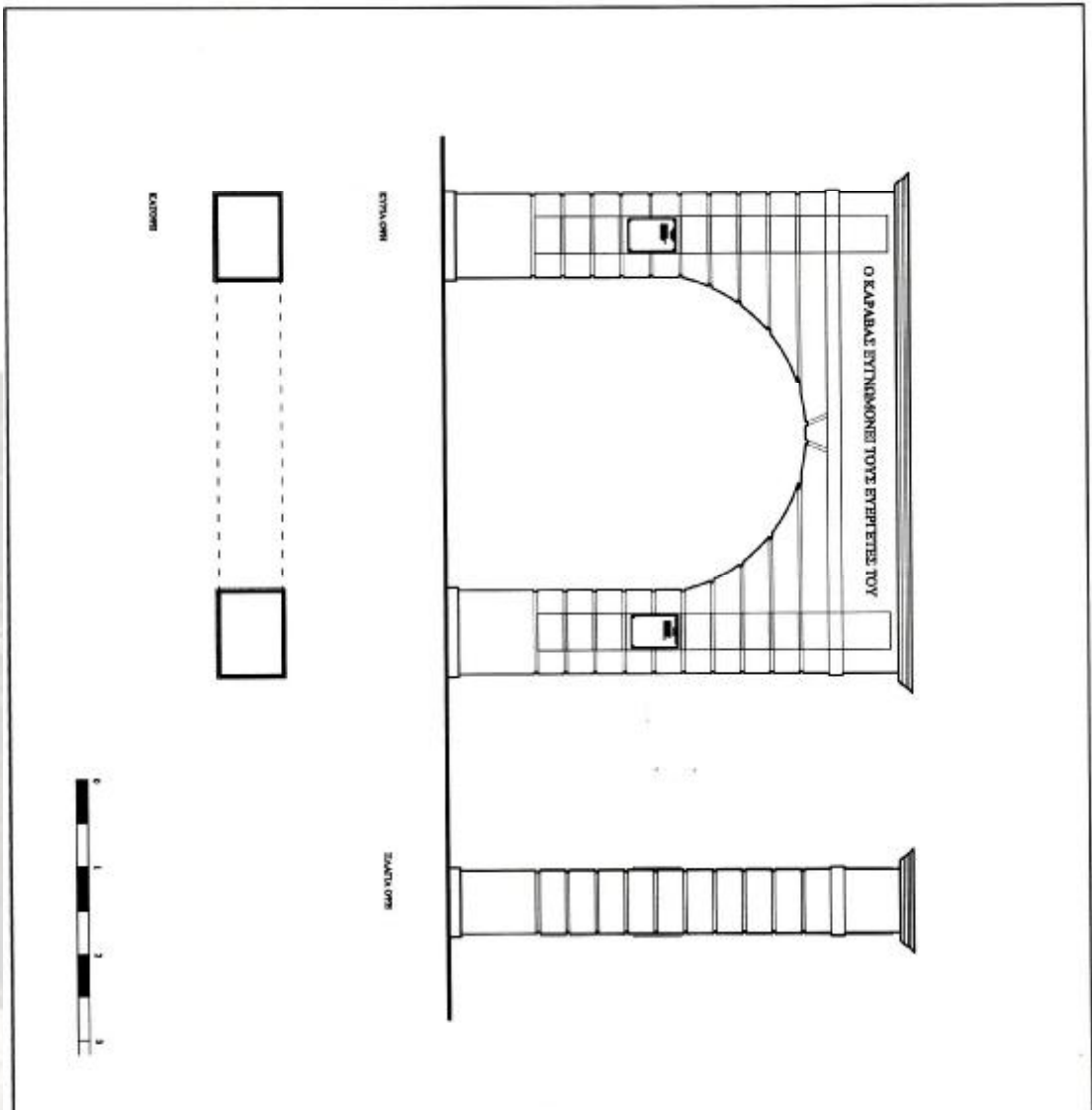

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

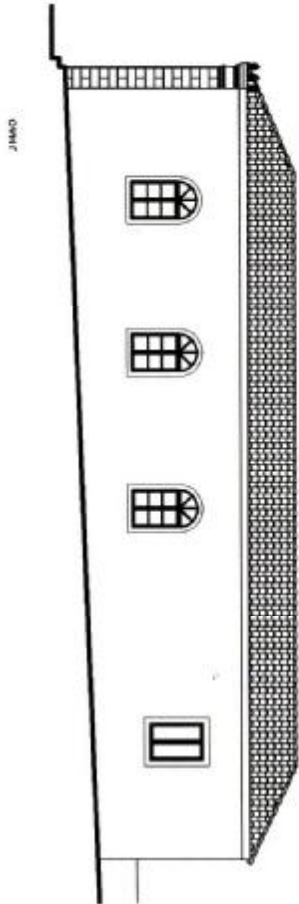
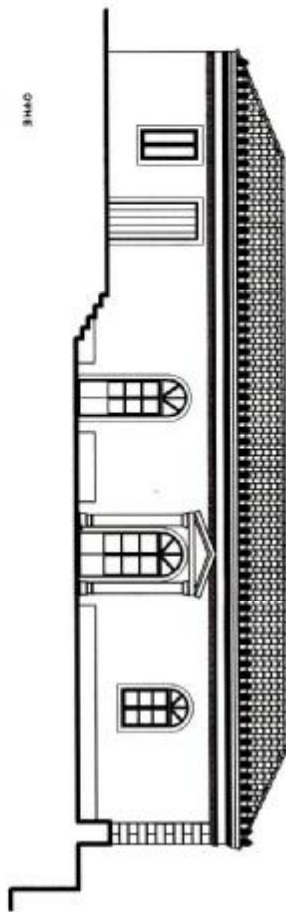
Εικόνα	Πηγή	Περιγραφή
0	Αρχείο	Αμήρ Αλής 1945
1	Πρ. Αρχείο	Άποψη του Καραβά
2	Πρ. Αρχείο	Άποψη της Πατρικίας Γεωργικής Σχολής
3	Πρ. Αρχείο	Άποψη του Δημοτικού Σχολείου
4	Πρ. Αρχείο	Άποψη του Δηλαβέρειου Παρθεναγωγείου
5	''Το χρονικό της Τέχνης''	Η γέννηση της Αφροδίτης – Μποτιτσέλι
6	Πρ. Αρχείο	Ο Άγιος Γεώργιος στο Βουνό
7	Πρ. Αρχείο	Ο Άγιος Δημήτριος στο Πούρκο
8	Πρ. Αρχείο	Θύρα με ηλιακό ρολόι ενετικής περιόδου
9	www.kytheraismos.gr	Ερείπια ανεμόμυλου στα Μητάτα
10	Πρ. Αρχείο	Εκκλησία Μεσαιωνικής περιόδου στο Λειβάδι
11	Πρ. Αρχείο	Οικόσημο θύρας
12	Πρ. Αρχείο	Ο Λέων της Βενετικής Αυτοκρατορίας
13	www.kytheraismos.gr	Κατοικία στα Κύθηρα
14	Πρ. Αρχείο	Νεοκλασική Κατοικία στο Ποταμό
15	Πρ. Αρχείο	Οι φυλακές του κάστρου της Χώρας
16	www.kytheraismos.gr	Η είσοδος του Οσίου Θεοδώρου
17	Πρ. Αρχείο	Άποψη της Χώρας από το κάστρο
18	Πρ. Αρχείο	Η βυζαντινή καστροπολιτεία της Παλιόχωρας
19	Πρ. Αρχείο	Το ιερό προσκύνημα της Αγίας Μόνης
20	Πρ. Αρχείο	Άποψη κατοικιών στον Αμήρ Αλή
21	Πρ. Αρχείο	Κατοικία στο Καραβά
22	Πρ. Αρχείο	Άποψη της πηγής του Αμήρ Αλή
23	Πρ. Αρχείο	Η πηγή της Πορτοκαλιάς
24	Πρ. Αρχείο	Ο Ι.Ν. του Αγίου Χαραλάμπου
25	Πρ. Αρχείο	Ο οικισμός Μαυρογιωργιάνικα
26	Πρ. Αρχείο	Η αψίδα του Καραβά
27	Πρ. Αρχείο	Η γέφυρα του Λεπιδά
28	Πρ. Αρχείο	Τα αρικάτζια της Πορτοκαλιάς
29	Πρ. Αρχείο	Χρήση σχιστόπλακας στις αλτάνες
30	Πρ. Αρχείο	Δείγμα χρήσης πωριού σε άνοιγμα
31	Πρ. Αρχείο	Χρήση ξύλου και καλαμιού σε στέγη
32	Πρ. Αρχείο	Χρήση σιδήρου για τα μάσκουλα των κουφωμάτων
33	Πρ. Αρχείο	Ερμάριο ή ντουλάπι
34	Πρ. Αρχείο	Δάπεδο του δημοτικού σχολείου
35	Πρ. Αρχείο	Τζάκι σε οικία στα Μαυρογιωργιάνικα
36	Πρ. Αρχείο	Σωζόμενο τμήμα λιθόστρωτου

37	Πρ. Αρχείο	Αποχωρητήριο στα Μαυρογιωργιάνικα
38	Πρ. Αρχείο	Υπόλειμμα εξώστη με μεταλλικές βάσεις
39	Πρ. Αρχείο	Άποψη του Δημοτικού Σχολείου
40	Πρ. Αρχείο	Σελ.1Χειρόγραφου Μαρίας Καλογέρου 1953
41	Πρ. Αρχείο	Σελ.2Χειρόγραφου Μαρίας Καλογέρου 1953
42	Πρ. Αρχείο	Σελ.3Χειρόγραφου Μαρίας Καλογέρου 1953
43	Πρ. Αρχείο	Σελ.4Χειρόγραφου Μαρίας Καλογέρου 1953
44	Αρχείο	Οι σπουδαστές της Πατρικίας Γεωργικής Σχολής το 1937
45	Αρχείο	Η Πατρικία Γεωργική Σχολή -άγνωστη χρον.
46	Πρ. Αρχείο	Η προτομή του Δημητρίου Κοσμά Πατρικίου
47	Πρ. Αρχείο	Άποψη της ανατολικής πλευράς του Δημοτικού Σχολείου
48	Πρ. Αρχείο	Άποψη της νότιας πλευράς του δημ. Σχολείου
49	Πρ. Αρχείο	Η κύρια είσοδος του δημ.σχολείου
50	Πρ. Αρχείο	Η δευτερεύουσα είσοδος του δημ. Σχολείου
51	Πρ. Αρχείο	Άποψη του εσωτερικού του δημ. Σχολείου
52	Πρ. Αρχείο	Άποψη του εσωτερικού του δημ. Σχολείου
53	Πρ. Αρχείο	Άποψη της βόρειας πλευράς του Παρθεναγωγείου
54	Πρ. Αρχείο	Άποψη της νότιας πλευράς του Παρθεναγωγείου
55	Πρ. Αρχείο	Άποψη της κύριας εισόδου του Παρθεναγωγείου
56	Πρ. Αρχείο	Άποψη της δυτικής πλευράς του Παρθεναγωγείου
57	Πρ. Αρχείο	Άποψη ανοιγμάτων του Παρθεναγωγείου
58	Πρ. Αρχείο	Άποψη του χώρου διδασκαλίας του Παρθεναγωγείου
59	Πρ. Αρχείο	Άλλη άποψη του χώρου διδασκαλίας
60	Πρ. Αρχείο	Η είσοδο του προαυλίου χώρου του σχολείου
61	Πρ. Αρχείο	Τα δύο πρώτα επίπεδα των σχολείων
62	Πρ. Αρχείο	Τα σημερινά αποχωρητήρια των σχολείων
63	Πρ. Αρχείο	Άποψη του χώρου όπου προτείνεται η δημιουργία υπαίθριου θεάτρου
64	Πρ. Αρχείο	Άποψη του χώρου που διεξάγονται οι θερινές χοροεσπερίδες
65	Πρ. Αρχείο	Άποψη των επιπέδων των σχολείων από το ψηλότερο σημείο
66	Πρ. Αρχείο	Άποψη του Παρθεναγωγείου και της κλίμακας που οδηγεί σε αυτό

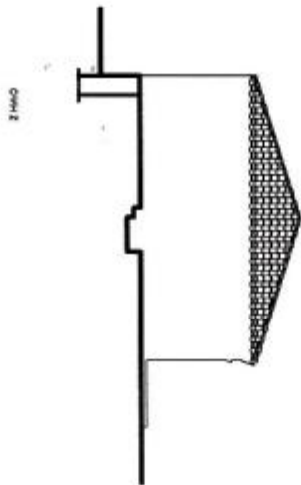
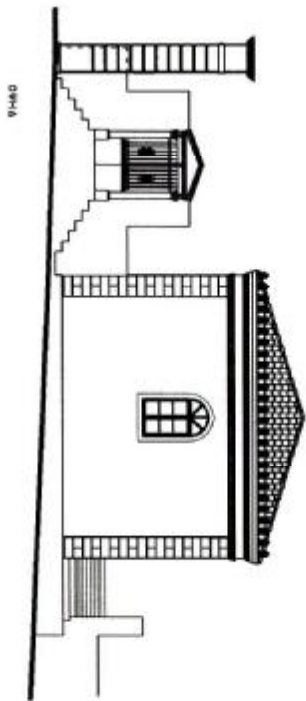
67	Πρ. Αρχείο	Άποψη του Παρθεναγωγείου από χαμηλότερα επίπεδα
68	Πρ. Αρχείο	Άποψη της ανατολικής πλευράς της Π.Γ.Σ.
69	Πρ. Αρχείο	Άποψη της δυτικής πλευράς της Π.Γ.Σ.
70	Πρ. Αρχείο	Άποψη της νότιας πλευράς της Π.Γ.Σ.
71	Πρ. Αρχείο	Η είσοδος του διαμερίσματος της Α' στάθμης
72	Πρ. Αρχείο	Η προτομή του Δημητρίου Κ. Πατρίκιου
73	Πρ. Αρχείο	Άποψη της ανατολικής πλευράς της Π.Γ.Σ.
74	Πρ. Αρχείο	Εσωτερική άποψη του διαμερίσματος
75	Πρ. Αρχείο	Άλλη εσωτερική άποψη του διαμερίσματος
76	Πρ. Αρχείο	Το σημερινό κτίσμα των αποχωρητηρίων και της αποθήκης
77	Πρ. Αρχείο	Άλλη άποψη του κτίσματος
78	Πρ. Αρχείο	Πανοραμική άποψη του περιβάλλοντα χώρου της Π.Γ.Σ.
79	Πρ. Αρχείο	Η είσοδος του χώρου
80	Πρ. Αρχείο	Άποψη των αγρών
81	Πρ. Αρχείο	Άποψη του κήπου της σχολής
82	Πρ. Αρχείο	Η πηγή τη Πορτοκαλιάς
83	Πρ. Αρχείο	Η επιγραφή που αναφέρει το δωρητή της διαμόρφωσης του χώρου
84	Πρ. Αρχείο	Άποψη του χώρου της πηγής
85	Πρ. Αρχείο	Άλλη άποψη του χώρου της πηγής
86	Πρ. Αρχείο	Τα "αρικατζία"
87	Πρ. Αρχείο	Τμήμα λιθόστρωτου που σώζεται
88	Πρ. Αρχείο	Τμήμα μονοπατιού που χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα
89	Πρ. Αρχείο	Τμήμα λιθόστρωτου στα Μανωλακιάνικα
90	Πρ. Αρχείο	Τμήμα λιθόστρωτου διαμορφωμένου σε κλίμακα
91	Πρ. Αρχείο	Τμήμα βοτσαλωτού τη νότια πλευρά του Ι.Ν. Αγ. Χαραλάμπου
92	Πρ. Αρχείο	Τμήμα βοτσαλωτού στη κεντρική πλατεία του Καραβά
93	Πρ. Αρχείο	Σφήνωμα λίθων σε σύγχρονο λιθόστρωτο
94	Πρ. Αρχείο	Τοποθέτηση λαξευμένων ορθογώνιων λίθων για τη διαμόρφωση κλίμακας

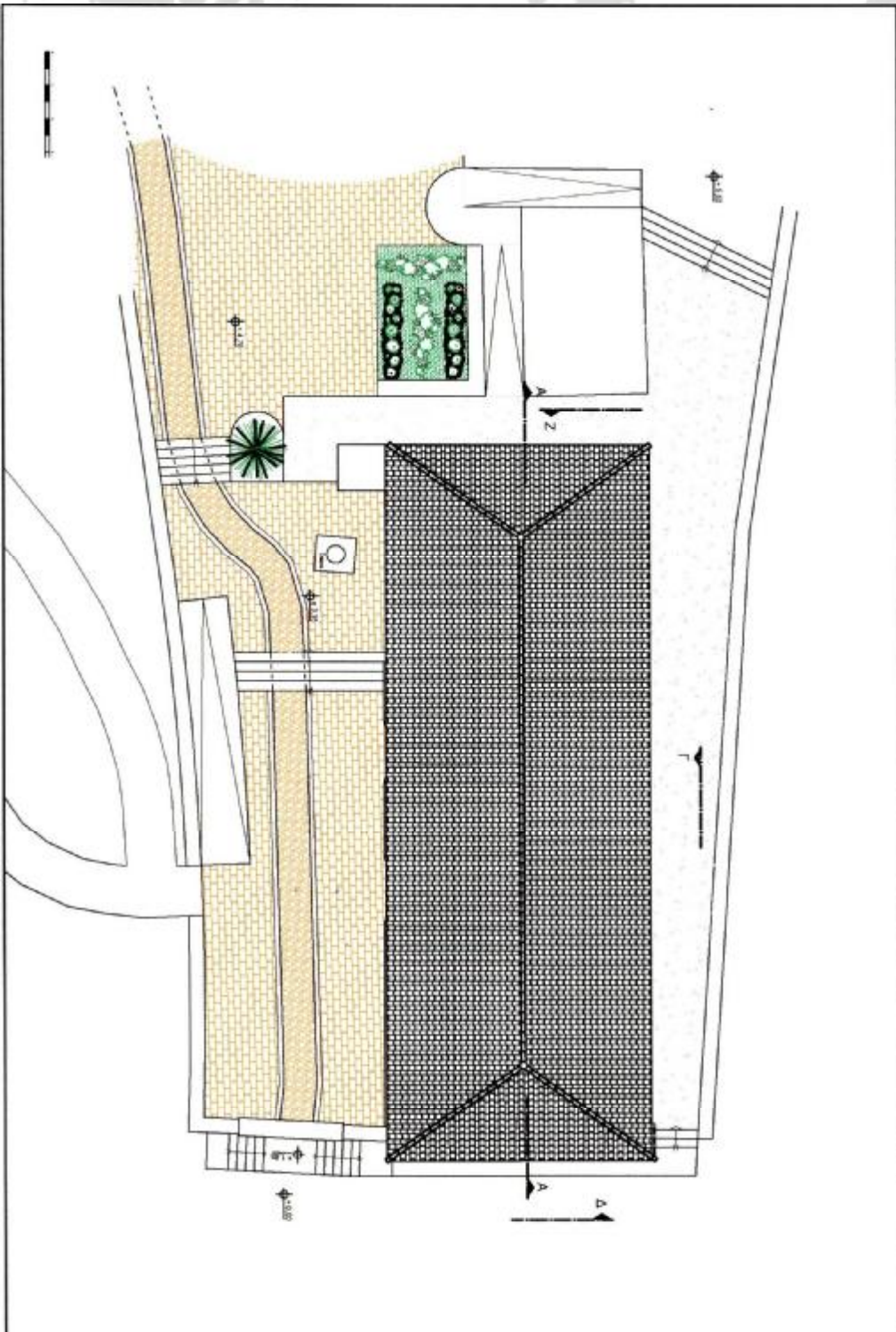
ΑΤΕΛΙ ΠΛΑΤΥΣ	
<small>Σελίδα Τεχνολογία Έργου</small>	
Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ανακατασκευών Κτιρίων	
Όμιλος Έργου : Ανοδόχης Δομολογίας και Υδρομηχανικών Μεταλλικών	
Όμιλος Έργου : "Ομοσπονδία ΚΑΡΑΒΑΣ ΚΥΒΗΡΝΑΝ"	
Έργο :	ΑΥΤΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ
Όμιλος :	Κοινοβόλι - Αρχι. Άννα ΚΑΡΑΒΑ - ΔΕΜΟΣ ΚΥΒΗΡΝΑΝ
Ζωοζώνη :	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Χ. ΔΟΥΤΙΑΝΝΙΔΗΣ Α.Μ. 411
Όμιλος Έργου :	ΚΑΤΟΠΗ - ΟΡΓΕΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΤΑΛΥΤΑΞΗ
Κλίμακα :	1/25
Χρονιά έκδοσης :	2008

AT.ELI PATIPAS	
<i>Iskenderiye, Ankara</i>	
Tijula Avastotooni & Arxitekturovi, Kuzleu	
"Tijula, KAPALAE KYBIRIEN"	
Alqa Ting : Axlakij Izvokij iij Tjavotij Avetij Sivogij	
Eper :	AKAABEPHO AHHOTKO EKOBABO
Elert :	Kapofij - Aqij Aqij KAPABA - AHHOE KYBIRIEN
Zuvotijij :	AAEBANABOE X EOTYANHE AK. MII
Elqij qvobij	E.Y.
Kelqij I/50	E.Y.
Zedovij idetij:	2008

<p>ATELLI PAIPAL <small>tasavalmistelu-</small></p>	
<p>2 Julija Avasvaltsionin & Arkkitehtuurin Keskus</p>	
<p>Objektin nimi: "Создание КАРПАСА КИӨННЭН" <small>Asutuksen luominen ja Yhteisön Arkkitehtuurin Keskus</small></p>	
Eiroy:	ARVABEPID AHMOTIKO IXOABRO
Ölköy:	Kapodig - stig. Jozu. KAPABA - AHMOC KIÖNНЭН
Yhteistyökumppani:	AMENANPOE X ZOYTANSHI <small>A.M. AH</small>
Ölköy nro:	09EEL A & Z YHÄRYÖTYÖN KÄYTTÄMÄ
Kilpailun 1/50	E.Y
Yhteistyökumppani:	2008

YITIMNIRMA

- Tikan - Söng
- Anlat Teyzeler Anlatlar
- Enjeksiyon jeli Hidarli Kuyulama
- Aduz qopqon
- Paqarqan AMLK

AT'ELI DAIYPAZ

Dahil bo'lmagan muamla.

Tilqin Avaxtonovning & Avaxtonovning Kuyulama

Qilqan Tilqin - Avaxtonovning Avaxtonovning Avaxtonovning

Tipi: **DAVLAHATLIK AHMOLIKO ENJOABO**

Qilqan: **Kuyulama - Qilqan - Kuyulama -**

Qilqan: **DAVLAHATLIK AHMOLIKO ENJOABO**

Zavod nomi: **AMBAKOROV X. SOYIYANNIYE**

AMK 411

Qilqan qo'ng'ur:

KATOHIL ETIYEHE

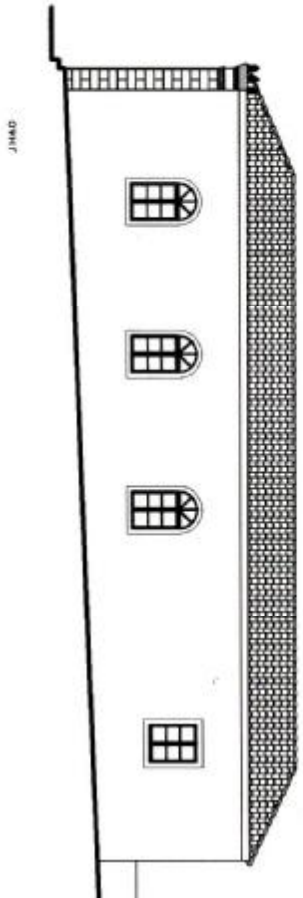
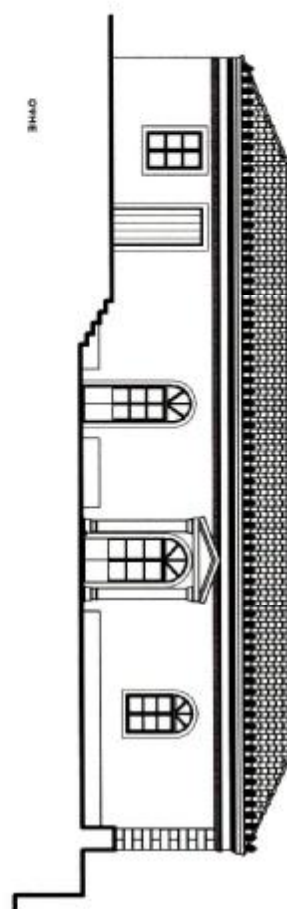
DIYOTASHI

E.N

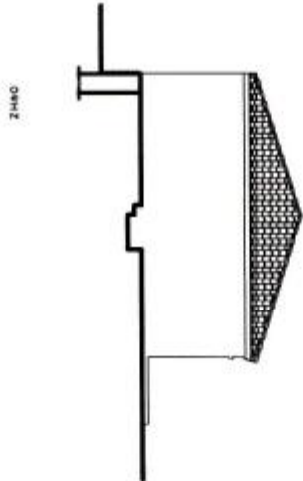
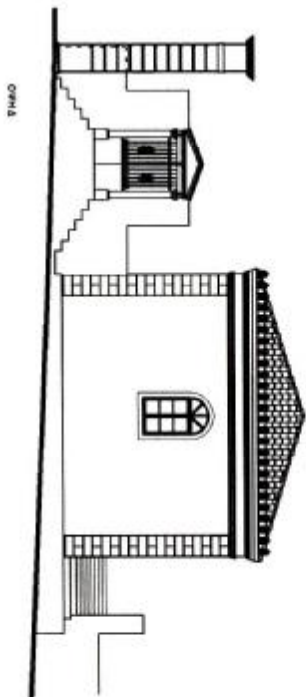
2

Kilqan: **L/50**

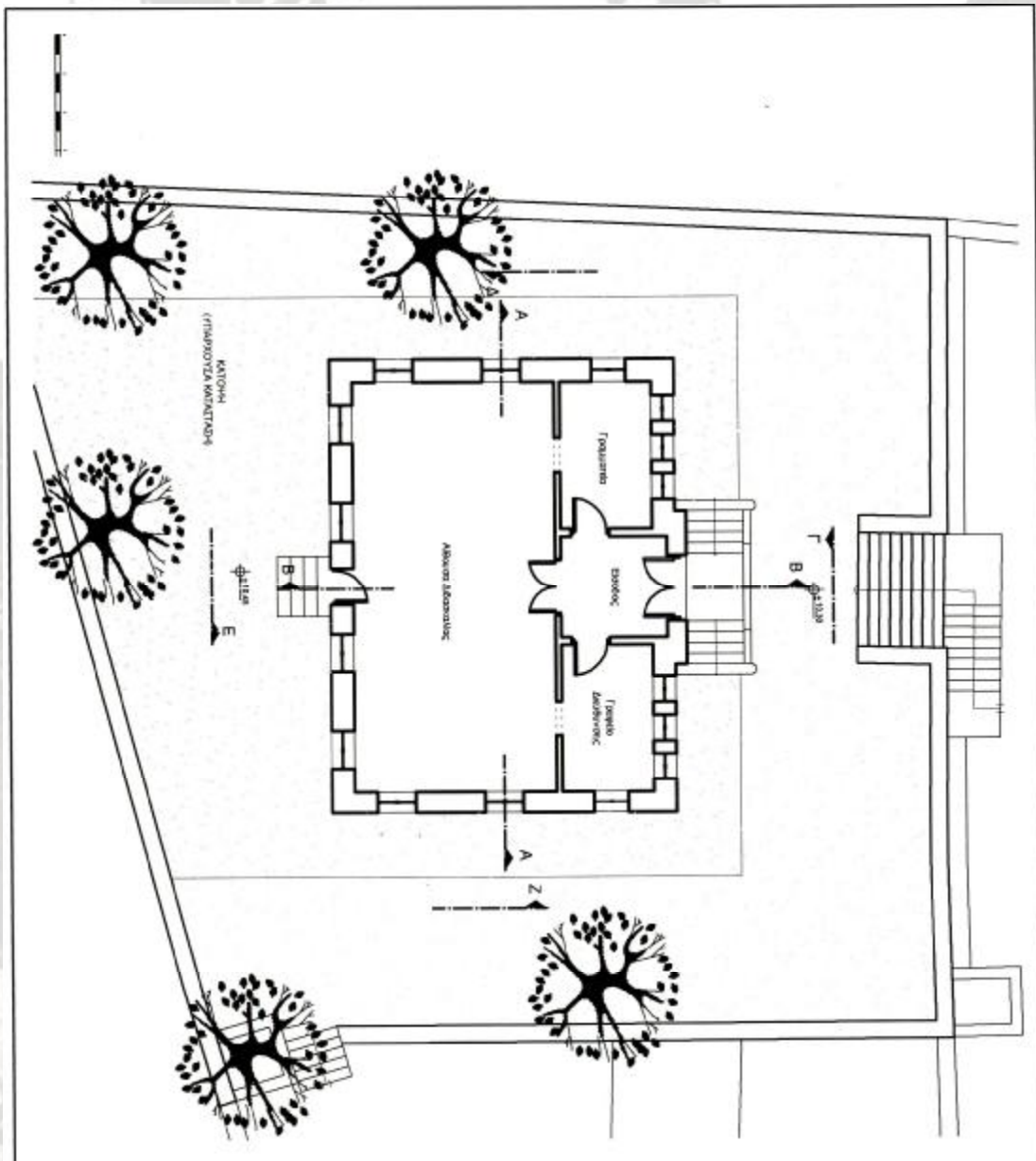
Sohibxona qilqan: **2008**

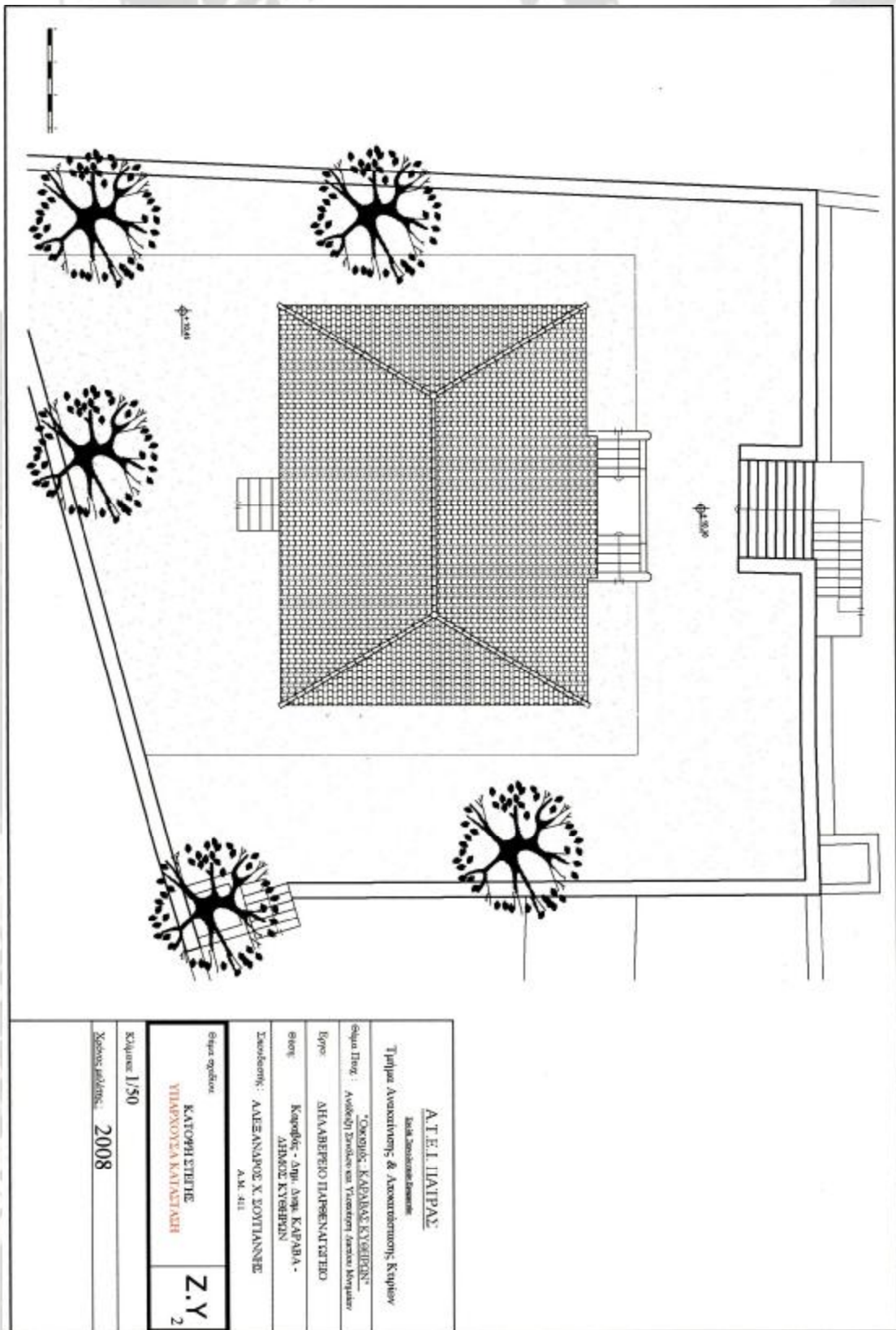
ATELI DARTPAE	
Tadqiqat va Dizayn Markazi	
Tilpita Aviatyot va Aviakonstruktsiya Kujilar	
Etila Tilg : "O'ZBEK KAZAK KYBERNI" Aviakonstruktsiya va Yaratuvchilik Markazi	
Iqim : AHAABEYO AHMOTIKO EXOABO	
Etila : Kuyfale - Aqo - Aqo - KAPABA - AHBCE KYBERNI	
Zinatovchi : ABEANAPPOE X 2011ANNIE A.M. 411	
Etila qutub	E.N 4
Kiyama: I/50	
Zinatovchi: 2008	

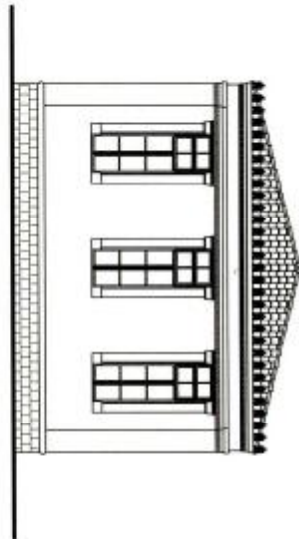
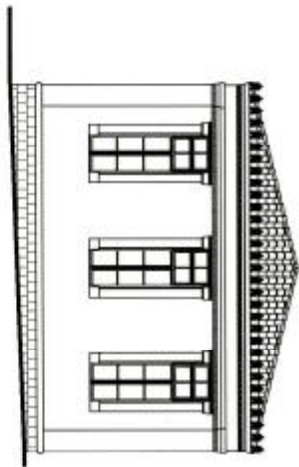
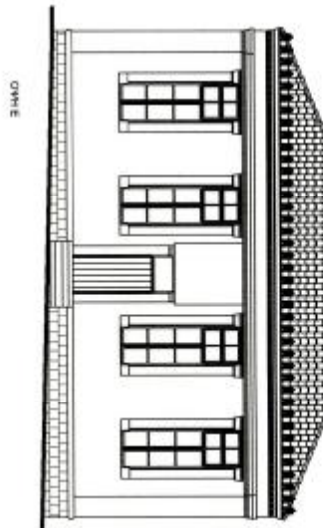
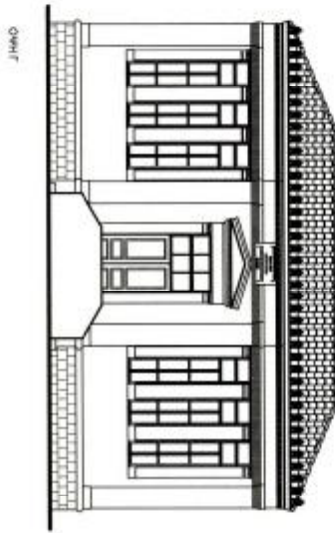
ATEL ΠΑΤΡΑΣ	
Γραφείο Αρχιτεκτονικής & Ακουστικής Κρίσης	
Γεωργίου Καρύδη & Συνεργάτες	
Εργο: ΑΝΑΒΑΘΜΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΚΧΩΡΩΝ	
Όμιλος: Κολυμβητήριο Αθλητ. ΚΑΡΑΪΣΚΑ -	
Αθλητ. Κέντρο ΠΑΤΡΑΣ	
Στοιχείο: ΑΝΕΓΚΑΣΤΑΣΗ Χ. ΣΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗ	
Α.Μ. 411	
Επιχειρηστές:	Ε.Π.
ΟΥΡΗΣ Α. & Ζ.	
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	
Κλίμακα: 1/50	5
Σχέση/μετάβαση:	2008

<p>ΑΤΕΛΙ ΙΜΑΤΡΙΑΣ εκκλησιαστικό κέντρο</p>	
<p>Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ανοικοδομητικής Κρήτης</p>	
<p>Όμιλος: ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ ΚΥΣΣΕΙΣ</p>	
<p>Εργο: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΣΤΑΣΗ</p>	
<p>Πολεοδομική: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΣΤΑΣΗ</p>	
<p>Χωροθέση: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΣΤΑΣΗ</p>	
<p>Κλίμα: ΑΜΕΣΙΑ</p>	
<p>Μέγεθος: 2008</p>	
<p>Κλίμα: 1/50</p>	
<p>Χωροθέση: 2008</p>	
<p>Κλίμα: 1/50</p>	
<p>Χωροθέση: 2008</p>	

Α.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ	
<small>Κατά Σχεδιασμό/Εξουσιοδότηση</small>	
Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ανοικοδομικής Κτιρίων	
"Ομοίωση ΚΑΡΔΙΑΚΕΣ ΚΥΣΤΕΙΣ"	
<small>Εγγραφή: Αριθμός Διακήρυξης και Υποδείγμα: Άνεμος Μονοκλίμα</small>	
Εργο:	ΣΗΜΑΦΕΡΕΙΟ ΠΑΡΕΝΑΤΕΙΧΩ
Είδος:	Κατοικίες - διαμ. διαμ. ΚΑΡΔΙΑ - ΑΜΦΩΔ. ΚΥΣΤΕΙΣ
Σχεδιαστής:	ΑΛΕΞ. ΑΝΔΡΕΑΣ Χ. ΛΟΥΤΙΑΝΝΙΔΗΣ Α.Μ. 411
Επιχειρηστές:	ΚΑΤΟΥΡΗ ΕΠΙΧΕΙΡ. ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΤΑΚΤΑΣΗΣ
Κλίμακα:	1/50
Χρονιά έκδοσης:	2008
Z.Y	2

A.T.E.I. ΠΑΤΡΑΣ

Σεβ. Γραφείο Αρχιτεκτονικής

Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Αποκαταστάσεων Κτιρίων

Όμιλος: ΚΑΡΑΜΑΔΕ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Όμιλος Τίτλος: Ανάπτυξη Ιατροκέντρου και Ψυχιατρική Διακέντρο Μεγάρων

Εργο: ΑΠΑΡΧΗΡΕΤΟ ΠΑΡΕΝΣΤΑΤΕΡΙΟ

Όμιλος: Κορυφός - Όμιλ. Δομ. ΚΑΡΜΑ - ΑΝΩΤΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ

Σταθμόσημο: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Χ. ΔΟΥΤΙΑΝΝΙΔΗΣ

Α.Μ. 411

Όμιλος σχεδίου

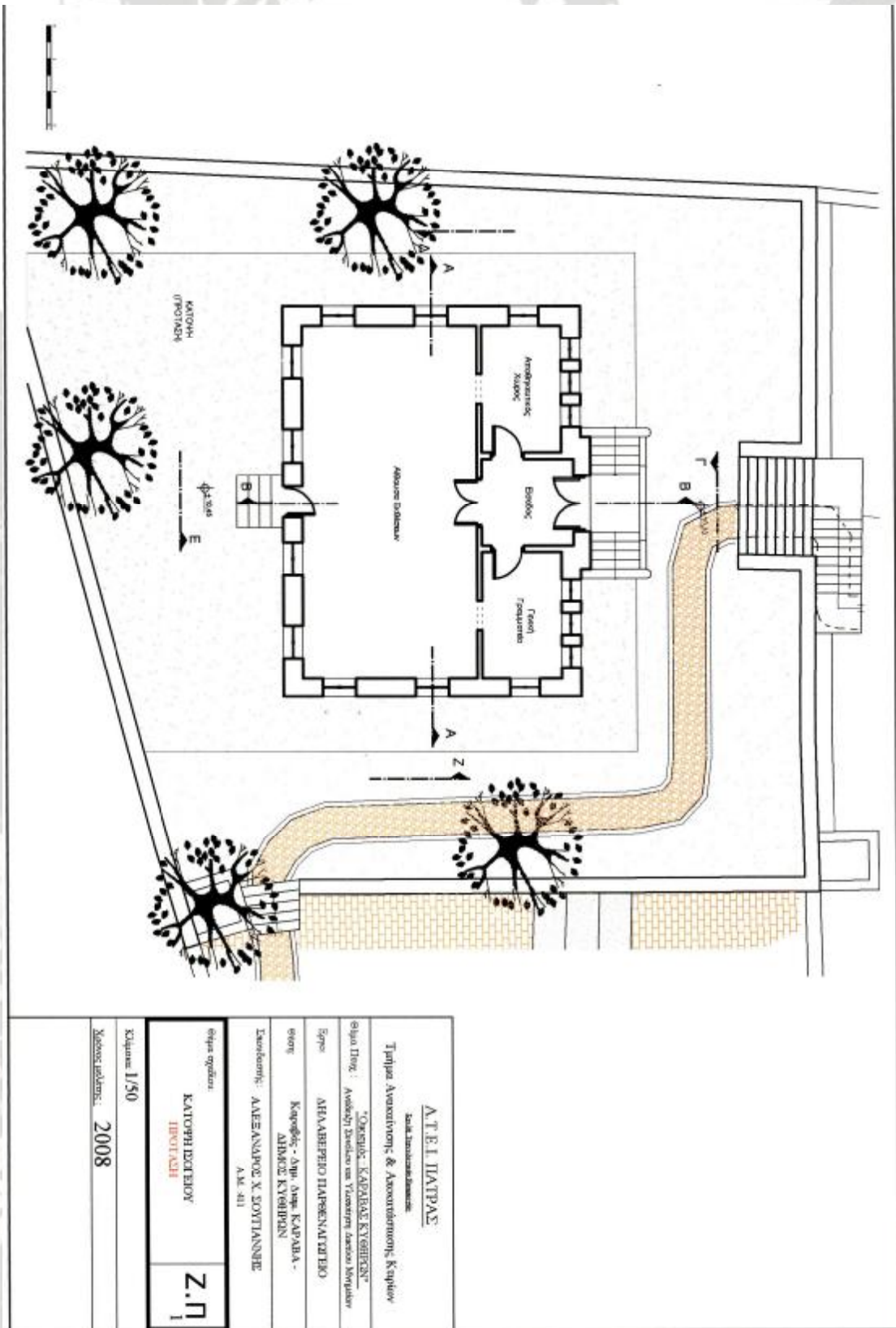
QWHE

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

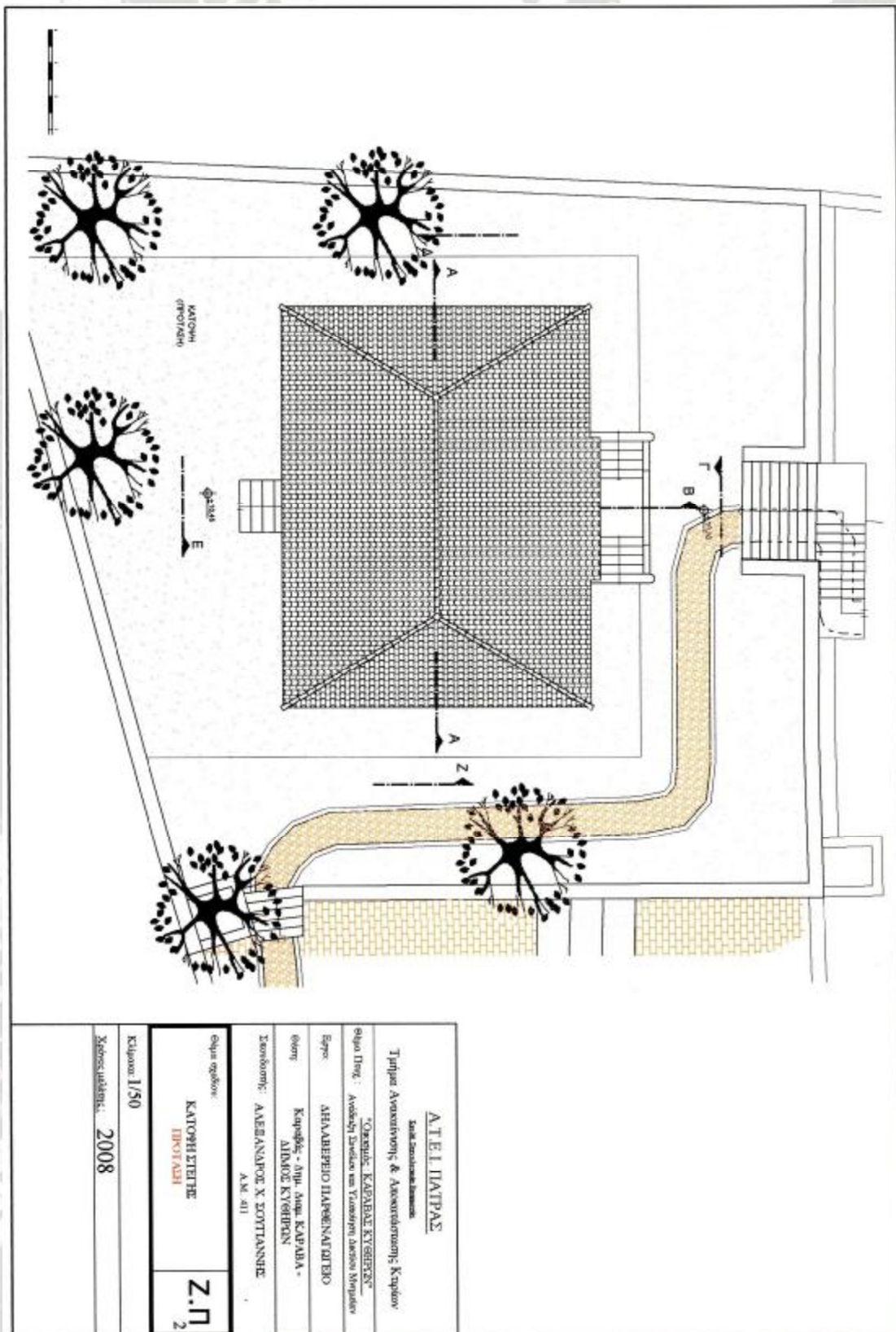
Z.Y
4

Κλίμακας: 1/50

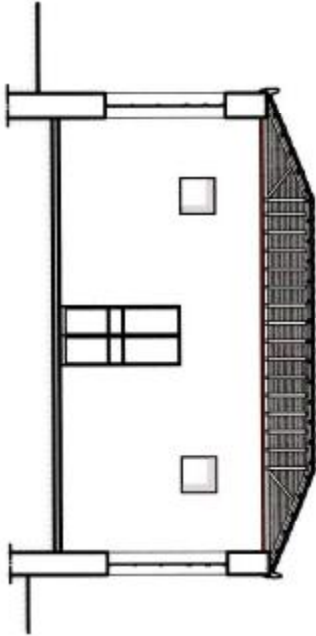
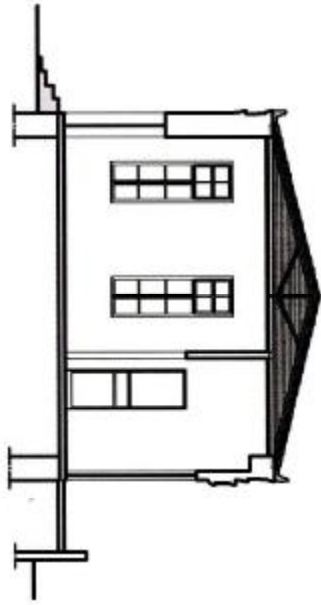
Χρονικό έτος: 2008

А.Т.Е.Л. ИЛТИРАС	
<small>Саламаттык сактоочу кызматы</small>	
Тунжра Авантюринг & Ассоциациянын Кыргыз	
"Органик" САРАЛАТ КЫЗМАН	
Элжа Тонг : Авиациялык жана Үйлөмөтүн жана Өсүмдүктөрүнүн	
Биринчи	АНАМАРБЕРДИ ИЛИБЕРДИ
Экинчи	Копоглы - Арга, Арга, КАРАБА - АНЖИР КЫЗЫ
Ташкентте:	АНЖАНАРОВ X, СОВЕТСКОЕ А.М. 411
Элжа Тонг:	КАТОПН ДИДЕРОВ ИБРАИМ
Кыяла: 1/50	Z.N
Жаңыланган: 2008	1

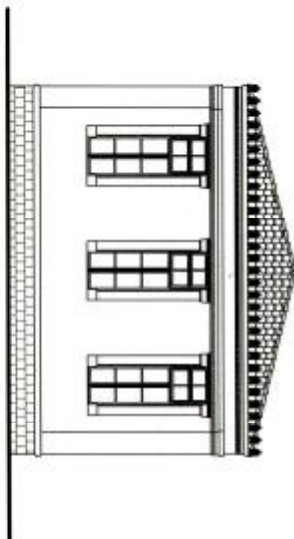
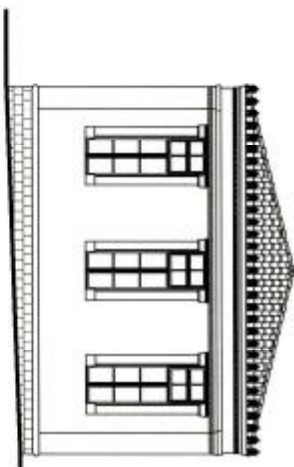
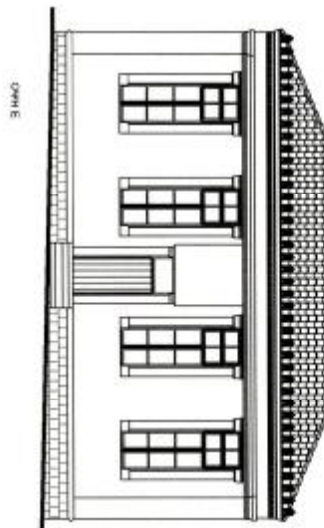
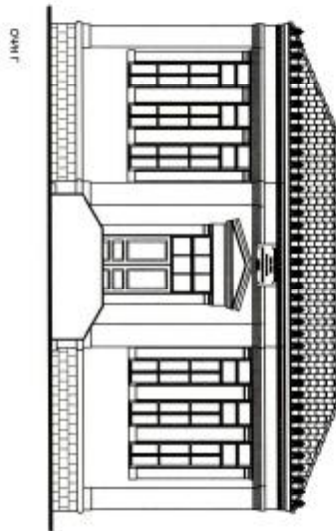

ΑΤΕΛ ΠΛΑΝΟΣ	
<i>Σελή Τεχνολογική</i>	
Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ανακατασκευής Κτιρίων	
Εργο Διεύ. : Ανάπτυξη Διακένου και Υποστηρίξιμης έκτασης Μουσείου	
"Οργανισμός ΚΑΡΑΒΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣ"	
Εργο :	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΑΡΕΝΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
Είδη :	Κατασκευή - Πρω. Αναμ. ΚΑΡΑΒΑΣ -
	ΔΙΜΕΡΩ ΚΥΒΕΡΝΗΣ
Χρονιά :	ΑΝΕΞΑΝΤΑΡΧΕ Χ. ΣΟΥΤΑΝΗΣ
	Α.Μ. 411
Σχέση σχέδιου :	Z.Π
	ΕΚΔΟΣΗ
Κλίμακον :	1/50
Χρονιά έκδοσης :	2008

Επισημ. : Οι συντάξεις των α. θύλων των μονο-
 επιπέδων υφ' αερίων, όλων τῶν ενοικιαζομένων
 μονοτάξ. και ἑξ. τῶν ἀνεξαρτήτων μονοτάξ.

ΑΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ	
<small>Επιχειρηματίας</small>	
Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ανοικοδομητικής Κρήτης	
<small>"Χρυσόδοξο: ΚΑΡΑΓΙΑΣ ΚΥΒΗΡΗΣ"</small>	
<small>Εἶδος Πλῆθ. : Ανοικοδομητική με Υπερκατασκευή Μεσογίας</small>	
Ἰδιοκτήτης :	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΡΕΝΟΥΠΙΔΗΣ
Ἐργο :	Κατοικία - ἴσπ. ἄμφω ΚΑΡΑΓΙΑΣ - ΣΗΜΕΙΟ ΚΥΒΗΡΗΣ
Συντάκτης :	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Χ. ΔΟΥΤΙΑΝΝΗΣ Α.Μ. 411
Ἐἶδος ἑπιπέδου :	ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
Κλίμα :	Ζ.Π 3
Κλίμα κλίμα :	2008

A.T.E.L. IATIPAC

Կառ. Նախագիծագրություն

Դպրատան Այստեղծության և Առաջադրանքային Կառուցման

Շինարարական Նախագիծագրություն

Տեղանք: ԱՄԵՆԱԿԱՆՈՒՆ ԿՆՅՈՒՆՆԵՐԻ

Վայր: Կոթողիկ - Ճյուղ - Ճյուղ - ԿԱՐԱԴԱ - ԱՄԵՆՈՒ ԿՆՅՈՒՆՆԵՐԻ

Նախագիծագրող: ԱՄԵՆԱԿԱՆՈՒՆ Կ. ԼՈՎԻՏՅԱՆՍԿԻ
Ա.Ք. 411

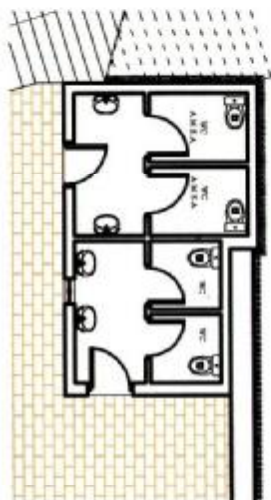
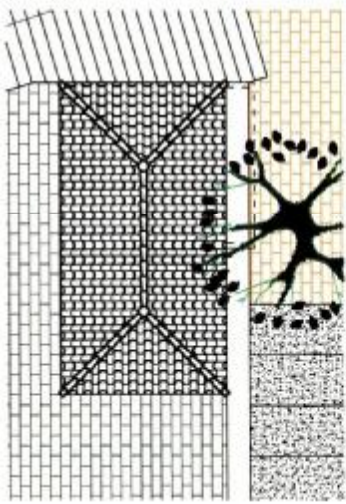
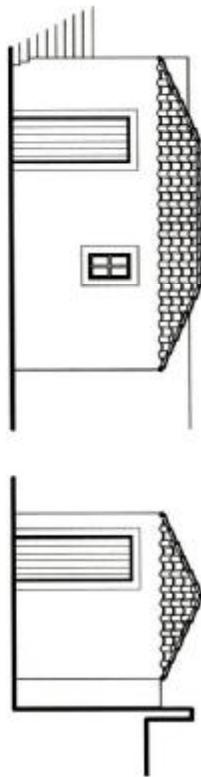
Տեղանք: Կոթողիկ

ՕՐԵՆԻ
ԻՐԵՎԱՆԻ

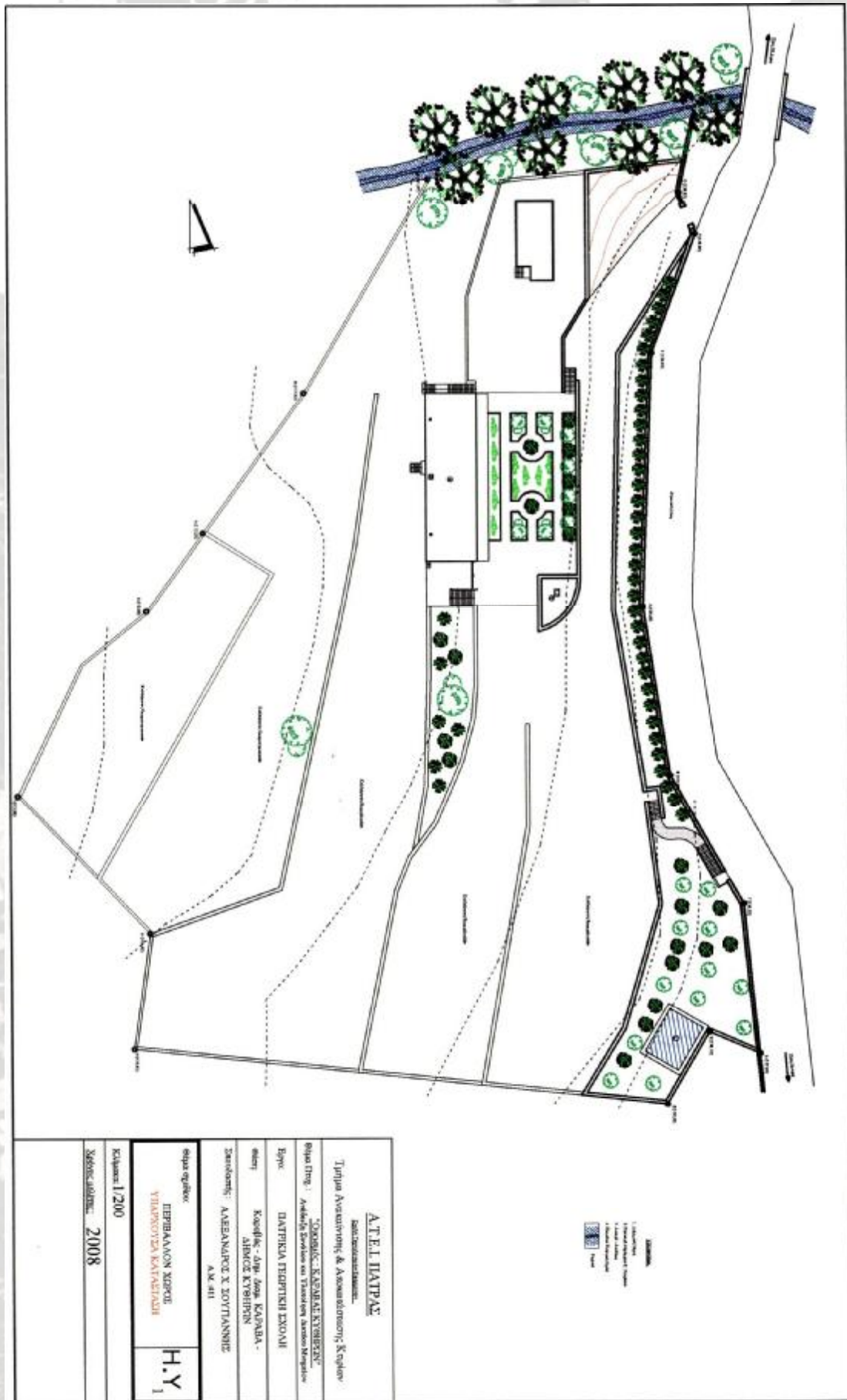
Z.N
4

Քաղաք: Ի/ՏՈ

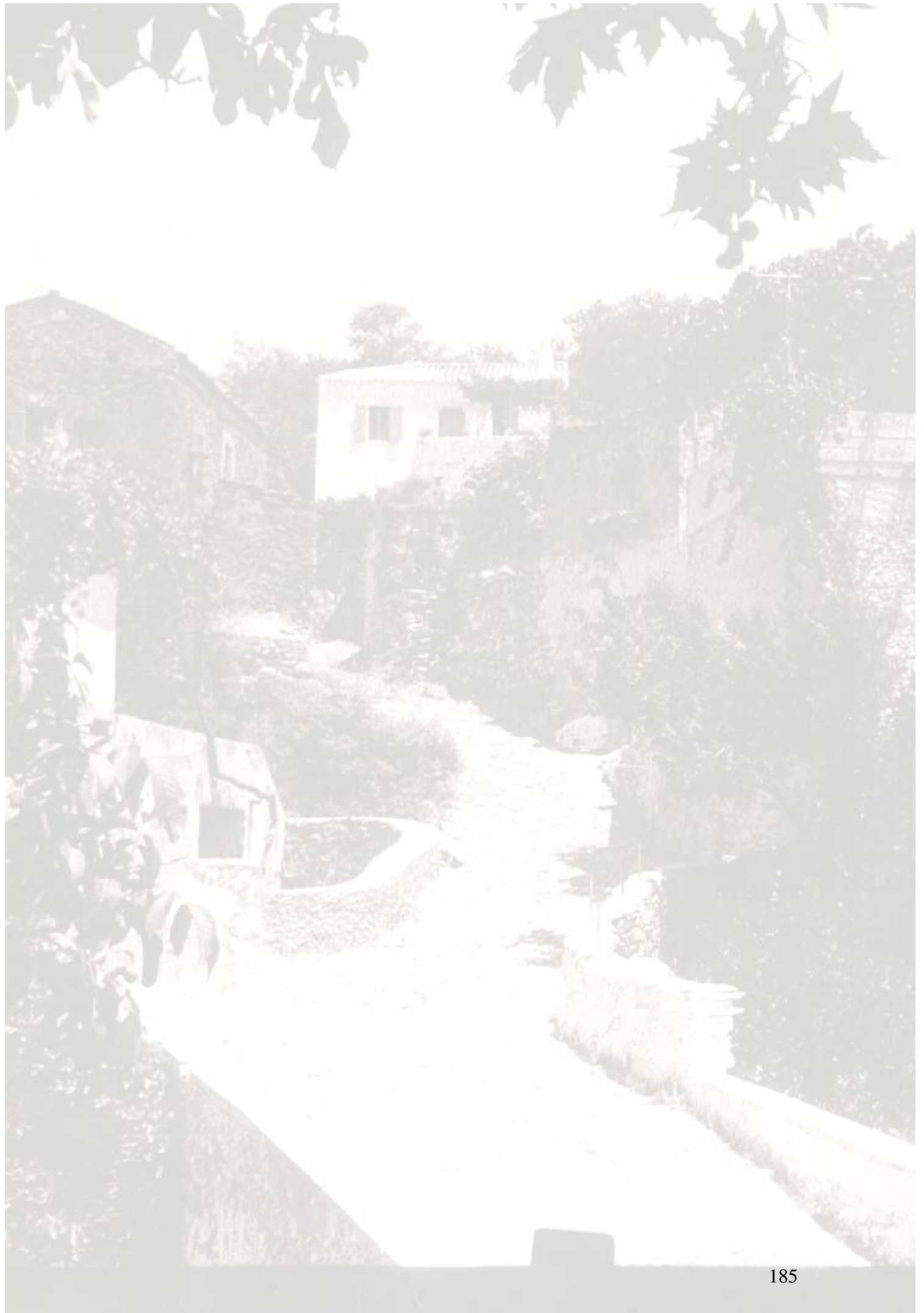
Նախագիծագրության տարեթիվ: **2008**

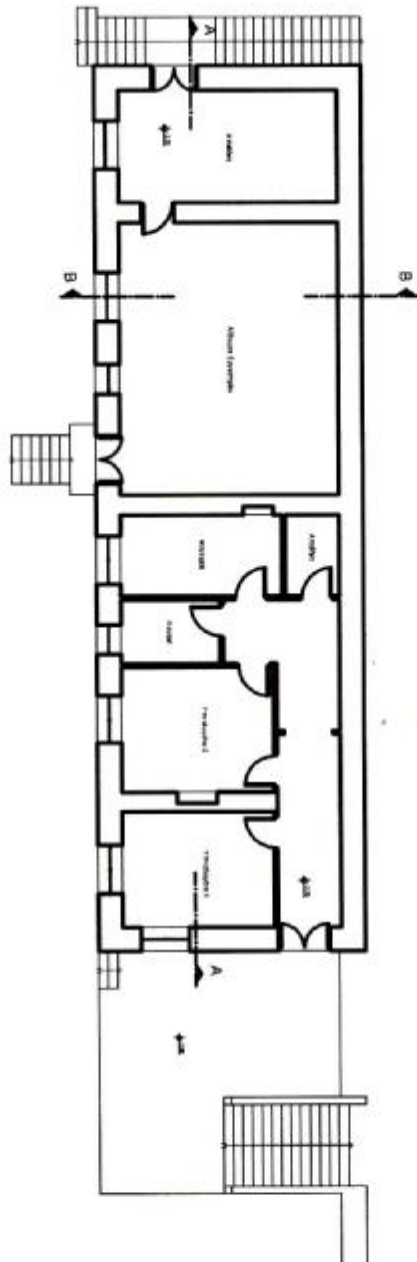

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ	
<small>Σχολή Τεχνολογικών Επιστημών</small>	
Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Αποκαταστάσης Κτιρίων	
<small>“Ομοσπονδία Καπαβιάς ΚΥβερνήτιν”</small>	
<small>Αντικείμενο: Σχεδίαση και Υλοποίηση Διετούς Μεγίστου</small>	
Εργασία:	ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΧΑΡΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ & ΠΑΡΕΝΕΜΑΤΩΝ
Είδος:	Κατοικία - Αρχιτ. Δωμά. Καπαβιά - ΔΗΜΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΝ
Στοιχεία:	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ Χ. ΣΟΥΤΛΑΝΗΣ Α.Μ. 411
Είδη σχέδου:	ΝΕΑ ΑΙΘΥΣΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ
Κλίμακα:	1/50
Χρονικό πλαίσιο:	2008
	Z.N 1

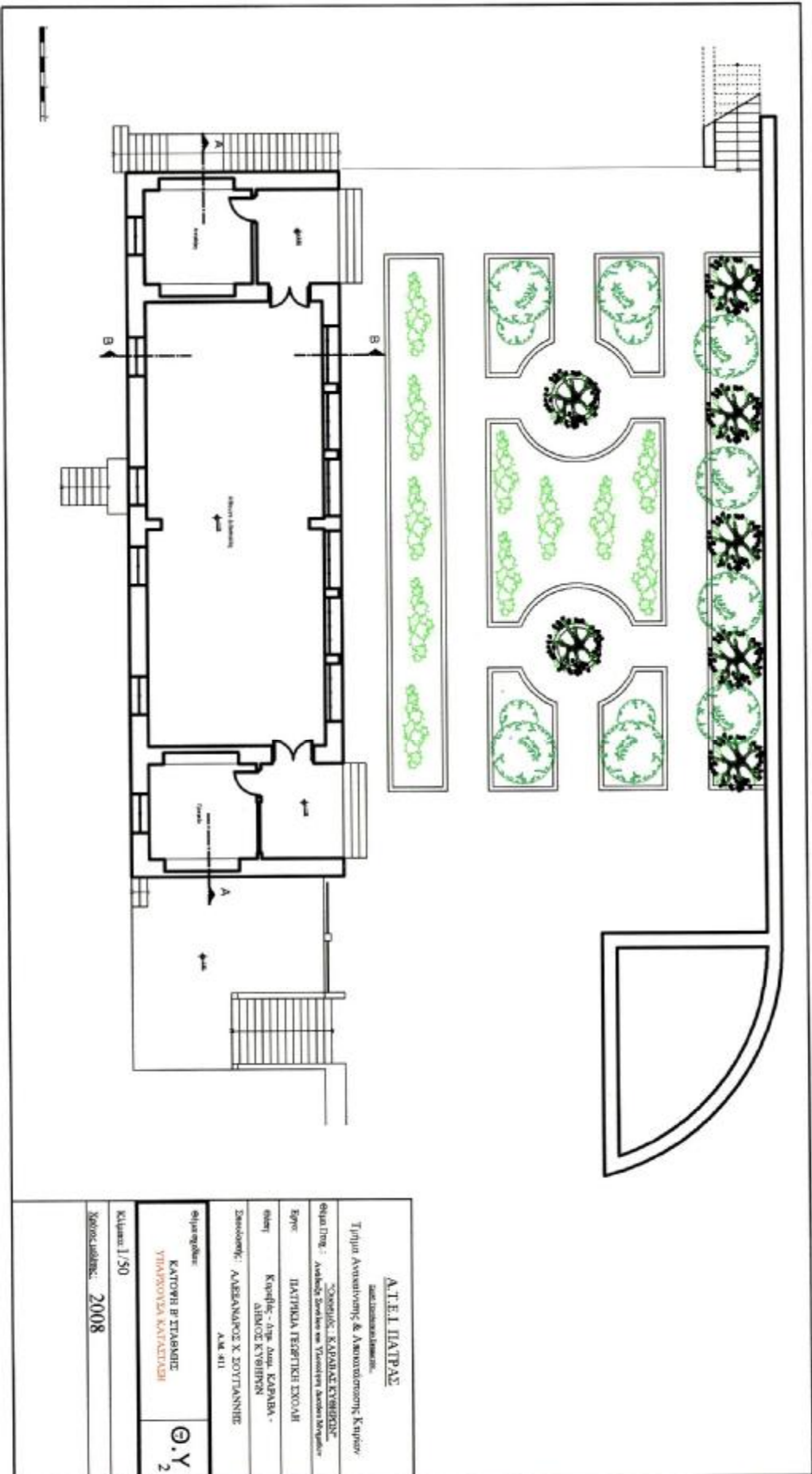

A.T.E.L. HAAPPA	
suunnitteluseuran nimi:	
Tutkija Asuinryhmä & Asuinalueosuus, Keskikorttelin	
Osoite: Keskikorttelin, Keskikorttelin	
Osoite (Ting.): Keskikorttelin, Keskikorttelin	
Ei-työ	PIIRITKILÄ TIETTYN KORTTELIN
suunnittelija	Keskikorttelin - Arkkitehti Keskikorttelin - ARHITEHTI Keskikorttelin
Zaakazovnik	AAEENNAKORTTELIN SUUNNITTELU A.M. 4/11
suunnittelija	H.Y.
Keskikorttelin, 1/200	
Suunnitteluvuosi: 2008	

<p style="text-align: center;">ΑΤΕΛ ΠΛΑΝΟ Επιχειρησιακό.</p>	
<p>Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ανοικοδομητικής Κρήτης</p>	
<p>Όμιλος Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης</p>	
<p>Όμιλος Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης</p>	
Όμιλος	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΣΧΟΛΙΑ
Όμιλος	Κρητικής-Ανω. Αναρ. Καπαδα. - Ανω. Εκπαίδευσης
Σκοπός	ΑΝΕΚΑΝΩΝΟΣ Κ ΣΟΤΤΑΝΗΣ
Όμιλος	Α.Μ. 411
Όμιλος	ΚΑΤΟΠΗ Α' ΣΤΑΘΜΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΤΑΛΗΞΗΣ
Κλίμα	1/50
Χρόνος έκδοσης	2008
Όμιλος	Ε.Υ 1

АТЕЛ ИАТРАП

дизайнер: А.М. АИТ

Түпкү Авантюрисмгэ & Аккордированге Кайрог

Филан Фирг.: **«САРЫЛДЫ: КАРАМАТ КЫРГЫНДЫ»**

Авторы: А.М. АИТ

Егер: **ИАТРИМА ТЕРИТКИ ДИОАИ**

Иван: **Кирпич - Ата, Ата, Ата, Ата -**

АИДИ КЫРГЫН

Замандык: **ААБАНАНДЫ X ЗОТЛАННИЕ**

А.М. АИТ

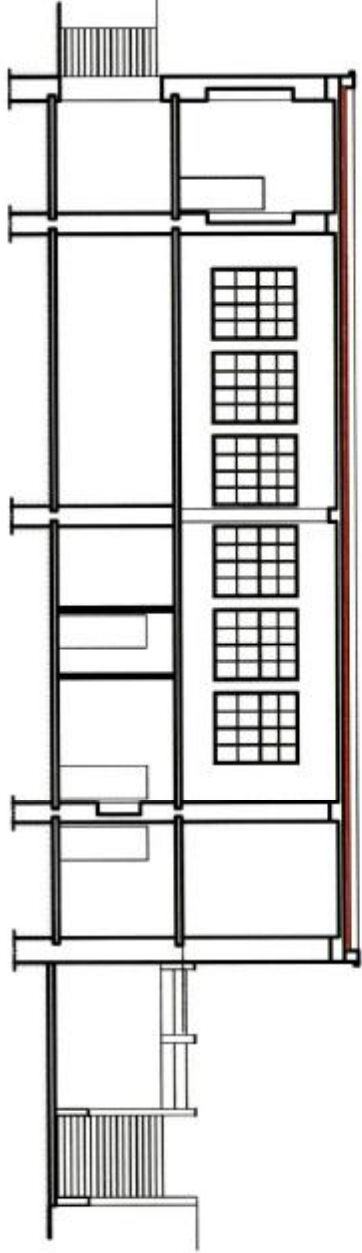
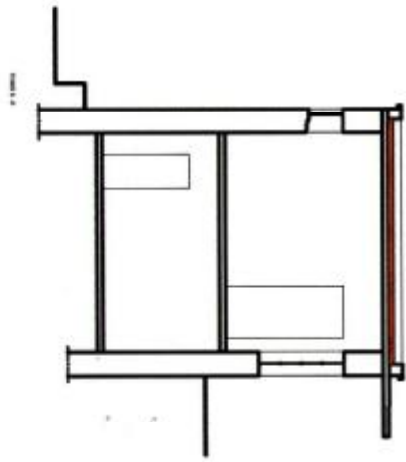
Филан Фирг.: **КАТОВИ Р СТАВНИК**

УПАВОВА КАТАКТАШИ

©.У. 2

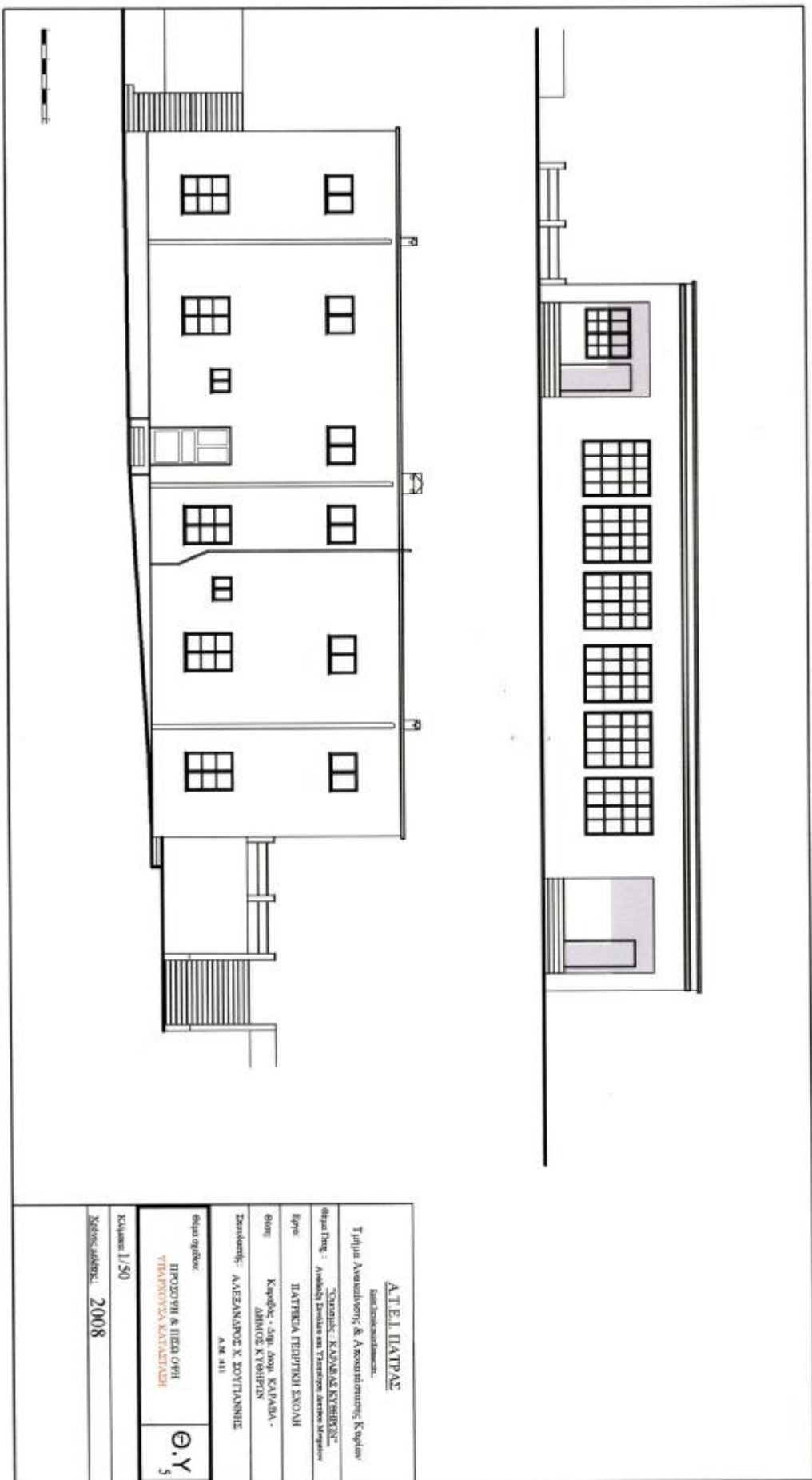
Класс: **1/50**

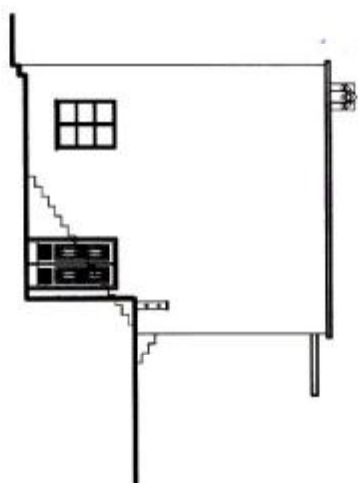
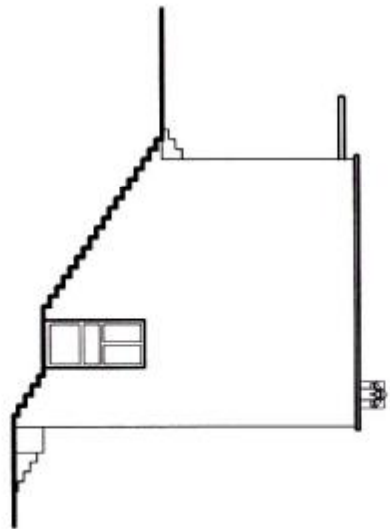
Хорок: **2008**

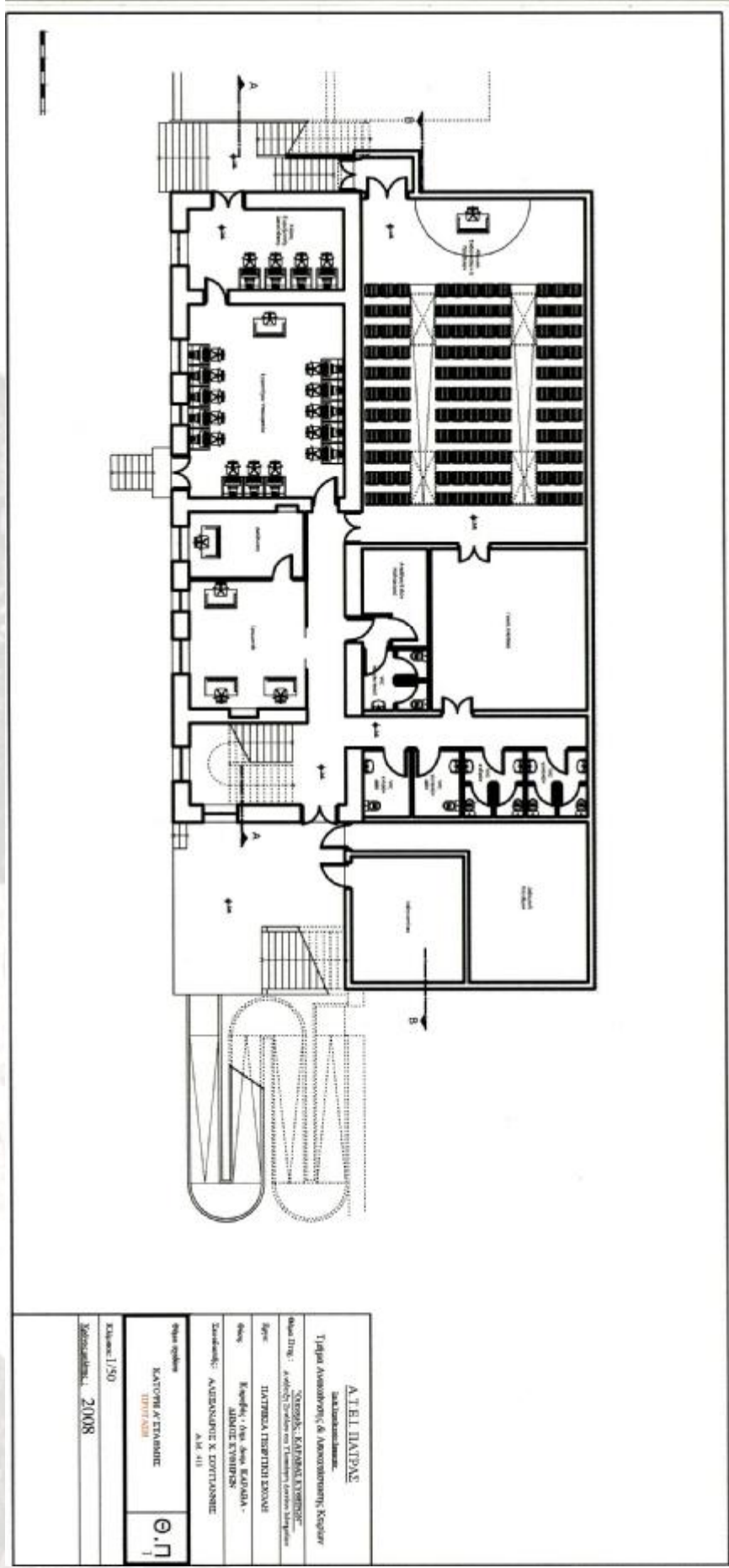
Эскизлик: Ой-Бунёдкорлик, яна-иш, таълим ва спорт, оқим-қўриқлик ва ташвиш, яна-иш, таълим ва спорт, оқим-қўриқлик ва ташвиш, яна-иш, таълим ва спорт.

ATEL IIATPAE Tashkilotchilik markazi	
Tijorat Avvalchilik va Axborotlarni Kutilish	
Etilar Iltifat / Avvalchilik markazi va Tashkilotchilik Markazi	
Etilar Iltifat	"Tashkilotchilik Markazi Kutilish"
Etilar Iltifat	IIATPAE TASHKILAT MARKAZI
Etilar Iltifat	Kutilish - 4-iyun, KAPALDA - DINCHIK KUTILISH
Tashkilotchilik	ANBARAPOS X. DUYTANSHI AKM 411
Etilar Iltifat	TEKNIKA YITAROVICHA KATAYTASHI
Kutilish / 50	Q.Y 4
Tashkilotchilik	2008

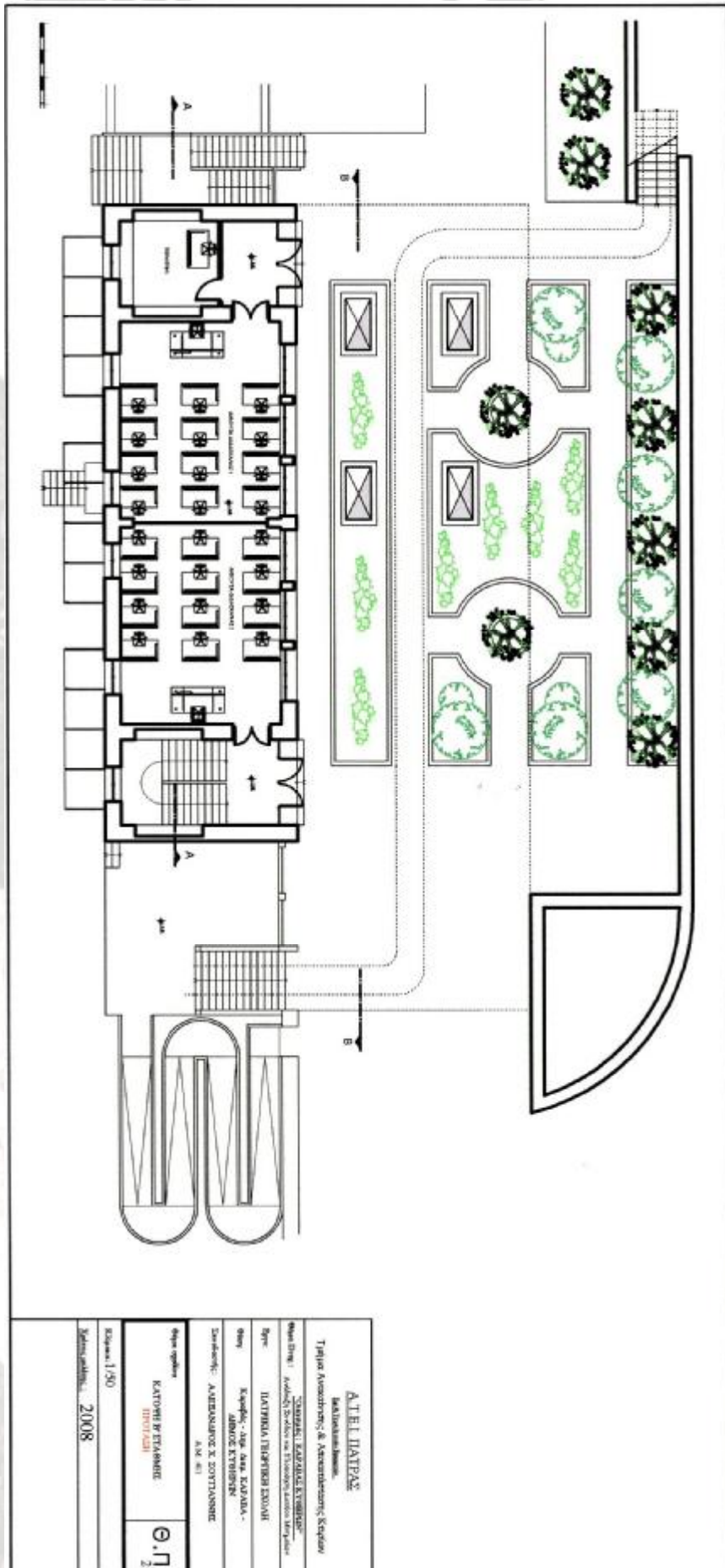

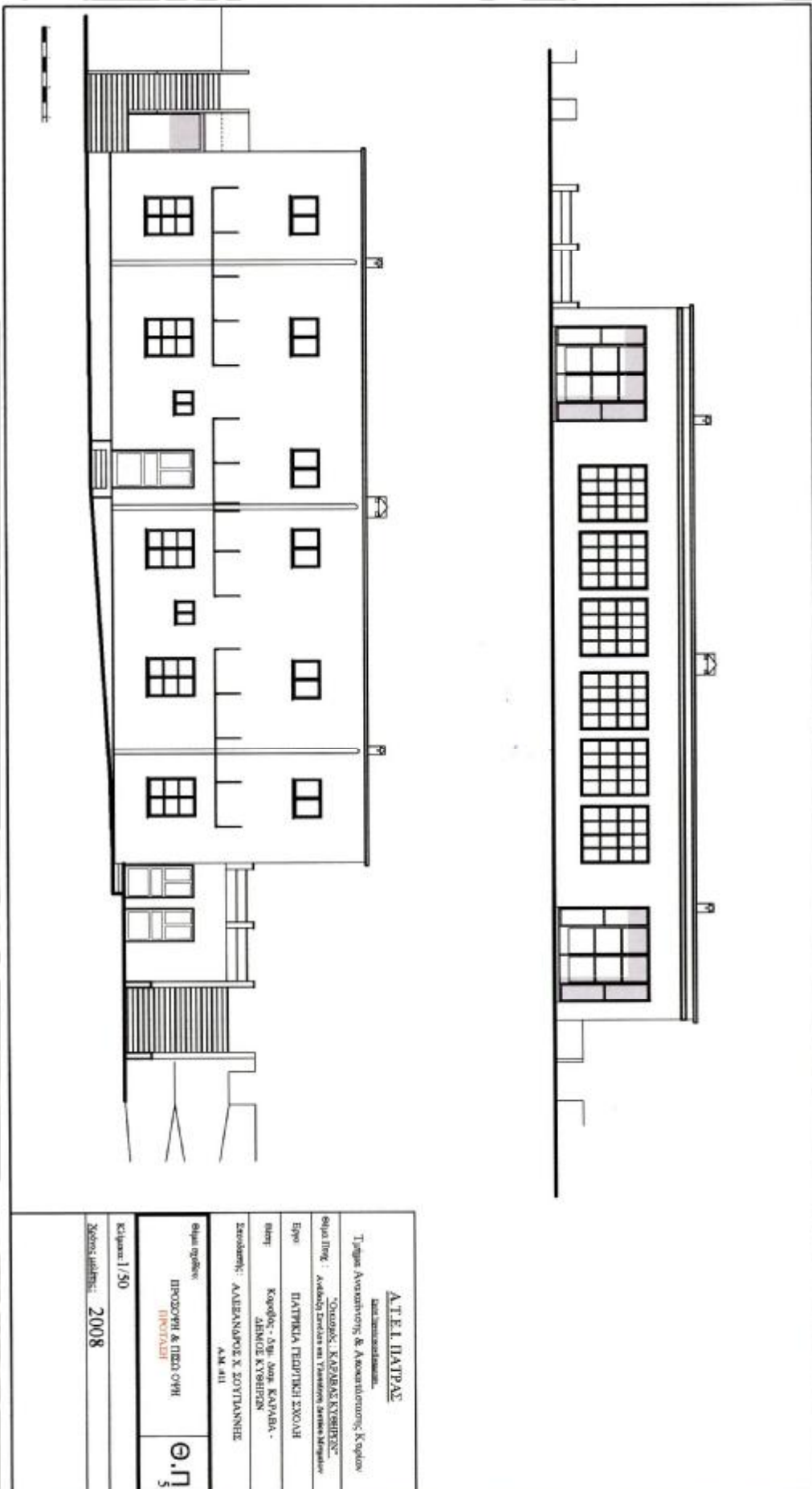
Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ Σχολικό κτίριο	
Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ανακατασκευής Κτιρίων	
Εργαστήριο: ΚΑΡΥΔΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	
Εργαστήριο: Αποδοχή Σχεδίων και Τεκμηρίωση Αρχιτεκτονικών Μελετών	
Εργασία:	ΠΑΤΡΙΩΝ ΤΕΣΠΙΤΙΚΗ ΕΚΘΑΣΗ
Θέμα:	Καλλιέλαι - Αγία Άννα, ΚΑΡΥΔΑΣ - ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ ΚΥΡΩΣΕΩΝ
Σχεδιαστής:	ΑΝΘΩΝΑΚΗΣ Χ. ΔΟΥΤΛΙΑΝΟΣ
Α.Μ. ΑΠ:	Α.Μ. 418
Εργαστήριο:	ΠΑΤΡΙΩΝ ΟΡΓΕΙΟ
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ	Ε.Υ 6
Κλίμακα:	1/50
Σχεδιασμός:	2008

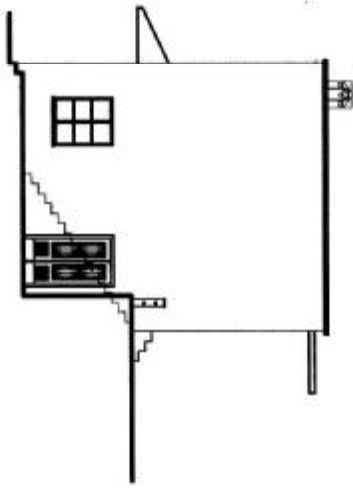
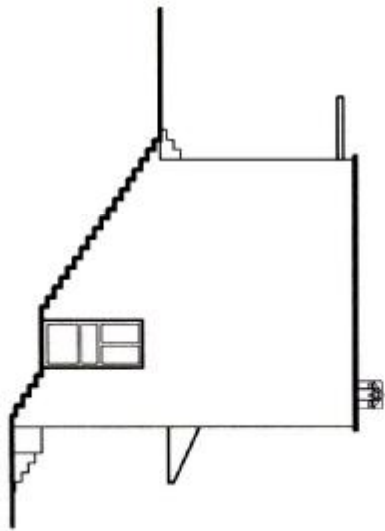
А.Б.Е.И.МАРГА	
Сактамын аймаг	
Тяжел Армандын, 6 Армандын, Копур	
Өмөр Төг: Аалдыг Сүхөөн нь Төмөр Армандын	
Өмөр Төг:	Хөгжлийн, КАРЖАЛ, ДЭГЭЭР
Өмөр Төг:	ИЛЭРХАЛ ТӨРӨГӨН ХӨНӨН
Өмөр Төг:	Копур, Өмөр Армандын, Армандын, Армандын
Зардал:	АМБАНСАЙР Х. ДӨГӨНӨН
	А.Б. 411
Өмөр Төг:	КАТОРИ АТЭМЭН
	ИДЭВЭН
Курс:	1/50
Мэргэжлэн:	2008

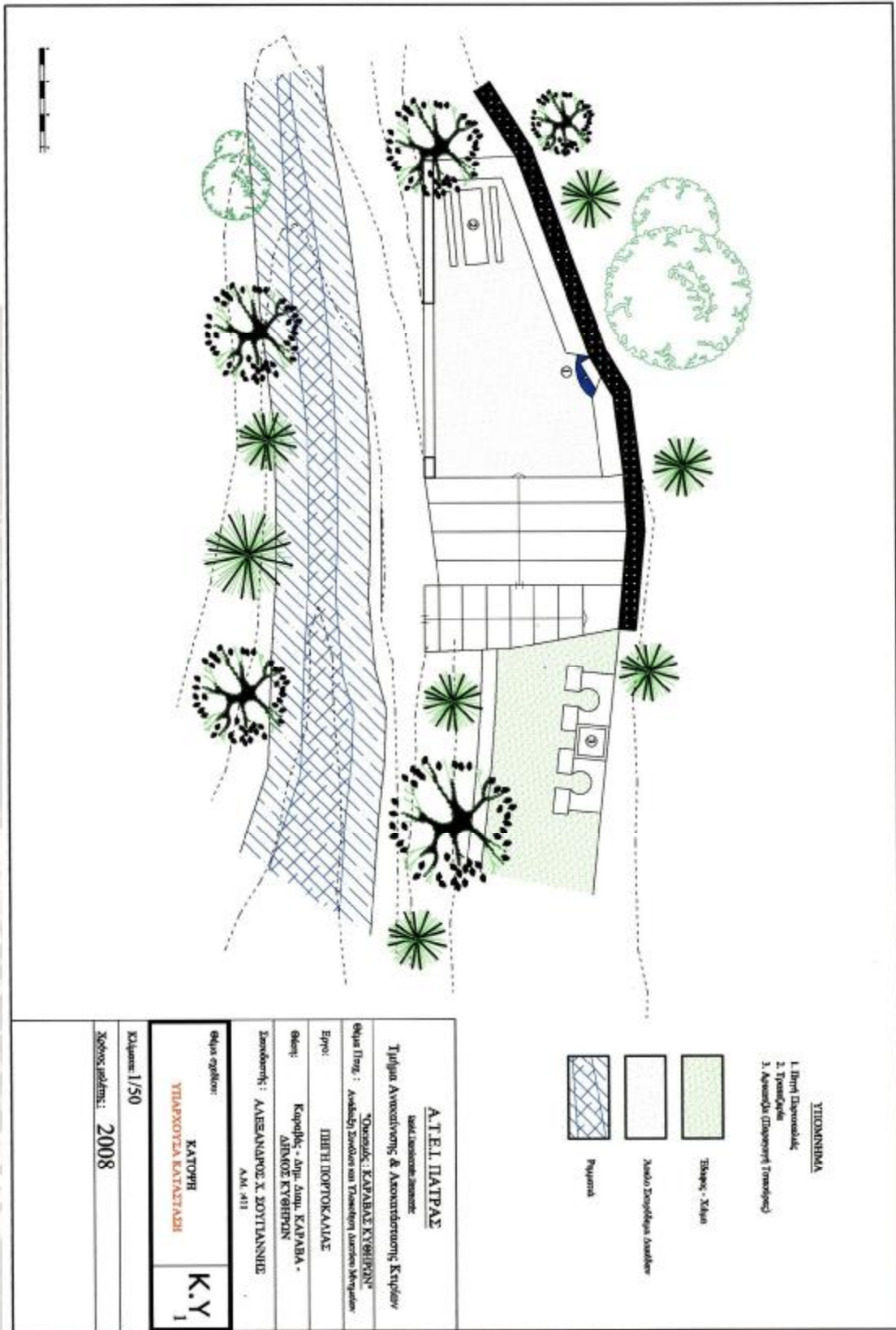
А.Т.Е.Л.И.А.Т.П.А.К.	
Мультикомплексная Трёхэтажная Общежития с Апартаментными Кварталами	
Объект: ЖИЛИЩНО-ОБЩЕСТВЕННЫЙ КОМПЛЕКС	
Местоположение: Алматы, район «Сарыарқа», микрорайон «Сарыарқа»	
Этап: Архитектурно-строительный проект	
Заказчик: АО «АКТИВ-СТРОИТЕЛЬСТВО»	
Информация об объекте: КАТОРИЙ ПЛАНОВЫЙ	
Э.П.1	
Масштаб: 1:50	
Дата утверждения: 2008	

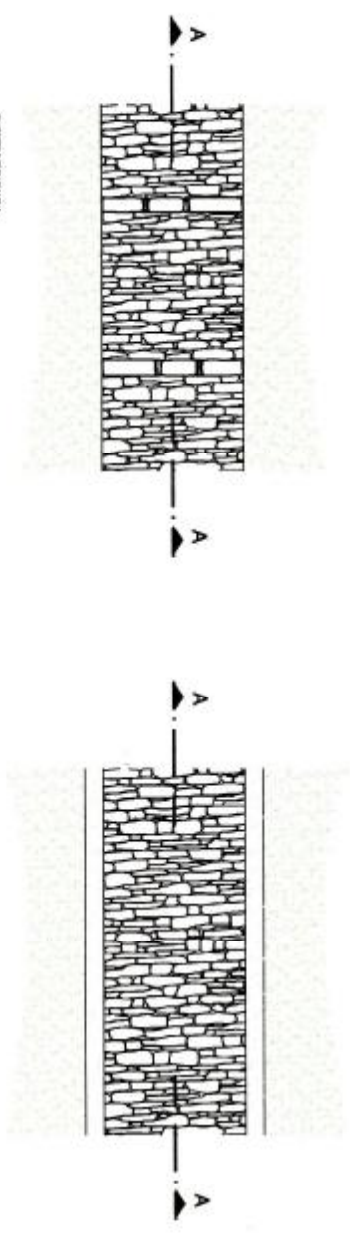
<p style="text-align: center;">ATEL ΠΑΤΡΑΣ <small>Αντιστοιχισμένο</small></p> <p>Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ακουστικής/οργάνωσης Κτιρίων</p> <p>Εργαστήριο: "Οικισμός, Κατοικία & Υψηλός"</p> <p>Εργασία: Ανάλυση Ισογείου και Τμήματος Στεφάνου Βασιλείου</p>	
Εργασία	ΠΑΤΡΙΣΤΕΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
Μητρώο	Κοσφόρος Δημήτρης, ΚΑΡΑΪΩΑΝΑ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΥΡΗΣΙΔΗΣ
Σχεδιαστής	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Χ. ΣΟΥΤΙΛΑΝΗΣ Α.Μ. 411
Επιμέλεια σχεδίου	ΔΗΜΟΣΦΟΝ & ΠΙΣΤΟ ΟΥΡΗ ΠΡΟΤΥΠΟΙ
Κλίμακα	1/50
Χρονική περίοδος	2008
Σελίδα	9.11

А.Т.Е.И.ПАТРАС Таблица архитектурная.	
Титул Архитектора, К. Архитектуры, К. Эконом.	
"Образование: КАЗАХСКОЕ КИРПИЧНОЕ Производство"	
"Сфера Труд.": Архитектурное проектирование, Проектирование	
Этаж:	ПЯТИЭТАЖНОЕ ЖИЛИЩНО-ОБЩАГО ПОЛЬЗОВАНИЯ
Объект:	Корпус № 100, Двор. КАЗАХСКОЕ ПРОИЗВОДСТВО КИРПИЧНОЕ
Заказчик:	АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО "АТМ" АТ
Объем работ:	ПЯТИЭТАЖНОЕ ЖИЛИЩНО-ОБЩАГО ПОЛЬЗОВАНИЯ
Крупность:	0.1П 6
Дата издания:	2008

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ	
<i>Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο</i>	
Τμήμα Αρχιτεκτονικής & Ανακατασκευής Κτιρίων	
"Ομιολόγος: ΚΑΡΑΒΑΣ ΚΥΘΕΡΙΝΟΣ"	
Θέμα Πρωτ.: Ανορθωτικό Έργο με Τριστρωπική Δάσωση Μεγιστοί	
Εργο:	ΠΙΣΤΗ ΔΟΡΥΦΟΚΑΛΙΑΣ
Θέση:	Κορυφός - Άνω Άνω, ΚΑΡΑΒΑ - ΔΕΛΦΟΙ ΕΥΘΕΡΙΝΩΝ
Συντάκτης:	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Χ. ΔΟΥΤΙΑΝΝΙΔΗΣ Α.Μ. 411
Θέση σχέδου:	ΚΑΤΩΦΗ ΥΠΟΧΡΩΣΤΑ ΕΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ
Κλίμακα:	1/50
Χρόνος σχέδου:	2008
Κ.Υ. 1	

АКТОРНИ ДАБ КЪМЪЛЪКЪ

КАЧЕСТВЕН ДАБ КЪМЪЛЪКЪ

ТОМЪН ДАБ КЪМЪЛЪКЪ

ТОМЪН ДАБ КЪМЪЛЪКЪ

<p>АТЕЛ ПЛАТЪЛ Идентификационен номер Търговска Агенция за Строителство и Архитектура, Кривопаланка "Данни за: КАПАЛА КЪМЪЛЪКЪ"</p>	
<p>Област: Асенополски район на Тревненска област</p>	
<p>Област: ПЛОВДИВСКИ РАЙОН</p>	
<p>Област: Кюприя - д.г. д.с. КАПАЛА - АРХИТЕКТУРА</p>	
<p>Застъпник: АНДРЕАНКОВ К. ДИМИТРИЕВ А.М. 411</p>	
<p>Област: АРХИТЕКТУРА КАТОРЪН - ТОМЪН</p>	
<p>Мащаб: 1/20</p>	
<p>Година на издаване: 2008</p>	